

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Реданция і Адміністрація „Буковини“ знаходяться в Чернівцях (ул. Петровача ч. 2), куда всі донеси адресувати належить. — Бюро редакції отворене щодня від 6.—8. год. вечером.

Оповідення і прилоги обчислюють ся по найдешевших цінах

Чернівці, дня 6-го (18-го) січня 1895.

Рочник XI.

Буковинський сойм краєвий.

(Хвилює з дня 12. січня н. ст. 1895.)

На верховній сесії протоколу з послідного засідання у відчитанню петцій відчитано писмо представника краєвого в справі вибору комісії для ревізії катастру по землі сільськогосподарської. Далше поставив пошукати рішення, щоби виділ краєвий розпорядив ся з господарським положенню громад і в послідній того-ж поставив відповідні вимоги. Між іншим справоздання, а потім забрав го-родянина Пилипа, щоби узасаднити своє вимоги.

Висока палато! Спершу, коли я задумав виступити, хотів обговорити питання, чи не було морально устатковати двох сталих, в господарстві факхо-образованих краєвих урядників, аби тільки вони розуміли господарські відносини в Буковині, аби відтак в горішній частині уважали людий інтерес до поліпшення господарства, не мав я ще нічого сказати, що моя радка, де инде так багато розуміють, приносить багаті і чудові результати.

Важко було перевести і у нас вжити, але я хотів сказати з господарськими відносинами в західних краях, і в тих краях, де ти мав видумати „господарський принцип“ яко постійні вандрівні учасники в тих краях, особливо в Австрії, Моравії і Чехах довели до того, що там господарство піднеслось дуже високо і як найкращіше розвиває ся.

Долішня Австрія поділена приміром що до господарства на чотири частини. В кожній частині один учитель господарства, що своїми науками доставляв користь приносить. В цілім краю були такі господарські товариства повітових і місцевих, а їх підтримували в їх діяльності вандрівні учасники, які їм ділили краєвому, де є

особне бюро для краєвих господарських справ, здає докладне і подрібне справозданне кожного року. В Моравії-ж вандрівні учасники господарства підпорядковані особному ц. к. моравському товариству для піднесення господарства краєвого.

Вандрівний учитель в тих західних краях не лише вчинив багато доброго і позитивного своїми науками і заохотою та припурою, але також збудив зміст спільності між селянами так, що там вже є повно різних спілок для кредиту, обезпечень, меліорацій, годівлі і т. д., чого в нашій краю майже зовсім не видко.

Коли заглянемо в справозданне тих вандрівних учителів — я перелічу два, одно таке справозданне для сойму Долішньої Австрії за роки 1892/93 і 1893/4, а друге ц. к. моравського товариства за рік 1893 — то порівнявши значіне такої праці, велику ширість, з якою ті вандрівні учасники сповняють свої обовязки, порівнявши відтак величезний поступ господарки в західних краях з нашими відносинами, огортає нас сум, ба, се нас навіть пригнічує.

В однім із згаданих справоздань до виділу краєвого Долішньої Австрії вандрівний учитель Вітман, котрий в році 1893/94 мав 287 викладів вже ось що:

„Провідною думкою всіх викладів є витворити сприятливі умови для господарки, бо таким способом можна всі господарські продукти як найліпше з'ужитковати і продати. Таким чином досягне ся безпечною остаточну ціль всяких господарських змагань, а то видатність господарства як найбільше підвищить.“

Правда, і у нас є т. зв. господарські вандрівні учасники, се поручено у нас кільком народним учителям, але коли-б вони мали навіть найщирішу волю сповнити переняті на себе завдання, то не можуть сего зробити, бо бракує їм все таки потрібного факхо-образовання, а також і часу, щоби вдійти на тім полі щось путнього.

Аби високій палаті показати з яким хи-

стом і ревностю працюють вандрівні учасники в західних краях, і щоби заразом представити важність їх діяльності, позволю я собі з господарської і лісної наукової часописи, яка видає ся з поручення ц. к. міністерства рільництва, із статі під заголовком „Вандрівний учитель яко піонер господарського поступу“ вандрівного учителя з моравського Берна Хороль Отинки прочитати два приміри:

„Перший виклад господарського вандрівного учителя, який я яко молодий господар чув, відбув ся в однім гірським селі і займав ся поліпшенням управ садівниці. Учитель говорив гладко і з розумінням предмету; але все те було властво не більше, як шкільний виклад, теоретичний, котрий хіба о стільки був припорівнений до місцевих обставин, що учитель не говорив про управу бросквині, морелів і т. д., бо їх там зовсім таки не можливо ховати. Люди прислухували ся удачному викладови з увагою а при кінці навіть висказали своє вдволення, але тим і закінчено цілий предмет і я не думаю, щоб багато слухачів вишло з нього домі, яку цінну заохоту. А чому? Тому, що у викладі інше важне попри неважне і навіть непотрібне, не вирізняло одно від другого, і не показало наслідки на найважливіше.“

Люди прислухували ся милому звуку слів, але не відчували ваги змісту; а зовсім не було ніякого змагання до практичної цілі; виклад можна б назвати лаш о стілько заснований до „місцевих обставин“, що він їм на противорічав; він не лашав по собі жадних практичних наслідків.

Коли я відтак став сам вандрівним учителем і небагом потім на жадане одного господарського товариства мав в однім малім селі говорити про управу садівниці, тоді мені живо пригадала ся та подія, котру я саме розповів, і я старав ся зробити се якось ліпше. Я перейшов ся селом і побачив, що сади, котрих зрештою було не багато, були цілком занедбані та

ДУМКА.

Чи ти, не зазнала доле,
В морі утопула,
Чи ти тільки за одного
На світі забула?

—о—

Чи тяжка гуга на терні
Лягла ти са туюго,
Чи й воно раз отхвистить ся
Такою лесою?

—о—

Чи призводить день великий
Волю пошукати,
Чи вийде ся у каданях
Марас пошукати?

—о—

Чи посадить дівчинонька
На гробі калину,
Чи гуру в одинокий
Під вітром загину?

Т. Г.

ЧУЖИНЦЬ.

Написав

Т. ГАЛІЦ.

Знаєте ви ту частину німецької землі, ту благословенну країну, де і небо яснійше і ріки гучнійші і бурі страшнійші? — де і люди — прями потомки пра-німецького племені — щирі і честні, дужі і гарні? — знаєте ви наш милий край Тироль, das schöne Land Tirol?

З такими думками покидав свою вітчизну Тироль, учитель Гейні Вальтер, вибираючи ся земліницею на захід, в далеку чужину, в незнані краї, межі невідомі народи.

Син незнамого тирольського гірця, Вальтер дістав ся до висших міських шкіл, дякуючи старанности пизанського сільського душпастиря, котрий маючи уважне око для здібнійших хлопців своєї громади, ріжними заходами старав ся привести їх „до людей“, віддаючи їх у столичні школи, а далі у духовні заклади.

Тим отже дістав ся до головного міста й Гейні Вальтер, з тою лише ріжницею, що він замість у надіях зблогого нагоди, не пішов у заклад духовного стану, але сподуючи врожденому потягочу до волі й простору і бажаючи вільно вільно в простір і в науку, віддав ся навчати в гімназії в місті, де вважав ся за вільного громадянина. Там він і навчався, там і писав свої перші твори, там і вступив до університету в Берлін, де він і проживав до свого смерного дня.

Відси він черпав молоді ідеали, що вели свій рід від часів потрясення німецької вітчизни корсиканським тираном. Ту темну добу зчаства згадували внуки тих славних Тирольців, що колись за волю бороли ся не уважаючи, що не покладали зброї навіть і тогди, коли вже всі народи навкруги мовчали у смертному сні, а кривава слава Гальських людоморів безборонно розлягалась по упокорених краях!..

Університетські роки провів молодий Вальтер завзятим німецьким буршом, стоячи на сторожі особистої і національної честі, над котрою раді були би поглумити ся зрадливі сусіди, італійські сусіди, коби не страх перед бурнівською шпалою, що за всяку образу мстила кроваво.

Оттак настав час прощання з шкільною лавкою. І з одного боку було жалє лишати романтичне бурнівське житє, розходити ся з товаришами, скидати барвисту шпанку і бинду — але з другого боку вже занадто тиснула злидіння, вогка, голодна дійсність, недостача пратулки і хліба насущного. Уже рік-від-року вигадала ся сумна обстановка, відбиваючи ся чим раз більше на збіділих ликах молодого чоловіка, на тих самих ликах, що так гармонійно підходили до його каштанових кучерів і сумовитого повору ларих очей. Та чуждення дійсність, обставина Вальтера вступити, котри часи-часи, до університету в Берлін, де він і проживав до свого смерного дня.

що і дороги в селі були лише недостаточні і то лихою садовиною обсажені, а лише десь-де можна було вжити стару зару косяну або грушу, що лишала ся очевидно з давних добрих часів немов на те, щоб покаржитись на господарку теперішніх газдів. Я розпитував, чому так дуже занехано і занедбано ті очевидно колись так гарні сади, але ніхто не умів мені добре на се відповісти; видно було лиш, що люди стратили охоту до того. Задлятого я мій виклад уложив собі більше-менше так: вказати на гарні успіхи предків; вартість управи садовини, як можна-б її тут знов запровадити? Брати щепи із шкільки товариства, заложити шкільку садовини в селі; садити молоді деревця, поліпшати вже існуючі сади, добір кількох, але на місця випробованих сортів.

Здавало ся мені, що той з такою провідною думкою уложений виклад буде як найбільше застосований до обставин; але успіх его був також лиш дуже малий; мої слухачі слухали з міною, котра мені нібито казала: „Добре, дуже добре, але властиво не о то ходять. І справді: коли почала ся далі розмова, при котрій слухачі мало-помалу оживлялись, я переконав ся, що й мій виклад не був такий, як треба і що він не трапив до місцевих обставин. Одно слово сезанина сировадило мене на властиву дорогу, і я міг з часом вислідити властиві перепони, котрі дійсно або після переконання моїх слухачів із сего села спиняли там управу садовини. Дуже студена зима знищила перед десятками років колишні багаті сади, котрі опісля лише де-не-де на ново напосаджувано; по багатстві овочів настав загальний брак овочів і крадіж садовини увійшла з часом в звичай, а се тим більше було діткливе, що напади завісди були звернені против нечисленних осталих садів. Се здержувало других від заложення нових садів, і не можна дивуватись, коли віхто о заложенню задів нічого більше і чути не хотів. Що при таких обставинах виклад про значне управи садовини мусів бути безуспішним, се легко зрозуміти, а що провідна гадка викладу мусіла йти до того, щоби у селі розвинути безділну байдужність і дати їм зброю в руки для борби з злодіями; що отже лише такий виклад, котрий покаже технічні підстави лише на боці, міг місцевим відносинам відповісти, се ясно як сонце.

Пізавши се, я еще того самого року в тім самім селі взяв ся нч ново до сєї справи, і говорив про сю саму річ вправді під иншим заголовком (як можна би зарадити против шкід і крадіж) ось як: Насамперед вказав я на шкоди і крадіж як на головну причину, чому у-

права садовини в тім селі занепада; почати на ново управу садовини можна лиш тоді, коли в одній руці села більше газдів нараз засадять на ново сади і то як мога сортами нечисленними і пізно достигаючими, і коли при тім кожний ретельно за всіх а всі за одного словняти муть службу вартівника. Я пояснив відтак, о скільки охоронює закон садовину, а оскільки ні; і вказав нарешті, що конечно потрібно установити доброго польового, і безпощадно карати кожну крадіж садовини. — Успіх сего викладу був цілком инший; як тепер трапив я в саме серце. І справді небагом установлено польового, а на весні заложено більшу шкільку овочевих дерев, для котрої повітове товариство дало із своєї шкільки щепи за знижену ціну.

Отсей примір показує, що сук якоїсь справи не завісди лежить на верха, і що не все его можна за першим разом схопити. Обговорений випадок не є собі лиш виїмка, а се звичайно так буває, як видно з отсих двох примірів.

В однім селі ходило о засноване каси Райфайзена. Громада була дуже задовжена, але деякі газди мали ся добре і не бракувало інтелігентних сил. Каса була отже потрібна і можлива і здавало ся, що виклад учителя вандрівного з оттакою провідною думкою: подати хосен каси Райфайзена для рілників, вказати на можливість заложеня її і в тій громаді, показати спосіб, як її заложити і т. д., найбільше відповість місцевим обставинам. Але й тут справа спіткала на велику перепону. Найзнатійший а разом і найінтелігентнійший і найбагатший чоловік тої громади гожиав гроші цілій громаді, і хоч не був лихирем, мав в тім велику приємність, бачити, що его сусіди від него залежні. Я зараз пізнав, що він буде противником такої каси Райфайзена. Тут лиш одно могло допомогти: виклад треба було так, як я сказав, розвинути, а зраз потім цілком несподівано піднести в прилюднім зібранні та з притиском лиху сторону місцевих громадян молодих, розуміє ся не порушуючи і не накладаючись при тім на особу. Я представив слухачам, що в касі Райфайзена буде їм безпечніше і вигідніше складати свої гроші, ніж так як до тепер, що проценти, які може дати така каса, відповідають теперішнім грошовим відносинам і понові кожного паче того чоловіка задовольнити; а нагадував, що та особа могла би яко голова каси займатись так само дуже поважно і впливово становишко в селі; вихиснувавши пасливо хвилю загального зачудовання, удало ся в кінці навіть предпрати ту особу для заложеня каси і на загальнім зборі переперти її вибір на голову каси.

правильно висновувала, що їм обом, для обопального гаразду треба розходити ся.

Так міркувала Емма вже від довшого часу, хотий вона з своїм гадками не зраджувала ся перед приятелем молодости. За те вона в душі все більше й більше роздвоювала ся з ним. Їй ставало ясно, що є наречений властиво немилосердний самолюб, що вже роками тримає її немов на ланцюху, не дбаючи яко мужнина о свою повинність, забезпечити побут любимой жєнщини. І як може жєнщина любити того, хто не має сили виповнити природний обовязок кормителя? Емма давно відчувала, що єї стосунки до Вальтера ставали для неї тягаром, тим більше, що він з літами ставав все більше поважним і хмурним, а зза нездоровя дражливым і навіть неприязним. До розходу причинило ся й те, що вона тонким жіночим нюхом прочула, що на ню кинув зенихливим оком непоганий молодик, сталий банковий урядник. Емма пізнала ретельні наміри нового знакового. Не надумуючи ся довог вона покірно але рішучо попрощала молоді мрії, тай постановила за свого сталого урядника йти замуж.

Зникли і для Вальтера остатні сумніви й ватання, чи йти в ту вже занадто далеку чужину. Тепер навіть зявила ся неминуча потреба, утїхти з такого крик, де нема місця для всіх крапів, подїти ся кудись, де не повівало б. Довго повітря, що своїм трійлом убого найдорожійшу грудь — подївити ся по світах, чи скрізь люди шкодують сердешної любови для убогого брата.

(Дальше буде).

Справа вправді опісля не йшла зовсім гладко, але нарешті новий голова примирив ся цілком з тим новим оборотом цілої справи.

Висока Палата! Тоді поставлено і прийнято тут внесене, аби засновати дві низші і сподарські школи. Правду сказавши я тому в сенс не дуже був прихильний. Але сьогодні цілком инакше думаю і очікую заснованя і шкіл з великою цікавістю і радістю. Але ні не можна думати, що з заснованем тих шкіл вже не потрібно установити вандрівних учителів. Як раз противно. В згаданій статі той сам автор про се так каже:

„Властивими систематичними заведеннями науковим для нашого господарства населення треба вправді уважати господарські школи, і вони в будучности певно будуть ними ще в більшій мірі; але попри школу вандрівна наука зовсім не злишняя але власне дуже потрібна а. Не лише потрібна на те щоби прогальни шкільної науки, яких завісди повно, опісля виповнити і шкільне знанє утержувати в безперестанній згоді з скоро постигаючим досвідом, але вони передовсім потрібні щоби зерно засіяне в школі довести до кінця і розвитку. Не треба себе тим дурити, що при заведеню поліпшень в господарстві рїшче саме знанє; ні, до того треба ще і якоїсь енергії, щоби те знанє, навіть против окружєня котре звичайно недовіряє, дійсно перевести діло; а збудити у молодого рілника постанову і щось зробити можна багато легше наукою заохотою вандрівного учителя, коли сему удасть ся, предпрати своїх слухачів для зміни і поліпшень, або ті зміни і поліпшеня якось прогальміло представити.

Коли вже для фахового образованого рілника вандрівний учитель є завісди ціннішим радником, що-ж може велика маса дрібних рілників без него почати, котрі ні не ходять в фахову школу, ані не перебули в молодій шкільці років практичної науки вандрівних ремесляни? Від першого дня жити вони звичайно прилипили до батьківської рілі, не чачи нічого иншого перед очима, як батьківське селє господарство, не чачи нічого иншого як що батько і дід, котрі були добрими господарями, вже так робили і при тім добрим успіхом. Діставши таку науку, мислять наше мушкетєрське від яких 15 років провадити борбу за життя або смерть, а з такою наукою вони є доросло, до тої доси неучуваної і неспитаної борби против масової продукції инших країв частий світ; воно видать, що тратять гроші під ногами і ханається ся то на право, то на во солом'яного стебла і мало що хлібу, що б стратило рішчовату. Отсе для першого вандрівного учителя властиво, ані тяжко, але й найбільше вдячна задача: дрібного рілника довести до того, щоби він сам схаменує ся, щоби не просиған чужораз тривожнійше руки за допомогою і милостинєю але шукав помочи в обі самім: в своїх власних помислах яко одиниця о скільки розходить ся технічні поліпшеня сего господарства і о виснене своїх доходів, і в організації товариств і спілок, де розходить ся о сильні і зрєсї цїлих груп або цілого стану мужицког.

Думаю, що не потрібно вже дїти ще розводити гадку про значєні і коначну цєль, а найскорше завести нас на Буковині інституцію вандрівних учителів, лише при цїлій увазі на те, що в иншій країні живе в переважній часті населєне рілничє, котре своє господарство провадить, як звично, в дуже примітивний спосіб. В початку могла така господарська інституція ще як так ірєного рілника. Але згадані обставини житє тепер змінили ся і з поступаючою культурою віддигають чим раз більше зміни. Дрібний рілник лїшаючись сам один і первостім примітивним ступнем своєї господарств не може при змєнах обставинах житє вижити своє, як він же й тепер по більшій часті виходить на зорє.

Наслідки такого стану сягають дуже далеко, бо-є прикє хліборобів згадують підпоро кожного державного порядку. Длї того н. с. є важкі в державнім житю чинники сєй стан, а трій задля сего низького образованя сєй стан не може дати ріллі і наперед постїти жити сам на себе. Буковинський мужик

била его рослий стан, знесилювала руки і важкими думками отроювала душу.

З ідеалами в душі, з хоробою в грудях, опустив молодий студент шкільну лавку. Але коли зайшла потреба пошукати учительського місця, то місця у ріднім краю не нашло ся, бо учителів літератури й історії було вже аж занадто багато. З тяжкою журбою поглядав Вальтер у будучність, тим більше, що він за університетських час в звязав з собою долю молоді убогої синагої Емми, з котрою він намірив одружити ся.

„Треба буде покинути рідний край“, подумав він і кинув ся шукати місця по-за краєм.

За якийсь час, одного таки дня, Вальтер довідав ся про дві річи, про один прибуток і одну втрату; він дістав місце на далекому сході, у пів азійтичїм краю, а рівночасно писала мила холодно і стисло, що вона вже заручила ся з таким а таким то паном.

І несподівано швидко рішенє его учительської справи і неждана зрада милої дічанни вивели Вальтера з рівноваги. Немов діставши пропасницю затрис ся він на всім тілі; кров бухнула до голови, жили повиступали на широкім чолі — і він тремтячою рукою ймив ся за груди, в котрих від великого збєнєженя проклянув ся давний его ворог, козачий білє.

Розумна Емма, що власне попрощала ся із своїм колишнім любовом, виявила велике зрозумінє у справах любови. Вона на других бачила а далі й сама на собі зачала відчувати, що нужда — гріб того солодкого чути. А позаяк подружє в кучерявим Гейлі мусіло їх обох довести до бідованя у-двох, то дівоха головка

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ
вносить:

на цілий рік 5 зр. — кр.
„пів року 2 „ 50 „
„чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горювіца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буквини“ находится в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда воі доіскі адре-
сувати належить. — Бюро
редакцій отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевшим цінам.

Ч. 3.

Чернівці, дня 20-го січня (1-го) лютого 1895.

Рочник XI.

Новий закон шкільний.

Закон краєвий з дня 8. лютого 1869 р. поставив школи народні під надзир рад шкільних місцевих, яко першої інстанції.

Надії покладані на отсі ради 25 літ тому, що вони причиняють ся до піднесення народного шкільництва, завели; бо крім декотрої ради шкільної місцевої, були вони не підпорою а перепорою для шкільництва. Про обовязки не дбали, а вихисновували тільки свої права і то звичайно на некористь школи; радні увільняли діти своїх сватів-братів, ба й нераз і з інших причин від школи та від кар, а за те записували й карали бідних. Замість спомогати вчителя, доїдали ему, коли він старав ся запобігти їх несовістній роботі. Не дармо домагались проте приятелі просвіти народної знесення рад шкільних місцевих, супроти котрих і висші власти шкільні не мали ніякого способу в руках, щоби примусили були їх до щирої дбалости о розвій школи. Аж на конець бук. сойм краєвий рішив сеї сесії зміну декотрих §§ закону о надзорі шкільнім, з котрим задля его важности хочемо познакомити загал, щоб задалегідь остеречи їх перед можливи ми неприємностями, які можуть вийти із несвідомости закона. Ось головні его постанови:

Місцеві ради шкільні складають ся із місцевого сьвященника і управителя

школи та із заступників громади, котрих вибирає рада громадська на 6 літ. Сего вибору не можна зречи ся під карою 20 до 100 зр., хіба що хто був радним шкільним через послідних 6 літ.

Рада шкільна місцева має дбати, аби вчителеві виплачувано правильно жалованє, має завідувати фондом шкільним, має наглядати шкільні будинки, ґрунта і прибори після інвентаря, має старати ся о книжки і запомоги для дітий, має переховувати цінні папери, грамоти, фасії і т. п., має списувати дітий обовязаних до школи, має ставляти внесення на укаране родичів, що не посиляють дітий до школи, має призначати час, коли наука в школі відбуватись повинна, має наглядати, чи наука відбувалася правильно, має наглядати поведене дітий в школі і поза школою, має спомогати учителя в сповненню обовязків, має залагоджувати спори межи учителями і громадянами, має ставляти внесення раді громадській і шкільній раді повітової, словом: має дбати о розвій місцевої школи. Місцева рада шкільна вибирає зпоміж себе голову і заступника голови на 3 роки, котрі проводять нарадам, але коли-б не було на засіданню ні одного з них, то може їх заступати член найстарший віком.

Місцева рада шкільна збирає ся що найменше раз на місяць, а голова мусить скликати раду й тоді, коли 2 члени сего зажадають. Щоби нарада могла відбути

ся, на то треба найменше 3 членів. Коли-б не збрало ся тільки членів, то голова скликає до 8 днів членів і заступників під загрозою кари. Хто й тогди без важної причини не явиться ся, того подає голова до повітової ради шкільної, котра має право наложити на него кару аж до 10 зр., котрі гроші ідуть на школу.

Рада рішає справи більшостию голосів, при рівно поділених голосах рішає голова, він може спротивити ся ухвалі ради, але мусить подати єї пов. раді до рішення. Против рішення місцевої ради шкільної можна до 14 днів внести рекурс через неї до пов. ради. Радним не вільно бути при нараді над справами, котрі їх самих обходять. В наглих справах може голова сам зарядити, що треба, але мусить се рішене подати на найближшій раді до одобрення. — До надзору науки іменує пов. рада шкільна відповідного до того члена місцевої ради надзирателем школи. Кождому членови місцевої ради шкільної вільно бувати в школі, але ні один не має права сам без цілої ради що небудь розпоряджати.

Місцева рада шкільна відповідає раді повітової і краєвій за сповнене своїх обовязків. За недбалість може повітова рада шкільна наложити на голову і кожного члена місцевої ради кари грошеві, а краєва рада може скинути голову або й розв'язати цілу місцеву раду та приказати вибрати иньшого голову

ЧУЖИНЕЦЬ.

Написав
Т. ГАЛІЦ.

(Конець).

III.

Містечко, в котрім були і гімназія і висший суд і жидівський кагал, зацікавило ся одного дня чутокю про пригоду доси в Старім Торжі не чувану. Місцем події була місцева гімназія, привідниками єї гімназисти, і виключно з тих, що походили зіпід курних стріх оточаючих сіл. Говорили, що з пів-сотки їх мало бути як стій видалено з училища за несповнені прямовання, котрі нерозумні хлощі провадили в таємних товариствах. Ся вість, що гримнула у місцевого купецького жите немов Єрихонська труба, збудила цікавість а заразом і грізне невдоволене у Старо-Торжців, а особливо у старшини кагалу і єї иновірних прихильників. Во-ж говорили, що гімназисти-мужичата заклали товариство на те, аби плекати прихильність до свого мужицького племені і будити спючу народну гадку!... Старо-Торжці тут добачали злочин, бо виділи, що справа пахла визволенем сільського люду зіпід опіки міст, розв'язанем межи темною мужичією а світлим паньством, — а се все мусіло потягнути

за собою різні некористи для Старо-Торжців. Отже неприхильність їх до всякого і найменшого подібного руху була цілком зрозуміла. Розуміє ся, що до таких мірковань доходили далеко не всі Старо-Торжці, лишень поодинокі головачі. Але єї впливові головачі не мало причинили ся до того, що із справою гімназистів стало зле. Найвисший шкільний уряд звернув увагу на ню і зарядив безпроволчно перепроводити слідство, аби той несповнений рух із гімназії гет викурити.

Канцелярія управителя гімназії обернула ся в слідчий суд, перед котрим один за одним ставали підозріні гімназисти, обвинені о нарушене приписів і ладу училища. Мало по малу справа виясняла ся. Вже виявило ся, що справді таке товариство існувало, що воно видавало писану часопись в душі своєнародній, що воно відбувало засідання і збори, на котрих сьпівало ся свої пісні, виголошувало ся горячі промови, держало ся відчити про нужденну теверішність нужденного пів-азійського племені. Було явно як на долони, що тут учинено небувалый доси на гімназії злочин. Зіставало ся лишень винайти головних привідників і проводирів згубного руху і укарати їх без вагання — аж тут параз справа чомусь застрягла, як у слотливу пору віз під горбом.

Виказало ся, що у всім найбільше і майже

виключно винен був властиво лише один ученик, котрий викликав той рух, заклавши товариство і порядкуючи сходинами тай видаючи часопись. Тому завітцями було на имя й порекло — Василь Черногора.

Василь Черногора, син заможного мужика, хінував ся доброю славою на всю гімназію. Щирий, привязний, пильний і розумний він не тільки у своїх краєнів-мужичат мав поважанє, але й у тонких синів чужинецького для него Старого Торгу. І сему его становищу не шкодило, що він показував ся як горячий майже нетерпимий своєнародний патріот, котрий, незнати з якої річи згрідно дивив ся на всяких чужих „зайдів“ та немов дід з мальованою торбою носив ся з оповіданнями про свій мужицький народ его бувальщину і его ще можливу будучність.

Будучи вражливий, чутливий і гоноровитий Черногора гірко відчував пониженє, в котре без вини дістав ся его зубожілий рідний народ, витінений з довгої лави повноправних народів, засуджений до ставища старця безпритульного. Будучи справедливий він не міг байдужно дивити ся на такий ст и річий, небайляво стояти плечима до рідного племені. У сині хлібороба, противно, збудило ся бажанє, виповісти війну ворожій дійсности, віддати себе на службу зневаженій нації. Ц знавши грохи єї бувальщину і

2

або й иньшу раду, а доки виберуть нову раду, передає ведене діл особі, котру до того за відповідну узнать.

Отее головні постанови нового закон о місцевих радах шкільних, котрий по санкції цісарській ще сего року буде обовязувати.

ДОПИСЬ.

Щадити і позичкові каси.

Під таким заголовком появилася в останнім і передостаннім числі нашої „Буковини“ розвідка, що старає ся пояснити уряджене і значіння для нашого народу одного й другого із сих заведень.

Хочу і я висказати про сю справу погляд мій особистий а й нашого народу, з котрим я так близько від довшого часу стикаю ся і его некучі потреби докладно знаю.

Вже перед роком роздумував я над тим, як би то нужду нашого бідного народу хоть почасти усторонити і его до лучшої долі допровадити.

Просьвіта провадить безперечно до щастя, але власне тогди, коли чоловік просвітить ся, бачить він ясно своє сумне положене матеріальне, та загрожене своєї екзистенції. Але позаяк меж масами нашого цілого руского народу ще лише одиниці пробудились, то не дивно, що не можуть они, порозкидані по різних громадах, самі собі в некучій потребі допомогти.

Наш нарід жие з винятком міщанства з відсотків свого нерухомого капіталу. Чим більший капітал і чим більші відсотки несе він, тим більше доходів має чоловік і тим легше і вигідніше жите его і его родини. Та на жаль, наш нарід по більшій часті бідний, і не диво, бо непросвіченого чоловіка на всі боки ошукують, господарство его провадить ся ще в застарілий спосіб з малим зиском. Капітал, з якого наш нарід жие, по більшій часті малий, а за тим і доходи мусять бути малі.

Меж нашим селянством починає рух і дбане о поліпшене матеріального биту. Селяни завязують товариства „Власна Поміч“, що ясно показує старанє їх о будучність, але з таких товариств мож аж по 10—20 роках надїяти ся більшої помочи матеріальної. Дальше старають ся селяни брати в наєм більші ґрунти приватні ред. фондусу. Ва подибуємо в деяких громадах, що звязують ся по кілька людей і відкуповують більші задовжені поля і цілі господарства. Се дуже похвально, з сего видно дбалість народа, але до таких підприємств, конче гроша, бо

без гроша не мож рушитись. Дальше лучає ся одному або другому господареві, що сусід продає в межу кавалок поля або огорода, та корять а такий велика потреба купити се, але нужда в тім, що часто нема гроша під рукою. Часто є худоба на продаж, та дешева, або може ще не вигодована, а може через заразу немож продати, і так не може чоловік собі поради. Заходять і такі припадки, що господар мусить кривим сплатити за ґрунт, або лучить ся якийсь наглий нещасний випадок, та знов треба зазичити ся. Дотично нашого ремісника маломіщанина, мушу примітити, що він без кредиту підупадає з кождим днем все більше. От хотьби один малий приклад: Один ремісник, кушнір, взяв у купця 100 шкір на борг на 3 місяці за 200 зр. Зараз по тім прийшов другий кушнір і купив тих самих шкір одно соце і заплатив готівими грішми лише 160 р. Чи процент від 200 зр. виніс би 40 зр.? Таких ремісників, що купують за готівку, маємо тут двох, а меж шевцями одного. Всіх ремісників знайде ся у нас околом 200. Коли-б вони завязали собі „Власну Поміч“, то з часом могли би ратувати ся, але доти шукають як селяни так і маломіщани помочи в жидівських банках. Сї банки повиростали в кождім містечку як гриби по дощі, а на цілковите визискуване і знищенє нашого народу. Відсотки в сих банках виносять 10% а ріжні додатки других 8—15% отже разом до 25%. Сї надужити не контролює майже ніхто. Давнійше брали банки від кождого, що зичив гроші 2—4 зр. винисового а крім того процент з додатками, так що з позичених 100 зр. відпадало до 7 зр. Хотів хто по виплаченю свого довгу знов позичити грошей в тім самім банку, то знов обтягали винисове як перше. Тепер робить лучше, бо жичать лише тим гроші, що мають вкладку — а щоби робити ґешефта дораджують людям зичити о 25—50 р. більше, щоби зістало на вкладки. — Таку вкладку можна по виплаченю довгу получити назад, але аж в рік по виповідженю. Кождий, що має вкладку в такім банку, ґарантує заразом в разі банкруту за подвійну суму, як его вкладка, значить коли має 25 зр. вкладки, то ручить за 50 зр. т. д. Розуміє ся, що в разі банкрутства пропадає і вкладка, так що колись наші люди будуть за чужі шпикунції платити тільки, що аж шкіра буде пукати. Тому перечу, будьто би нашому народові не треба було свого банку. Нарід від давня домагає ся завязання свого власного банку. Є люди по селах, що пізнають добродійну поміч такого банку і тому готові на се зложити свій гріш. А як буде треба капіталів, то є їх в касі щадничій гіпотичній досить і за малим процентом, і не треба аж заграничного кредиту. Що тичать ся сплачуваня довгу, то про те нема жури; господар як позичить грошей, то зараз старає ся урвати сего на телятко, поросятко і плекає его, щоби мав чим сплатити рату. Розуміє ся,

бного єї привідника. Вальтер не повірив своїм ухам, слухаючи і читаючи ті матеріали, що уже були зібрані, щоби ударити громом в его любимця. Таки на тім самім місци він, злегка почервонівши, почав боронити свого ученика, оповідати про свої стосунки до него, малювати красномовними словами его пильність і щирість, а далі его очевидну прихильність до висших культурних інтересів, котрі давно би мусіли були придушити у него всяку гадку про незрілі дитинячі іграшки в роді того товариства.

Уже сим своїм виступом Вальтер значно захитав у більшости учителів переконанє що до вини Чорногора. Не вдоволяючи ся сим, палкий оборонець зараз таки удав ся до свого молодого приятеля, щоб переговорити з ним і довідати ся із его власних уст о безосновности всіх чутих докорів. Віжучи на долину по схолах ґімназійного будинку, Вальтер надібав Чорногора.

„Ах, я до Вас!“ аж скрикнув учитель, злегка дотикаючи ся свого капелюха у відповідь на шановите привітання ученика. „Я власне біг до Вас. То паскудна справа!“ аж цмокнув він. „Я по-просту не розумію, як Вас до такого свиньства могли примішати... Ви знаєте, що я кажу, і я мушу Вас попросити, щоби Ви мені сказали усю правду, щиро й отверто — до того я навіть обовязаний — чи Ви що знаєте про якесь таємне торариство меж ґімназистами? Я,

що 3 місяці за короткий час до сплачуваня, тому найліпше рати піврічні.

Думаю прото, що внесене на передостаннім головнім зборі тов. „Руска Бесіда“ на заложено „Руского банку“ узасаднене, а его скоро виконане конечне.

Д. П.

Буковинський сойм краєвий.

(З. засіданє з дня 19. лат. січня 1895.)

Проводить маршалок краєвий Лупул. Правительство заступає ц. к. президент краєвий граф Гоєс.

Вилинули петиції: Товариства „Руска Школа“ в Чернівцях о запомогу; Николі Івасюка студента академії шток красних в Монахові на докінченє наук; Товариства „Архикнязя Рудольфа“ при гр. прав. школі реальній в Чернівцях; кільканайцятьох громад кіцманецького повіту з просьбою о будову публичних керниць; ґімнастичного товариства в Чернівцях о запомогу.

На порядку деннім стояли слїдуючі внесенє Виділу краєвого:

1. Внесенє що до перенесеня шкільних громад Чудин, Глібока, Кучурів великий, Скеля з Ш. до П. класи платні.
2. що до покритя будови публичного шпиталю в Сучаві.
3. що до дефінітивного системізованя учителя школи коншикарської в Сторожинци.
4. що до ліпшого поміщеня рілничої школи.
5. що до піднесеня годівлі домашньої худоби.

Слїдували справозданя комісії фінансової. Між иншими признано директорови при школі рілничій Омелипови Ваєрови річну платню 1300 зр. (реф. п. Тиміньский). Принято до відомости справозданя з замкненя рахунків публичного шпиталю в Сучаві і краєвого шпиталю в Чернівцях (реф. п. Пігуляк) а п. Конздає справу про завідуванє фондами стипендійними в р. 1893.

4. засіданє з дня 25. л. січня 1895.

Проводить маршалок краєвий Лупул. Правительство заступає ц. к. президент краєвий граф Гоєс.

Вилинули слїдуючі петиції: Академічної Читальні в Чернівцях о запомогу; міщан з Вижиці о будову локальної желїзничї Неполоківці-Вижици; Товариства „Цісаревї Єлисавети“ в Чернівцях о запомогу; громади Руский Банлів (повіт вижицкий) о запомогу на спровадженє води до пити.

З порядку деннього слїдує перше читанє предложєня Виділу краєвого що до доріг крає-

довідавши ся, що є ще й опріч него люди з такими самими гадками, він рішив обома ногами оперти ся в рідний ґрунт і зібрати навкруг себе смільников тай підоймати запорошену народну хоругву в новій красі, покликаючи країнів до нового жатя.

Такий був Василь Чорногора, коли з ним познакомив ся Вальтер; таким він зістав ся й на-далі, з тою тільки ріжницею, що науки учителя не пропадали марно, та що знакомство з тімечким патріотом рішучо підіерло его і показало ему его власну дорогу ще ліпше.

Чорногора з часом сердешно полюбив свого учителя, але він не міг перед ним розкривати усі таємниці своєї душі, бо его розділяла від учителя неоднаковість становища, віку і якась репінтка недовіря до чужинця. Зрештою притягали Чорногору не так домашні бесіди Вальтера, як его шкільні виклади. В школі Чорногора слухав з запалом славного бесідника, одушевляючи ся ним, а в Вальтеровім домі він жалувал его яко нещасного чужинця, що тужить за далекою вітчизною, хорий на тілі й на душі.

Оттак Вальтер і не дізнав ся нічого про заходи Чорногора коло упорядкованя правдивої народної громади меж ґімназистами. Про щось подібного Вальтерови не снило ся аж до тої хвилини, коли ему на учительській раді донесли про змову між ґімназистами і про правдоподі-

розуміє ся, надїю ся —“ і учитель усміхнувся якось вимушено.

Чорногора зразу мовчав, не знаючи, що ему тепер діяти. Він уже знав, що за біда скоїла ся над ним. Він десь перечув, що его і товаришів зраджено і що незабаром мусить виявити ся сумний наслідок. Тепер перед ним стояв перший слїдчий, правда лагідний і добрий, але то все був судия перед злочинцем, то-б-то ворог і гонитель. Зрадити ся власними устами ізза нібито щирої лудї сего чужинця був би сором. „Най дошукують!“ рішив Чорногора і постановив тайти і брехати, що лишень улізе ся. На питанє учителя він невинно глянув ему просто в очи і ледви чутно пролебедів: Та-же Ви мене знаєте, пане...“ Учитель зітхнув: „Знаю, знаю, не тревожьте ся! якось то буде“ — і назад пігнав він потужними кроками, щоби далі занятися обороною невинного, за котрого Вальтер намірив ся вступати ся, хотий би й перед самим міністром!

Отсе була причина засніченя слїдства. У правитель і учитель мусіли подати ся перед бурливими выводами Вальтера. Під вагою его доводів у хосен невинности головного обвиненого, Чорногора, блїдлі всі запевненя противної сторони. Треба було пошукати нових, цілком певних свідочств, яких доси якось не найшло ся. Бо усякі папери, протоколи, бібліотека, часописи

вих; предложене відіслано до комісії адміністраційної.

П. Тітінгер мотивує своє внесення: „Вважає ся Виділ краєвий, аби докладно розглянув ся р економічним положенню громад, при чім має з одної сторони зважати на що раз більші татари грошеві; з другої сторони на недалеку реформу податків державних. Розглянувши ся в тім всім, най Виділ краєвий здасть з того справу взглядно поставити відповідні внесення, котрі стреміли би до поліпшення господарки в краю.

На вступі зазначив бесідник, що автономія по громадах не видала таких плодів, як мож було надіяти ся, а то головню тому, що прийшла за скоро і не застала нарід по селах до неї пригтовленим. Трохи ліпше склали ся обставини по містах, але також не багато, бо бачимо, що кожда громада мійська є задовжена, а то з тої причини, що держава звалила на міста татари, котрі они не в силі видержати. Бесідник обговорює стан маєтковий міста Чернівців і показує, що видатки міста що раз більшіють, а то тому, що місто мусить дбати про такі річи, котрі властиво повинна держава взяти на себе. Най отже Виділ краєвий докладно розгляне ся в громадській господарці, розслідить причини обтяження громадського і подасть відповідні средства, аби тому лихови вже раз зарадити.

П. д. р. Зотта іменем комісії адміністраційної здає справу про правительственне предложене що до комісії краєвої в цілі реалізації ґрунтового катастру і ставить внесення. Сойм краєвий має вибрати 4 членів і тільки заступників до тої краєвої комісії, що має зайняти ся ревізією катастру ґрунтового.

П. Кохановскій молод. забирає до сего внесення слово. На початку зазначає бесідник важність такої комісії, що займає ся ревізією податків ґрунтових. Положене теперішньої господарки в краю є дуже лихе, а то головню зачерез те, що ріжниця в класифікації податків є значна. І так пр. повіт кімполонґський, котрий є найбільший на Буковині, бо виносить 400.000 морґів, платить всего 25.000 зр. податку ґрунтового, між тим коли оба повіти черновецький і кімманецький мають всего 300.000 морґів а платять 200.000 зр. податку ґрунтового, значить ся майже половину суми податків ґрунтових цілої Буковини. Ся кривда окаже ся тим більшою, если зважимо, що доходи повіту кімполонґського через локальну желізницю значно побільшили ся. Терпіти такий стан річий, при котрім за 1 морґ платять ся податку в повіті кімполонґським 10 кр., в сучавським 70 кр., в сирецьким 76 кр., в черновецьким 1 зр. 10 кр., а в кімманецьким аж 1 зр. 40 кр., було би, аби лагідно виразити ся, тяжкою провинною проти почуття справедливости тутешнього населення. Такий ненормальний стан треба безусловно усунути, а се може стати ся лише тоді, если справедливо розділять ся податок ґрунтовий. (Славно! Славно!)

товариства — попропадали межі товаришами і зрадник, що говорив про їх існування, не міг своїх слів потвердити намацально. Отже управитель, щоби зацятити свого галасливого противника певними доводами, тай щоби довести сю аж занадто вже прикру справу до кінця, погрозив шпігуну, що виключать его із гімназії, если він не достарчить певніших доводів для своїх донесень. І шпігун обрушив ся, метнув ся сюди-туди і доконав своєї жертви. Вийшло все на верх, як олива на воді.

Уздрів Вальтер, що і его любимець брехливий і потайний! Переконав ся він з переляком, що его вахованець ховав свого серця таємні хідники гірше ніж той лис свої підземні нори. „Він прикидав ся передо мною, перед своїм найщирішим прихильником! Він висисав мене, мое знане, не кажучи і слова, куда він его ніс далі! — Пропадай-же, гадино!“

Зникли для Вальтера всі недавні надії; розтворюла ся темна прірва перед непізнаним, ошуканим чоловіколюбцем; не було ему жити на тій віроломній чужині... Вибрав ся він далі, назад у свої край, але перед відїздом він власноручно підписав рішене учительської ради, котрим виключало ся Чорногору із усіх гімназій краю.

Отже буде обовязком тої комісії взглядно її членів розглянути ся у тій кривді і таке лихе а радше таку несправедливість усунути. Члени тої комісії можуть бути певні, що край і ціле населене буде їм за се вдячне. (Славно! Славно! Бесідники гратують).

На відпоручників Соймових і їх заступників до тої комісії вибрано: Кохановського мол., его заст. Христ. Абрагамовича; Рудольфа Ферра, его заст. М. Тепфера; барона Николая Мустацу, его заст. Валюшескула; Густава Марина, его заст. Г. Амброзіуса.

По голосованню забрав голос п. е. президент краєвий граф Гоес, аби відповісти на деякі закиди попереднього бесідника, що відносились до правительства. Річ певна, сказав президент, що загальна сума податку ґрунтового не зменшиться, але за се хоче міністерство фінансів зменшити податки ґрунтови на иншим поли. І на се поле хочу я вказати Панам відомо, що в теперішніх предложениях правительства що до заведення податків особистих є план поменшити податок ґрунтових о 10% а в будучности, если буде можливе, навіть о 15%, котре то полєкшене покрияла би власне та надвишка податків особистих. По моїй думці було би то значним зменшенем податків ґрунтових, виправді не що до загальної суми, але що до височини податку, який кождий має платити, і здає ся мені як раз се головна річ. (Голоси: Зовсім справедливо!) Если отже таке предложене поставило міністерство фінансів в думі державній, то здає ся мені, що оно інтересує ся господаркою всіх країв коронних. І певно то міністерство буде мати нагоду вглянути ще ліпше в господарку поодиноких країв коронних, коли буде провірювати списи катастральні поодиноких країв. (Оплески!)

На внесення комісії адміністраційної (реф. п. Стефанеллі) признано учителям при тутешній ріжничій школі Григорію Галіпови особистий додаток річний в сумі 300 зр.

3 руских товариств.

Загальні збори рускої міщанської Читалні в Чернівцях.

Дня 20. січня с. р. відбули ся загальні збори черновецької міщанської читалні при участі около 50 членів. Збори відкрив голова о. Адриан Добрянський. Привітавши всіх зібраних щирим словом візав їх, щоб вислухали справоздання уступаючого виділу, й приступили до вибору нового виділу, котрий би зумів повести справу читалні так, щоб для самого товариства вийшов хосен моральний і матеріальний а слава й честь для руского міщанства черновецького. В імені уступаючого виділу здавав справоздане о. А. Добрянський. Зі справоздання того довідаємо ся, що виділ щиро трудив ся около розвою читалні й хоть не багато, а все таки децо osiąгнув. „Виправді не можемо повеличати ся великими успіхами нашої роботи, говорив о. Добрянський, бо все таки слідно якусь байдужність ба й неохоту нашого міщанства до читалні, котрої ще не змогли ми зломити, але все таки мушу зазначити, що наступив вже зворот до ліпшого. В протягу сего року приступило нових кільканайцять членів до товариства а звичайні сходини членів в неділі й свята були сего року численніші як минушого, бо бували случаи, що й по кількадесять членів прислухувалось читанню часописей і пожиточних книжок, та брали живий уділ в розговорах про справи їх обходячі. Можемо отже потішатись надією, що коли читалня й на дальше буде розвиватись в такій самій мірі як до тепер, то в недалекій будучности зможе повеличатись кількома сотками своїх членів.“ Засідань виділових відбулось в тім році девять, вечерків устроєно 4, з котрих три принесли дохід, а лиш один недобір 18 зр. 33 кр. Стан каси представляє ся так: Виділ перебрав з минушого року 317 зр. 51 кр., доходу за сей рік мав 156 зр. 57 кр., а розходу 188 зр. 47 кр., так що лишилось тепер маєткю читалні 275 зр. 61 кр., Між розходами находить ся сума 122 зр. 88 кр., котру виділ читалні видав на запомогу убогої рускої молодежи шкіл народних в Чернівцях і 30 зр. жертвованих на товариство „На-

родний Дім“. Коли по провіренню рахунків п. Левандовским і Кирию ніхто не забрав голосу, виїс п. учит. Руснак, щоб уділити уступаючому виділови абсолютну, що Збори одноголосно ухвалили. По сїм приступлено до вибору нового виділу; одноголосно або абсолютною більшістю голосів увійшли в склад нового виділу: о. Адриан Добрянський, яко голова, професор А. Клим яко заступник голови, Йосиф Мицак яко секретар, Іван Яворський яко каснер, Іван Созанський яко бібліотекар, Стефан Ясеницкий яко господар, Йосиф Смольницький яко контролор, а Константин Термена і Теодор Сковронський, яко виділови.

З внесення заслужують на увагу особливо два. Перше пана Смольницького, щоби виділ заняв ся сиравленем фани для товариства, ботре прийнято. Притім ухвалено, що, хто жертвує на сю ціль 2 зр., або більше, імена їх будуть вписані на гвоздях, котрі будуть ся вбивати в дружок фани. Друге внесення п. Руснака, щоби новий виділ постарав ся о зміну теперішніх статутів читалні по мисли нових статутів „Рускої Бесіди“ в тім напрямі, щоб при читальни могла засноватись каса пожиткова й щаднича. Нових членів приступило того дня шістьох.

Оте в коротці представлений хід нарад загальних зборів рускої міщанської читалні черновецької. Дай Боже, щоб слідуєчі збори випали ще світліше, щоб бодай в трое тільки прибуло нових членів, кільки їх є тепер. А се дуже легко може статись, коли лиш наше міщанство бодай трохи прийде до самопизнання й зрозуміє, що без просвіти не можливе ніяке движене з унадку матеріального, в котрім і оно ся находить. Одна лиш просвіта оперта на ґрунті національним може учинити якийсь нарід могучим на внутрі і на зверх. О сїм навчає нас досвід на инших народах. Задачею і обовязком нового виділу є отже доложити всіх старань, щоб розбудити духа між нашим міщанством і згорнути его до читалні. Чим більша буде єдність між ним тим оно буде дуцше, тим більше будуть з ним, числитись сусіди, чи при виборах, чи инший який нагоді. В надії, що виділ в повнім зрозумінню своєї задачі, розвине як найбільшу діяльність і желаючи ему як найкрасших успіхів, кличем зі щирого руского серця: Щасть Боже до дальшої праці!

Перегляд політичний.

У Львові завязав ся головний руский комітет виборчий під проводом послів Барвинського і Вахнянина. До комітету належить ще кілька руских послів, кількох видійших патріотів і відпоручників копєваторіальних. З москвофілів не ввійшов ніхто до сего комітету.

В галицьким соймі прийнято на поведілковім засіданню по довгих нарадах проект закона о надзорі шкільнім, після котрого надає ся властям шкільним повітовим більший круг ділани, як до тепер. При обговоренню сего проекта проявила ся ріжниця в поглядах руских послів. А коли одна часть руских послів, що була противна сему проекту, перенала з поставленими від себе поправками, годя завив пос. Окуневский в імені незадоволеної части руских послів, що они усувають ся від дальшої наради в тій справі, по чім вийшли сї рускі послі з салі. При нарадах в инших справах взяли сї послі знову участь. — З других рішень галицького сойму заслугоє на особливу увагу рішене, котрим постановлено відділити рівнорядні класи рускі при гімназії в Перемишлі і утворити з них самостійну руску гімназію.

В соймі ческім ставляють молоді Чехи і дальше внесення в радикальнім напрямі. Пос. Крамарж виїс зміну § 17 ординації краєвої такого змісту: Намістник королівства Чехії єсть одвічальний перед соймом за се, щоби предложення правительственні відповідали ординації краєвої і законам краєвим. Окремим законом будуть унормовані постанови що-до то одвічальности, а також що-до складу трибуналу судового, котрий має рішати на случаи обжалювання на-

містника. Кравці закону будуть публіковані в імені цісаря і королів з зазначенням, що сойм ухвалив їх, а мають бути підписані намісником, котрий єсть одвічальний перед соймом. — Пос. Вашатий поставив два внесення, щоби в школах середніх завести обов'язково науку російської мови, — та щоби для країв чеської корони утворити окремий найвищий трибунал судовий. Перше внесення пос. Вашатого відкинено вже при мотивуванні, не відсилаючи його до комісії.

В соймі долішньої Австрії антисеміти, получивши ся з послами меншої посілості, ведуть за собою опозицію против правительства і ліберальних послів. Проект правительственный о зміні ординації виборчої, предкладаний вже і минулого року а змагаючий до того, щоби збільшити права і вплив більшої посілості і міста Відня в соймі, не найде мабуть і сего року для себе більшості.

В соймі моравським послами чеські ведуть завзяту борбу против більшості німецької, ставляючи зі своєї сторони внесення в хосен чеської народності. І так священик Вебер поставив внесення на зміну закону о реальних школах з 30. цвітня 1869 р. в тім напрямі, що друга краєва мова себ то чеська має бути обов'язковим предметом науки для всіх учеників в низших школах рішничих. Для учеників трех висших класів обов'язковим предметом науки має бути або друга краєва мова або англійський язык. Родичі або опікуни учеників заявляють, якого з тих двох предметів мають ученики учати ся. — Пос. Зачек поставив внесення на основані в Мораві чеського університету; се було би найкрасшим пам'ятником в честь ювілею цісарського.

В соймі шлеским висказано ся з великим признанем о хосенності кас Райфайзена і признано ім 800 зр. за помози з краєвих фондів. — При дебаті шкільній жалували ся чеські і польські посли на нерівномірне трактування німецьких і славянських шкіл.

В соймі стирійським поставили посли клерикального сторонництва два внесення в справі шкіл народних. В першій внесенню каже ся, що обов'язковий науці шкільній, котра триває 8 літ, можна відновити також в сей спосіб, що діти побирають в перших 6 роках щоденну науку, а в слідуючих чотирох роках доповнюючу науку кожної неділі через дві години. В другім внесенню поручає ся виділові краєвому виготовити проект закону після котрого мали би причинати ся датками на цілі шкільництва і ті родичі, котрі посилають дітей до школи публічної а до си не платять нічого на школи.

В соймі каринтийським поставив пос. Понігрец внесення, щоби правительство доставляло громадам друксорт, потрібні до справ з порученого обсягу діланя. Сойм ухвалив заснувати в честь ювілею цісарського фонд для старців; на сей фонд дає край 50.000 зр. а по цілім краю розписані складки. При дискусії над фондом шкільним заявив ся священик Айшпідер в імені двох словінських послів против ухвалення тої позиції, підносячи кривди Словінців в шкільництві під виглядом віроісповідним і національним.

В соймі країнським поставлено внесення на вислані петиції до ради державної о змну закону о приналежності.

В соймі горішньої Австрії поставив кривошанц Наймаер в імені виділу краєвого внесення, щоби в Австрії горішній привернути школу віроісповідну. По промові єпископа Дюпельбавера прийнято се внесення.

В соймі тирольським відтягнули ся, так само як минулими роками, посли італійські з полудневого Тиролю (Трентіна) від участі в нарадах сойму. Коли помімо завізвання по упливі назначеного часу не взяли они дальше участі в нарадах, то узнано, що ті посли утратили свої мандати. Нові вибори вже розписано.

В соймі триєстеньським, виступають посли італійські скрайного напрямку остро против правительства, а один з них пос. Раскович поставив внесення, щоби над всіма предложениями виділу краєвого переходити без дискусії до порядку денного, бо правительство немов з засади не уділяє своєї санкції законам ухваленним в

соймі триєстеньським. Внесення Расковича відкинено. — Відтак вела ся оживлена дискусія над проектом закона о виписуванню до книг ґрунтових. В проекті сказано, що можна довершувати вписи в книгах ґрунтових і в другім язиці краєвим (славянським), лиш треба долучити в книгах до того впису переклад італійський. По довшій полеміці прийнято проект.

В соймі далматинським добирають ся хорватські посли о розширення своїх прав національних. Пос. Бянкині вніс, щоби в школах для моряків заведено хорватський язык викладовий. Пос. Любич домагав ся охорони правної для хорватських старанностей. Пос. Бянкині поставив нагяче внесення, щоби намісником Далматинії поставлено цивільну особу а не войскову. При мотивуванні внесення відобрав маршалок голос Бянкиніому. Сойм, притакнувши зарядженню маршалка, а відтак відкинув нагячість внесення всіми голосами против п'ятох голосів послів хорватських.

В соймі Горичії допіннули ся італійські посли дорогою інтерпеляції заснованія італійського університету. Словінські посли поставили кілька внесення в напрямі економічнім, між иншим що-до будови залізниць, що-до зменшення податку ґрунтового, що до ревізії катастру податку ґрунтового.

Істрийський сойм розв'язано задля подій, о котрих ми вже писали. Нові вибори вже розписано.

В Петербурзі помер міністер для справ заграничних Гірсе, проживши 75 літ.

ДРІБНІ ВІСТІ.

Іменована. Віцепрезидент вишого суду краєвого у Львові, др. Александер Тхожницький іменований президентом тогож суду на місце бувшого президента Сімоновича, котрий недавно перейшов в стан спочинку. — Директор гімназії в Радівцях Генрик Клявзер іменований директором вищої гімназії в Чернівцях. — Начальник суду повітового в Сереті Адольф Ель іменований секретарем ради суду краєвого в Чернівцях.

Стипендия річних 47 зр. 25 кр. фундації Кароли Мікулього від другого півроку опорожнена. Подавати о сю стипендію можуть ученики черновецької гімназії без ріжниць народности і віросповіданія, уроджені на Буковині. Подані належить вносити через дирекцію гімназійальну до бук. виділу краєвого.

В черновецькій раді громадській відбули ся в вівторок д. 29. січня с. р. нові вибори громадської старшини. Вибрано: бурмістром Антона Кохановського, першим заступником адвоката др. Едварда Райса, другим заступником адвоката др. Альойзія Табору, а міськими радниками Бальтінестера, Бека, бар. Фірта і Вацля. Склад старшини лишив ся таким чином таким самим, яким був до тепер.

На засіданню ради шкільної з дня 23. січня с. р., полагоджено отсі справи: Молодший учительці Берті Цуфлюхт в Боянах, Розі Зауерквель при черновецькій міській школі при улиці Водній і Євгенії Хотінчан в Рошу, дальше надчителем Александрови Суганови в Мітоні і Николаєви Реусови в Ст. Ліє, учительці Кароліні Фелькер в Чернівцях і молодшому учителю Мозесови Лорберови в Чернівцях признано перший, а надчителем Панкратію Преліпчанови в Скеї і молод. учителем Іванови Ольшанському в Чернівцях другий, вкінці управителем школи Василеви Радикови в Дорошівцях четвертий додаток службовий. Уложено пропозицію до міністерства що до обсади двох місць учительок при школі вирав в Чернівцях. Рішено старати ся, щоби за помози шкіл ділати против розширення ся піяньства. Вдові по учителю Анні Гаргесгайммер уділено за помози 100 зр., на покриття коштів слабости і похорону єї чоловіка, учителя в Пожориті. Інспектори повітовому Георгію Жванковському у признано другий додаток п'ятилітній. Управителя школи в Дорошів-

цях Василя Радика іменовано надчителем тамже. Виключено одного ученика гімназії в Радівцях з того закладу і предложено внесення до міністерства просвіти в справі виключення двох учеників тоїж гімназії з всіх шкіл середніх. Одобрено приділене Юліті Цурканович в характері помічної учительки при школі народній в Карапчеві і приділене Автонома Гапенчука в характері молодшого учителя при школі народній в Молодієві. Заведено на гімназіях в Чернівцях і Сучаві перерви через 15 минут, а по першій годині через 5 минут. Директорів гімназії в Радівцях Генрикови Клявзерови висказано за взірцеве ведення закладу признане краєвою ради шкільної, вкінці полагоджено деякі подані учеників шкіл середніх о увільненні від оплати шкільної, поданія учителів народних о за помози і деякі справозданія про школи середні на Буковині.

Нещастні случаи. Вісімнадцятилітній парубок Сімон Русса з Кімполонґа обходив ся неосторожно з лямпою, заналив на собі одіж і згорів в полонині. В той сам спосіб стравила жите селянка в Чорнаві Настасія Захарук. — В Молодієві обірвала ся при ломаню каменя скала на селянина Георгія Горнея і роздавила єго на смерть. — В Дрогожештах упав чотиролітній хлопець Костян Попескул до кїтля з книжкою водою і так тяжко попарив ся, що до кількох годин закінчив жите. Так само погинула дев'ятимісячна дитина селянина Чарника з Цурин.

Результат класифікації на черновецькій гімназії за 1 курс шкільний такий: 3 833 публічних учеників отримало 40 учеників першу класу з відзначенням, 529 класу першу, 216 класу другу, а 37 класу третю. Чотирох учеників не класифіковано за дїя слабости а 6 учеників має ще піддати ся поправочому іспитови. — В черновецькій школі реальній отримало на 508 учеників 15 першу класу з відзначенням, 330 класу першу, 115 класу другу, а 41 класу третю. П'ять учеників не класифіковано.

Tinct. capsici compos.
(Pain Expeller)
приладжена в антиці Ріхтера, Прага, загальнозвісне втирання, лагодяче біль, можна дістати по ціні 1-20 зр., 70 кр. і 40 кр. за флашку майже в кожній антиці. При закупівлі треба дуже уважати і брати флашки лише з охороною маркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера антика під Зол. Львом, Прага.

В. САЛЬТЕР.
ВЕЛИКИЙ
ЗАКЛАД ПЕРЕПЛЕТНИЧИЙ.
Спеціальність:
Оздобні оправи, КНИГИ церковні в щиро золотій і срібній оправі, вироби галантерійні, золотий друк, оправа образів в рами. Богатий склад рам до образів і фотографій.
Найдешевші ціни.
Чернівці, улица почтова ч. 9,
(напротив ц. к. Почти).

Літературне Товариство
„РУСКА БЕСІДА“
в Чернівцях,
улиця Петровича ч. 2.
має на складі: Ілюстровану
„БІБЛІОТЕКУ для молодіжи, міщан і селян“
(редаговану Омеляном Поповичем)
року 1886, 1887., 1888., 1889., 1890., 1891., 1892., 1893 і 1894.
по 1 зл. 20 кр. за рочник, а всі 9 разом за 9 зл.
і пересилкою 9 зл. 30 кр.

ПЕРЕДПЛАТА

на „Буковину“ разом з
платеж. додатком „Неділя“
включається:

на цілий рік 10 ар. — кр.
на чверть року 2 „ 50 „
місячно „ 85 „
для заграниччя 15 рублів або
24 франків.

Посилкою злата по 6 кр.
з 600-х сател Л. Горовіца в
90 ліній, ул. головна ч. 17.

ВИХОДИТЬ

у вівторок, четвер, суботу
і неділю.

Реданція і Адміністрація
„Буковини“ знаходяться в
Чернівцях (ул. Печерська
ч. 2), куди віддаються адре-
сувати належні — для
редакції отримувати до 8
від 8. рано до 8. вечора

БУКОВИНА

Буковинський краєвий сойм.

(Перше засідання з дня 10-го с. м.)

Дня 10-го с. м. відбуло ся 1. засі-
данье буковинського сойму. Краєвий ка-
пітан Лунул повитав послів і візав
до ревної праці. „Любов до нашого рід-
ного краю — казав він — і думки, що
найважливіші інтереси краю зложені з до-
віри в наші руки, нехай будуть про-
відними знаками в нашій праці. Они
певно покажуть нам справедливую доро-
гу, котра веде до блага краю і населення
вважувати нам напрям, котрий приведе
нас ближше до бажаної цілі“. Далше
краєвий капітан повитав краєвого прези-
дента і просив его о таку саму щирю під-
пору, яку показав гр. Гоес минувшої се-
си для хосенної праці сойму. А сего
разу прийде під нараду цілий ряд важ-
них справ. „Через можливе річеве і без-
стороннє трактуване предложених вам
(справ) удасть ся цильности сеї
високої палати певно, перемогти ботатий
материял в тім короткім часі, який при-
значений для наших нарад, з успіхом.
Для досягнення тої цілі певно причинить
ся, коли в дебатах залишуть ся особисті
напади, котрі шкодять повазі кожного
парламентарного тіла і котрі спиняють їх
діяльности і чинности“.

До краю ставлять з кожним роком
більші жадання, особливо сего року збіль-
шують ся видатки на школи, субвенції
на дороги і залізничні шляхи. А позаяк
і шляхи перетинають богаті сторони
краю, отже є надія, що краєви випла-
чуватимуть будова тих шляхів. Відтак спім-
нує краєвий капітан про смерть архи-
єпископа Альбрехта і Володислава, далше
про смерть митрополита Мо-
дрия-Андрієвича і додав по руски: „Его
обере серце, его пощивий характер по-
казує йому прихильність і поважанє всіх
тех, що его знали. Приятельську память
ми йому на завше утримаємо“. Вкінці
краєвий капітан трикратний оклик
честі цісаря, котрий послі з одушевле-
нєм повторили.

Офіція забрав голос краєвий прези-
дент гр. Гоес і повитавши високу па-
лату запевнив їй свою чинну підпору у
хосенних працях. З другої сторони
заступник правительства о зичли-
вихильності для евентуальних пра-
вительствних предложень, хоч доси
надії на такі, бо вступні роботи в
світлій рік Молдави не по-

Новий ректор університету проф. др.
Попович Евсей складав приречене по-
сольске. По перечитаню петицій і при-
діленю поодиноким комісіям, приступле-
но до вибору комісій. З Русинів-наро-
довців ввійшла до комісії верифікацій-
ної пос. Стоцький, до петиційної Пігуляк,
адміністраційної Стоцький. Відчитано пиль-
не внесене пос. Тиміньського, ко-
трим взиває ся правительство, щоби оно
завело у всіх державних середних шко-
лах руску і волоску мову яко взаглядно
обовязковий предмет. П. Тиміньський по-
рушив сим справу, яку вже ухвалила
рада міста в Чернівцях і якою займає
ся краєва рада шкільна. По припяти бж-
джетової провізорії на місяці січень,
лютий і марот с. р. закінчено перше за-
сіданье.

Перегляд політичний.

—о—

В Австрії розпочали вже всі сойми
свої праці. Найбільшу цікавість будять наради
чеського сойму, бо надіють ся, що теперіш-
на сесія соймова зближить обидва народи і що
навіяжуть ся перші мирні зносини. Молодоче-
хи, котрих сили задля навязання зносин з пра-
вительством центральним змогли ся значно,
жадають безумовного уступлення намістника
Чех гр. Туна, котрий за ера коаліційного мн-
істерства виступав ворожо против молодочес-
кого сторонництва і викликав багато політич-
них процесів. Хоч гр. Тун в соймі говорив пе-
редовсім по чеськи і хоч він запевнював, що
Чехи завнають як найбільшій справедливості
ві сторони краєвого правительства, то Моло-
дочехи підносять з натиском, що чеський нарі-
д не може забути вчинків гр. Туна, котрі змага-
ли до придушення молодоческого руху. Наміст-
ник гр. Тун мусить числити ся з сильним впли-
вом молодоческих послів і мабуть по закінче-
ню теперішньої сесії уступить. — В істрій-
скім соймі хотіли хорватські послі привести
свою рідну мову до належного значіння і скла-
дали посольські преречення по хорватски, але
посли-Італіяни зробили страшиного крику за-
длятого. В тирольскім соймі не явили ся іта-
лійські послі, а в трієстеньскім соймі хор-
ватські послі. Характеристичне, що доси всі
сойми — з винятком галицького і буковинсько-
го — зажадали від правительства, щоби оно
при відновленю угоди з Угорщи-
ною стерегло інтересів Долитавщини.

В сій справі відбула ся минувшого тиж-
ня у Відні конференція, в котрій взяли участь
зі сторони австрійського правительства міністри
гр. Бадені, др. Біліньський і бар. Глянци, а зі
сторони Угорщини міністри бар. Банфі, Люкач,
Даніель і бар. Йосіка. Окрім відновлення угоди
торговельно-митової, окрім справи банку ав-
стро-угорського і усталення єдиної поступова-
ної справ, котрі на підставі засіданьх у-
ставляють по обох сторонах Латави тракто-

вати ся так само, отже в справі податків кон-
сумційних від цукру, пива, горілки і вати,
при відновленю угоди іде також о означені
суми, якою мають обі половини держави при-
чинати ся до поношення спільних видатків. До-
си платила Долитавщина 70 процент від спіль-
них видатків, що певно не відповідає справед-
ливості. Ту суму означає особна комісія з 15
членів т. зв. депутация регіколарних, котру
вибирають обі палати нашої ради державної і
угорського сойму. Візване до вибору тої комі-
сії наступить в початком нової сесії ради дер-
жавної, що має зійти ся дня 11-го лютого.
Fremdenblatt помітив про ту угоду цікаву
вступну статю, в котрій каже так: „Поревне-
нє кожної угоди, де входять в гру економічні
інтереси, часто собі противні, дуже тяжко, а в
сім разі оно тим тяжше, бо іде о державні
інтереси. Засади, якими поводять ся обі сторо-
ни, можуть мати успокоюючий вплив на єди-
ність, бо міністри розуміють, що переговори
так, що відновленє економічної угоди є конче-
ною державною потребою так для Австрії як
для Угорщини. Жадна сторона не думає дру-
гу перехитрити, а обидві мають щирю і добру
волю довести до угоди, котра була б для о-
бох сторін відповідною і справедливою; про-
відною гадкою для обох сторін буде витворенє
таких відносин в сїдуючих десятих літах, ко-
трі для жадної сторони не означали би ні по-
біди ні страти, а ареаізованем справедливих
потреб і жадань обох сторін етапи єи но-
вим доказом, що тісна звязь між обома до-
ловинами нашої держави становить пожадану
підставу економічного рівною тих половин і
єдиної цілої держави“. Що австрійське правител-
ство справді хоче совістно берегти покривдені
інтереси Долитавщини, покаже недалека се-
сія ради державної.

Про важніші праці, якими рада дер-
жавна буде займатися, знаєти доси лише,
що буде предложений проєкт реформи вибор-
чої, закон о управлінню пенсій для вдовиць
і сиріт по урядниках і закон о підвищеню
платні для урядників (головно трех найвищих
рангів). При нагоді переговорів в справі відно-
влення угоди з Угорщиною, відбули ся також
наради в справі татранського Морського
О. к. а. Постановлено погодити тої доповід-
ний спір між Угорщиною а Галицією миро-
вим судом, до котрого має ввійти по двоє чле-
нів з австрійського найвишого трибуналу і з
королівської курії угорської, а ті мають собі ви-
брати ще одного безсторонного судю. Тому
судови мають оба правительства передати свої
вибрані акти.

У Відні розпочав ся виборчий рух
на добре, бо вибори до ради громадскої, вже
ровнісані на день 10-го лютого с. р. Того дня
буде вибирати третя курия, в котрій безпереч-
но побідять антисеміти. Антисемітське сторон-
ництво мабуть рішило ся, вибрати ще раз д-ра.
Люеґера бурмістром, але чи він сим разом о-
держить цісарське затвердженє, о сїм євентуа-
ють ся загально.

Німеччина займає ся тепер головно
двома справами: телеграмою цісаря Вільгельма
до президента Трансвалю Крігера (про єди-
нство трох імперій) і справою Гамбургської
курії барон був єного часу (додаток) —
барон Крігз Зіг, орґану консервативної партії

і що такий був важним чинником тої партії. Він сиренівирив повірені зму гроші, до того ставлять в експліциті а навіть урядові акти і став таким чином простим алочинцем. Говорять, що члену консервативної партії аналі вже під давна три ті ініція бар. Гаммерштайна; то-ж як, то повинно сторонництво — як жадає Reichsbote — піддати ся під мировий суд і пересвідчити ся, хто провинив ся і о скілько. Цікавий сей процес відбуде ся перед судом присяжних.

Французький парламент збере ся дня 14-го с. м. на нову сесию. Рада міністрів зложила вже програму для нової сесії: она обіймає передовсім бюджет на 1897 р., охоронне утабовадство для робітників, судимирові, право стоваришень і реформу процедури карної в дусі запровадження явности карних слідств. Між тим справа панамека не дає французькій суспільности спати. Недавно тому оголосила газета France спис перекуплених і зробила тим очевидно велику сенсацию, але стягнула на себе також кілька процесів, бо деякі з оголошених подали скарги до судів. — З кінцем минушого року робила французька преса обрахунок з поступу внутрішньої політики. Journal des Debats твердить, що минулий рік означив ся безчисленними перемогами соціалістів, котрі викликали кризу міністерську і тепер тішуть ся, що радикальне міністерство Буржоа сприяє соціалістичній агітації і не перешкадає революційному рухові. Натомінь домагають ся радикали переведення дійсної радикальної програми і жадають, щоби будучий бюджет не був реакційним, а справді радикальним, а заразом налягають на міністерство, котре доси все відкладає, щоби оно приступало до переведення практичних реформ і сталих змін в республіканських відносинах в дусі радикально-демократичним.

Італія поступила собі знов раз зовсім не гарно. Іде о справу таку: Італійцям веде ся дуже але в Африці з абесинськими повстанцями, бо Абесинці обступают чим раз більше італійську армію і хотять її зовсім розбити. В сій прикрій положенню хопила ся Італія потаного средства. Абесинський цісар Менелік мав кривих князів у Швайцарії, котрі там ходили до університетів. Они часто переписували ся з своїм цісарем кривняком, котрий анов зі своєї сторони звіряв ся їм з своїми планами. Отже тих трех князів заманив італійський агент Траверсі за італійську територію, тут їх увязнено і авідні мають їх перевести до Масави, де стоїть італійське військо під командою генерала Баратієріого. Они мають послужити за оруже, щоби від Менеліка вимусити користніші умови миру або вимінати їх за пійманих Абесинчиками італійських офіцерів. Та таке поступоване італійського правительства будить справедливу відразу і доказує, що в Італії ще не перевели ся традиції Макіавеля.

В Бельгії заносить ся на зміну в міністерстві. Іменно президент міністрів Берлі уляг апонлексїї мовку і після оречення лікарів не виїждить ся вже ніколи. Для того Берлі виїде на довшу відпустку до полудневої Франції, звідки певно не поверне на своє теперішнє становище. Сей случай дасть бельгійському королеви довго бажану нагоду, надати своєму міністерству инше пятно. Найбільше виглядів стати президентом міністрів має князь Урвель, аристократ а дуже умірованими поглядами політичними і безважливий прихильник військової реформи. Его іменоване президентом міністрів потягне за собою димісію деяких реакційних членів теперішнього кабінету, що безперечно виїде на користь Бельгії.

Болгарське собрание сходить ся дня 21-го с. м. на наради. Після донесень з Софії намірає правительство внести проєкт устави в справі заведення в Болгарії золотої валюти через закупку золота і вицопане з обігу 20 мільонів срібних монет. Князь Фердинанд мав виїхати в заграницю, іменно до Риму, Німеччини, Франції і Англії. В сій справі доно- до Berliner Tagblatt-у з Софії: Князь Фердинанд задумує удати ся до Риму, щоби

ублагати папу. Потверджує ся, що папа загрозив князю екскомунікацією, коли-б кн. Бориса перехрещено на православіє. Чути також, що княгиня хоче покинути свого мужа і вернути до родичів, коли-б справді прийшло до переступу кн. Бориса на православіє. Між тим міністерство уважає се конечною потребою і каже, що не можна того відкладати, що вже раз обіцяно урядово, і думає, що могло би прийти до важного нарушеня звязи між династиею а народом, коли би нарушено знане релігійне чуте Болгарів. Так отже загрожений князь зі всіх сторін непорозуміннями: у власній родині, а папою, з міністерством Стоїлова і з народом. А все се задля переступу кн. Бориса, котрий зрештою не мав би — як се російська преса підносила — бажаного успіху. Тому тепер підносять ся сумніви, чи князь взагалі верне з своєї подорожі до Болгарії. Також оповідають, що князь загостить до Німеччини, Франції і Англії, щоби спробувати, чи відтам не зможе добути ся до Пербурга.

Турецька справа трохи притихла. Турецькі війська не можуть дати собі ради з вірменськими повстанцями в Цайтуні. Отже амбасадори європейських держав предложили турецькому правительству своє посередництво. Як задумують амбасадори справити ся з тою задачею, тяжко тепер арозуміти, тим більше, що повстанці одержали поживу на довший час. Говорять, що європейські держави пропозують султанові, також проєкт реформи для вірменських віялетів, над котрими султан готов застановити ся.

Так само притихла в Америці венецельська справа бо комісія Сполучених Держав американських відбуває тепер свої наради. Загально пересвідчені, що до війни між Англією а Сполученими Державами не прийде, бо Сполучені Держави ще менше приготувані до війни як Англія, а ся знов такою війською засудила би себе саму на голодову смерть, бо найбільшу часть збірка привозять до Англії з Америки. За те виступила тепер нова справа на перший план і занепокоїла умі. іменно справа трансвальська. Річ має ся так: В полудневій Африці, недалеко англійської колонії Капштадт, є „хлопець“ республіка Трансвалія. Она відзначає ся великим багатством і тому не диво, що Англія вже вже віддавна хоче з тої самостійної республіки зробити свою колонію. Англійські торговельники осідали вже від довгих літ в Трансвалії і вкінці було їх більше як первістних тубильців, т. зв. бурів. Отже англійські купці основали осібне політичне товариство і домагають ся основаня дійсної республіки з конституцією, котру ухвалив би цілий нарід; справедливого права голосованя і справедливої репрезентації; рівноуправненя англійської мови з голландською; одвічальности міністерства; основаня незалежних судів і доброї платні для судів; свободи науки; заведення доброї служби урядничої і доброї платні для урядників. Після теперішнього права не належать ся їм жадні права. Ті змагання піддержують зручно англійські влади в Капштадті і узброїли більш 1000 людей. Сі скоро стали під командою Джемзона на границі і вдерли ся в територію трансвальської республіки. Але діставши належиту відправу вернули назад. Тоді також англійське правительство наказало, щоби відкликати Джемзона. Натомінь вислав німецький цісар Вільгельм до президента трансвальської республіки Крігера привітну телеграму, в котрій висказує втіху, що Трансвалія справил ся без чужої помочи з нападцями. За сєю телеграму дуже лютить ся англійська преса і вігрожує ся. Описля таки наступило втихомирєне, бо тепер вже лондонські газети твердять, що грозяча криза вже минула і всяка небезпечність усунена. Супротив сїх вістей все таке дивно виглядає, длячого правительство англійське як-раз тепер приказало утворити т. зв. атакуючу ескадру.

Загадка до розвязки.

—о—

П. Василь Щурат подає в Радію таку цікаву загадку до розвязки.

Загадки, яку поставила мені московська молодь, що групує ся в товаристві „Буковина“ у Відні, я зовсім не пробував розвязувати. Не пробував розвязувати її тому, щоби не спіткати ся часом з докором в тенденційності або партійнім засліпленню. Подаю голій промовуючи все те, що могло-б мене лише собісто діткнути.

„В хвили, коли мали відбутися загальні збори тов. „Буковина“, (московського студентського товариства) я був у Відні чоловіком приватним, приватним з огляду на те, що не належав до ніякого товариства. Мого того запрошений кількома членами „Буковини“ на повибірчий комерс я явив ся в умовленім ресторані, де вібрана московська молодь, упоравши ся з офіційальною частиною зборів, почала часть забавну а промовами. Першу промову виголосив нововибраний голова тов. „Буковини“ господин Дм. Н. Вергун. Була се інавгураційна промова, в котрій Вергун, на велике здивованє а мові сторони, підписав ся в імені свого товариства зовсім під програмою галицьких радикалів! Політико-економічну програму радикалів легко було прийняти, бо-ж її приймали в Галичині вже й старі москвофіли. Але що г. Вергун офіційально в імені своїх товаришів відступив і від принципіальної негати української ідеї (менш шіої ваги те, що він назвав її „областним українофільством“), що він в справах віри „конечною“ признав раціоналізм, котрого не признає тепер конечною вже й сама радикальна партія — сего я не міг собі виголосити, сему я не міг зразу й повірити. Я ждав нетерпеливо хвилі, коли скінчить говорити г. Вергун, щоб упевнитися в тім всім, що чув. І дійдав ся. Та ледви я почав говорити, обідириуючись з винятком раціоналізма у всім передбесідником, мов вибри звільно, загрозили зібрані протестами, визиреними проти моїх слів, а тим самим і против слів мого передбесідника, г. Вергуна. На тім і стало. Верговийшли ся. Коли-ж я спитав самого г. Вергуна, чи можу его бесіду подати до прашлої відомости, він, а ще скорше его товариші відказали ся відповісти: „Ну, се, знаєте, можна-би, але... Вкінці, ви самі знаєте, що те, що говорять ся межі чотирма стінами, а те що і т. д...“ Для мене вистали й ті лаконічні речення; я пізнав бажання товаришів а „Буковини“. Їм лачно стало екомпромітувати себе в очі свого штабу і тих, від котрих вони залежє.

Се вони потвердили зараз же й фактом, скинувши г. Вергуна з председательства. Може бути, що й сам г. Вергун скинув ся, та се річ чи не змінить. Але от, безпосередно потім г. Вергун на комерс по зборах тов. „Січи“ проголошує в друге майже ту саму програму бесіду перед Січовиками. Хоч тепер з его товаришів ніхто не протестує, протестую я (дирма що був там лиш гостем) не против змісту бесіди, але против її характеру. По тім все, що я чув і бачив, г. Вергун перестав в моїх очах бути репрезентантом загально московської молодіжї і речником її думок, отже він повинен був промавляти на комерс „Січ“ в характері члена „Буковини“. Промавляючи, він баламутив українську молодіж в „Січ“, котра могла думати, що думки г. Вергуна — то думки товариства „Буковини“, котра могла далше на тій баламутній основі ще тіснійше адружитись з „Буковиною“, як дружила доси. На мій протест г. Вергун відповів обурєно. Чи воно було слушне, осудить читачі на основі того, що я сказав нині. Тоді відповісти г. Вергуну не дозволили мені други „Буковини“ — Січовики, а мому товаришеви по думкам М. Кордубі перебили мову. Про дружбу „Січ“ з тов. „Буковиною“ я на разі не хочу більше говорити; про товариство „Буковини“ додам ще, що на нових зборах вона в друге вибрала головою г. Вергуна. Чи можна думати тепер, що г. Вергун попрацює на догосішню програму, чи скорше що „Буковина“

...своїм чоловік, здібний
...маємо уложений
...Статут сей
...від статута Райфайзе-

...наслідні статуту найвідпо-
...відай непотрібно;
...увагу, що після
...міністерства ріль-
...у Відні
...сільських кредитових то-
...Райфайзена ста-

...що при уложеню ста-
...досвіді
...з чистого
...на добродійні
...до котрої впислені
...лишень тан-
...матя також згляд на роз-
...кредиту на весні, то Гуцул-
...міст, або
...можуть і що тижня
...із заробку, між тим коли
...при грошах в осені, гіршак
...в зимі, як від-
...заплатити.

...також на по-
...зносили
...Але по-
...межи собою
...якже-ж би
...у Львові і в Чернів-
...своїми
...Діаль-
...була би трояка:

...капіталів для то-
...місцевих.

...капітали
...товариств.

...капі-
...товариств.

...обіймати
...товариства,
...на упр-
...товариства
...зобов-
...і що
...завед-
...завед-
...завед-
...завед-

...ми двинути наш
...Крайня пора, щоби
...організації кре-
...але не ду-
...на зборах
...закласти
...Після моєї думки
...прийме на себе
...стане за-
...головною масою для товариств
...місцевих.

...се одна з
...В борбі нашій
...заливаючих
...не втворюючи
...чужим
...Ми маємо в краю досить
...здобути, ті люди повинні в такім
...застановити ся більше число
...з тою справою, то
...що діло піде до
...Гадка родить гадку.

...що я був помі-
...застаткових
...20 роками. Одно з них
...найбільше і найуспішні-
...тисяч,
...і передало
...бідних газ-
...підпалі; ко-
...лад усно-
...по трох

роках свого життя упало, як нестало доброго
святищенника, а люди самі не годні були дати
собі ради з діловодством. Треге товариство за-
ложив я перед 28 роками. Належало до него
через кілька років тільки 8 урядників. Сегодня
належать до него звиш 100 людей, і не одного
висвободило воно з рук ляхварських без чу-
жого капіталу. Отже належачи до такого
товариства то яко председатель, то яко каснер
або ревидент, можу сказати, що коли може не
теорію, то певно практику маю за собою.

Замість закладати мійські каси задаткові
з очевидною ціллю, від вложений там грошей
потягати як найбільші зиски, на котрі мали-б
очевидно зложити ся самі наші мужики, замість
таким чином ще причиняти ся до руїни нашого
селянства, повинні-б ми з подвоєними силами
брати ся до організації потрібного для селян-
ства кредиту в спосіб, який селянству найбіль-
ше хосенний; а на такий спосіб хотів я вказати.

Ба, ще одна обава заходить що до мій-
ських кас наших. Дуже легко може стати ся —
а є вже і деякі ознаки того, — що загра-
ничні капітали втиснуть ся до тих кас, через
що ми, а особливо наше селянство, може стати
залежним від заграничного капіталу, вплив за-
граничний збільшиться ся... а треба знати, що опе-
рації фінансові згубили неодну державу і нео-
ден нарід!

На тім кінчу, заявляючи, що я зовсім не
хочу уходити за реформатора. Висказані
мною погляди опирають ся на устрою товариств,
знаних з практичного боку. Буду вдоволений,
коли Ви, патріоти наші розважать порушену
мною тут справу і вискажуть свою думку.

Гларіон Окуневский.

Перегляд політичний.

Галицький сойм відослав на своїм за-
сіданю з дня 15 с. м. внесенє руского посла
Романчука о зміні соймової ординації ви-
борчої до комісії адміністраційної. Меншість
соймова складаюча ся з послів руских, селян-
Мазурів і членів лівиці була против відосланя
сего проєкту до названої комісії, бо в ній засі-
дають послі противні сему внесеню, котрі пев-
но залагодять цілу справу так, що ледви, чи
побачить се внесенє світло денне. Дальше відчи-
тано і мотивовано внесенє посла Рутівського о
поліпшенє платні учителів шкіл народних і пен-
сії вдовиць по учителях та о зменшенє літ слу-
жби з 40 на 35 літ.

На попереднім засіданю поставив був рус-
кий посол Антонович і товариші запитанє до
виділу краевого, для чого не розсліджено при-
чин зубожіння селянства і не предложено спосо-
бів, як тому зарадити, а на засіданю з дня 15.
с. м. поставив запитанє до комісара правитель-
ственного в справі непошанованя ц. к. властями
русских свят.

Вкінці відчитано внесенє пос. гр. Діду-
шицького о примусовім нищеню мишій.

В чеськім соймі передано внесенє че-
ского посла Янди в справі ревізії соймової ор-
динації виборчої, комісії, зложеної з 21 послів.
Дальше промовляв дуже горячо пос. Кафтан за
своїм внесенєм, в справі знесеня стану виімко-
вого в Празі і окрестности, заявляючи, що чеський
нарід все був і є льюальним для династії та
проливав за ню нераз свою кров.

В моравськім соймі боре ся чеська
меншість з німецькою більшістю. Чеський посол
Шром поставив внесенє на зміну соймової ор-
динації виборчої в тім напрямі, щоби число по-
слів з сільських громад було побільшене, щоби
наступив справедливий поділ округів виборчих
на основі народностей і щоби в містах розши-
рено право виборче на всі особи управнені до
вибору в громаді.

В шлеськім соймі перепало внесенє
словянських послів о заснованє рірицького то-
вариства центрального для цілого краю. Ні-
мецька більшість відкинула се домаганє.

ДЕРЖПЛАТА

платна в Чернівцях

виносить:
за рік 5 зр — 50
за рік 2 — 25
за рік 1 — 12
для заграниччя 8 рублів або
12 франків.

Неоднократно числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горюнова в
Чернівцях, ул. Головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить щотижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация

„Буковини“ находитъ ся в
Чернівцях (ул. Петровска
ч. 2), куда поі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакцій отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги
обчислюють ся по найдо-
шевшим цінам

Ч. 2.

Чернівці, дня 13-го (25-го) січня 1895.

Рочник XI.

Буковинський сойм краєвий.

(2. засідання з дня 12. січня н. ст. 1895.)

(Дальше.)

Слїдувало узагальнене внесення посла Стефановича в справі прилучення поспішного потягу з Чернівців до поспішного потягу Львів-Відень і внесення посла Гомузакського в справі ревізії катастру податку ґрунтового. Внесення відослано до комісії адміністраційної.

Дальше здавав пос. Тігіфер справоздаче комісії адміністраційної про звернене 22.455 зр. для скарбу державного, котр. ему належать ся яко належність з буковинського фонду індемнізаційного.

Слїдувало справоздання пос. Поминого, а між ними найважливіше в справі надзору шкіл народних місцевими радами шкільними. Важність тої справи подієв красний президент ґр. Гоес в своїй промові, котра звучить:

„Висока Палато! Сей проект закону виїшов за чочином красної влади шкільної, то позволю собі, его кількома словами оправдати. Як вже нам справоздаче комісії адміністраційної сказав, сей проект виїшов із пізнання, що місцеві шкільні ради і їх начальники в дуже багато разів не сповиняють свого обовязку. Іменно показалося, що бота то місцеві ради шкільних не відтримують правильно засідань, коті приписані законами, та почасти се зовсім тиж залишили. Предсідателі не послали потрібних викалів шкільних в свій час і не подавали до відомости окружній Раді шкільній тих юридичів, що не послають дітей до школи, а се обовязки, котрі становлять услівя успіху школ.

Що при таких обставинах не досягнуто добрих успіхів, се не дивне а там більше гідне пожалованя, що ми, як відомо, маємо дуже велике число однокласових шкіл, і що ціл наука

в тих однокласових школах, лише тоді може бути досягнена, коли діти будуть нильно ходити до школи. Ми бажимо, щоби і на Буковині ереквенція до школи в тій самій мірі розвинулася, як в інших західних краях, в котрих по части вже через много поколінь відповідно унорядковано ереквенцію школи, і я думаю, що й тут обовязок, зблизити ся до тої цілі там, що з одного боку дає ся окружним радам шкільним спосіб, присилувати місцеві ради шкільні до сповиняня своїх обовязків, і що з другого боку дає ся предсідателям окружних рад шкільних заступника. Позволю собі длатого сей проект закона як найгорячіше приворучити прихальности високої палати. (Одлески.)

Відтак прийато змінені нарагради устави о надзорі шкільнім. Докладніше про ся важну устану поговоримо пізнійше.

Маршалок краєвий повідомив, що в часі засіданя передано ему ще петиції, між ними „Народного Дому“ і „Рускої Бесіди“; їх предлєтє поодиноким комісіям і засіданє закрито.

ДОПИСЬ.

Отворене читалні в Рогізнї.

Чесний п. Редактор помістить отсих кілька слів про отворене нашої читалні в Рогізнї. Не буду я писати нічого надуманого, а скажу Вам цілу правду. Може і інші протвѣтають та заховають ся до закладаня такої читалні, яких дай Боже у кождім селі, де живуть наші рускі православні люди. Ми вже маємо у себе товариство „Власна Поміч“, котре дуже красно розвиває ся. А тепер хотїли ми мати таку хату, де би люди могли сходити ся, щось доброго прочитати, над нечим нарадити ся. Зібрано ся нас кількох людей і ми пішли просити наше

славне товариство „Руска Бесіда“ в Чернівцях або оно заложило у нашій громаді свою філію. Дай Боже тому товариству много, много літа працювати для нас мужиків, бо оно все зробило, що треба було, аби наше бажанє як найборше сповинило ся. На сам новий рік рускій православний вітворили ми ту читалню. І не треба Вам о тім говорити, яких ми мали ворогів при тій справі, а головню наш таки панотець Микитович не хотїли ані руш згодити ся на вітворене тої читалні. Найшли ся й такі між нами мужиками, що грозили, що они прийдуть на той наш збір, зачнуть кричати, аби тим способом не прийшло до заложеня читалні, бо они не хотять унії, а хотять остати ся православними. Ми успокоювали їх і просили, аби прийшли і послушали, а тогди най кажуть, чи ми стаємо уніятами, чи ні.

А тепер послушайте як відбули ся то для нас велике свято.

В неділю в полудня приїхали до нас наші послы др. Степан Смазь-Стоцький і Єрот. Пігулик яко делегата „Рускої Бесіди“ з Чернівців. До 300 людей зібрано ся у стодолі ч. ґазди Василя Гаврилиця; в хаті не могло відбути ся, бо нема такої великої хати, аби помістити можна тільки люда. Ч. ґазда повитав делегатів хлібом і солом і тогди почали стріляти з мотріїв. П. Пігулик отворив збори красною мовою, показав нам, що є просвіта і зохочував нас до науки. Потому н. Стоцький повиняв нам докладно статисти. Ми его питали ся, як розуміти ті статисти, а він нам все добре і на розум поясняв. Говорив також і п. проф. Клим, родич з нашого села, і показував нам, до чого можна дійти через просвіту.

На зборах вибрали ми і виділи нашої читалні і він є такий: Василь Гаврилиць голова, Степан Козар заступник голови, Левонтий Шемчук писар, Степан Вурденюк каснер; на заступників вибрано Дмитрія Гаврилиця і Василя Токарюка. Членів вступило на тих зборах 72, але

ЧУЖИНЕЦЬ.

Написав
Т. ГАЛІЦ.

(Дальше.)

II.

„Пів-Азия“ — назв. зовсім не наукова, бо ні географія ні етнографія сі не знають. Пів-Азия вираз на понятє культурне, вираз виїданий бутним докловником европейского Заходу для означеня дикости европейского Востоку і его темних, лінивих, икарних, переважно слов'янських народів.

В однім кутку тої Пів-Азії, в місті, в котрім були і гімназія і мажний суд і жадівський кагал, і котре знало ся Старий Торг, онинив ся гімназійний учитель Івнї Вальтер, чоловік з ідеалами в душі і з хоробою в грудях. Він застав на скарі чужий для себе народ, з чужими звичаями і обичаями, і зачав свою учительську діяльність серед молодіж, котру він мав полюбити, а котра до чужинця відносилась з величезним недоумірєм, з запісним ворогівством і з яким страхом, наперед усуваючи усяку гадку про сердечність стосунки між учителем і учениками.

Але Вальтер теми проливами якось не журив ся, бо був переконаний, що з часом проломить ся ледь, що з ним освоїть ся чужинецька молодіж, та що він придає собі прихильність і поважанє тих, що тепер новим оком дивили ся на него. Не знаючи чужинецького народу, і крахити не розуміючи его потреб, симпатий і антипатий, він подумав собі, що ся пів-азійська молодіж тогди пригорнеть ся до него, як він в ню внесе цікавість і поважаня до того народу, котрий для неї був жерелом освіти і з лона котрого виїшов він, сі новий учитель.

Отсїм гаднї віддѣв ся Вальтер з усею душею; в нїй він добачав єдину розумну ціль свого пробутку на далекій неприязній чужині. Він в тим більшим завалом киуи ся на виконуванє сеї задачі, позвав бо вадів, що навкруги ніхто більше не дбав про его ідею. Пранца, з ним було чимало країнців, таких як він учитель, що здалека повривносили світло для молодіж туземній, але Вальтер знав, що его товариші байдужне відносили ся до молодіж, не брали участі в єї далійшій судбї, не цікавили ся нею, а не то щоби впоєвати в ню якісь ідеали. Вальтер з початку представляв своїм країнам хибність їх поступованя, але без найменшого успіху. Дехто на таку гонїрку лише зирив ся на него; инші, що більше розуміли, до чого ся бесіда стосувала ся, відповідали, що туземна

молодіж не потребує жадних ідеалів, сама відлихає їх, дбаючи лише про те, щоби скараскати ся школи та добути ся до кусня хліба... „Не доріє тутешній нарід до смілих ідей, і не знати навіть, відки би ему достарчити їх. Своїх власних, народних ідеалів се бідоланне племя мабуть і не має, а нашими его не загіреш. Зрештою гімназисти лише на те є гімназистами, щоби ичити ся того, що вписано у шкільнім плані; решта не наше діло“. Так говорили Вальтерові товариші, і він на остатку переконан ся, що треба самому брати ся за добру справу.

Тимчасом дирекция школи з самого початку пізнавши у Вальтері чоловіка здібного і сумлінного, приїздила его до веденя одної із висших клас гімназії.

Сего Вальтер і чекав. Тут межі старшими учениками він надїяв ся найти зрозумінє для своїх гадок. Вальтер не бажав блискучого успіху; він був готовий задовольнитися малым живом: одну душу, другу, вирвати із обіймів щоденного життя, пригорнути єї до себе, навчити єї любити красу гадок, слів і учинків, а сполученю з адичністю і любовю до далекого західного народу — і він уже був би щасливий. Так Вальтер розумів свою задачу. Єсли-б ему не вдало ся переконати єї, то він мусїв би собі сказати, що вся его праця була марна. Що білими, Вальтер не

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ
вносить:

на цілий рік 5 зр. — кр.
„пів року 2 „ 50 „
„чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горювіца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Реданция і Адміністрация
„Буквинин“ находится ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда воі доіскі адре-
сувати належить. — Бюро
редакцій отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевшим цінам.

Ч. 3.

Чернівці, дня 20-го січня (1-го) лютого 1895.

Рочник XI.

Новий закон шкільний.

Закон краєвий з дня 8. лютого 1869 р. поставив школи народні під надзир рад шкільних місцевих, яко першої інстанції.

Надії покладані на отсі ради 25 літ тому, що вони причиняють ся до піднесення народного шкільництва, завели; бо крім декотрої ради шкільної місцевої, були вони не підпорою а перепорою для шкільництва. Про обовязки не дбали, а вихисновували тільки свої права і то звичайно на некористь школи; радні увільняли діти своїх сватів-братів, ба й нераз і з інших причин від школи та від кар, а за те записували й карали бідних. Замість спомогати вчителя, доїдали ему, коли він старав ся запобігти їх несовістній роботі. Не дармо домагались проте приятелі просвіти народної знесення рад шкільних місцевих, супроти котрих і висші власти шкільні не мали ніякого способу в руках, щоби примусили були їх до щирої дбалости о розвій школи. Аж на кінець бук. сойм краєвий рішив сеї сесії зміну декотрих §§ закону о надзорі шкільнім, з котрим задля его важности хочемо познакомити загал, щоб задалегідь остережи їх перед можливи неприємностями, які можуть вийти із несвідомости закона. Ось головні его постанови:

Місцеві ради шкільні складають ся із місцевого сьвященника і управителя

школи та із заступників громади, котрих вибирає рада громадська на 6 літ. Сего вибору не можна зречи ся під карою 20 до 100 зр., хіба що хто був радним шкільним через послідних 6 літ.

Рада шкільна місцева має дбати, аби вчителеві виплачувано правильно жалованє, має завідувати фондом шкільним, має наглядати шкільні будинки, ґрунта і прибори після інвентаря, має старати ся о книжки і запомоги для дітий, має переховувати цінні папери, грамоти, фасії і т. п., має списувати дітий обовязаних до школи, має ставляти внесення на укаране родичів, що не посиляють дітий до школи, має призначати час, коли наука в школі відбуватись повинна, має наглядати, чи наука відбувалася правильно, має наглядати поведене дітий в школі і поза школою, має спомогати учителя в сповненню обовязків, має залагоджувати спори межі учителями і громадянами, має ставляти внесення раді громадській і шкільній раді повітової, словом: має дбати о розвій місцевої школи. Місцева рада шкільна вибирає зпоміж себе голову і заступника голови на 3 роки, котрі проводять нарадам, але коли-б не було на засіданню ні одного з них, то може їх заступати член найстарший віком.

Місцева рада шкільна збирає ся що найменше раз на місяць, а голова мусить скликати раду й тоді, коли 2 члени сего зажадають. Щоби нарада могла відбути

ся, на то треба найменше 3 членів. Коли-б не збрало ся тільки членів, то голова скликає до 8 днів членів і заступників під загрозою кари. Хто й тогди без важної причини не явиться ся, того подає голова до повітової ради шкільної, котра має право наложити на него кару аж до 10 зр., котрі гроші ідуть на школу.

Рада рішає справи більшостию голосів, при рівно поділених голосах рішає голова, він може спротивити ся ухвалі ради, але мусить подати єї пов. раді до рішення. Против рішення місцевої ради шкільної можна до 14 днів внести рекурс через неї до пов. ради. Радним не вільно бути при нараді над справами, котрі їх самих обходять. В наглих справах може голова сам зарядити, що треба, але мусить се рішене подати на найближшій раді до одобрення. — До надзору науки іменує пов. рада шкільна відповідного до того члена місцевої ради надзирателем школи. Кождому членови місцевої ради шкільної вільно бувати в школі, але ні один не має права сам без цілої ради що небудь розпоряджати.

Місцева рада шкільна відповідає раді повітової і краєвій за сповнене своїх обовязків. За недбалість може повітова рада шкільна наложити на голову і кожного члена місцевої ради кари грошеві, а краєва рада може скинути голову або й розв'язати цілу місцеву раду та приказати вибрати иньшого голову

ЧУЖИНЕЦЬ.

Написав
Т. ГАЛІЦ.

(Кінець).

III.

Містечко, в котрім були і гімназія і висшій суд і жидівський кагал, зацікавило ся одного дня чутокю про пригоду доси в Старім Торжі не чувану. Місцем події була місцева гімназія, привідниками єї гімназисти, і виключно з тих, що походили зіпід курних стріх оточаючих сіл. Говорили, що з пів-сотки їх мало бути як стій видалено з училища за несповнені прямовання, котрі нерозумні хлощі провадили в таємних товариствах. Ся вість, що гримнула у місцевого купецького жите немов Єрихонська труба, збудила цікавість а заразом і грізне невдоволене у Старо-Торжців, а особливо у старшини кагалу і єї иновірних прихильників. Во-ж говорили, що гімназисти-мужичата заклали товариство на те, аби плекати прихильність до свого мужицького племені і будити спючу народну гадку!... Старо-Торжці тут добачали злочин, бо виділи, що справа пахла визволенем сільського люду зіпід опіки міст, розв'язанем межі темною мужичією а сьвітлим паньством, — а се все мусіло потягнути

за собою різні некористи для Старо-Торжців. Отже неприхильність їх до всякого і найменшого подібного руху була цілком зрозуміла. Розуміє ся, що до таких мірковань доходили далеко не всі Старо-Торжці, лишень поодинокі головачі. Але єї впливові головачі не мало причинили ся до того, що із справою гімназистів стало зле. Найвисшій шкільний уряд звернув увагу на ню і зарядив безпovolічно перепроводити слідство, аби той несповнений рух із гімназії гет викурити.

Канцелярія управителя гімназії обернула ся в слідчий суд, перед котрим один за одним ставали підозріні гімназисти, обвинені о нарушене приписів і ладу училища. Мало по малу справа виясняла ся. Вже виявило ся, що справді таке товариство існувало, що воно видавало писану часопись в душі своєнародній, що воно відбувало засідання і збори, на котрих сьпівало ся свої пісні, виголошувало ся горячі промови, держало ся відчити про нужденну теверішність нужденного пів-азійського племені. Було явно як на долони, що тут учинено небувалый доси на гімназії злочин. Зіставало ся лишень винайти головних привідників і проводирів згубного руху і укарати їх без вагання — аж тут параз справа чомусь застрягла, як у слотливу пору віз під горбом.

Виказало ся, що у всім найбільше і майже

виключно винен був властиво лише один ученик, котрий викликав той рух, заклавши товариство і порядкуючи сходинами тай видаючи часопись. Тому завітцями було на имя й порекло — Василь Черногора.

Василь Черногора, син заможного мужика, хінував ся доброю славою на всю гімназію. Щирий, привязний, пильний і розумний він не тільки у своїх краєнів-мужичат мав поважанє, але й у тонких синів чужинецького для него Старого Торгу. І сему его становищу не шкодило, що він показував ся як горячий майже нетерпимий своєнародний патріот, котрий, незнати з якої річи згрідно дивив ся на всяких чужих „зайдів“ та немов дід з мальованою торбою носив ся з оповіданнями про свій мужицький народ его бувальщину і его ще можливу будучність.

Будучи вражливий, чутливий і гоноровитий Черногора гірко відчував пониженє, в котре без вини дістав ся его зубожілий рідний народ, витінений з довгої лави повноправних народів, засуджений до ставища старця безпритульного. Будучи справедливий він не міг байдужно дивити ся на такий ст и річий, небайляво стояти плечима до рідного племені. У сині хлібороба, противно, збудило ся бажанє, виповісти війну ворожій дійсности, віддати себе на службу зневаженій нації. Ц знавши грохи єї бувальщину і

2

або й иньшу раду, а доки виберуть нову раду, передає ведене діл особі, котру до того за відповідну узнать.

Отее головні постанови нового законна о місцевих радах шкільних, котрий по санкції цісарській ще сего року буде обов'язувати.

ДОПИСЬ.

Щадити і позичкові каси.

Під таким заголовком появилася в останнім і передостаннім числі нашої „Буковини“ розвідка, що старає ся пояснити уряджене і значіння для нашого народу одного й другого із сих заведень.

Хочу і я висказати про сю справу погляд мій особистий а й нашого народу, з котрим я так близько від довшого часу стикаю ся і его некучі потреби докладно знаю.

Вже перед роком роздумував я над тим, як би то нужду нашого бідного народу хоч почасти усторонити і его до лучшої долі допровадити.

Просвіта провадить безперечно до щастя, але власне тогди, коли чоловік просвітить ся, бачить він ясно своє сумне положення матеріальне, та загрожене своїй екзистенції. Але позаяк межі масами нашого цілого руского народу ще лише одиниці пробудились, то не дивно, що не можуть они, порозкидані по різних громадах, самі собі в некучій потребі допомогти.

Наш нарід жие з винятком міщанства з відсотків свого нерухомого капіталу. Чим більший капітал і чим більші відсотки несе він, тим більше доходів має чоловік і тим легше і вигідніше жите его і его родини. Та на жаль, наш нарід по більшій частині бідний, і не диво, бо непросвіченого чоловіка на всі боки ошуковують, господарство его провадить ся ще в застарілий спосіб з малим зиском. Капітал, з якого наш нарід жие, по більшій частині малий, а за тим і доходи мусять бути малі.

Меж нашим селянством починає рух і дбане о поліпшене матеріального биту. Селяни зав'язують товариства „Власна Поміч“, що ясно показує старане їх о будучність, але з таких товариств мож аж по 10—20 роках надіяти ся більшої помочи матеріальної. Дальше старають ся селяни брати в наєм більші ґрунти приватні ред. фондусу. Ва подибуємо в деяких громадах, що зв'язують ся по кілька людей і відкуповують більші задовжені поля і цілі господарства. Се дуже похвально, з сего видно дбалість народу, але до таких підприємств, конче гроша, бо

без гроша не мож рушитись. Дальше лучає ся одному або другому господареві, що сусід продає в межу кавалок поля або огорода, та корять а такий велика потреба купити се, але нужда в тім, що часто нема гроша під рукою. Часто є худоба на продаж, та дешева, або може ще не вигодована, а може через заразу немож продати, і так не може чоловік собі поради. Заходять і такі припадки, що господар мусить кривим сплатити за ґрунт, або лучить ся якийсь наглий нещасний випадок, та знов треба зазичити ся. Дотично нашого ремісника маломіщанина, мушу примітити, що він без кредиту підупадає з кождим днем все більше. От хотьби один малий приклад: Один ремісник, кушнір, взяв у купця 100 шкір на борг на 3 місяці за 200 зр. Зараз по тім прийшов другий кушнір і купив тих самих шкір одно соце і заплатив готівими грішми лише 160 р. Чи процент від 200 зр. виніс би 40 зр.? Таких ремісників, що купують за готівку, маємо тут двох, а межі шевцями одного. Всіх ремісників знайде ся у нас околом 200. Коли-б вони завизали собі „Власну Поміч“, то з часом могли би ратувати ся, але доти шукають як селяни так і маломіщани помочи в жидівських банках. Сі банки повиростали в кождім містечку як гриби по дощі, а на цілковите визискування і знищення нашого народу. Відсотки в сих банках виносять 10% а ріжні додатки других 8—15% отже разом до 25%. Сі надужити не контролює майже ніхто. Давнійше брали банки від кождого, що зичив гроші 2—4 зр. винисового а крім того процент з додатками, так що з позичених 100 зр. відпадало до 7 зр. Хотів хто по виплаченю свого довгу знов позичити грошей в тім самім банку, то знов обтягали винисове як перше. Тепер робить лучше, бо жичать лише тим гроші, що мають вкладку — а щоби робити гешефта дораджують людям зичити о 25—50 р. більше, щоби зістало на вкладки. — Таку вкладку можна по виплаченю довгу получити назад, але аж в рік по виповідженю. Кождий, що має вкладку в такім банку, ґарантує заразом в разі банкруту за подвійну суму, як его вкладка, значить коли має 25 зр. вкладки, то ручить за 50 зр. г. д. Розуміє ся, що в разі банкрутства пропадає і вкладка, так що колись наші люди будуть за чужі шпикунції платити тільки, що аж шкіра буде пукати. Тому перечу, будьто би нашому народові не треба було свого банку. Нарід від давня домагає ся зав'язання свого власного банку. Є люди по селах, що пізнають добродійну поміч такого банку і тому готові на се зложити свій гріш. А як буде треба капіталів, то є їх в касі щадничій гіпотичній досить і за малим процентом, і не треба аж заграничного кредиту. Що тичать ся сплачування довгу, то про те нема жури; господар як позичить грошей, то зараз старає ся урвати сего на телятко, поросятко і плекає его, щоби мав чим сплатити рату. Розуміє ся,

бного єї привідника. Вальтер не повірив своїм ухам, слухаючи і читаючи ті матеріали, що уже були зібрані, щоби ударити громом в его любимця. Таки на тім самім місці він, злегка почервонівши, почав боронити свого ученика, оповідаючи про свої стосунки до него, малювати красномовними словами его пильність і щирість, а далі его очевидну прихильність до висших культурних інтересів, котрі давно би мусіли були придушити у него всяку гадку про незрілі дитинячі іграшки в роді того товариства.

Уже сим своїм виступом Вальтер значно захитав у більшості учителів переконане що до вини Чорногора. Не вдоволяючи ся сим, палкий оборонець зараз таки удав ся до свого молодого приятеля, щоб переговорити з ним і довідати ся із его власних уст о безосновности всіх чутих докорів. Віжучи на долину по схолах гімназійного будинку, Вальтер надібав Чорногора.

„Ах, я до Вас!“ аж скрикнув учитель, злегка дотикаючи ся свого капелюха у відповідь на шановите привітання ученика. „Я власне біг до Вас. То паскудна справа!“ аж цмокнув він. „Я по-просту не розумію, як Вас до такого свиньства могли примішати... Ви знаєте, що я кажу, і я мушу Вас попросити, щоби Ви мені сказали усю правду, щиро й отверто — до того я навіть обов'язаний — чи Ви що знаєте про якесь таємне торариство межі гімназистами? Я,

що 3 місяці за короткий час до сплачування, тому найліпше рати піврічні.

Думаю прото, що внесене на передостаннім головнім зборі тов. „Руска Бесіда“ на заложено „Руского банку“ узасаднене, а его скоро виконане конечне.

Д. П.

Буковинський сойм краєвий.

(З. засідане з дня 19. лат. січня 1895.)

Проводить маршалок краєвий Лупул. Правительство заступає ц. к. президент краєвий граф Гоєс.

Вилинули петиції: Товариства „Руска Школа“ в Чернівцях о запомогу; Николі Івасюка студента академії шток красних в Монахові на докінчене наук; Товариства „Архикнязя Рудольфа“ при гр. прав. школі реальній в Чернівцях; кільканайцятьох громад кіцманецького повіту з просьбою о будову публичних керниць; гімнастичного товариства в Чернівцях о запомогу.

На порядку деннім стояли слідуєчі внесення Виділу краєвого:

1. Внесене що до перенесення шкільних громад Чудин, Глібока, Кучурів великий, Скеля з III. до II. класи платні.
2. що до покриття будови публичного шпиталю в Сучаві.
3. що до дефінітивного системізованя учителя школи коншикарської в Сторожинці.
4. що до ліпшого поміщеня рілничої школи.
5. що до піднесеня годівлі домашньої худоби.

Слідували справоздання комісії фінансової. Між иншими признано директорови при школі рілничій Омелипови Ваєрови річну платню 1300 зр. (реф. п. Гимінський). Принято до відомости справоздання з замкнення рахунків публичного шпиталю в Сучаві і краєвого шпиталю в Чернівцях (реф. п. Пігуляк) а п. Конздає справу про завідуване фондами стипендійними в р. 1893.

4. засідане з дня 25. л. січня 1895.

Проводить маршалок краєвий Лупул. Правительство заступає ц. к. президент краєвий граф Гоєс.

Вилинули слідуєчі петиції: Академічної Читальні в Чернівцях о запомогу; міщан з Вижиці о будову локальної желізничі Неполоківці-Вижиці; Товариства „Цісареві Свистави“ в Чернівцях о запомогу; громади Руский Банлів (повіт вижицький) о запомогу на спровадження води до пити.

З порядку деннього слідує перше читане предложеня Виділу краєвого що до доріг крає-

довідавши ся, що є ще й опріч него люди з такими самими гадками, він рішив обома ногами оперти ся в рідиний ґрунт і зібрати навкруг себе смільников тай підоймати запорошену народну хоругву в новій красі, покликаючи краєнів до нового жатя.

Такий був Василь Чорногора, коли з ним познакомив ся Вальтер; таким він зістав ся й на-далі, з тою тільки ріжницею, що науки учителя не пропадали марно, та що знакомство з тімцем патріотом рішучо підіерло его і показало ему его власну дорогу ще ліпше.

Чорногора з часом сердешно полюбив свого учителя, але він не міг перед ним розкривати усі таємниці своєї душі, бо его розділяла від учителя неоднаковість становища, віку і якась репінтка недовіри до чужинця. Зрештою притягали Чорногору не так домашні бесіди Вальтера, як его шкільні виклади. В школі Чорногора слухав з запалом славного бесідника, одушевляючи ся ним, а в Вальтеровім домі він жалувал его яко нещасного чужинця, що тужить за далекою вітчизною, хорий на тілі й на душі.

Оттак Вальтер і не дізнав ся нічого про заходи Чорногора коло упорядковання правдивої народної громади межі гімназистами. Про щось подібного Вальтерові не снило ся аж до тої хвилини, коли ему на учительській раді донесли про змову між гімназистами і про правдоподі-

розуміє ся, надію ся —“ і учитель усміхнувся якось вимушено.

Чорногора зразу мовчав, не знаючи, що ему тепер діяти. Він уже знав, що за біда скоїла ся над ним. Він десь перечув, що его і товаришів зраджено і що незабаром мусить виявити ся сумний наслідок. Тепер перед ним стояв перший слідчий, правда лагідний і добрий, але то все був судия перед злочинцем, то-б-то ворог і гонитель. Зрадити ся власними устами ізза нібито щирої луді сего чужинця був би сором. „Най дошукують!“ рішив Чорногора і постановив тайти і брехати, що лишень улізе ся. На питанє учителя він невинно глянув ему просто в очи і ледви чутно пролебедів: Та-же Ви мене знаєте, пане...“ Учитель зітхнув: „Знаю, знаю, не тревожьте ся! якось то буде“ — і назад пігнав він потужними кроками, щоби далі занятися обороною невинного, за котрого Вальтер намірив ся вступати ся, хотий би й перед самим міністром!

Отсе була причина заснічення слідства. У правитель і учитель мусіли подати ся перед бурливими выводами Вальтера. Під вагою его доводів у хосен невинности головного обвиненого, Чорногора, блідли всі запевнення противної сторони. Треба було пошукати нових, цілком певних свідочств, яких доси якось не найшло ся. Бо усякі папери, протоколи, бібліотека, часописи

вих; предложене відіслано до комісії адміністраційної.

П. Тітінгер мотивує своє внесення: „Вважає ся Виділ краєвий, аби докладно розглянув ся р економічним положенню громад, при чім має з одної сторони зважати на що раз більші татари грошеві; з другої сторони на недалеку реформу податків державних. Розглянувши ся в тім всім, най Виділ краєвий здасть з того справу взглядно поставити відповідні внесення, котрі стреміли би до поліпшення господарки в краю.

На вступі зазначив бесідник, що автономія по громадах не видала таких плодів, як мож було надіяти ся, а то головню тому, що прийшла за скоро і не застала нарід по селах до неї пригтовленим. Трохи ліпше склали ся обставини по містах, але також не багато, бо бачимо, що кожда громада мійська є задовжена, а то з тої причини, що держава звалила на міста татари, котрі они не в силі видержати. Бесідник обговорює стан маєтковий міста Чернівців і показує, що видатки міста що раз більшіють, а то тому, що місто мусить дбати про такі річи, котрі властиво повинна держава взяти на себе. Най отже Виділ краєвий докладно розгляне ся в громадській господарії, розслідить причини обтяження громадського і подасть відповідні средства, аби тому лихови вже раз зарадити.

П. д. р. Зотта іменем комісії адміністраційної здає справу про правительственне предложене що до комісії краєвої в ціли реалізації ґрунтового катастру і ставить внесення. Сойм краєвий має вибрати 4 членів і тільки заступників до тої краєвої комісії, що має зайняти ся ревізією катастру ґрунтового.

П. Кохановскій молод. забирає до сего внесення слово. На початку зазначає бесідник важність такої комісії, що займає ся ревізією податків ґрунтових. Положене теперішньої господарки в краю є дуже лихе, а то головню зачерез те, що ріжниця в класифікації податків є значна. І так пр. повіт кімполонґський, котрий є найбільший на Буковині, бо виносить 400.000 морґів, платить всего 25.000 зр. податку ґрунтового, між тим коли оба повіти черновецький і кімманецький мають всего 300.000 морґів а платять 200.000 зр. податку ґрунтового, значить ся майже половину суми податків ґрунтових цілої Буковини. Ся кривда окаже ся тим більшою, если зважимо, що доходи повіту кімполонґського через локальну желізницю значно побільшили ся. Терпіти такий стан річий, при котрім за 1 морґ платять ся податку в повіті кімполонґським 10 кр., в сучавським 70 кр., в сирецьким 76 кр., в черновецьким 1 зр. 10 кр., а в кімманецьким аж 1 зр. 40 кр., було би, аби лагідно виразити ся, тяжкою провинною проти почуття справедливости тутешнього населення. Такий ненормальний стан треба безусловно усунути, а се може стати ся лише тоді, если справедливо розділять ся податок ґрунтовий. (Славно! Славно!)

товариства — попропадали межі товаришами і зрадник, що говорив про їх існування, не міг своїх слів потвердити намацально. Отже управитель, щоби зацятити свого галасливого противника певними доводами, тай щоби довести сю аж занадто вже прикру справу до кінця, погрозив шпігуну, що виключать его із гімназії, если він не достарчить певніших доводів для своїх донесень. І шпігун обрушив ся, метнув ся сюди-туди і доконав своєї жертви. Вийшло все на верх, як олива на воді.

Уздрів Вальтер, що і его любимець брехливий і потайний! Переконав ся він з переляком, що его вахованець ховав свого серця таємні хідники гірше ніж той лис свої підземні нори. „Він прикидав ся передо мною, перед своїм найщирішим прихильником! Він висисав мене, мое знане, не кажучи і слова, куда він его ніс далі! — Пропадай-же, гадино!“

Зникли для Вальтера всі недавні надії; розтворюла ся темна прірва перед непізнаним, ошуканим чоловіколюбцем; не було ему жити на тій віроломній чужині... Вибрав ся він далі, назад у свої край, але перед відїздом він власноручно підписав рішене учительської ради, котрим виключало ся Чорногору із усіх гімназій краю.

Отже буде обовязком тої комісії взглядно еї членів розглянути ся у тій кривді і таке лихе а радше таку несправедливість усунути. Члени тої комісії можуть бути певні, що край і ціле населене буде їм за се вдячне. (Славно! Славно! Бесідники гратують).

На відпоручників Соймових і їх заступників до тої комісії вибрано: Кохановського мол., его заст. Христ. Абрагамовича; Рудольфа Ферра, его заст. М. Тепфера; барона Николая Мустацу, его заст. Валюшескула; Густава Марина, его заст. Г. Амброзіуса.

По голосованню забрав голос п. е. президент краєвий граф Гоес, аби відповісти на деякі закиди попереднього бесідника, що відносились до правительства. Річ певна, сказав президент, що загальна сума податку ґрунтового не зменшиться, але за се хоче міністерство фінансів зменшити податки ґрунтови на иншим поли. І на се поле хочу я вказати Панам відомо, що в теперішних предложениях правительства що до заведення податків особистих є плян поменшити податок ґрунтових о 10% а в будучности, если буде можливе, навіть о 15%, котре то полєкшене покряла би власне та надвишка податків особистих. По моїй думці було би то значним зменшенем податків ґрунтових, виправді не що до загальної суми, але що до височини податку, який кождий має платити, і здає ся мені як раз се головна річ. (Голоси: Зовсім справедливо!) Если отже таке предложене поставило міністерство фінансів в думі державній, то здає ся мені, що оно інтересує ся господаркою всіх країв коронних. І певно то міністерство буде мати нагоду вглянути ще ліпше в господарку поодиноких країв коронних, коли буде провірювати списи катастральні поодиноких країв. (Оплески!)

На внесення комісії адміністраційної (реф. п. Стефанеллі) признано учителям при тутешній ріжничій школі Григорію Галіпови особистий додаток річний в сумі 300 зр.

3 руских товариств.

Загальні збори рускої міщанської Читалні в Чернівцях.

Дня 20. січня с. р. відбули ся загальні збори черновецької міщанської читалні при участі около 50 членів. Збори відкрив голова о. Адриан Добрянський. Привітавши всіх зібраних щирим словом візав їх, щоб вислухали справоздання уступаючого виділу, й приступили до вибору нового виділу, котрий би зумів повести справу читалні так, щоб для самого товариства вийшов хосен моральний і матеріальний а слава й честь для руского міщанства черновецького. В імени уступаючого виділу здавав справоздане о. А. Добрянський. Зі справоздання того довідаємо ся, що виділ щиро трудив ся около розвою читалні й хоть не багато, а все таки децо osiąгнув. „Виправді не можемо повеличати ся великими успіхами нашої роботи, говорив о. Добрянський, бо все таки слідно якусь байдужність ба й неохоту нашого міщанства до читалні, котрої ще не змогли ми зломити, але все таки мушу зазначити, що наступив вже зворот до ліпшого. В протягу сего року приступило нових кільканайцять членів до товариства а звичайні сходини членів в неділі й свята були сего року численніші як минушого, бо бували случаи, що й по кількадесять членів прислухувалось читанню часописей і пожиточних книжок, та брали живий уділ в розговорах про справи їх обходячі. Можемо отже потішатись надією, що коли читалня й на дальше буде розвиватись в такій самій мірі як до тепер, то в недалекій будучности зможе повеличатись кількома сотками своїх членів.“ Засідань виділових відбулось в тім році девять, вечерків устроєно 4, з котрих три принесли дохід, а лиш один недобір 18 зр. 33 кр. Стан каси представляє ся так: Виділ перебрав з минушого року 317 зр. 51 кр., доходу за сей рік мав 156 зр. 57 кр., а розходу 188 зр. 47 кр., так що лишилось тепер маєтву читалні 275 зр. 61 кр., Між розходами находить ся сума 122 зр. 88 кр., котру виділ читалні видав на запомогу убогої рускої молодежи шкіл народних в Чернівцях і 30 зр. жертвованих на товариство „На-

родний Дім“. Коли по провіренню рахунків п. Левандовским і Кириєм ніхто не забрав голосу, виїс п. учит. Руснак, щоб уділити уступаючому виділови абсолютну, що Збори одностайно ухвалили. По сїм приступлено до вибору нового виділу; одностайно або абсолютною більшістю голосів увійшли в склад нового виділу: о. Адриан Добрянський, яко голова, професор А. Клим яко заступник голови, Йосиф Мицак яко секретар, Иван Яворський яко каснер, Иван Созанський яко бібліотекар, Стефан Ясеницкий яко господар, Йосиф Смольницький яко контролор, а Константин Термена і Теодор Скворонський, яко виділови.

З внесення заслугоють на увагу особливо два. Перше пана Смольницького, щоби виділ заняв ся справленем фани для товариства, ботре прийнято. Притім ухвалено, що, хто жертвує на сю ціль 2 зр., або більше, імена їх будуть вписані на гвоздях, котрі будуть ся вбивати в дружок фани. Друге внесення п. Руснака, щоби новий виділ постарав ся о зміну теперішних статутів читалні по мисли нових статутів „Рускої Бесіди“ в тім напрямі, щоб при читальни могла засноватись каса пожиткова й щаднича. Нових членів приступило того дня шістьох.

Оте в коротці представлений хід нарад загальних зборів рускої міщанської читалні черновецької. Дай Боже, щоб слідуєчі збори випали ще світліше, щоб бодай в трое тільки прибуло нових членів, кільки їх є тепер. А се дуже легко може статись, коли лиш наше міщанство бодай трохи прийде до самопознання й зрозуміє, що без просвіти не можливе ніяке движене з унадку матеріального, в котрім і оно ся находить. Одна лиш просвіта оперта на ґрунті національним може учинити якийсь нарід могучим на внутрі і на зверх. О сїм навчає нас досвід на инших народах. Задачею і обовязком нового виділу є отже доложити всіх старань, щоб розбудити духа між нашим міщанством і згорнути его до читалні. Чим більша буде єдність між ним тим оно буде дуцше, тим більше будуть з ним, числитись сусіди, чи при виборах, чи инший який нагоді. В надії, що виділ в повнім зрозумінню своєї задачі, розвине як найбільшу діяльність і желаючи ему як найкрасших успіхів, кличем зі щирого руского серця: Щасть Боже до дальшої праці!

Перегляд політичний.

У Львові завязав ся головний руский комітет виборчий під проводом послів Барвинського і Вахнянина. До комітету належить ще кілька руских послів, кількох видійших патріотів і відпоручників копєваторських. З москвофілів не ввійшов ніхто до сего комітету.

В галицьким соймі прийнято на поведілковім засіданню по довгих нарадах проект закона о надзорі шкільнім, після котрого надає ся властям шкільним повітовим більший круг ділани, як до тепер. При обговоренню сего проекта проявила ся ріжниця в поглядах руских послів. А коли одна часть руских послів, що була противна сему проекту, перенала з поставленими від себе поправками, годя завив пос. Окуневский в імени незадоволеної части руских послів, що они усувають ся від дальшої наради в тій справі, по чім вийшли сї рускі послі з салі. При нарадах в инших справах взяли сї послі знову участь. — З других рішень галицького сойму заслугоє на особливу увагу рішене, котрим постановлено відділити рівнорядні класи рускі при гімназії в Перемишлі і утворити з них самостійну руску гімназію.

В соймі ческім ставляють молоді Чехи і дальше внесення в радикальнім напрямі. Пос. Крамарж виїс зміну § 17 ординації краєвої такого змісту: Намістник королівства Чехії єсть одвічальний перед соймом за се, щоби предложення правительственні відповідали ординації краєвої і законам краєвим. Окремим законом будуть унормовані постанови що-до то одвічальности, а також що-до складу трибуналу судового, котрий має рішати на случай обжалювання на-

містника. Кравці закону будуть публіковані в імені цісаря і королів з зазначенням, що сойм ухвалив їх, а мають бути підписані намісником, котрий єсть одвічальний перед соймом. — Пос. Вашатий поставив два внесення, щоби в школах середніх завести обов'язково науку російської мови, — та щоби для країв чеської корони утворити окремий найвищий трибунал судовий. Перше внесення пос. Вашатого відкинено вже при мотивуванні, не відсилаючи його до комісії.

В соймі долішньої Австрії антисеміти, получивши ся з послами меншої посілості, ведуть за собою опозицію против правительства і ліберальних послів. Проект правительственный о зміні ординації виборчої, предкладаний вже і минулого року а змагаючий до того, щоби збільшити права і вплив більшої посілості і міста Відня в соймі, не найде мабуть і сего року для себе більшості.

В соймі моравським послами чеські ведуть завзяту борбу против більшості німецької, ставляючи зі своєї сторони внесення в хосен чеської народності. І так сьвященник Вебер поставив внесення на зміну закону о реальних школах з 30. цвітня 1869 р. в тім напрямі, що друга краєва мова себ то чеська має бути обов'язковим предметом науки для всіх учеників в низших школах рішничих. Для учеників трех висших класів обов'язковим предметом науки має бути або друга краєва мова або англійський язык. Родичі або опікуни учеників заявляють, якого з тих двох предметів мають ученики учати ся. — Пос. Зачек поставив внесення на основані в Мораві чеського університету; се було би найкрасшим памятником в честь ювілею цісарського.

В соймі шлеским висказано ся з великим признанем о хосенности кас Райфайзена і признано ім 800 зр. за помози з краєвих фондів. — При дебаті шкільній жалували ся чеські і польські посли на нерівномірне трактування німецьких і славянських шкіл.

В соймі стирійським поставили посли клерикального сторонництва два внесення в справі шкіл народних. В першій внесенню каже ся, що обов'язковий науці шкільній, котра триває 8 літ, можна відновити також в сей спосіб, що діти побирають в перших 6 роках щоденну науку, а в слідуючих чотирох роках доповнюючу науку кожної неділі через дві години. В другім внесенню поручає ся виділові краєвому виготовити проект закону після котрого мали би причинати ся датками на цілі шкільництва і ті родичі, котрі посилають дітей до школи публічної а до си не платять нічого на школи.

В соймі каринтійським поставив пос. Понігрец внесення, щоби правительство доставляло громадам друксорті, потрібні до справ з порученого обсягу діланя. Сойм ухвалив заснувати в честь ювілею цісарського фонд для старців; на сей фонд дає край 50.000 зр. а по цілім краю розписані складки. При дискусії над фондом шкільним заявив ся сьвященник Айшпідер в імені двох словінських послів против ухвалення тої позиції, підносячи кривди Словінців в шкільництві під виглядом віроісповідним і національним.

В соймі країнським поставлено внесення на вислане петиції до ради державної о змну закону о приналежности.

В соймі горішньої Австрії поставив кривошанець Наймаєр в імені виділу краєвого внесення, щоби в Австрії горішній привернути школу віроісповідну. По промові єпископа Дюпельбавера прийнято се внесення.

В соймі тирольським відтягнули ся, так само як минулими роками, посли італійські з полудневого Тиролю (Трентіна) від участі в нарадах сойму. Коли помімо завізвання по упливі назначеного часу не взяли они дальше участі в нарадах, то узнано, що ті посли утратили свої мандати. Нові вибори вже розписано.

В соймі триєстеньським, виступають посли італійські скрайного напрямку остро против правительства, а один з них пос. Раскович поставив внесення, щоби над всіма предложениями виділу краєвого переходити без дискусії до порядку денного, бо правительство немов з засади не уділяє своєї санкції законам ухваленним в

соймі триєстеньським. Внесення Расковича відкинено. — Відтак вела ся оживлена дискусія над проектом закона о виписуванню до книг ґрунтових. В проекті сказано, що можна довершувати вписи в книгах ґрунтових і в другім язиці краєвим (славянським), лиш треба долучити в книгах до того впису переклад італійський. По довшій полеміці прийнято проект.

В соймі далматинським добирають ся хорватські посли о розширення своїх прав національних. Пос. Бянкині вніс, щоби в школах для моряків заведено хорватський язык викладовий. Пос. Любич домагав ся охорони правної для хорватських старанностей. Пос. Бянкині поставив нагяче внесення, щоби намісником Далматинії поставлено цивільну особу а не войскову. При мотивуванні внесення відобрав маршалок голос Бянкиніому. Сойм, притакнувши зарядженню маршалка, а відтак відкинувши нагячість внесення всіми голосами против п'ятох голосів послів хорватських.

В соймі Горичії допіннули ся італійські посли дорогою інтерпеляції заснованія італійського університету. Словінські посли поставили кілька внесення в напрямі економічнім, між иншим що-до будови залізниць, що-до зменшення податку ґрунтового, що до ревізії катастру податку ґрунтового.

Істрийський сойм розв'язано задля подій, о котрих ми вже писали. Нові вибори вже розписано.

В Петербурзі помер міністер для справ заграничних Гірсе, проживши 75 літ.

ДРІБНІ ВІСТІ.

Іменована. Віцепрезидент вишого суду краєвого у Львові, др. Александр Тхожницький іменований президентом тогож суду на місце бувшого президента Сімоновича, котрий недавно перейшов в стан спочинку. — Директор гімназії в Радівцях Генрик Клявзер іменований директором вищої гімназії в Чернівцях. — Начальник суду повітового в Сереті Адольф Ель іменований секретарем ради суду краєвого в Чернівцях.

Стипендия річних 47 зр. 25 кр. фундації Кароли Мікулього від другого півроку опорожнена. Подавати о сю стипендію можуть ученики черновецької гімназії без ріжниць народности і віросповіданія, уроджені на Буковині. Подані належить вносити через дирекцію гімназійальну до бук. виділу краєвого.

В черновецькій раді громадській відбули ся в вівторок д. 29. січня с. р. нові вибори громадської старшини. Вибрано: бурмістром Антона Кохановського, першим заступником адвоката др. Едварда Райса, другим заступником адвоката др. Альойзія Табору, а місцями радниками Бальтінестера, Бека, бар. Фірта і Вацля. Склад старшини лишив ся таким чином таким самим, яким був до тепер.

На засіданню ради шкільної з дня 23. січня с. р., полагоджено отсі справи: Молодший учитель Берті Цуфлюхт в Боянах, Розі Зауерквель при черновецькій міській школі при улиці Водній і Євгенії Хотінчан в Рошу, дальше надчителем Александрови Суганови в Мітоні і Николаєви Реусови в Ст. Ліє, учитель Кароліні Фелькер в Чернівцях і молодшому учителю Мозесови Лорберови в Чернівцях признано перший, а надчителем Панкратію Преліпчанови в Скеї і молод. учителю Іванови Ольшанському в Чернівцях другий, вкінці управителем школи Василеви Радикови в Дорошівцях четвертий додаток службовий. Уложено пропозицію до міністерства що до обсади двох місць учительов при школі вирав в Чернівцях. Рішено старати ся, щоби за помози шкіл ділати против розширення ся піяньства. Вдові по учителю Анні Гаргесгайммер уділено за помози 100 зр., на покриття коштів слабости і похорону єї чоловіка, учителя в Пожориті. Інспектори повітовому Георгію Жванковському у признано другий додаток п'ятилітній. Управителя школи в Дорошів-

цях Василя Радика іменовано надчителем тамже. Виключено одного ученика гімназії в Радівцях з того закладу і предложено внесення до міністерства просвіти в справі виключення двох учеників тоїж гімназії з всіх шкіл середніх. Одобрено приділене Юліти Цурканович в характері помічної учительки при школі народній в Карапчеві і приділене Автонома Гапенчука в характері молодшого учителя при школі народній в Молодієві. Заведено на гімназіях в Чернівцях і Сучаві перерви через 15 минут, а по першій годині через 5 минут. Директорів гімназії в Радівцях Генрикови Клявзерови висказано за взірцеве ведення закладу признане краєвою ради шкільної, вкінці полагоджено деякі подані учеників шкіл середніх о увільненні від оплати шкільної, поданія учителів народних о за помози і деякі справозданія про школи середні на Буковині.

Нещастні случаї. Вісімнадцятилітній парубок Сімон Русса з Кімполонґа обходив ся неосторожно з лямпою, заналив на собі одіж і згорів в полум'ї. В той сам спосіб стравила жите селянка в Чорнаві Настасія Захарук. — В Молодієві обірвала ся при ломаню каменя скала на селянина Георгія Горнея і роздавила єго на смерть. — В Дрогожештах упав чотиролітній хлопець Костян Попескул до кїтля з книжкою водою і так тяжко попарив ся, що до кількох годин закінчив жите. Так само погинула дев'ятимісячна дитина селянина Чарника з Цурин.

Результат класифікації на черновецькій гімназії за 1 курс шкільний такий: 3 833 публічних учеників отримало 40 учеників першу класу з відзначенням, 529 класу першу, 216 класу другу, а 37 класу третю. Чотирох учеників не класифіковано за для слабости а 6 учеників має ще піддати ся поправочому іспитови. — В черновецькій школі реальній отримало на 508 учеників 15 першу класу з відзначенням, 330 класу першу, 115 класу другу, а 41 класу третю. П'ять учеників не класифіковано.

Tinct. capsici compos.
(Pain Expeller)
приладжена в антиці Ріхтера, Прага, загальнозвісне втирання, лагодяче біль, можна дістати по ціні 1-20 зр., 70 кр. і 40 кр. за флашку майже в кожній антиці. При закупівлі треба дуже уважати і брати флашки лише з охороною маркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера антика під Зол. Львом, Прага.

В. САЛЬТЕР.
ВЕЛИКИЙ
ЗАКЛАД ПЕРЕПЛЕТНИЧИЙ.
Спеціальність:
Оздобні оправки, КНИГИ церковні в щиро золотій і срібній оправі, вироби галантерійні, золотий друк, оправка образів в рами. Богатий склад рам до образів і фотографій.
Найдешевші ціни.
Чернівці, улица почтова ч. 9,
(напротив ц. к. Почти).

Літературне Товариство
„РУСКА БЕСІДА“
в Чернівцях,
улиця Петровича ч. 2.
має на складі: Ілюстровану
„БІБЛІОТЕКУ для молодіжи, міщан і селян“
(редаговану Омеляном Поповичем)
року 1886, 1887., 1888., 1889., 1890., 1891., 1892., 1893 і 1894.
по 1 зл. 20 кр. за рочник, а всі 9 разою за 9 зл.
і пересилкою 9 зл. 30 кр.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ

вносить:

на цілий рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горовіца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ находится ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечера.

Оповідання і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах.

Ч. 4.

Чернівці, дня 27-го січня (8-го) лютого 1895.

Рочник ХІ.

Буковинський сойм краєвий.

(5. засідане з дня 26. лат. січня 1895.)

Проводить маршалок краєвий Лупул.

Правительство заступає п. к. президент краєвий граф Гоес.

П. Др. Смаль-Стоцкий і товариші ставляли таку інтерпеляцію до правительства. „Тутешна газета „Bukowinaer Nachrichten“ ч. 1903 подає відомість, що орґани фінансові арештували людей в божниці підчас богослуження, через що перешкаждали в богослуженню і викликали велике занепокоєне між жидівським населенем в Садагурі. Високий Сойм вже в попередних засіданнях клав головну вагу на се, аби орґани фінансові уважали при виконуваню своєї власти; а чейже в тій случаю не треба було конче увязнюваня в часі богослуження; тому то підписані запитують Високе п. к. Правительство:

1. Чи оно знає про сей випадок?

2. Аби при подібних случаях уряд поступав трохи огляднійше і шанував релігійні чувства.

Маршалок краєвий переає інтерпеляцію п. к. президентови краєвому а сей заявляє, що відповість на ню на однім з слідуєчих засідань.

П. Тітінґер ставить внесенє, аби не читати внесенє, що відноситься до піднесеня годівлі худоби в краю, бо оно дуже довге, а послухати в тій справі референта Др. Стефановича.

Референт др. Стефанович шкїє справозданє дотичної комісії в тій справі, котра поставила оттакі внесенє:

1. Ухвалює ся закон до піднесеня годівлі худоби для князівства Буковини.

2. В myśl § 9 сего закону основує ся власний краєвий фонд до висоти 30.000 зр., котрий має обертати ся на піднесенє годівлі а головю на закладанє расових стад; дальше з того фонду має уділяти ся зворотних позичок для громад а часом і запомаг на закупню такої расової худоби.

На сей фонд мають зложити ся а) 10.000 зр. з суми 200.000 зр., котра то сума призначена на піднесенє годівлі худоби в цілій монархії, б) краєвий фонд рілничий має дати 10.000 зр., в) Виділ краєвий має просити міністерство о уділенє беззворотної суми в висоті 10.000 зр.

Завідувати тим фондом має Виділ краєвий, і він буде також здавати справу що року перед Соймом як господарив тим фондом.

3. Справозданє комісії в тій справі має служити дерективою для поодиноких комісій годівлі худоби. Ціла Буковина ділить ся на округи годівлі худоби і кожний округ має мати свою комісію, котрої круг діланя є означений в згаданім справозданю.

4. В перших шістьох роках треба 50% згаданого фонду обернути на закупню потрібної худоби расової так краєвої як і заграничної.

5. Виділ краєвий має в перших шістьох роках дати річно 1500 зр. в фонду краєвого, аби тим способом побільшати краєвий фонд для годівлі худоби.

6. Виділ краєвий має як найборше видати брошурку в трох краєвих мовах. Зміст тої брошурки мав вказувати на значіне і ціль годівлі худоби і при тім має містити ся в тій книжочці докладне поученє в тій справі. Закон дотичний прийнято без дебати.

На внесенє п. Помпого перенесено з днем 1. лат. січня 1895 р. громади шкільні Чудин, Глібоку, Кучурів і Скею до 2-ої класи платні. На внесенє комісії адміністраційної (реф. бар. Муштаца) поручив Виді краєвий за позичку в сумі 60.000 зр. міста Радівців на будову касарні для 75 батальону оборони краєвої.

При кінці засідання відчитує маршалок краєвий Лупул внесенє п. бар. Гормузакого і товаришів, котре відноситься до зміни § 11 і § 12 краєвого порядку соймового.

Після того внесеня мають оба ті параграфи так звучати:

§ 11. Виділ краєвий яко власть адміністраційна і виконуюча заступників краєвих (послів) складає ся під проводом маршалка краєвого з 5 членів (дотепер було 4 члени). В разі перешкодженя іменує маршалок з помежи тих 5-тьох членів свого заступника.

§ 12. Члени Виділу краєвого мають бути такі: один з більших посіlostей; один з міст і палат торловельних; один з громад сільських, а двох вибирає цілий сойм. При виборі рішає абсолютна більшість голосів. Ся при двох перших голосованях не одержить ніхто абсолютної більшости, то дальший вибір наступає між тими, хто має найбільше голосів. При рівности голосів рішає жереб (льос). На однім з слідуєчих засідань має внескодавєць своє внесенє мотивувати.

6. засідане з дня 30. л. січня 1895.

Проводить маршалок краєвий Лупул.

Правительство заступає п. к. президент краєвий граф Гоес.

Вилнули петиції: „Читальні польскої“ о запомагу; громади Вашківці о запомагу.

Прийнято до порядку дневного.

П. барон Гормузакий іменем комісії адміністраційної здає справу про справозданє Виділу краєвого в справі обходу 50 літнього ювілею панованя Его Вел. Найяснійшого нашого Цісаря, і ставить такі внесенє: Високий Сойм зволить ухвалити: 1. В честь 50 літнього ювілею панованя нашого Цісаря і Пана основує ся заведе для невилічимих калік; і то заведе має по всі часи носити імя Нашого Милостивого Цісаря. 2. На ту ціль ухвалює буковинський сойм краєвий суму 50.000 зр. з фонду краєвого. Сума та має бути зараз видана і нею має ся осібю господарити. 3. Для побільшеня сеї суми має Виділ краєвий вівзати всю людність краєву до складок. 4. Виділ краєвий має в слідуєчим періоді засідань соймових подати план будови і завідувания таким інститутом.

П. Кохановский молод. тішить ся, що Виділ краєвий в той спосіб постановив зреалізовати его торічне внесенє. Будова дому для невилічимих калік для людей, що є найнещасливіші на світі буде найбільшим памятником ювілею. Він певний, що при щедрих датках ріжних великих заведень пр. гр. прав. фонду релігійного, ріжних товариств мож буде завести не аби який дім для тих нещасливих людей. А думка постройти таке заведе певно найбільше буде в силі відповісти настроєви цілого населеня краєвого. Той інститут виразить ті незміряні чувства любови і привязаня нашої людности до нашого Найяснійшого Пана і Цісаря до его династії.

Маршалок краєвий Лупул: Констатую, що внесенє прийнято одноголосно. Яко правний заступник цілого краю Сойм ухвалив се внесенє. Рішенє се, мої панове виражає чувства, якими край і его населенє є переповненє взгядом Его цїс. апост. Величества, чувства любови, вірности і привязаня а передусім вдячності за добродійства, які спливають кожного часу на наш край від Его ц. і к. ап. Величества.

На внесенє комісії фінансової (реф. п. Пігуляк) прийнято замненє рахунків краєвого фонду шкільного за рік 1893.

Слідувало справозданє комісії адміністраційної (реф. п. Помпе) про справи шкільні за р. 1894. З того справозданя подаємо цікавіші річи: В р. 1893/4 було шкїл на Буковині 203 однокласових (мин. р. 220), 64 двокласових (мин. року 50), 14 трікласових (мин. р. 12), 30 чотирокласових (мин. р. 24), одна п'ятикласова (мин. р. 2) і 7 шестикласових.

В 24 школах учено по німецьки, в 124 по руски, в 100 школах по румунськи, в одній по польськи, а в 3 школах по мадарськи.

Сего року ходило до школи о 1286 хлопців і 1548 дівчат більше ніж тамтого року. Найліпшу фреквенцію шкільну виказують шкільні повіти: місто Чернівці і Кімполоні, бо ту 77 дітей на 100 ходило до школи; дальше іде Сучава 75%, Радівці 69%, Гурагумора 66%, Серет 60%, Кіцмань 59%, Важиця 54%, Сторожинці 45%, в кінці Чернівці заміський округ шкільний 42%.

Що до поступу в науці то він не дуже значний а то головю тому, бо в богато школах є лиш одноразова наука денна і богато дітей до школи не ходять. Нема також сил учительських, тому Сойм порішив просити Правительство, аби дало більше стипендій для кандидатів стану учительского.

П. др. Смаль-Стоцкий. Ся при тій справі забираю голос, то не тому, що не годжу ся з висновками п. референта. Противно, годжу ся цілковито на се, що шкільництво на Буковині в послідних роках значно пішло наперед; годжу ся і на р-зольції поставлені п. референтом, одним словом не виступаю проти справозданя, яке менем комісії адміністраційної подав нам п. референт. Я хочу звернути увагу вис. Палати на децо, о чім в справозданю або і не згадано або за мало зазначено его важність. Передусім мушу зазначити з особливим признанєм, що Вис. Правительство особливо в посліднім році уважляло справедливо і слухній бажаня Русинів на поли шкільництва (розуміє ся не беручи на взгяд се, що доси не основана руска гімназія) Оно покликало до Ради шкільної краєвої фахового професора Русина, дальше ідучи за торчим рішенєм соймовим, віддало на взгяд руских шкїл на Буковині чоловікови, що добре знає мову руску і є значеним педагогом. Ся би другі м родяїні чинили були так поступали взгядом Русинів на поли шкільництва; слиби пр. гр. прав. консистория висилаючи двох заступників гр. прав. в роісповіданя до Ради шкільної, мали була на оці то, що правосл. церква є матерю двох народів православних на Буковині та що та. Румуни як і Русини є вірними її синами. Згадана була також одного гр. прав. Русина до завідування краєвої; слиби Виділ краєвий мав на оці, що Русини в краю мають також ає о пр. о і повинні мати також якогось заступника в Виділу краєвого в Раді

шкільний краєвий, то тоді все було би в як найкращій порядку. Але се ідеал, до якого ми стремимо і сподіюся, що колись такі мусимо его досягнути. Всеж таки то значний поступ, що правительством сповнило свій обов'язок з оглядом Русинів. Се вийде на добро не лише самим Русинам, але цілому шкільництву, бо сліх поглянемо на річ зовсім об'єктивно зі становища педагогічно-дидактичного, то мусимо признати, що в краю, де є тільки мов краєвих, се річ великої ваги для шкільництва, пізнати погляди, гадки і бажання всіх, аби тим способом досягнути всесторонній погляд в тій так важкій справі. Річ зрозуміла, що кожній народності залежить на тім, аби не раджено про неї без неї. Так само як Румунів дітнуло би се дуже, сли би пр. правительством, Виділ краєвий, гр. прав. консисторія не узнавала їх права на поли шкільництва, тож преці ніхто не повинен дивувати ся, сли Русини хотять, аби всі ті власті шагували їх права. Се по часті і стало ся для нас Русинів зі сторони правительства і се треба признати.

З радістю вітаю також закон о надзорі шкіл, котрий Вис. Соєм на попередніх засіданнях ухвалив. На такий закон вказував я минулого року і нині ще раз говорю, що через той закон шкільництво наше високо піднесе ся.

Не менше щиро тішу ся з заходів Високого Союму, котрі стремлять до того, аби бодай по трохи поправити матеріальне положення учителів і радить над внесенем, аби сего року дати учителям подвійний додаток дорожизинний. Учителство має тяжку задачу виноувати, учителі є першими просвітителами нашого народу, і вони то перші безпосередно через просвіту працюють около піддвиження положення матеріального цілого краю; їм належить ся також ліпше матириальне положення. Бо сли то положення лихе, то оно як раз відстрашує ділає на нарід, бо він має ясний доказ, що школа до гаразду не веде. Мущу виразити мій жал, що ми всіх справедливих і оправданих бажань учителства на тепер не можемо в повній мірі сповнити.

Знаменитою є гадка оснувати 10 стигендий для кандидатів учительських, з котрих 5 доставляти би Русини а 5 Румунки. Така постановка з одного боку запобігне що раз більшому браку сил учительських, з другого боку будемо мати учительки, а они на поли шкільництва є необхідні. Коли-б лише і правительством згодило ся на предложення Вис. Союму і збільшило і від себе число стигендий.

Тепер зверну ся до справи, по моїй думці дуже важної, до справи стабілізації інспекторів повітових. Сей предмет піднісав я не раз в комісії адміністраційній і реф. годив ся на неї, і посправив, але на жал без успіху. Більшість комісії не годила ся на се. Мимо того відважив ся я піднести сю справу в повній палаті соймовій, може она згодить ся на мої виводи. Матеріальне положення повітових інсп. шкільних нуждення, через що розуміє ся і їх значне терпять. З другої сторони їх провізоричне становище певно не богато користі приносить для шкільництва; бо вони мусять оглядати ся на політичний вплив в краю, аби всіх могли задоволити. Легко поняти, що надзир шкіл на тім терпять, головню по мішаних школах, де не можна нікому догодити, а школа терпить. Слиби інспектори були сталими, то они оглядали би ся лише на школу, і лише для неї працювали. Сама провізоричність надає ся як найліпше, аби впливати на інспекторів деморалізуючо. Впрочім інспекторам треба додати також поваги, а та повага лежить як раз в стабілізації. Ви певно, панове, будете дивувати ся, чому саме ми Русини, котрі преці ні одного з теперішніх інспекторів не можемо назвати Русинам, стараємо ся в тім разі о стабілізацію. Одинокі причина сего, мої панове, запевняю Вас, є та, що після нашого переконання через стабілізацію скористає шкільництво, і она певно причинить ся до як найбільшого розвитку шкільництва.

В тій справі роблять нам одинокий закид іменно той: Нема відмовити людей на таке становище. Що до того дуже сумніваю ся, аби між нашими учителями не нашло ся 10 людей, котрі могли би стати інспекторами, инакше наше учителство стояло би дуже лихо. З другої сторони мущу то сказати, що як довго буде тривати провізорія, і як довго доходи інспекторів

будуть такі нужденні як тепер, ми не дістанемо ліпших людей. Треба становиско зробити сталим, а тоді певно покаже ся, що ми таки можемо найти 10 людей до того відповідних. Тепер ліпші учителі не хотять подавати ся на інспекторів, а що так є, то наведу примір. Ви певно знаєте одного учителя школи вправ в Чернівцях — не хочу назвати его імени — але скажу, що він є Румун, аби Ви не посуджували мене о партійність; его знають всі як знаменитого учителя і не раз читали ся, чому він не подає ся на інспектора. Він подякував красно, заявляючи, що як учитель вправ в Чернівцях ліпше собі матеріально стоїть як кожний провізоричний інспектор. Я думаю також, що правдивий а не мнимий аванс був би заохотою для учителів і они докладали би всіх сил, аби пійти наперед; з того певно скористала би лише школа. Серед теперішніх обставин, то всякий вигляд для учителів заманний, а поступ цілковито спинений. Багато надучителів, що стало інспекторами, все таки остали надучителями і на їх місце цілком не іменує ся надучителів, отже слідує з того, що інспектори замикають всякий аванс. Треба й се мати на увазі, що через стабілізацію мож би було бодай трохи зменшити видатки фондови краєвому. Прощу лише зважити; фонд краєвий платить надучителя, а каса державна учителя суплента. Тим способом всі ліпші сили забирає ся зі шкіл, а за се дістаємо суплентів.

Отсе причина, котрі приневолити мене і нині забрати голос що до стабілізації окружних інспекторів. Позволю собі в тій справі поставити внесення, навіть паражуючись на те, що не буде прийнятим. Внесене звучить: Високий Соєм зволить ухвалити: Управляє ся Вис. Правительством, аби зарядило все потрібне до стабілізації окружних інспекторів краєвих. — Не треба думати, що би, скоро лише ми ухвалимо се внесення, ми мали зараз сталих інспекторів; вже та обставина, що треба уставити державної в тій справі і що каса краєва має понести більші видатки, каже догадувати ся, що то так борзо не піде. Але бодай се докаже ся, що Соєм того хотів; а стабілізація з часом певно наступить, бож певно кожний буде радувати ся, сли 10 людей тутешних дістане ліпші посади. Внесенем комісії адміністраційної нічого не досягнемо, хіба се, що один інспектор добре вийде на тім.

Тепер хотів би я ще кілька слів сказати о внесенню п. референта, що до поділу тутешньої школи вправ на руску і румунську.

Кожний справедливо думаючий чоловік добачить таку потребу. Язик викладовий на нашій педагогії є німецький, хотия має она виховувати учителів і учительок для 124 руских а 100 румунських громад; всі предмети викладають по німецьки; правда, послідніми часами побільшили години на науку язика руского і румунського, всеж таки то не заступить мови викладової рускої або румунської. І школа вправ, що є злучена з педагогією є німецька. Звідки-ж має будучий учитель набрати методи учения в рускій мові? Сли він є навіть родом Русин або Румун, то викладовий язык німецький на педагогії німецькій причинить ся до того, що учитель забуде назви найзвичайніших рослин, знарядів і т. д. Опісля то річ цілком зрозуміла, що мови німецьку, руску і румунську так різні між собою треба иншою метою в перших початках учить. Серед таких обставин то цілком слушна річ, аби мати одну руску а другу румунську школу вправ, де би будучі учителі під дозором добрих сил учительських доповнили те, що німецька педагогія їм не в силі дати. Пізнійше має учитель здавати іспит кваліфікаційний і то власне в тій мові, в котрій має викладати. Деж має набрати він методи викладу? Школа вправ як раз до того надає ся. Школа вправ має бути руска і румунська, а мови німецької буде тут учить ся як кожного иншого предмету. Сли Вис. Соєм те внесення пораз третій ухвалить, то без сумніву правительством згодить ся на бажання краю.

При кінці хочу ще кількома словами звернути ся до властей шкільних. Вис. Соєм знає, що радник шкільний Дмитро Ісупескул видав шематизм буковинських шкіл і учителів при помочи матеріальній Ради шкільної краєвої. Сей шематизм я докладно перечитав і мущу сказати, що ему не дуже мож відмовити ґрунтовности,

хотия дати его, особливо що до числа шкіл нісая мови викладової, числа дітей ходячих до школи, проценту дітей ходячих до школи в поодиноких округах шкільних — різняться ся від даних поданих в справозданню Ради шкільної краєвої. При тім читанню завважив я цікаві річи на поли нашого шкільництва.

Показало ся отже по перше, що Німці ту у нашім краю найщасливіший нарід. Они мають 38 шкіл (після шематизму 39 і одну приватну без права школи публичної) там учать лише по німецьки а инші мови криві їх зовсім не обходять. Певно і успіхи шкільні є дуже добрі.

Инакше діє ся з дітьми румунськими. Они учать ся по румунськи, але крім того мусять учить ся всі по німецьки. Я не є противний науці німецької мови в школах народних, бо єї потреба особливо при войску, лиш гадаю, що по однокласових школах, де крім того по більшій часті наука є південна, наука мови німецької не богато принесе хісна, отже повинна цілком відпасти. Німецької мови мож учить по школах білшеклассових, і ту она певно принесе користі і в на місці.

Найгірше стоять під тим взглядом Русини; бо 1. по богато школах рускі діти не видать ні одної рускої букви і не чують ні одного руского слова, 2. по богато школах мусять они учить ся не лише по руски і німецьки але і по румунськи. Що тичить ся першої точки таке діє ся в Легученях, де після шематизму є 7 руских дітей, в Кімполонзі де є 9 хлопців а 10 дівчат руских, в Чиреші 10, в Новоселиці 12, в Боянах 14, в Петрівцях коло Сучави 14, в Новій-Гуті 16, в Люд-Горечі 19, в Дорні-Ватрі 21, в Острі 22, в Скеї 22, в Іцканах 26, в Радівцях 28 хлопців і 21 дівчат, в Нов.-Сольонці 31, в Ст.-Ліє 40, в Сучаві 45 хлопців і 50 дівчат, в Каранчеві над Серетом 46, в Корові 67, в Банилові волоскім 162 дітей. В всіх тих школах мова викладова є румунська зглядно німецька, а руских дітей не учать по руски. Отже сли в справозданню Ради шкільної краєвої говорять ся, що при науці релігії належить безусловно уживати мови матерної дітей, а порівнаємо наведені автентичні дані, то мимо волі спитаємо, як се можна, коли рускі діти не вміють по руски читати? Инакше річ має ся з Румунами. У них є вже мова викладова румунська для 58 румунських дітей в Михальчу, для 48 в Новоселиці, для 28 в Острі, для 21 в Гоголіні, для 20 в Вовчинцях, для 10 в Гліті, а навіть для 0 в Чорнавіці. Не завидую того Румунам, лиш хочу, аби й Русинів мірено тою самою міркою. Що тичить ся 2 точки, то дуже схлібляюча річ для Русинів, сли у них признає ся такі таланти, що они можуть в однокласових школах, де по більшій часті є однокласова наука научити ся аж трех мов. Чиж можна се виправдати з педагогічного становища, аби школи в Чагрі, Камені, Джемінах, Кирлябабі, Кучурові малім, Василеві, Роґоженштах, Синівцях низших, Костинцях, де дуже мало є Румунів, або й зовсім нема, замінивши на академії орієнтальні, сляувати рускі діти учить ся аж трех мов? Чи може бути який успіх з такої науки? Чиж дивниця, що наш нарід так недовірливо відноситься до таких шкіл?

Щож отже з того слідує? Треба як найскорше тому зарадити і я звертаю ся до Вис. властей шкільної з просьбою, аби она:

1. дбала о се, аби дітей не силовано учить ся двоє других мов краєвих і аби тим способом в згаданих 10 громадах обов'язкова наука мови волоскої відпала.

2. Щоби по мішаних громадах для значної меншости — пр. для 20 дітей — матерна мова тих дітей була викладова, для меншої меншости мова матерна була предметом науки. Таким способом руска мова викладова для руских дітей має бути в отсих громадах: Люд-Гореча, Дорна-Ватра, Остра, Скея, Іцкани, Радівці, Солонець Новий, Ст.-Ілі, Сучава, Каранчів п. С., Коровія, Волоский Банилів; рускі діти мають учить ся по руски в тих громадах: Легучени, Кімполоні, Чиреш, Новоселиця, Бояни, Петрівці коло Сучави і Гута Нова.

Сему лихови мож би зарадити і в иншім спосіб і ту приходить мені на думку гадка п. др. Вольчинського іменно оснувати школи меншости. Перевести ту гадку до кінця дуже

тяжко, громади ледви можуть оплатити школи а так мусіли би аж дві оплачувати. Міг би і край перебрати на себе ту задачу, та серед теперішніх обставин фінансових сего не може зробити. Лиш мною наведеним способом можна усунути се лихо; при тій ніхто не потерпить, кожному своє. (Славно! славно!)

Власть шкільна повинна і над тим застановити ся, чи взагалі має учити ся і друга мова краєва по однокласових школах, і чи би не зміняти или науки. Моя думка є така, що в елементарних школах матерній азык є підставою. Наука в тій мові і лише в тій принесе хосен. Шкода тратити дорогий час на проблематичні річи. Ся хочемо мати добрих господарів, добрих жовнів, добрих горожан, то мусимо старати ся о добрі школи, лиш через добрі школи осягнемо ліпші обставини на всіх полях.

П. др. Вольчинський каже, що его сторонництво не задивляє ся на річи наведені др. Стоцьким так як др. Стоцький. Послїднім іменованем окружних інспекторів Румуни не так радують ся як Русини. Роками жадає ся, аби інспектори уміли добре 3 мови краєві а сего не можна сказати о недавно іменованих інспекторах. Головно-ж бесїдникови не подобає ся іменоване п. Омеляна Поповича руским віцеінспектором краєвим.

П. др. Смалъ-Стоцький каже, що Русини не мають чого тішити ся з теперішних інспекторів, бож ні одного з них крім Омеляна Поповича з Кіцмани, котрого саме тепер покликає до Ради шкільної краєвої на референта, не можуть назвати Русином. В повітах Вижнянці і Серет нема руских інспекторів. Ся би хотів а ще виводити жалі, то не одно міг би а сказати про інспектора черновецького заміського. Вистане згадати, що під его інспекторством ходять лиш 38 процент дїтїй до школи. Ся найліпше свідочить для інсепторів окружних. П. др. Вольчинський завидує Русинам п. Омеляна Поповича, котрого покликає до Ради шкільної краєвої і каже що Русини з сего іменованя не задоволені. Що до Русинів то Ви панове (звертаючись до Румунів) позволите нам говорити. Так як ми не мішаємось в ваші чисто румунські справи так і ви не мішайте ся в наші. (Румуни: Хто то ми?) Під „Ми“ розумію засудників Русинів. В Чорнавії нема ні одної румунської дитини а мова викладова в школі румунська. Дивним дивом нема як раз в 8 руских громадах Сучавського повіту шкіл. — В Васи́ліві, де нема ні одної родини румунської, комісар повітовий Неделко формально силував нарід, аби голосували за заведенем мови румунської. Є факт, що один ґазда записуючи сина до школи виразно сказав, аби учили его по руски, а в місяць по тій той сам ґазда виїс прошене до Ради краєвої, аби его сина учили виключно по румунски. Ся могло стати ся лише через дарунки та агітацію. На Монастерисках агітує головню румунське жіноче товариство, аби дїти учили ся по румунски.

П. др. Вольчинський каже що в румунських повітах повинні бути Румуни інспекторами. Румуни зовсім не хотять кривдити Русинів, але в багато громадах (котрих? — Пр. Ред.) сидють румунські дїти учити ся по руски. Бесїдники годять ся з внесенем п. др. Смалъ-Стоцького що до подїлу школи вправ.

Ц. к. Президент краєвий ґраф Гоес: Можна було сподівати ся, що при сїм предметі більше як при кождім иншій вийдуть на верх ті національні противенства, які вже раз існують в краю. Ми зі справоздани п. референта — до него хочу а наязати — бачили, що стан нашого шкільництва в загалі досить вдовольняючий. Ми бачили, що майже $\frac{2}{3}$ дїтїй ходить до школи, що уряджене шкіл достаточне та що шкільництво вправді поволи всеж таки поступає наперед. Що оно скорше не поступає, се залежить з одної сторони від фінансового стану краєвого з другої сторони діє ся се тому, що нема відповідних сил учительських.

В часі дебати вказано на недостатки, котрі власне саме з наведених мною причин випливають.

П. проф. Смалъ-Стоцький зачав свої виводи похвалою становиска яке правительство заняло взглядом Русинів. Рідко коли дістають ся правительству в часі шкільної дебати похвали і

я ему сейчас за них красно дякую; а заравом додаю що правительство таким поступованем зовсім не виносить Русинів, а робить те, що їм ся належить. (Славно! славно!) Так поступати буде правительство і взглядом всіх инших народів, що замешкують Буковину. (Славно! славно!) Між недостатками, які навів п. проф. Смалъ-Стоцький, є то, що окружні інспектори не є сталими. Я думаю, що ініціатива в тій справі не має вийти від правительства, оно ся сираву полишає соймови. Сяби Сойм ухвалив се внесене, то правительство займе ся тою справою, а що до мене, могу осявідчити, що правительство зовсім не буде надумувати ся що до стабілізації інспекторів, бо я переконаний, що тям способом не лише поправить ся матерїальний стан інспекторів, але також надасть ся їм поваги.

П. проф. Смалъ-Стоцький і проф. Вольчинський хотять подїлу школи вправ на руску і румунську, котре рішене Сойм вже давнїше ухвалив. Сему бажаню по мойй думці стануть на перешкодї фінансові перепони. Подїл тої школи вимагав би що найменше 20.000 зр., і дуже сумніваю ся чи держава хотїла би прийняти сей видаток на себе. Вирочім а гадаю, ще нема тільки дїтїй руских і румунських в Чернівцях, аби могла удержати ся така школа вправ...

І взгляд педагогічний не промовляє за подїлом. Преці тепер кандидати учительські мають пробні виклади і в азиці рускій і румунській і в теперішнім році шкільнім було до тепер 8 пробних викладів і 33 практичних вправ з азики румунського, а 16 пробних лекцій і 75 практичних вправ з азики руского.

Щоби ще ліпше вправити кандидатів учительських в одвітних мовах, а думав би подїлити всіх учеників на 3 відділи по народности і в кождім відділі держати 2 до 6 годїй науки відповідної мови. Чи се можливе а головню чи є до того сили учительські над тям застановить ся Рада шкільна краєва.

П. професор Смалъ-Стоцький сказав, що дати в шематизмі виданім радником шкільним Ісопескулом не годять ся з урядовими датами Ради шкільної. Я при нагодї в комісії адміністративній заявив, що дати п. Ісопескула не уважаю урядовими. На будуче шематизм буде видавати сама рада шкільна краєва, тоді певно не буде суперечности. П. проф. Смалъ-Стоцький навів дуже багато громад де дїтїй руских не учать в їх матернім азиці. Дивуюсь тому великому числу, але мушу сконстатувати, що так довго сумніваю ся поки не почую жалоби з компетентної сторони себ то в Раді шкільній краєвій. Мушу сконстатувати, що від коли я председателем Ради шкільної краєвої були такі жалоби від громад Міхальче, Кучурів великий і Чагор і а сей час зарядив все то, що потрібно. Справді показало ся, що там був стан, що не відповідав зовсім законам. Рада шкільна краєва постаралась там лад зробити, але повторюю, що від инших громад не було жалоб. Мушу задалегідь зазначити що на такі меншости як 2, 3, 4, 5 учеників годї уважати. Майже не можливо і в ціякім краю не рахує ся з такою меншостию...

При кінці задав п. проф. Смалъ-Стоцький, що Німці найщасливіші в краю. Гадаю, що се нікому не шкідить. Вирочім а радо прийняв би тї вїсть, що й Німці по своїх школах учать ся і краєвих мов. (Славно! славно!) Я цілком не уважаю то за чесноту, що они того не роблять. (Славно!)

П. проф. Смалъ-Стоцький закінчив заміткою, що добрих господарів і жовнів мож лише в їх матерній мові виховати. Годжу ся з тям, що основною образованя повинна бути матерня мова, але в таким краю як Буковина мова німецька є конче потрібна для дальшого образованя і селянина і жовніра...

Далі звертає ся п. президент до мови нос. Вольчинського, котрий незадоволений пов. інспекторами, й каже, що правительство зрікаєсь в тїм взгляді задоволення всіх, та що воно знає про напади Gazet-и Bucovina на інсп. Кочинського й розсїдять справу. Що до незадоволення п. Вольчинського з інсп. Ом. Поповича, каже президент: „Ну, мої панове, в сїй справі мушу заявити, що для мене наймірдаїніші голоси з

руської сторони (Славно! славно!), чи вони годять ся з тям чоловіком, котрому повірено надзїр над рускими школами, і в тїм взгляді, як ми чули, вони задоволені.

Далі завірає президент, що дбати ме про справедливість дотично мішаних шкіл, аби ні один ні другий нарід не мав причини жалуватись. На остаток обіцяє підперти резолюцію що до побільшеня стипендій в уч. семінарії, що до уділення пов. інспекторам додатку на помешканє і дотично видаваня шематизму кр. Радою шкільною. (Оплески).

Справоздавець пос. Помпе підпірає резолюцію пос. Стоцького, аби пов. інспекторів стабілізувати, але єї не прийнято більшостию 4 голосів, розумієсь що против неї були всі Волохи тай їх два прихвостні „русскіи“.

По прийнятю прочих резолюцій закінчилось засїданє

3 руских товариств.

Отворенє Читалні „Рускої Бесїди“ в Лужанах.

Просьвіта між народом нашим хоть поступила від кількох лїт вже знатно наперед, то все ще не огорнула его цілком. Віками чужим ярмом пригнетений наш нарід не видів та не видить ще й тепер яку вартість, яку силу має просьвіта. Не радо він горне ся до школи, не радо давить ся на те, що дів просьвіти его більше учені брати роблять. Однак ті часи недовіри до школи і до науки, вже минають і з радостію читає ся в часописях, коли де в котрім селї завязуєсь заходом селян читални. Видно поступ наперед, поступ до ліпшого, бо за читалницею, за просьвітною повстануть і крамничі і шиньїрі і каси щадничі і позичкові, через що і стан економічний нашого народа підносїть ся.

В недїлю 27. сїчня с. р. приїхались чесні та просьвічені господарі лужанські до отвореня читалні. Богато они мусіли натерпіти ся, бож вороги нашого народа косим оком дивлять ся на кождий крок розвою его. Алеж добра воля і честне діло мусіло взяти верх. Помимо всіх змагань противників станула читалня в Лужанах на примір другим громадам.

З „Рускої Бесїди“ яко делегати приїхали з Черновець дд. Пігуляк, др. Стоцький і Желехівський, разом з союзанами тов. Лисинецьким і Варницьким, що прибули пізнати ся ближше з своїм народом та помочи старшим в честній роботі. З гостей околичних прибули дд. Бахніцький і кілька селян з Мамаївців. Основателі читалні прийняли гостей хлібом і солем, як руский звичай каже, а промовляв до них д. Орза.

Наступило величаве прийняте в домї госп. Олексі Бережана, котрий підступив свою комнату на притулище читалні. Народу зібралось повно, хата була битком набита, бо много народа стояло в сїнях та під вікнами, раді почути від своїх учених слово. Збори розпочато о годїні 1. по полудни, отворив їх голова „Рускої Бесїди“ д. Пігуляк промовою, що треба робить, щоб наше бідне положенє поліпшити. Др. Стоцький пояснив силу просьвіти і статисти читалні „Рускої Бесїди“ а д. Желехівський пояснював вуди їм треба звертатись в справах читалні. Опріч того забирали голос дд. Бахніцький, Орза і Е. Мосюк. По промовах вибрано слїдуючий видїл: головою Георгієм Мосюком, заст. голови Стефаном Орлецьким, секретарем Василям Орзу, касиєром Григорієм Мандриком, бібліотекарем Георгієм Мандриком. Заступниками видїлових: Георгієм Лукача, Стезанового і Олексу Бережана. Членів вписало ся на разї вже 70. На тїм збори закінчено; серед великого одушевленя, що вже Лужани мають свою руску читалню, що перед чужими не будуть виглядати неуканами, провели гості-тех пару годїй в Лужанах, а коли прийшло відїздити, жадали всі присутні, щоб часто до них заглядати та своєю порадою і роботою заслонювати їх від бур, що грізно віють над ними.

Сумний однак представив ся нам вид, наколи ідучи по при корчму побачили ми коло неї людей, що замість порадитись над своєю долею, волїють затопляти горе в чарцї. Сумно, що ще

та мало людей меж нами прозріло, однак ті що прозріли, зуміють потягнути за собою і других на добру дорогу та разом піchnуть працювати над своєю долею.

Очевидець.

Перегляд політичний.

У Львові завязався вже другий руско-народний комітет виборчий, маючий на цілі перевести вибори до сойму. Комітет сей називав себе „независлим“. Також і до сего комітету не увійшов ніякий москвофіль.

Недавно приймала російська царська пара кількатор депутатів з цілої Росії. Меж депутатами була також і депутация земства тверської губернії, звістною з свого лібералізму. Депутация та просила царя, щоби він усунув „посередників“ меж собою і народом, бо інакше цар свого народу, а народ царя не будуть могли ніколи пізнати. На те відповів цар, що буде стояти кріпко при самодержавію, як і его предки, але буде старати ся о добро свого царства і всі свої сили посвятить своєму народові і державі. В кругах, котрі ся сподівали, що цар сей буде управляти вольнодумніше і надасть полекші політичні, настало велике пригноблене. Не дивота отже, що на університеті в Петербурзі знайдено вже відозву пригальному дню 1. марця, роковий день убиття царя Александра II., діда теперішнього царя. Як доносять з відти, арештовано там 11 осіб.

Французский кабінет вже зложений. Президія і фінанси Рібо; справи внутрішні Леїге, дотеперішній міністер просвіти; просвіта Поанкаре; судівництво Траріе; кохонії Шотамі; торгівля Лебон; справи заграничні Гавото; рільництво сенатор Гадю; публичні роботи Діпії-Дітати; міністерства війни і маринарки на разі не обсаджени і управляє ними тимчасом президент міністрів Рібо.

Хіпці утратили другу першорядну кріпость і порт Вей-Гей-Вей. По завзятій борбі заняли Японці сей порт з всіма приборами воєнними, і зловили при тім кілька хінських кораблів. Хінських відпоручників, котрі були до Японії приїхали, аби вести переговори о мирі, відослали назад Японії, бо відпоручники не мали належних повномочий.

ДРІБНІ ВІСТІ.

ОМЕЛЯН ПАРТИЦКИЙ,

професор учит. семін. у Львові.

Член-основатель і почесний член товариства „Просвіта“, тов. ім. Шевченка і других руско-народних товариств помер д. 1-го лютого на удар серцевий, переживши 55 літ. Покійний родив ся 1840 року в селі Тейсарові повіта жидачівського з вітця Йосифа, пароха тейсарівського і матери з Абрисовських. (Мати відумерла его в 9 році життя, а отець умер в році 1879). Школи нормальні, гімназійні і богословія кінчив у Львові. Яко питомець духовної семинарії студіював філософію класичну і руску, а зложивши по скінченню богословія іспит з язика руского в 1864 році, посвятив ся праці учительській з першу при гімназіях в Чернівцях, Тернополі і у Львові, а відтак при львівській учительській семинарії від часу введення її в життя аж до смерті. Омелян Партицкий, від молодости мислячий і трудючий, почав писати вже яко семинарист в перших літах 1860-их („Галичанин“ в 1863 р. надрукував его наукову студію „Червона Русь в часах передісторичних“) і від того часу не выпускав пера з руки до послідного віддиху.

Видав перший Словар німецько-руський, укладав шкільні книжки, займав ся якийсь час редакцією „Правди“, а в 1870-их рр. оснував і редагував „Газету шкільну“, з потатком 1880 р. оснував і редагував літературну часопись „Зоря“, оснував часопись „Зеркало“, видав своїм накладом дуже много книжок всякого змісту. Послідною его працею був обемистий твір про доісторичну історію Галичини. Весь свій зайвий гріш покійний жертвував на друк книжок не лиш свого, але й чужого пера. Працював також в молодших літах в руско-народних товариствах. Русини стратили в нім чоловіка ученого і працюючого, щирого і прикладного учителя. Дня 3. с. м. (в неділю) відбув ся похорон покійника при великій здвизі учеників его і рускої громади. Рускі товариства народні і семінарії, зложили вінці на домовину Омеляна. Похорон вело численне духовенство руске і латинське, а хор кандидатів учительських і теологів співав під проводом о. Ост. Нижанковського. На могилі пращали покійника ин. Н. Вахнянин, Корн. Устиянович і Татомір — імени товариств руских і товаришів покійного. Не стало знов одного труженника народного і то такого, котрого не зможе хто-будь заступити. Щирій жалє громади проводив несподівано помершого до могили. Нехай ему земля пером буде, а память про него живе між Русинами та учить, як щиро працювати для народу.

На авдієнції у с. Вел. Цісаря була сего тижня депутация гр. пр. священників буковинських під проводом гр. пр. пароха Сидора Мартинюча і просила, щоби знесено приписи, після котрих парохіяни обовязані платити своєму священникови за его функції, а натомість щоби визначено священникам плату з релігійного фонду.

Спис жертв на фонд стипендійний імені Омеляна Поповича. Кіцманецьке повітове товариство учительське рішило на засіданні загальних зборів в Заставній дня 20. січня 1895 р. основати стипендію ім. Омеляна Поповича. На сю для учителів кіцманецького повіту переважну ціль, жертвували до сегоднішнього дня слідуєчі Ви. Панове: Ошишук Н. 5 зр., Архип Ів., Варгошевський Ів., Бажанський Ів., Войчук Іл., Воронич Л., Буцура Іл., Холоднюк Фр., Григорович М., Григорович Вол., Гвідий Тим., Гомшовський Пил., Івасюк Вікт., Ярошинський Ів., Луцукенко Ю., Малик Іл., Мандичевський Ів., Марцінковський Йос., Марьянчук Дм., Никорович Гр., Орза Вас., Патапівич Ден., Павлюк Кас., Паунел Д., Попович Он., Прокопович, Тарновецький Дм., Тевтул Н., Томюк К., Гуруманко Ол., Влад Ом., Войновський П., Зосель Ад., Зугаевич Анд., Зебачинський Анд., Томюк Н. начальник з Заставної і Вас. Голубащенко начальник з Юрківців по 4 зр. — Українець Вас. 3 зр. — Анюк Ю. Аксентович А., Люк Он., Кракалія Мих., Продан Вас., Радомський Вас., Ротопан Глік., по 2 зр. — Циганюк Ів., Циганюк Ст., Ясна Ад., Продан Антонія, Терлецкий Ів., нотар Ганкевич. М. Гендлер по 1 зр. — Альбота Дм. 50 кр. — Зібрав Гр. Никорович в Заставній і в Кіцмані 26 зр., 81 кр. — Зібрав Николай Буйвіцкий в Крещатику від Зугаевича, Патапівича, Івасюка, Н. Н. Кракалії й від себе по 50 кр., разом 3 зр. Сума всіх жертв з сегоднішнім днем виносить 203 зр. 31 кр. — Всім ин. товаришам і добродіям складає заряд товариства за їх щирі жертви сердечну подяку. Коли-б кождий учитель в своїм крузі взяв ся рухливо до діла й узбирав за рік до 15 зр., що без великого труда статись може, то вже за один рік могла-б стипендія бути утворена. — Тому-ж жваво до діла, ціль недалека. Заряд товариства шле до Вас горичу прозьбу: Не відкладайте діло, любі товариші, бо всяке проводікане важної справи усуляє сили і сприяє осягненню ціли. Хто з Вас дасть, собі дасть а хто скоро дасть, подвійно дасть! — Від повітового товариства учительського Кіцмань, дня 4. лат. лютого 1895 р. — Никорович, голова.

Нове товариство повітове учительське завязало ся в повіті черновецьким з головним місцем пробування в Садагурі. Товариство се відбуло в неділю дня 20 січня с. р. перший головний збір в Садагурі і вибрано до виділу: надучителя Стефана Неделка з Топорівців головою, надучителя

Кароля Шорша з Садагурі заступником голови, учителя Николая Іваніцкого з Жучки секретарем, учителя Данилевича з Рогізни першим скарбником, надучителя Михайла Константиновича з Михальча другим скарбником, а учительку Геллерт з Садагурі бібліотекаркою. До виділу увійшли крім того надучителі: Скалат, Савіцкий і Прокопович.

На конкурс розписані отсі посади учительські: Посада управителя однокласової школи народної в Калафідештах, повіту сирецького, з мовою викладовою волоскою, посада учителя при однокласовій школі народній в Киселицях-Торакках, повіту вижницького, з мовою викладовою рускою, посада учителя при трокласовій школі народній в Німецьким-Тереблечу, повіту сирецького з мовою викладовою німецькою і посада учителя при однокласовій школі народній в Вижних Пертептах, повіту гурагуморського з мовою викладовою волоскою.

Нотарови Людмільови Ключерови в Путилові заважав виспий суд краєвий у Львові за кару повнити уряд через один рік.

Tinct. capsici compos.
(Pain Expeller)

приладжена в аптіці Ріхтера, Прага, загальнозвісне втиранне, лагодяче біль, можна дістати по ціні 1-20 зр., 70 кр. і 40 кр. за фляшку майже в кождій аптіці. При закупні треба дуже уважати і брати фляшку лише з охоронною маркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера аптіка під Зол. Львом, Прага.

В. САЛЬТЕР.
ВЕЛИКИЙ
ЗАКЛАД ПЕРЕПЛЕТНИЧИЙ.

Спеціальність:
Оздобні оправы, КНИГИ церковні в щиро золотій і срібній оправі, вироби галантерейні, золотий друк, оправы образів в рами. Богатий склад рам до образів і фотографій.

Найдешевші ціни.

Чернівці, улица почтова ч. 9,
(напротив ц. к. Почты).

„ДНІСТЕР“

товариство взаїмних обезпечень
у Львові,
улиця Валова ч. 11,
засноване на підставі концесії ц. к. міністерства справ внутрішніх з дня 9. грудня 1891. р. ч. 22751, розпочало свою діяльність дня 15. н. ст. вересня 1892 р.

„Дністер“, опертий на засаді взаїмности своїх членів, обезпечає всяке майно движиме і недвижиме против шкідливого впливу вогню під найприступнішими умовами і починає можливо найнижші премії.

Всякі шкоди ліквідують ся і виплачують ся сейчас по пожарі.

Зголошення о уділенні агенції в місцевостях, де нема агенції „Дністер“, приймають ся.

Чума горілчана.

Сумна історія для перестороги і науки бідним і багатим, старим і молодим переповніла тверезим руским читальникам присвятив Омелян Попович. Книжка ся має 80 сторін і коштує 20 кр., потую 25 кр.

ПЕРЕДПЛАТА

НА ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ
вноситься:
на цілий рік 5 ар. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горювца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буквини“ находитъ ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі доноси адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповідення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 6.

Чернівці, дня 10-го (22-го) лютого 1895.

Рочник XI.

ЕГО ЦІС. і КОР. ВИСОКІСТЬ

Найдостойніший

АРХІКНЯЗЬ АЛЬБРЕХТ

Маршалок австро-угорської армії і єї генеральний
Інспектор, помер дня 18. л. лютого с. р. о пер-
шій годні по полудні в Арко в полудневім Ти-
ролі в 78-ім році свого многодіяльного життя.

Глибоким смутком вкрила ся ціла
австро-угорська Момархія, особливо же
єї побідоносна армія, бо не стало того,
котрий нераз в своїм житю боронив єї
в тяжких хвилях з нараженем власного
життя, нераз вів єї армію до перемоги і сла-
ви! Не стало вождя зпід Мортари і Но-
вари, не стало героя зпід Кустоци! Най-
яснійший Пан і цілий Єго Найв. Дім
потерпіли тяжкий удар і важко сумують,
а з ними сумують і всі народи держави.

Найдостойніший Архікнязь Аль-
брехт, стрічний стрий Є. Вел. Цісаря,
був сином Архікнязя Кароля, славного
вождя австрійського з часів воєн фран-
цузьких і витязя зпід Асперн; він родив
ся 3. серпня 1817 р. у Відні. Ставши
в 1830 р. властителем 44-го полку пі-
хоти вступив він до армії і авансував в
1840 р. на бригадиера в Грацу, а в р.
1844 був командуючим генералом у Від-
ні. В 1848 р. зложив він команду у
Відні і вступив яко охотник до армії
Радецького в Італії, де відзначив ся в
битві під Санта Лючія. В грудні тогож
року одержав він команду авангарди і
причинив ся головню до перемог під Мор-
тарою і Новарою, за що одержав опісля
покійний Архікнязь командорський хрест
Марії Тереси. В 1851 р. був він імено-
ваний командантом третьої армії і цивіль-
ним та військовим губернатором Угорщи-
ни і позістав на сій становищі аж до
1860 року, коли то обняв команду ось-
мого корпусу у Венеції. В 1863 р. був
Найдост. Архікнязь іменованний польним
маршалком а з початком 1866 р. був він
іменованний головним командантом опе-
раційної армії в північній Італії і там
дня 24. червня 1866 р. побив італійську
армію. В 1869 р. став він генеральним
інспектором армії. Найдост. Архікнязь
виступав також яко військовий писателі і
написав кілька розправ, за що був іме-
нований почетним членом цісарської Ака-
демії наук. Архікнязь Альбрехт належав

до найбагатших властителів більшої по-
сілости; єго добра на Шлеску займають
13 миль квадратних а в Галичині мало
що не цілий повіт живецький.

Найдост. Покійник був великим до-
бродієм військового стану; спомогаючи
щедро вояків, їх вдів і сиріт за життя,
оставив надто багату фундацію свого
імени для їх заемоги. — Вічна Єму
пам'ять!

Промова посла Єр. Пігуляка

виголошена в бун. сеймі підчас розправи над бюджетом
шкільним дня 1. лютого 1895.

Висока Палато!

Находжу ся в дуже незавиднім положенню,
забираючи голос при дебаті над прелімінарем
фонду шкільного. Висока Палата привикла ма-
буть до того, що при тій способності не чує
від мене жадних потішаючих вістей. На жаль і
тепер не знаходжу ся я в багато відраднійшій
положенню з тим, що маю сказати до теперіш-
ного предмету порядку дневного.

Однак, щоб не бути несправедливим, мушу
признати з горі, що в останніх часах зроблено,
дещо важного на полі шкільництва в Буковині.

Запроваджене обовязкової науки повторі-
тельної в школах народних має велике значінє,
а при належнім єї поглибленню, не остане вона
без добродійного skutku для духовного образо-
вання буковинського населення. Ба, навіть Русини
перестали по часті бути упослідженими. Управ-
ляється руску правопись, видано одличні рускі
книжки шкільні, покликано одного Русина до
урядування в ц. к. раді шкільній краєвій, взято
ся живійше до розширювання шкіл народних в
руских повітах, се все факта, що заповідають
Русинам ліпшу будучиність.

Мушу сказати, що если би найважнійші
потреби Русинів також в школах середніх, і в
справі релігійно-морального образования в по-
добній спосіб були поладжені, Русини не мали
би оправданой причини нарікати на нерівномірне
розділюванє світла і тіні і на умисне утрудне-
ну конкуренцію в борбі о істнуванє. Але на
жаль ще дуже лихо стоять дотичні відносини.
Отворене рускої гімназії, справа для Русинів
некуча, тягне ся десятки літ без skutku, а че-
рез то остає образованє рускої молодіжи і на-
дальше для Русинів неможливим, позаяк в Буко-
вині нема жадної рускої школи середньої, так що
можна би сказати рускому народови заборонено,
видати з себе численну руску інтелігенцію, що
могла би взяти на себе духовий розвій і провід
руского народа. Але ся справа, хоть як тамує
розвій буковинського руского народа, не є ще
найгіршою кривдою Русинів на полі шкіль-
ництва. Буковинські Русини мають ще гірше і
небезпечнійше лихо, правдиво буковинсько-руске
лихо, котре я рад не рад тепер мушу відкрити.
Перед тим вже підійс я, що шкільництво народне
в світесім напрямі в останніх часах прихильно
зістало для Русинів поладжене. Зато панують

при науці гр.-ор. релігії і в загалі що до релі-
гійно-обичайного образования і вихованя Русинів,
в школі і церкві відносини, котрі не дадуть ся
одним словом схарактеризувати. Мушу для того
се важне питанє за помочю кількох примірів
Вис. Палаті ближше обяснити.

В рускім селі Руснебоулі н. пр. сповняє
душпастирські функції священик, що по руски
цілком не вміє. З тої причини згодив ся він з
тамошнім учителем народним ще перед 4 рока-
ми, що той взяв на себе науку релігії. Однак в
сім році шкільнім вимовив учитель душпастирєви
і катихитови своє заступство; не позістало
панотець нічо пильшого, як переняти на себе
науку релігії. В наслідок незнання руского языка,
коли панотець слябізує слова в молитвах і ка-
техисі, то через фальшиве діленє або полученє
слова виходить вона так безобразені і
безмисні, що о науці релігії і гадки нема. Але
то ще не все. Через заміну декотрих подібних
букв в поодиноких словах виходять з уст каті-
хита неприличні а навіть богохульні слова, котрі
тут повторяти не позваляє мені приличність.

Неспокій дїтвори шкільної в таких случаях
карає катехит, котрий не розуміє причини неспо-
кою, ставляючи дїти за двері. В останніх ча-
сах залишив впрочім панотець слябізувати по
руски і читає дїтям, що по волоски і слова не
вміють, біблійну історію з книжки волоскої.
Підчас того виправляють дїти, котрі самі видять,
що наука релігії не вдїляєсь як слід, свої збит-
ки. В загалі настала помежи дїтворою шкільною
в Руснебоулі, від часу як душпастир переняв
науку релігії, така деморалізація, яка хіба лиш
в буковинських школах при подібних відносинах
можлива.

Позаяк панотець з Руснебоула сповняє всі
душпастирські справи лиш по волоски, а навіть
не може парохіяни висповідати, то
прийшло помежи ними до непорозуміння, так що
врешті громада заскаржила панотця.

Перед двома роками скаржив ся я тут в
сій Вис. Палаті на то, що многі гр. ор. панотці
не годні в руских громадах народоми навіть
„отченашу“ проказати, тоді то з одної сторони,
з котрої найменше можна було сподівати ся,
кривнули мені на то голосно: „се брехня“. По-
зволю собі отже відчитати один акт, котрий до-
каже, що я говорив правду.

Заступники громади Руснебоул, що підняли
скаргу, дістали по переведенню слідства слідуєче
письмо:

„Ч. 3493. До Івана Чувєрки, начальнича
громадського, Николая Лоби і Николая Боднаре-
скула, присяжних, на руки першого — в Русне-
боулі. Ви прислали нам під днем 27. червня
1893, скаргу складаючу ся з 5 пунктів против
тамошнього панотця Георгія Мігаєску. Позаяк
ви, як показує протокол кімплюментського прото-
ерського уряду, котрий вів сю справу — відсту-
пили від висше помянутої скарги, з позиваням
панотцем погодили ся і лиш просьбу поставили,
щоби він на будуче в душпастирських справах
парохіяни, а особливо при сповіді уживав рускої
мови, то при такім ставі річий відпадає в тім
взгляді дальше урядове поступованє.

О тім повідомляє ся вас з сям додатком,
що узвглядаючи вашу просьбу що до ужива-
ня рускої мови в душпастирських
справах а особливо при сповіді,
висилає ся рівночасно до о. Мігаєску одвітний

наказ. 3 гр. ор. Консисторії. В Чернівцях 18. (30.) вересня 1893. — Сильвестер, др. Іллясевич.

Отже по переведенню урядового слідства дістає панотець з Руснебоула наказ уживати рускої мови при виповнюванню душпастирських обов'язків, а особливо при сповіда! І оно таки доконче потрібне в Руснебоулі. В р. 1880 було там 711 Русинів, а лиш один одійсінський Волох. При конскрипції з р. 1890 відкрито там за то параз 313 Волохів, а найшло ся лиш 452 Русинів. Але знані в Буковині і часто уживані махінації при конскрипції мимо того не потрапляють ані одну руску громаду справді перемінити на волоску, так і Руснебоул лишив ся на дальше чисто-рускою громадою. Се урядове письмо, відчитане мною тепер, відіриває так виразно цілу великість сумного положення буковинських Русинів на поли церковнім і що до науки релігії в руских школах взгядно релігійно-обичайного виховання Русинів, що яснійше переконуючо бути не може. Добре би також довідатись, яку користь приніс згаданий наказ даний душпастиреви, котрий мав лихови зарадити. Ото все і з'явило ся як бувало. Бо панотець з Руснебоула, як і многі інші его товариші в Буковині, мимо найліпшої волі не в силі застосувати ся до згаданого наказу, бо не знає по-руски, о чім я, а також і дотична власть добре знає. Але сей наказ мав таки практичну користь, а то таку, що панотець тепер отверто в церкві заявив, що він вже за старий, щоби учити ся по руски, але за то молодіж руска з Руснебоула могла би легко в школі вивчити ся по волоски, бож преці по руски і так знає. Най лиш родичі внесуть письменно просьбу, а рада шкільна по відговоро до прихилить ся до неї. І дійсно вже робить ся се „добровільне“ заявлене громади, і люди вже підписали таку просьбу. Але вага наведених тут порядків в Руснебоулі, не є властиво в тім однім случаю, але в тім, що сей случай є одним із многих подібних на Буковині. Такі случаи є в нашім краю правилом, а не винятком. Во я подібний спосіб запровадили в руских громадах, де нема і одної волоскої дитини як: в Рогожештах, Корчештах, Кучурові малім, науку шкільну на волоскій мові. Я міг би зараз навести 50 подібних руснебоульських випадків або „небилиць“, як виражає ся Вир. совітник консисторський Цурканович, перепрапай Цуркан, але то запровадило би задалеко, тай було би без цілі. Бо для кого наведений тут урядовий акт не є доводом, того не переконують і 50 ліпших подібних випадків. Примітити лиш хочу, що навіть тут в Чернівцях поставлені при школах гр. ор. катихити і душпастирі, котрі не знають по руски і свій високій обов'язок взгядом руских учеників і парохіян не ліпше сповняють, як їх товариш з Руснебоула. І тут також дучають ся через фальшиве вимовлене руских слів зі сторони панотців в школі і церкві сцени, котрі ближше обяснити забороняє приличність.

Много приносять ся до тої мізерії при науці гр. ор. релігії і книжки для науки релігії, написані в староцерковно-словенським язичю, як н. пр. малий катехис, котрого молодіж цілком не розуміє, бо мертвий церковнословенський язик, так маєсь до руского, як Готичкий до новоїмецкого. Ба его нерозуміють навіть і катихити, котрі помежи руским народом вивчили ся вже говорити по руски.

Я сам був перед кількома неділями наочним свідком такого прикрого випадку в церкві в Давидевах-Зрубі. І чув на власні уха, як панотець, що впрочім по руски добре говорить, хотіти виділити народови євангелій писані в церковнім язичі, зачукав ся і збаламутив ся. Як там іде наука релігії з книжок подібно писаних може собі кождий представити. Такі то випадки в школі і церкві, як в Руснебоулі, котрі, здає ся, тяжко й вірити, такі то випадки то звичайна річ на Буковині.

Семи тепер застановимо ся над тим, що кождий учитель, а вже передовсім катехит, в очах малого дитяти являє ся як символ совершенства, що і повинно бути, то можна собі представити, як деморалізуючо ділають на молодечий ум руских дітей такі яркі сцени, о котрих годі і спомянати! Поминувши вже то, що

такого калічення мови і з педагогічних взгядів не повинно теріти ся. Бо чи може ученик по важати свого катихита, котрий, як се в самій річці в тутешній гр. ор. школі народній діє ся, питає руску молододіж: „хто буде ще сказати?“ Або если він, як се діє ся в мійській школі при ул. Семигородській, дітям, що просять о вяснене незрозумілого тексту в малім катехисі відповідає: „Тут є надруковане для мене питане, а для тебе відповідь, маєш се вивчити ся, бо инакше дістанеш з'у класу. Треба признати, що се цілком виразне витолковане незрозумілого тексту. Стосунково пайліпше має ся релігійно-обичайне образоване шкільне рускої молодіжи там, де душпастир не знаючий руского язика, має еще на тільки чести, що цілком не уділяє науки релігії; як н. пр. в Русмолдавиці, бо бодай не деморалізує молодіж.

Але досить вже того. Спитаймо тепер ліпше о причини сего з'явища і як би сему зарадити.

Першою безпосередною причиною є то, що власті шкільні при установленю учителів релігії не зважають на то, аби ті, так само як світські учителі, вивчали ся знанем рускої мови в слові і письмі. Дальшою причиною є то, що настав тепер в Буковині брак св'ященників рускої народности. Обом причинам тих сумних подій дасть ся легко в той сам спосіб зарадити, если з одної сторони дотичні власті від учителів релігії для Русинів будуть вимагати докладного знання руского язика в слові і письмі, з другої сторони, если усуне ся причини, котрі спровадили зменшене числа руских св'ященників. Дивне се з'явище, зменшене числа руских св'ященників дасть ся вяснити властивими, від 1880 р. пануючими тут, а для Русинів дуже неприхильними відносинами. В р. 1879 було н. пр. еще 32.9 процентів руских питомців в тутешній духовній семинарії. Від року 1880 число їх спадає рік річно, так, що минушого року було вже лише 6, т. є. 8.5 процент руских теологів, підчас коли рускі або переважно рускі парохії в Буковині становить 57 процентів. Яке становище займає тих кількох теологів в семинарії, пайліпше пізнати з сего, що від р. 1886, заказано їм слухати на університеті рускої мови і літератури, як також з брутального поступованя супроти руских семинаристів зі сторони волоских товаришів і ректорату. Знані випадки, що волоскі питомці чинно зневажали руских семинаристів за то, що сї ждали в семинарії руских часописів або книжок, а за то, що співали по руски при службі божій, дістали від ректора семинарії ostrу нагану.

З одної сторони ті обставини, а з другої брак взгядів на будучність стримує руску молодіж від посв'ячуваня ся студіям теологічним.

Як сей брак взгядів має розуміти ся, може Вис. Палата пізнати з одного маленького приміру. О посаду гр. ор. учителя релігії при міських школах народних в Чернівцях, розписану з початком сего року шкільного, старало ся 8 гр. ор. св'ященників, межи ними 5 Волохів, з котрих лиш один вміє по руски говорити, і 3 Русинів, котрі після пануючих на теологічним виділі стосунків мусять уміти по волоски. Власть церковна взяла в терно лиш трох волоских компетентів, а о Русинах, котрі тут в першій лінії мали право, навіть не згадала, мимо того що той катехит має учити переважно руску молодіж. Во н. пр. в школі міській при улиці Краєвої палати є н. пр. тепер 43 гр. ор. ученики Русини, а лиш 4 Волохи, а в школі при семигородській улиці є 51 гр. ор. учеників Волохів, а на то 82 гр. ор. Русинів.

Если отже з міродайної сторони за рускими панотцями нема пониту, а навіть їх по просту і знати не хотять, то не дивниця, що з рускої сторони так мало їх зголошує ся.

До того сумного стану річий при науці гр. ор. релігії у рускої молодіжи приносяє ся ще одно, що спинає поліпшене того стану. Міродайна власть іменно не дозволяє друкувати книжки для науки релігії в рускій мові в новій правительством запровадженій правописи. Рукописи руских книжок гр. ор. релігії лежать від давна в міністерії віроісповіданя і просвіти, але надармо. Міністерия не може дозволити на

їх видруковане в старій правописи з педагогічно-дидактичних причин, а волоска власть церковна не дозволяє друкувати їх в новій рускій правописи; так отже Русини позістають без книжок для науки релігії, а ще до того в многих случаях без, або ще й гірше як без учителів релігії.

От що посідають гр. ор. Русини на поли церковно-обичайного образованя і вихованя, посідане, котрого консервоване зі сторони наших т. зв. „консервативних Русинів“ не знати чи дуже виходить на користь рускому народови.

Висока Палато! Я тут представив факти, що кидають сумне світло на певні справи в Буковині. В школі і в церкві виходять з уст учителя релігії і душпастиря слова, котрі приличність забороняє повторити! То не є вже виключно руска справа, такі обставини мусять не тільки Русина, але кожного розумно і справедливо мислячого чоловіка вивзати до охорони перед подібними з'явищами. Признаю, що в борбі, де етичні моменти і принципи не грають головної ролі, можна ймити ся навіть так сумного средства як утиск духовного образованя цілого народа в світських справах, бо тим способом не наражає ся ще безпеченства суспільних порядків; але ніколи а ніколи не можна уживати посягати ся на релігійно-обичайне образоване народа, ані обниження поверхні релігійно-обичайних понять у народа за средство до борби против него, бо то йде рука в руку зі здичінем людської натурі і з нараженем безпеченства загальних суспільних порядків.

Торічної сесії закидували мені з тамтого боку, що я лиш жалую ся і нападаю, а не ставлю в тім напрямі жадних конкретних вносень. Мій тодішний внесок о події черновецької гр. ор. школи народної на руску і волоску зістав справді через др. Вольчинського симпатично прийнятий, але мимо того тамта сторона его відкинула. Тим способом зазначила тамта сторона цілком отверто своє становище, що она не числить ся навіть з найважійшими інтересами руского народа. При таких обставинах щож остає нам? Нічо инного, як відкрити рани? Се не справляє мені ніяку приємність, і певно прикрійше мені говорити в тій Вис. Палаті такі гіркі слова, ніж тамтій стороні їх слухати. Але обов'язок, котрий взяв я на себе взгядом руского народа не дозволяє мені мовчати. Число впрочім на певно, що і на тамтій стороні знайдуть ся справедливо мислячі люди, котрих факта мною наведені, що не дасть заперечити ся, приведуть до переконаня, що так дальше не може і не повинно йти, і самі о се постараться, щоби на підставі взаємного порозуміння зробити там лад і супокій, де его найбільше потреба. Не відкидайте, мої панове, тільки разів подаваної до згоди руки, бо того не тільки наш, але і ваш власний інтерес вимагає, і вибавте мене вже раз від того неприємного обов'язку, держати, що року тут в тій Вис. Палаті подібного рода промови, котрі однак так довго не замовкнугь, поки права руского народа так страшно будуть нарушувані. Прошу zarazом високоповажаного пана президента краю, щоби ті сумні обставини, котрі я мусів тут навести, прийняв до відомости, переконав ся о їх правдивости, а потому щоби уряд зарядив все, що в інтересі держави потрібне, аби ті сумні недоліки полатодити, щоби взяв слабшого в оборону перед нападами і насильством сильнішого і щоби назад спровадив національну рівновагу в церкві і школі. (Живі оплески).

ДОПИСЬ.

Румунізаторска робота в Малім Кучурові.

Тяжко бідному на світі жити. Нема що їсти, нема в що вбрати ся і нема в зимі чим затопити. А тим більше, як чоловік старий і не здібний до тяжкої роботи. Жие як то кажуть без пам'яті. Таке то й має. Не вважаю, щом лихо вбраний, хожу і в зимі до моїх знайомих, котрі, дай їм Боже здорове, мене в лихий ро-

дині в себе перетримують. Найбільше доброго зробив мені мій приятель в Малім Кучурові. За то читаю я ему псалтирю і приучую му хлопчину, котрий ходить до сільської школи вже до 3. класу. Впало мені на гадку питати хлопчину „Отченаш“. Прошу, приятелю послухай, як твій хлопчина буде казати Отченаш. Кажі-ж! Матею, Отченаш, най і пеню твій почує. Зачав хлопчина казати Отченаш: „Отченаш ой же їси... Стій, що ти говориш, каже неньо. А-ди відколи-м ти перестав учити сам молитви, та вже і Отченаш забув есь. Файно ти навчив ся від панотця Отченашу в школі. Як учать так і знаю. відповів хлопчина. Панотець прийду на місяць 2 або 3 рази до школи, напишуть щось у великій книжці, тай підуть собі. Зачав неньо нарікати на школу і на учителя. Не нарікай, кажу, приятелю, на учителя, бо учитель до релігії не має ніщо, тільки панотець. Не одно ми ще говорили а потім зачав я збирати ся їти далі. Але де там! Не пустив мене мій приятель від себе. Буз я в мого приятеля і на другий святий вечір. На другий день пішли ми до церкви, бо то було св. Богоявлене. По св. службі і по Йордані повернула процесія і люди до церкви, аби панотець їх помирував. При мирванню казав панотець Еміль Грибовський, що завтра на Івана Крестителя відправлять ся служба Божа таки в сій церкві, а в неділю буде служба на долині, то є в шляхоцькій. Сей порадою нар. Е. Грибовського не подобав ся людям і зачали они просити, аби на Івана Крестителя була служба в шляхоцькій, а в неділю, т. є на 7. (20.) січня с. р. в горішній, т. є званій мужицькій церкві. Ой не може так буги, відповів панотець, бо в неділю буде 10 семінаристів відправляти з панотцем соборну службу Божу в шляхоцькій церкві. А хто-ж буде за ню платити, питали ся християни. Я сам своїм коштом, відповів панотець. В неділю раненько задзвонили до церкви. Приходжу і я з своїм приятелем і застаю множество людей, а межи ними 10 семінаристів. Парох Еміль Грибовський відправляє службу Божу з семінаристами, котрі стояли в живочнику і даскадували. Нема що казати, файно вони співали, але що з того, коли якийсь такої, що ми їх не розуміли. Але аби семінаристи вигідно могли стояти, то повигонили старшина громадська самих мужиків з церкви, лишень лишила ся сама шляхта в середині. От яке то, через якісь семінаристи вже нас і на двір вигонять, гей би з коршми піяків. Ліпше би зробили, аби в Чернівцях до катедральної церкви семінаристи ходили, молити ся, а потім до книжки, аби колись з них були святи панотці, говорив один з вигнаних. Е, що ти знаєш, відозвав ся другий. В семінарії вчать їх, а потім висилають на село на практику, як волощити руский нарід. По окінченню служби Божої запросив парох Еміль Грибовський до себе до дому Георгія, Николая і Лія Паладія, Василя Кострича і Георгія Продана, котрий навіть по волоски в церкві казав Отченаш і Вірую, потім Кости Негрича громадського начальника і его брата Василя Негрича. Межи запрошеними гостями був і Трохим Страшка, бо без него не може відбутися жадна румунізаторська парада в Малім Кучурові. Довго мусів я на мого приятеля дома чекати, бо і его запросив семінаристий Волошан до дому Грибовського. А що там чувають приятелю, вже по столі? Вже Богу дякувати! А то чому Богу дякувати, або-ж не було що їсти. Було, але що з того, коли не мав коли. Послухай Панасе, най ти опові, що то за муздрість в тих семінаристах. Ліпше ми ирийшии з церкви до пона, то зараз зачали вони свою румунізаторську політику людям розкладати. Почали вони єї від школи і намовляли тих кількох шляхтичів і мужиків, що конечно треба другої школи, де би діти вчили ся по волоски, бо що людям з того, що вони волоскої релігії, а не уміють по волоски. Не дивую ся мужикам, але шляхті, що з роззявленим ротом прислухувала ся такий дурний бесіді семінаристів, котрі дальше твердили, що без волоскої бесіди нема жадного „гандлю“. Довго вони філософували, аж нараз встає один з мужиків і каже:

„Нам другої школи не треба, бо ми ще і єю не виплатили, а кому треба школи волоскої, той най собі єї будувє, а потім най ся вчить і по жидівски, не лиш по волоски. А по другім в нас нема жадних Волохів. Ми жили, торгували

і обходили ся без волоскої мови і дальше будемо без неї обходити ся“.

Відповів їм по руски, але по людски, не правда Панасе? Узріли сараки, що мужик зробив їх фізбозофії конець, зачали намовляти і просити шляхту, аби спомогала газету волоску Desteptarea. Всілякими способами відпирала ся шляхта тої газети, бо що правда, не уміють по волоски читати і не мають чим платити. Коли-ж так, що не має чим платити, то буде вона вас на рік тільки 1 лева коштувати. Нарешті 5 раз вогонь нею підпалите, або що иншого зробите, варта 1 лева на рік, говорив один другого. І так против волі шляхти посилають газету Desteptarea, котру не читавши, одно число за другим за грубу шпуряють, аби була наготові.

От такими способами воюють румунізатори в селі малім Кучурові.

Панас.

Перегляд політичний.

Тамтого тижня покінчили ся сесії всіх соймів краєвих. Майже в кождім сеймі обговорювали ся справи народні і вела ся борба межи поодинокими народностями і партиями. Найзавзятішу борбу мали Словінці з Італійцями і з Нмцями. Свого часу подавали ми звістки про діяльність поодиноких соймів, а тепер мусимо ще додати, що сойм в Горіцї закрито перед часом задля того, що Словінці з него виступили. Словінці поставили були іменню кілька жадань, маючих на цілі піднесенє словінського шкільництва і економічне піддвигненє населєня словінського. Італійці відкинули єї внесення, і з тої причини Словінці виступили з Союму.

Дня 20. с. м. зібрала ся рада державна на перше засіданє. Президент палати Хлюмецький присвятив посмертну згадку покійному Архієпископу Альбрехтові і відтак на знак жалоби закрито засіданє. Слідуюче засіданє відбуло ся вчера.

Постійна комісія палати послів для поступованя цивільного відбуває вже від 15. с. м. засіданя, на котрих радить над справою біржевих судів мирових.

Підкомітет комісії для реформи виборчої має зібрати ся сими днями. — Дальше буде рада державна радити над проектом нового закона карного а потім рознічне ся генеральна нарада над реформою податків. Ся нарада буде вести ся аж до великодних свят.

Показує ся, що раз яснійше, що нема багато надії, аби в Росії настали які полєкші політичні і поступовійша форма правління. Камарія російська складаюча ся з самих зацофаных людей, як Побідоносцев, міністри Дурново і другі, взяла верх і видно, що має вплив на царя. Рука Побідоносцева слідна в найновіших розпорядженнях царя і правительства, хоть сам Побідоносцев доси ще зручно криє ся і не виступає на перший план. Міністри Дурново і Делянов використали напалоханє царя і зробили своє. Перший постарав ся о заборону видавництва журналу „Русская Жизнь“ а другий зробив з петиції студентів університетских ворохобню і бунт. В університетах збирають ся підписи до петиції о реформу законів університетских. Отже в ціурядових комунікаті остерігає ся студентів перед підписами; запевняючи, що всякі петиції без взгляду на число підписів, остануть ся без успіху, — Членів земства губернії тверської, котрі поважились вислати петицію о допущєнє членів земств до участи у внутрішній адміністрації, вже постигла кара. Цар написав на їх петиції: „Всім маршалкам шляхти губернії тверської уділити строгий „выговор“; відпоручникови Родичеву, котрий порушив перший висланє петиції, відібрати на завсїгди право виборче до земства“. Розуміє ся, що Дурново чим скорше виконав приказ царський. — „Партия прав людю“, котра при вступленю на престол нового царя, видала маніфест з жаданєм уміркованих реформ, видала тепер другий маніфест, в котрім констатує поворот реакції і заповідає борбу. Головний уступ того маніфесту такий: „Ти знищив свою популярність і відвернув від себе ту часть су-

спільности, ко ра мирним способом боре ся з обороні поступу; ти відвернув єї від себе, розпарував і обидив. Однак се найліпші сили держави. Они будуть витривало вести дальше мирну але непохитну борбу за осягненєм свободи і автономічних реформ, котрі суть необхідні. Але зворот реакційний, зазначений твій промови до депутатів, викличе ще яншого рода вплив на друге сторонництво, котре з більшою певноттю буде поборювати ненавистия єму теперішній устрій державний і суспільний. Ти сам визван до борби, тож тепер борба буде вестись без успіху“.

З Риму доносять, що конфретація кардиналів радить тепер над справою сполучєня римо-католицької церкви з церквою англіканською.

Недавно тому, як то ми вже доносили, порушено там також справу сполучєня церкви римо-католицької з греко-православною.

Турецке правительство змобілізувало значну часть резерви і післало одну часть до Македонії, де появили ся дуже підозріні непокої.

Також і сербське правительство постановило змобілізувати пять полків для скріпленя залог в сторонах, де проявив ся рух противний пануючому домови Обреновичів.

З хінсько-янаньського поля війни доносять, що хінська загота, котра держала ся ще на укріплєних островах коло Вей-Гай-Вей, піддала ся Японцям. Підчас бомбардеваня сих островів і при нападах зістала хінська флота знищена, так, що Хіни не можуть ставзяти на морі вже ніякого опору Японцям. Хінський адмірал і двоє других генералів наложили на себе руки розпорошивши собі черева.

ДРІБНІ ВІСТІ.

Кондоленцію з нагоди смерти архієпископа Альбрехта складали в середу краєвому президентови представителі різних корпорацій, між иншими предсравителі черновецького маїстрату і депутатів від всіх віроісповідань. Похорон відбуде ся сего вівторка у Відни.

Вісті особисті. Бурмістр черновецький Кохановський виїхав у вівторок в товаристві міського радного дра Вахтля до Відня, де тепер відбуває ся вче міст. — Проф. др. Сміль-Стоцький виїхав в середу рівнож до Відня, яко представитель черновецького університету на спільну нараду, яка відбуває ся там головно в справі управління платні професорів університету.

Вибір посла до ради державної з курії більших посіlostей на місце бр. Стурчи, котрий недавно зложив свій мандат, відбув ся дня 20. с. м. в пататі краєвій. До вибору стануло 109 виборців на 150 управнєних до вибору. З тих віддало 61 виборців свій голос на Волоха (!) бр. Юрія Василька з Бергомету, а 48 на Христофа Абрагамовича, Вірменина. Таким чином вибрано послом незначною більшостю голосів бр. Василька, сина бувшого краєвого маршалка бр. Василько недавно скінчив що йно 30 літ і не брав до тепер цілком участи в житю політичним.

Посаду гр. кат. пароха в Вашківцях над Черем. надав краєвий президент о. Омелянович Боярському, кооператорови в Космачі в Галичині.

Конкурс розписаний на посади секретарів громадских для міста Сторожинців з річною платою 600 зр., для громади Топорівців, черновецького повіта, з річною платою 400 зр. і вільним мешканєм і для громад Бабица, Борівців і Кисилєва, кіцманецького повіту, з осідком в Бабині з річною платою 475 зр.

„Народная Рада“ політичне товариство наших москвофілів, відбуло 4. л. лютого с. р. своє перше „головное собрание“. Йомимо „приглашенія“ випечатаного в „Буковинских Вѣдомостях“, що би збігли ся всі кацапи й привезли

з собою як найбільше селян і заявили величаво зібраному власне сеймови й правительству, що ось то за нами народ, помимо всіх заборг, „Г. Тыминського“ й послухників консисторських та інших москвофілів, зібралося всього на всього ледве три десятки „генералів“ понайбільше в реверендах, один учитель Козаркевич (брат редактора „Правосл. Бук.“), а з селян аві душі. Кажуть правда, що намотці привезли були й своїх візників, але позаяк в „Народній“ (!) Раді нема й одного члена-селянина то й сих кілька, що їх привезли на показ, не мило права участувати в зборах. Із „отчета о діяльності комітета“ показалося, що виділ відбув за півтора року „аж ТРИ засідання“, гр. „Волин п. Тиминський“ бачите привикли брати і не засідаючи в виділі краєвим по 500 зр., а не засідаючи за дармо. На тих 3 „засіданнях“ уряджено аж ТРИ „дѣла (!), а то перше: „меморан—дум“ против фонетики, „увѣнчавшеся“ запровадженням фонетики в школах і урядах, — друге: „вислання благодарственной телеграммы“ бар. Гормузакому за те, що виступив в раді державній проти посла Варвинського, котрий упіснув ся за кривдн Русинів буковинських (!), а третє „дѣло“ не подано до прилюдної вдомости, одні кажуть, що була то також „благодарственная телеграма маститому п. дѣятельнѣйшому“ зі всіх „патріотів руских“ г-ну Волину за его „мужественное—молчание“ в раді державній, — другі знов думають, що третє „дѣло“ „Народной Раді“ було „обыкновенное прошение“ о пособіа, нужні для истребленія столь опасных украинomanов“, бо ото приходів було лиш 77 зр. а видатків на 2 телеграммы і меморандум аж 55 зр. 65 кр. — По відчитаню так „обширного“ справоздання поставив уніят (!) п. Матковский цікаве внесенє, а то: зажадати від православної консисторії, аби на рускі села вислала лиш руских свѣщенників. (Не знати, чи г. Тиминський доказав, що румунізації нема, та що п. Матковскому, яко „зайд“ засі до того. Мабуть ні; бо внесенє прийнято, і признано румунізацію консисторську. Далі ухвалено на внесенє того-ж члена, удатись до правительства, аби не відкидало „русских“ подань. (Се внесенє безпідставне; бо правительство приймає рускі письма, а „русскі“, себто московскі, не обов'язано приймати). О. Велегорский, мабуть неміло вражений вельми малим числом головного „собрания“, котре доказало світові немці „старо-русской партії, предложив скласти, відай за помочю консисторського обіжника й Купчанка, віче. Поживем, побачим! — П. Семанюк поставив політичний „Раді“ завдячу, видавати народний „русский місяцеслов“ мабуть проти Academi-i orthod. Отже друге вотум „зауфанія“ для румунізаторів зі сторони їх силників „русских“ — Др. Филипович виступив, як собі оповідають свідки, проти „Бук. Вѣдомостей“, котрі своєю лайкою і бріднями приносять тов. тільки нечесть. На то чванився Тиминський, що найогиднійше ч. з сеї газетки ему найліпше вдалось. Далі виступив против „Бук. Вѣдомостей“ редактор „Православной Бук.“ г. Козаркевич, доказуючи, що не треба було другої газети, бо православіє і автономія Буковини не загрожені, а проца (!) ціль „Бук. Вѣдомостей“ (читай: москвофілство й лайку на Українців) має й его „Православная“. Бесідник ганив далі брехливість „Бук. Вѣд“. Тиминського і каже що тільки „падець“ може за то, що ему волоский дідич подасть руку (розумієсь не порожню), казати, що Русинів не румунізують. Далше розвелась велика сварка між Тиминським, і Козаркевичом редактором „Буковинских Вѣдомостей“, — новим борцем за православіє — уніятю (!) Крушинським, серед котрої г. Волин мусів закрити збори. — Оттак відбулось „первое генеральное собрание“ „Нар. Раді“, в котрім кілька „генералів“ посварилося і ведуть далі борбу о „пособія“ в своїх органах „Бук. Вѣд.“ та „Прав. Бук.“. Ся послідна, заспівала головню, як вже єї імя каже, против нашої газети, має перестати виходити; бо занадто вийшло московське шило з єї мішка, а благословеніє консисторське й „благотвореніє“ московське переходить на „Бук. Вѣд“. Доводом на се, що бувши сотрутник головної агентури московської в

Австрії, т. є. редакції львівського „Галичанина“ зівстав відкомендерований на редактора „Бук. Вѣдомостей“, котрих 3. число розсилано онюди зі Львова з „Галичанином“ з нотаткою, в котрій „Галичанин“ захваляє „Бук. Вѣдомостей“, що ся газетка „при теперішних обставинах“ де пильнуєсь москвофілську агітацію) може принести „русской“ справі „громадну пользу“. Sapienti sat. Додамо хіба ще то, що патрон „Бук. Вѣд.“ г. Тиминський заявив в Сеймі, що він і его товариші не мають ніяких зносин з „Галичанином“. Так довго вчить ся в Мустаці, а так скоро зрадив ся! Побачимо впрочім, як довго стане тих кілька левів, що вижебрав шляхтич Тиминський на балю волоского тов. Junimea на свою газетку, завдаючи тим публічно стид і ганьбу рускому народови... Справді: „Гірш ворога свої діти матір розпинають“.

Отворене 6. Читалні „Рускої Бесіди“ відбуде ся сеї неділі в Жадові під проводом невтоманого нашого посла Ер. Пігуляка, що так само як его товариш, посол др. Стоцкий, не жає ні труду, ні здоров'я для просвіти нашого темного народу.

Румунізаторські видумки. Ч. господар Лукинян Фрунзей з Рогізної просить нас заявити прилюдно, що він не підписував той донос в Рогізної на наших послів та на учителя Пігуляка, (що лежить вже більше як 2 місяці хорий), про котрий згадував о. Калінескул у сеймі, що наші послы мали казати, що митр. Морар піде до Сучави, а на его місце прийде руский владика зі Львова. Ось новий доказ, що то не видумують румунізатори резиденції. Хто-ж зневажає духовенство як не вони самі, що не стидяться ся пускати в світ неправдиві вісти, котрі селяни самі опрокидують.

Які тепер бувають оголошення. Одно бюро в Угорщині уголошує по всіх часописах, що займає ся сватанєм мужчин. ну, і розуміє ся, видавцем жєнщин за муж. Каже, що може видати 150 сиріт за муж, котрі мають посаги від 1500 зр. до двох мільонів зр., 450 вдів з маєтком від 1000 зр. до 5 мільонів, 600 дівчат з поском від 1000 зр. до 300.000. Значить разом 1250 жєнщин раді би „перейти ся“ замуж, а охочих мушчин... нема. Тяжкі часи!

Сегорічна зима буде записана в метеорологічних річницях Європи яко незвичайно остра. Заграниці часописи доносять о великих нещастях, які навістилися населеню західної Європи з причини морозів. В мотих містках вода замерзла в водопроводах і в наслідок того численні фабрики мусіли застановити роботу. І торговельний рух зменшив ся незвичайно. — Прислани Гданьска, Королівця, Клайпеди цілком покриті ледом. Мореплавство на північній побережжї Європи цілкомито спинене, а наші ледів загороджують кораблям дорогу через Категат. — В середній Європі панують безнастанні сніжні бурі що в мотих околицях здержали правильний рух поїздів. Дуже тяжке положєє населєня в північній і середній Італії, де люди не привикли до таких сильних морозів, які тим тепер панують. — З Риму доносять що мешканців міст обгортає розпука, бо немають ніякої захорони перед зимом. Люди мерзнуть днем і дочою в своїх мешканях. В самій римській провінції множество осад і сіл, засипали такі великі сніги, що мешканці позбавлені комунікації. В деяких селах люди з'їли всі приласи кукурудзи і терплять голод. Італійське правительство займає ся з'організованим помочи але нужда прибрала надто великі розміри, щоби єї легко було зарадити. В Римі пересвідчені, що если морави будуть тревати довшій час, то люди стануть мертви з голоду. В наслідок економічної кризи остяє тисячи робітників без занятя і для тих бідолох морози становлять повне нещастє. Дневники доносять безнастанно о великій нужді, яка панує з причини тяжкої зими між біднішою верствою в Італії, Франції, Німеччині і Австрії але всі ті донесєня уступають перед страшною картиною нужди в Лондоні. В Англії морози так сильні, що люди буквально мруть від студєни. Вода і газ мерзнуть в руках. Фабрики стоять без діла, а множество робітників бес праці не має ніяких средств до жити. З усіх сторін доходить вісти о саможийствах за для недостачі.

— В Днії не памятають таких великих морозів як сего року. Богато міст просто відтятих від світа з причини перерваної комунікації. На полях верства снігу доходить до грудини чотирох метрів. У Франції замерзла під Парижем Секвана дня 10 с. м. Послїдній раз замерзла она була на короткий час 1891 року. Беліка студїнь наробила значні шкоди в парижскім Jardin de Plantes, бо значне число цінних і рідких звірат поздохло, а між ними олень з Кохінхіни, антилопи і ин. Морози викликали ще инше явище именно жєнїйшу діяльність одинокого вулькана, який має Франція і про істнованє котрого мало хто знає. Се гора Монте, 130 метрів висока, положеоа між Деказвіль і Крайтак в департаменті Авейрон. Після оповідань мешкаюців було там перше 18 кратерів, котрі по части получили ся в один, по части вигасли. В часі морозних вітрів діяльність кратера значно більша і тепер гора викидає густі клуби темого диму. — Як видно із наведених донесєнь, то сегорічна зима, дала ся в знаки цілій Європі ще більше як на Буковині, привикшим впрочім до всякої нужди.

Князь і донька шевця. Князь Стурдза, син румунського сенатора в Букарешті був одинак і мав дістати по батьку кільканайцять мільонів маєтку. Молодий князь, котрий тепер мав тільки 24 роки, пізнав ся тому, три роки з донькою шевця, що жив в сусідстві. Прийшла на світ дитина, коєра має пів року. Родичі князя старали ся всіма силами розлучити сина з донькою шевця, але син довго опирав ся. Вкінці приневольили сина ожєнїти ся з 17-літньою панною Марією Кантакузєно. Дня 1. лютого молодий князь пообїдав з жєнкою і швагром, а на другий день рано поїхав до любки на улиці Севастопольскій. Мав свій ключ до мешканя любки, отже отворив хату і увійшов тїхо. В сусідній комнаті спала тїтка шевцівни, коли нараз почувла вистріли за дверми. Коли вбігла до комнати, застала тільки 2 труни. Мабуть князь і не будив своєї любки, тільки стрїлив єї просто в серце, а потім і себе застрїлив. Не помогли мільони, видно князь чув ся нещасливим.

Tinct. capsici compos.
(Pain expeller)
приладжена в аптїці Рїхтера, Прага, загально вїсїєне вїтрїє, лагодїє бїль, можна дїстати по цїнї 1.20 зр., 70 кр. і 40 кр. за Фляшку майже в кождїй аптїцї. При закупї треба дуже уважати і брати фляшки лише з охоронною маркою „котвиця“ за правдїю. Центральна розсилка: Рїхтера аптика під Зол. Львом, Прага.

ПРАВДА
ВІСТНИК
полїтики, науки і письменства, виходить двїчі в місяць по цїнї на рік 4 зр. пів року 2 зр., на чверть року 1 зр.
У Львові, улица Академічна, ч. 8.

СИЛА КНИЖКИ
або
о просвіті народній.
Під таким заголовком вийшла брошура в Чернівцях
написана
учителем Дарієм Пігуляком.
Цїна 25 кр., з пересилкою 27 кр. — Замовляти можна в редакції „Буковини“.

Чума горілчана.
Сумна історія для перестороги і науки бідним і богатим, старим і молодим перепові і тверезим руским читальникам присвятив **Омельян Попович**. Книжка ся має 80 сторін і коштує 20 кр., почтою 25 кр.

ПЕРЕДПЛАТА

НА ЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ

виносить:

на цілий рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горовіца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ знаходиться в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі доноси адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповідення і прилоги
обчислюють ся по найдо-
шевших цінах

Ч. 7.

Чернівці, дня 17-го лютого (1-го) марта 1895.

Рочник ХІ.

Конечна потреба.

Сотками літ воювали дикі орди на просторах життєвих руских землях, та в наслідок сих злиднів настали у нас дуже невідраді політичні і суспільні обставини, що не лиш знищили майже всі наші старі поважні культурні здобутки, але можна сказати, немов залізною рукою спинили правильний розвій нашого народного культурного життя.

Під напором сих нещасних політичних і суспільних стосунків, віддурала ся наша шляхта свого роду. За шляхтою ішов і сей малий заступ інтелігенції, який під такими некористними обставинами міг виходити із нутра нашого народу — і наша інтелігенція не старала ся придбати свому народови лучшої долі, а звичайно ішла в найми сильніших народів, та помагала ворогам кувати кайдани для своєї рідні. Так отже наша шляхта, велика часть нашої інтелігенції, стративши з часом віру в життєву силу свого народу, віддурившись свого роду, стали найзавзятішими ворогами свого власного народу.

Не дивно отже, що при таких сумних обставинах серед загалу нашої інтелігенції, затратилось з часом почуте народне і національне самосвідомість; не дивно, що маси народні повиті страшною темнотою коротали без висшого ідеалу своє життя; не дивно, що коли в наслідок сих обставин свободнійший рух і загальний поступ теперішнього віку захопив наш з природи до культурного розвитку дуже спосібний руский нарід, то він був цілком неприготований до своєї зашити, оборони і до відповідної праці над успішнішим розвитком свого самостійного національного життя, а наслідком сего є власне сей сумний факт, що навіть австрійська Русь, де особливо в часах 30-літньої конституційної управи, була їй дана можливість розвивати ся, не тільки не могла до тепер стати на рівні із сусідніми народами, але що гірше, слухаючи хитрих підшептів оплачуваних ворогами запродавців і зрадників власного народу, замість з ясними поглядами на справи народні брати ся до праці, все ще і тепер дає собі морочити голову ріжним очайдухам, і не в силі пізнати ся на штучках ворогів, без сорому на лиці їде за їх радою і застановляє ся над яким кардинальним національним питанням: хто ми і яка наша мета? Ось до чого ми дійшли, що, як мовляв Шевченко, самі не знаєм, що ми,

та спускаєм ся на те, нехай чужий нам се скаже.

Страшний хаос, який послідними часами запанував між нашою інтелігенцією (особливо в Галичині), сей правдиво хоробливий розстрій наших народних сил, що замість лучити всю нашу інтелігенцію до хосенної спільної народної праці, до пожаданої спільної оборони, розбиває її на найдрібніші атоми і роздуває, як то кажуть, на чотири вітри, є в найбільшій мірі плюгавим пороком братоубійчої москвофільської роботи. Такий хаос не зможе ніяким способом поставити наш нарід, як то денекотрі наші вузкоглядні патріоти, навіть в добрій вірі, гадають, на власні ноги, а противно, спинить він на довший час природний розвій нашої народної справи. Ся народна хвороба тим небезпечніша, що она заразлива і більшу часть нашої народної праси, котра своїми баламутними виводами піддержує сей деструктивний напрям народної політики, не дає пробити ся здоровій гадці, а тим самим відсуває пожадане скорє з'єднанє всіх народних сил на неозначений дальший час. Для того найважнішою задачею народної роботи є на тепер: поконати як найскорше сю для народної справи вельми шкідливу хворобу, яка, можна сказати, епідемічно бушує між нашою галицькою інтелігенцією, а спорадично появляє ся і на Буковині. А поконати дасть ся тота хвороба аж тоді, коли цілком викоринить ся москвофільська агітація. До сего пекучого народного діла повинні приложити свої руки всі щирі патріоти, всі люди свідомі народної справи, всі люди доброї волі, а в се діло тим важніше, коли зважимо се, що від теперішнього поведєня австрійської Русі, де конституційна управа уможливає природний розвій нашої народної справи, залежати буде і лучша будучність цілої Русі-України.

Найважнішим ліком на сю народну хворобу є безперечно совісна і уміла публіцистична праця. А що ми тепер не маємо відповідного більшого органу, то заходить пекуча потреба, основати як найскорше такий орган.

По зрілій розвазі всіх теперішніх і суспільних стосунків і місцевих обставин, прийшли ми до сего переконання, що до видаваня такого органу, аби він міг служити для народної політики цілої австрійської Русі, а взагледно цілої Русі-України, надають ся як найліпше Чернівці.

В тім згледі порозуміли ся ми вже

в короткій дорозі з декотрими виднішими галицькими патріотами, призвавши поки-що між собою вже деякі фонди, завязали комітет для видавництва сего більшого політичного органу для цілої австрійської Русі. Головною задачею сего органу буде заступати цілком об'єктивно політику, основану на строго національній засаді і реальних підставах, у взагледяннї зріло всі обставини, серед яких приходить ся нашому народови проживати, оминаючи всяку пристрасну сварку, всяку безпідставну загорілість, всякі безпотрібні лайки, плачі і нарікання; бо гадаємо, що лиш таким способом можна ширити здорові і розумні гадки і причинити ся до витворєня здорово-мислячої публіки.

Сей орган пічне виходити, яко розширене продовженє „Буковини“, в квітню. Цілу програму нашого органу ясно і докладно оповістимо в особнім проспекті, котрий в свій час розішлемо. А тепер оповіщаючи сей намір загальною нашою суспільності просимо заздалегідь о прихильності для сеї справи.

Наша „Буковина“ через 10 літ вірно і щиро служила нашій справі, і хоть мала газета, може поведичати ся великими здобутками. Коли-ж стане она виходити частійше, то повна надія, що успіх її праці буде ще більший.

ПОХОРОН

Найдост. Архіннязя Альбрехта.

Дня 56. лютого відбув ся величавий похорон ол. п. Арх. Альбрехта. Похорон сей був справдішню маніфестацією цілої Монархії. Улиці і площ. Відня, котрими переходив похоронний похід, були переповнені людьми. Шпадер творило войско. Всі вікна і балкони домів при улицах, призначених для походу, були обиті чорною матерією; так само ліхтарі. Всі склепи позамікані. Під проводом генерала Анпеля вирушило все войско з Відня на похорон. Артилерія мала стріляти на Шмелцу.

На похорон приїхала вся цісарська родина, німецький цісар Вільгельм, князь Аоста, російський Володимир, два князі віртемберські, два сакси, наслідник престоло люксембургського, наслідник баденського, князь Людвиг баварський і багато інших; а всі зі своїми дружинами. Кожда держава в Європі прислала свого заступника. Крім того явили ся численні депутації від нашого войска і чужого, в котрім Архіннязь мав великі достоїнства, і від країв нашої держави. По полудні перед 3. годиною наш Цісар і німецький, князі і архикнязі, заступники чужих правительств, зійшли ся в Вургу в салі до аудієнцій.

Там євangelік покropив тіло пок. Архіннязя, камердінери зняли труну з катафалку,

і перелесла її на т. зв. швейцарське подвір'я в Бургі. Перед труною йшло духовенство, офіцери і гофмайстер двора бл. п. Арх. Альбрехта, по обох боках труни йшло по 8 сурів зі свечами і гвардія. За труною йшли: наш Цісар з німецьким князем і архієпископом і депутатів офіцерів заграничних полків. Коли труну поставили на червонім ридвані, запряженім в шість білих коней, похоронний похід рушив до костела Капуцинів. З початку йшла швадрона кавалерії, за ними двірський фурієр на коні, служба, камердінери і урядники покійного Архієпископа, депутатів офіцерів, ад'ютант і інші.

Побіч каравану з обох сторін йшли: 4 камердінери прибічні, а два палатні і чотири чурі з походними в руках. Гвардія пішла і кінна творила ескорт. За труною йшли: наш Цісар з німецьким князем і архієпископом, заступники правительств чужих, депутатів офіцерів заграничних полків, генерали, офіцери і інші, що не були в службі. Щоби люди не йшли ся, то гвардія йшла боками улиці і творила рухомий шпалер. Похід кінчався батальйоном піхоти і швадроною кавалерії. Коли труна переїздила попри браму Бургі, на одважу давали їй гонорар військові. Кондукт ішов з Бургі через Рінгштрассе, Опергассе, площу Альбрехта, улицею Тебетова до костела оо. Капуцинів. Магістрат Відня, духовенство і шпталі, виходячи з костела оо. Августинців, піступили на перед походу.

В середині костела оо. Капуцинів, оббитого зовсім віром, ждали на обряд похоронний Женшини Найв. Дому Цісарського, спеціальні послі, тайні радники, міністри, дипломати і різні депутати. В брамі костела труну з пок. Архієпископом прийшло духовенство і зложило на катафалку перед головним престолом серед множества свечок. За труною вийшла до костела також генералія, а решта офіцерів уставилась на Най-Марієт.

Коли зібрані в костелі заняли призначені місця, кардинал князь Груша посвятив торжественно мощі пок. Архієпископа, почім двірська капеля заграла Libera. Серед похоронних молитв, при світлі похоронних свечок, відтак домовину в гробницю костела. Перед домовиною йшло туди духовенство, перший охмістр Е. В. Цісари, а також охмістр і оба ад'ютанта бл. п. Архієпископа. В гробницях ще раз посвятили мощі, почім великий охмістр Найв. Двора передав ключі від домовини гвардіянові оо. Капуцинів. Рівночасно Найв. Двір і всі присутні вийшли з костела.

На другий день видав Е. В. Цісар до президентів міністрів кн. Віндішгреца вдручне писмо, в котрім як найсердечніше дякує своїм народам за щире їх співчуття з нагоди сего сумного випадку.

Бесіда посла Єр. Пігуляка

виготовлена в бук. сойжі підчас розправи над преліминарем шкільним дня 4. лютого 1895.

Живо прагаю собі з моєї молодости особливий вплив науки релігії на диточий умисл. Особливо перед Великодніми святами, коли то торжественно оповідає ся про страсти Христові, має та свята боязнь, що обгортає дитину, свій вплив і на пізніші літа муштини. Я маю чотири хлопці у школі, з котрих один вже в 6 класі реальній, Страсти Христові вертають рік річно, а з ними і вражіння, які відніс я в молодости. Сего не можу сказати о моїх дітях. Бачу, що вони аніжачно йдуть на страсти Христові і так само вертають а то тому, бо по prostu не розуміють, що їх панотець говорить, бо вони (діти) не знають на жаль ні одного слова по волоски. Яке вражіння робить се на мене, се осудити повинаю Вам, мої панове. Отже коли я жалую ся на такі відносини, а тамті панове (Цуркан і Калінеску) на се обурюють ся, то чейже не мої жалоби, а таке поступоване зглядом руских дітей повинно обурювати. Я сей стан, до якого причинили ся ті панове і котрий ще й тепер триває, мушу назвати обурюючим і печуваним.

Мушу остаточно Високопринудному радничковій консисторії Цуркановичеві (голоси: Цурканович!) перепрашаю, Цурканович (веселість) да-

руйте панови, сля хто через 60 років називав ся Цурканович, і я від молодости навик до того імени, то не дивниця, що язык часом не хоче звернути на Цуркан (веселість) — отже я мушу радничковій консисторії Цуркановичеві виразити мою найсердечнішу подяку, що саме він був так ласкавий і підняв ся боронити того невідрадного стану, який запанував тепер на полі релігійного виховання зі сторони гр. прав. катехитів для нас Русинів на Буковині; я гадаю, що моя справа дуже багато на тім зискала, бо сей наш радник консисторії піднімає ся боронити справу, котрих зовсім а зовсім не мож о боронити. На сім світлі є всілякі люди з найрізнішими переконаннями і укладом мозгу, на що сам пан радник звернув увагу. Є навіть такі люди, котрі пр. заняті, котре само собою не дуже чесне, називають чесним, сля, як они говорять, робить ся не для власної користі, а для користі своїх або дити (Браво! браво!)

З сеї точки погляду піймаю і я оборону дра Цуркана. Він підняв ся боронити справу, котрої зовсім не мож оборонити. Доказати, що все те, що я тут навів, неправда, зовсім не можна; отже ті пані сказали, що то є вмішування ся в справу церковну, о чім розуміє ся і безіди бути не може. Доказами для тих панів послужили слова „все те неправда“, а чей же ті слова не мож назвати доказами невинности. Такими самими словами збивали і давніше мої жалоби на полі шкільництва народного, а преці показало ся на підставі урядових доходжень, що справді в школах народних діялись річи противозаконні, як на панове мали нагоду почути вчора зі сторони найбільше компетентної. Можу вас, панове, запевнити, що сля би на мої вчерашні жалоби заряджено безпартійне доходжене, вийшли би на верх печувані річи.

Жаль мені дуже, що не можу зі встиду навести ті слова, яких уживають катехети і духовники тому, що не знають рускої мови; ви, панове, налякали-б ся тих слів. Високопрен. Цуркан каже, що то неправда, що парох з Руснебула не знає по руски і говорить далше, що той сам парох дістав наказ учить ся по руски і то серед своїх парафіян. Прошу лише роздумати. Панотця, учителя народу висилає ся з духовної семінарії між нарід, аби він там учив ся мови того народу, котрий він має учить. Рівночасно сказав др. Цуркан, що семінаристи учать ся по руски в семінарії. Перший раз є чу. То для мене зовсім нове. Сляби так справді було, то я відкикую все сказане. Але я не вірю в таку говірку. Хіба, учать по руски тайком (сміх) бо на університеті ніхто не знає о такій науці. (Несподів.) Мої панове, се факт, що семінаристи мусли терпіти пакости, коли домагали ся руских газет. Міг би я навести не одно імя. Се діяло ся, нім основано Academiю orthodox-y. Бо до того часу не можна було там читати ані руских ані московських газет, і тепер нема там руских газет. Я поясню, що у тім товаристві називає ся „русским“. Academiю orthodoxa основано тому, аби знищити календар „Рускої Бесіди“ (Веселість). До тої Academiї orthodox-y впаковано і теперішних 6 Русинів. Там читають тепер і по „русски“, але знаєте панове, що то там називає ся руским? Мова Лермонтова, Пушкіна, Кольцова називає ся у тім товаристві рускою. Се товариство видає і ніби то руский календар, за що дістає і субвенцію з гр. прав. фонду релігійного. В календарі за 1893 р. в рускій часті перепечатано поезії Пушкіна, Лермонтова і Кольцова по московски і кажуть, що то мова руска. А знаєте, панове, що бувший міністер Гави зробив з тим календарем? Він дав пізнати консисторії, що сля на будуче під її покровительством щось подібного видрукує ся і пустить ся між нарід, то він поступив з консисторією після законів поліційно-правових. Рівночасно відібрав міністер субвенцію на той календар. (Голоси: Слухайте! слухайте!) Чейже ясна річ, що поезії Пушкіна, Лермонтова і Кольцова не мож назвати рускими і пускати їх між руский нарід на Буковині.

Мову календаря „Рускої Бесіди“ і газ. „Буковина“, котра видає ся для Русинів на Буковині, назвав др. Волян мовою корчемною Київ і Харкова, а руска мова сальновова для тих панів то мова Пушкіна, Лермонтова і Кольцова. (Др. Стоцький: Ну і они не хотять назвати себе Мо-

скалами!) Що руских семінаристів ганьбив ректор Топала за руский сьлів при службі божій, се може посвідчити о. Кавтис. Вирочім я сам перед 14 роками був свідком і бачив слези в очах проф. Воробкевича, коли крикнув до него в катедрі по волоски: Що ти ту хочеш з твоїм руским сьлівом. Той чоловік плавав, коли ему таке в церкві сказали. Від того часу Русини не чують нічого в церкві по руски і довгий час навіть і 4 жовтня ні, поки я не пожалував ся, що ми Русини не можемо і гимни народний за Цісари в церкві засьпівати по руски. Тепер чуємо одну строфу гимну народного по руски а також і в часі служби божої дещо по славински, але се віддай спеціально для заступників правительств (Веселість). Ту, в Чернівцях і на передмістях не почуєш нічого більш по руски по церквах, о проповіді нема що і говорити. Минуло три роки, а не чули ми проповіді ані в катедрі ані тепер в каплиці семінарській від того пана, що обов'язаний спеціально держати рускі проповіді. (Цуркан: Бо Ви не ходите до церкви!) Ми Русини в динки вже ходили до таких церков, де для нас нема нічого доброго хіба соблазнь. І від влади церковної, котра зовсім не хоче знати о потребах народу руского, не маємо ми Русини чого надіятися. Я пішов з численною депутацією до тої влади, але мене там не прийняли. Я хотів в як найволяльнійший спосіб висказати кривду народу руского на полі церковнім, але митрополит мене не прийняв, отже не маю там що шукати, отже і на церковнім соборі ні, на котрий ті панове так як би для іронії безнастанно покликають ся.

Знаменитою штучкою треба назвати думку п. радника консисторії Цуркановича (голоси: Цуркана!) перепрашаю, Цуркана, котрий вказав на те, що всі мої жалоби треба пояснити собі психологічною загадкою а радше манією переслідування. Тим хотів правдоподобно дуже дбалий о свої діти батько головн-ж для свого сина докторазробити рекламу (гомеричний сміх!) Що саме я мав послужити за рекламу для его сина доктора, се цікаво; але найперше підуть там ті люди котрі мене туди посилають, а коли вже всі що до одного найдуть ся під обсервациєю его сина, то і я там прийду. (Веселість). Який руский язык плекає наша консисторія, яких то Русинів покривають отсі пані, та чому они з таким дивним не сказаним упором не хотять завести в рускі учебники релігії нової правительством апробованої православні, на се все дасть нам, мої панове, ясну відповідь всеросійський орган Parlamentär. Орган сей пише оттак: Через опіку, якою обняв его Еміненція митрополит Морар-Андрієвич православних москалів (Russen) на Буковині, сляває на них ласка і благодать. Справді була вже крайня пора, аби его Еміненція взяв в свої самодержавні руки ті незгоднини, які викликали в цілях егоїстичних чужинці і припелі між Москалями а Румунами на Буковині. Ще нині не домагає православна москочина (Russenthum) через роздор викликаний чужинцями, ще нині є в соймі побіч справді патріотичних консервативних послів як Волян, Тиміньский, Бежан, (последне імя писано, тут ще по славински, між тим, коли сей пан пише ся тепер з волоска Вежан). Ми тішим о ся з приязни московских і румунських патріотів і архієпископської поваги, що певно в такім союзі дуже причинить ся до піддвиження православія. Церков православна на Буковині була в небезпеченстві. Се небезпеченство усуває ся тепер при помочи антохтонів Москалів і Румунів, а се діло повинна вся Славянщина поспирати, аби православіє на Буковині не терпіло шкоди, а радше процвітало і сповнило свою задачу. — Тут, мої панове, розходять ся о москочині, по тій причині і ясним стане, чому то той панславистичний агент Куичанко так ревно зацікавує ся тими панями. Свого часу приймали румунські панотці на Буковині того Куичанка як якого князя. В Лужанах вийшла напросиє него бандерія під проводом лужанського панотця Дана; в честь Куичанка давав протоєрей Гомівка в Кіпмані бенкет; того пана показували всюди як яке чудо. Ся комедія з російським агентом продовжалась і тут в Чернівцях і скінчила ся на нарадах з нам в митрополитській палаті.

Нам закинули, що ми ту ведемо боротьбу на доли релігійним. Мої панове, ви були свідками, чи порушав я ту справу чисто релігійні. Я нічого більше не сказав, тільки жалувався, що багато гр. прав. панотців задля незнання рускої мови не учать дітий релігії по школах. Слі такі справедливі жалоби називаєся підбурюванням проти православної церкви, то осуд тої річі можу я зовсім спокійно полишити панам, бо я певний, що люди неопереджені інакше її осудять.

Справді можна було мені зробити інший закид, іменно той, що я ті жалоби і бажання міг висказати перед Вис. Радою шкільною краю. Однак я не від нині на Буковині і знаю, що Буковинська Рада шкільна не багато може вдіяти в тім напрямі. Русини борять ся вже около 14 років о рускі учебники релігійні, але на дармо. Потрібні рукописи вислано від руских товариств до ц. к. Ради краю і гр. прав. консисторії ще в старій правописі. (п. Стоцький: Так е!) Але що стало ся? Ми три рази ургували ц. к. Раду краю, а вона знов гр. пр. консисторію, аби бодай рукописи назад дістали. На остаток дістали ми їх і мимо того, що були писані етимологічною правописсю, не апробовано їх. Отже справа, як стояла так і стоїть. Тоді була мова прохачню неапробованя, а тепер знова фонетична правопись. Тепер ті пани о стільки поступили, що готові би були згодити ся на мову Кириловича в тих книжках, а на фонетичку зовсім ні. Тимчасом стоїмо ми з рускими учебниками релігії там, де стояли, значить ся не маємо жадних книжок, бо їх консисторія не хоче мати.

Закид, що і у Львові гр. консистор кат. не годить ся на фонетичку в учебниках релігії, є чиста неправда. Я маю хлопця в четвертій класі гр. пр. школи і він учить ся з біблії гр. кат. печатаною фонетичною правописсю у Львові, бо ми иншої книжки не маємо. (Голоси: Слухайте! слухайте!) Отже наші діти учать ся з гр. кат. учебників. Ну і хтож пропонує католицизм? Ми ні, бо ми на дармо боремо ся о гр. прав. книжки. Отже то чиста неправда, що такі учебники не друкує ся в Галичині правописсю фонетичною.

Якж цілї наших жалоб? Ми хочемо мати катехетів, котрі би розуміли гр. пр. дітий руских, котрих учать релігії, ми хочемо руских учебників релігії, котрі би діти могли розуміти; і се називають ті пани утопією, боротьбою против гр. пр. церкви!

Дальше говорять, що всі катехети уміють по руски, та що катихит Попескул має навіть свідощтво, з рускої мови. Від кого дістав він свідощтво не знаю. (П. Тиміньський: Певно не від вас!) Певно, що не від мене, я був би не дав ему, бо він нічого не вміє по руски. (Славно! Сміх!) Є факт, що він рускі діти так питає: „хто буде ще сказати!“ Подумайте собі, панове, як мусить виглядати така наука релігії, сли катихит не знає сказати по руски: „Хто з вас діти повторить то, що я сказав“. Так має ся з наукою гр. прав. релігії по всіх школах народних в Чернівцях. Се річи, котрі кожної хвили мож сконстатувати, а мимо того ті пани кажуть, що я говорю про щось нечуване.

Я їздив недавно на отворене Читалні в Лужанах до господаря Бережана, а газета п. Тиміньського і Воляна каже, що той господар стареє ся о протекцію у мене для свого сина, що ходить до школи реальної. А знаєте, панове, де син того господаря тепер? Він служить при війську тут в Чернівцях (великий сміх!). Мої панове, сли розважете дальше, що такий високоповажаний архімаандрит сьміє подавати за факт такі нісенітницї як, що я і др. Стоцький говорили мужикам в Рогізнї о тім, що гр. прав. митрополит має піти до Сучави, а на его місце має прийти гр. кат. митрополит зі Львова, дальше що я мою мову в суботу читав, а крім того що ту мову мені хто инший виробив, то можете набрати поняття о способі їх войованя, і як з нами там поза палатою поступають. (Оплески! П. Стоцький: Так е!)

Тепер хотів би я звернути увагу на московщину і рускості і на се питанє раз на все відповісти. Говорять, що консервативні Русини не є москвофілами, що вони про московщину не хотять нічого знати а є вірними і добрими синами Руси і т. д. Мої панове, я прийшов молодим чоловіком сюди з Відня, зовсім не знав ту-

тешних обставин і вступив яко член до „Рускої Бесіди“, котре то товариство було тоді в руках т. зв. Старорусинів, котрі тепер називали ся консервативними! вираз новий вишуканий (сміх). З часом бачив я, як там приходили незнакомі пани, котрі до товариства зовсім не належали. Пізнійше довідав ся я, що се пташки з Петербурга. Один з них звав ся Петров і его пошуквали гончими листами. Бачив я і гроші в товаристві, але не австрійської валюти. (Веселість; голоси: Слухайте! слухайте!) Се все бачив я моїми власними очима. (П. Стоцький: Так е!) Сі пани напірали ся і до мене, я спам'ятав ся і питає себе, куди воно йде? Ми отже три, я, п. Окуневський і Ом. Попович, котрий также що іно вступив тсді до товариства, постановили перетворити то товариство, котре, як я пізнійше довідав ся, вигнало на зборах так зв. Молодорусинів при помочи Липованів, батогами з товариства. (П. Стоцький: Так е!) Раз поставив я на загальнім зборі внесенє, аби видавати бібліотеку для молодіжи. (Она ще й нині виходить). Бібліотека мала бути заснована для шкіль елементарних і видавати ся в мові рускій. Вільність згодила ся на се і бібліотека стала виходити. Се не подобало ся „Старорусинам“ і їх викурила з товариства руска мова як гідких мух. За ними пішли і рублі; бо для Русинів нема в Петербурзі рублів. (Сміх.) Я і нині приймив би рублі на рускі товариства, але они ідуть на инші товариства і ті пани знають дуже добре, на котрі товариства і за що. Припустіть і се, що „Старорусини“ є правдиві Русини — о їх вартости для Русинів говорив я докладно 1892/93 р. — отже приймім, що вони є тим, за що хотять ухвалити, але треба мати все на оці те, що „Старорусини“ є посередником, через котрий московські агенти мають приступи до нашого народу. А що за цінне то староруске медіум то найліпше можемо пізнати з похвальних гимнів їх органів пр. Parlamentär-a Жівного, Купчанка „Просвіщеніє“, Козаркевича „Православная Букаїна“ і т. д. які нераз дістають ся „Старорусинам“. Отже коли ті „Старорусини“ становлять то так небезпечне медіум, то щож нам правдивим Русинам лишає ся, як не бороти ся з ними на пожі.

Прошу лише розважити, що то значить причинити ся до витворєня посередників для ідей Купчанка, Козаркевича, Петрова, Жівного і т. д. Куди зайдемо ми Русини, куди наш край? Ми знаємо, куди завів Купчанко наш нарід тамтого року... На Кавказ! Тамтого року писав він, — я вже читав тамтого року той уступ — що разом з Наумовичем найшов земський рай для австрійських Русинів на Кавказі. Той Купчанко звербував кількадесят руских родин мужицких за границю і там їх унещасливив. Хто знає яка незавидна доля Русинів на Україні, де народови всьо відібрано, навіть мову, котра ограничає ся як справедливо сказав др. Волян на шанки і улюбці, де Поляки, Татари і всякі инші народи можуть послугувати ся своєю мовою в церкві, школах і газетах а лише одні Русини ні. (Так е!) Хто се знає, той певно догадає ся, чого мають Русини від Росії надїяти ся. Отже коли ми Русини все те розважемо, то мусимо штаб др. Воляна поборювати з точки національної і австрійської, від котрої наше істнованє зависить, ми не оглядаємо ся на се, чи ми в імені сеї ідеї рускої і австрійської поборомо чи полижемо. (Браво! браво!)

Др. Волян сказав, що на Україні в Києві є якась руска іррідента, се по просту неправда. О ірріденті мож говорити, сли за границею є якась самостійна держава того народу. Мож говорити пр. о ірріденті італійській. Сли-ж розважимо стан Русинів на Україні, де Русини не мають ні найменшого права, то річ дуже цікава, як можна говорити о якійсь тамошній ірріденті

Чи Русини мали-б хотіти, аби Буковина дістала ся заграниці? Таж тоді з Буковиною стало би ся те саме, що з Україною. Отже о ірріденті в Києві нема що й говорити, але іррідента в Петербурзі є і я її пташків ту бачив. (Браво!) Характеристичну замітку зробив др. Волян що до нашої часописи „Буковина“. Він сказав, що та газета ширить соціально-політичні думки (сміх) при чім покликав ся на артикул, котрий захвалює згонити плід. Сей артикул писав я. А

до написаня его спонукала мене цікава нагода. В часі холери тамтого року здибав я на улиці мужика з Ревної і висказав свій жал, що холера в его селі (Ревній) так тяжко лютує. На то сказав він мені таке: знаєте що, пане, у нас народу вже так багато, що воно би нічого не пошкодило, якби холера трохи прочистила; земля і так не може всіх вижити. Си відповів вра-зидла мене, я пішов до дому і ту написав артикул „Ратуймо ся“. Ту пояснив я народови, що ані хвороби ані війни не зменшать людности і тим самим не усуне ся лихого положеня народу; ту може сама природа помочи. Я сказав, що й деякі народи завели вже у себе систему, аби родина могла мати лише двоє дітий, через що не більшала би людність краю. Я вказав на Французів, Саксонців в Семігороді і Хінців, котрі по просту свої діти вбивають. Я сказав, що таке у нас завести не можна. На дитим питанєм мож застановляти ся, але серед инших обставин, котрі не зносять тепер і межі найбільше просвіченими народами. Над тим питанєм повинні застановляти ся лише люди фахово образовані і поки-що над тим не мож публично розправляти. Я противно вказав, що ці хвороби ці війни не причинять ся до зменшеня людности. Щож до нас Русинів спеціально, то я сказав, що наш нарід потребує просвіти, а тоді і нужду матеріально мож буде легше усунути. Хотя-б нашому народови, як хотять радикали, подарувати всі податки, то все таки тим ему не допоможе ся. Він без просвіти попаде в те саме положенє, в яким був давнійше. Лише на цідставі загальної просвіти мож буде над такими питаннями застановити ся, ну і др. Волян називає се ширенєм науки про зганяне плоду. Тільки хотів я відповісти на закиди противників. (Грімкі оплески).

Перегляд політичний.

В газетах появил ся вість, що президент міністрів кн. Віндішгрец хоче уступити, а на его місце мав би прийти намістник в Чехах, гр. Тун. Се тільки газетярські качки, лишені всякої основи.

При кінці тамтого тижня вели ся в парламенті дальші розправи над новим законом карним. — Сими днями має прийти в парламенті справа реформи податкової. Після сеї реформи має вийти полєкшіне для податку ґрунтового до високости 10 процент від одного лева а для промисловців дрібних до 18 процент. Надїють ся також, що прийде і опуст з податку домово-клясового.

Підкомітет комісії для реформи виборчої відбув тамтого тижня в пятницю своє перше засіданє. На засіданю були також міністер-президент кн. Віндішгрец і міністер справ внутрішних маркіз Бакегем. Народи підкомітету тримають ся в тайні, але як доносять декотрі газети, то справа реформи виборчої поступала наперед і мали навіть вже запасти якісь ухвали.

Справа отворєня гімназії словенської в полуднєвій Стирії наробила межі Німцями-націоналами багато краку. Помимо сего опору здає ся на певно, що Словенці отримають сю гімназію, бо всі Славяни як і цілий клуб Гевенварта буде голосувати за нею. Також найдуть ся і послы з німецької лівниці, котрі будуть голосувати за отворенєм. На засіданю палати посольської дня 21. лютого повстав великий шум із сторони німецької, в хвили, коли справоздавець одной петитції чеської, гр. Кавніц, з трибуни став одному чеському послови відповідати по чеськи, а не по німецьки, як се було доси в звичаю. Німці криком приглушили сей реферат гр. Кавніца, на що Чехи відповіли грімкими оплесками. В діловодстві парламенту не предвиджено случаю, щоб референт з трибуни міг промовляти в язиці не-німецьким. Тому там нема ніякої постанови в тім взгяді. Здаєсь, що аж тепер хтось з Німців жадає сего. Реформа виборча не прийде так скоро на порядок денний, бо статистичні матеріали ще не готові у всяких на-

прамах. Мимо того збирає ся субкомітет виборчий 22. лютого на перше своє засідане по ферях. Кн. Віндштрін заявив в комісії бюджетній, що правительство мусить реформу виборчу довести до кінця, але з задержанем заступництва інтересів, з ненарушенем прав стану селянського та міщанського і лиш в порозуміню з кваліфіційними сторонництвами. Всякі поголоски, що то правительство не бажає ніякої реформи виборчої, суть проте безосновні.

В Петербурзі розкинуто тисячі примірників отвертого листу до царя Николая, котрий остро обговорює послідне виступлене і заяву царя з нагоди прийняття депутатий земств. Сей лист отримав також сам цар. В листі заповідає ся війну на законній дорозі против теперішнього ладу в Росії. Дальше доносять відти, що студенти тамошнього університету хотіли зробити велику демонстрацію перед царською палатою і вручити ему петицію в справі зміни статута університетського. Поліція повідомлена о тім замкнула приступ до палати. Мимо того настали великі розрухи коло театру. Студенти числом 300 зібрали ся коло реставрації Палкіна, а коли поліція замкнула реставрацію, они повибивали в ній вікна і пустали ся як до царської палати. Коло аничківського мосту здержала їх поліція і тут прийшло до великої бійки, серед котрої покалічено багато студентів, а ще більше арештовано.

ДРІБНІ ВІСТІ.

Іменованя. Директором гімназії в Радівцях іменований професор гімназії в Чернівцях Гавриїл Мор. Практикантами концептовими при царському правительстві іменовані Іван Кожар і Корнеліо Кобляницький.

Вісті особисті. Проф. др. Смань-Стоцький повернув в вікторок з Відня до Черновців. — Новоіменований директор черновецької гімназії радник шкільний Клявзер перебрав вчора, в четвер, своє урядоване.

В справі суду повітового в Боянах повідомило міністерство справедливости бук. відділ краєвий, що жаданю висказаному соймом в році 1894, щоби приступлено до отвореня сего суду, не може оно вдоволити, натовість зарядило міністерство, щоби на місці в Боянах відправлювали ся два рази в місяць терміни.

Збори робітничі відбули ся в минувшу неділю в Чернівцях при надзвичайно великій числі учасників. Промови держали: Шехнер (по німечки) о праві виборчій, а Лютман, Бачинський і Анна Павлик (всі по руськи) о положеню робітників. Рішено прилучити ся до акції в справі загального права голосованя і старати ся всіма силами о як найскорше введенне сего права в життя. Відспівуванем пісень робітничих закінчено збори.

На конкурс розписана посада молодшого учителя при п'ятикласовій школі народній в Сереті з мовою викладовою німецькою, рускою і польською. Реченце до вношеня подань назначено до 1. цвітня с. р.

Холера вигасла вже цілком в Австрії, як є встановлено оногда на засіданю найвищої ради санітарної в Відні.

Нещасні пригоди. Від загару погіб в Курові великий селянин Спенул з жінкою. Шестирічну дитину, що спало при груді матери, знайдено ще живую. — Півторарічна дитина селянина Ванджуряка в Володі, що спала на печі, упала до кітла з киплячою водою і зварилася живим. — В Приличу лишила селянка Павла Рибак своїх трьох дрібних дітей самих. З невідомих причин вибух в хаті огонь і в ній згоріли діти на вугіль. В тій хвили надіжди мати до дому і кинула ся, щоби ратувати дітей, в полонінь, і сама також згоріла. — В Курові великий убило в лісі зрубаве дерево робітник Павла Мойсюка. — В Румунії в повіті Буковинському наступила в горляни експлозія пороху, при чім 15 осіб згинуло а 20 покалічило.

— 64-літня вдовица в Луці Юлія Баліцка згинула від загару.

Новий „правлящий комитетъ“ „Народной Рады“ і „Бук. Вѣдомости“ для охорони православія, незалежности Буковини від Галичини і „сохраненія етномологическаго правописанія“ складає ся із трох уніятів — Галичан (!!) а то Воляна, Калитовського і Калужняцького, а лиш двох прав. Буковинців, між ними Тиминського, котрий за то не вміє ніякої рускої правописи. Ну, чи не „консервативний“ се, перші три консервують свій гр. кат. обряд і „галицкое происхождение“ а послідний своє невѣжество дотично „русскаго правописанія“. От вам „олицетворенная программа Буковинскаго Не-Вѣжества“. — Цікаве й те, що оба православні члени сего виділу мало що не попадали при виборі „правлящего комитета“, бо проти Тиминського виступив его соперник о „пасобіа“ г. Козаркевич, а д-ра Филиповича, що попав ся між них як Пялат до Віру, не злюбив щось г. Тиминський. Ледво що кільканадцять голосів „несчислимага собранія 30-и старорусскихъ генераловъ“ упало на „г. Іоанна Тиминскаго“, котрого мало що вже й відси не викинули вон. Побачивши се і напугавшись „низверженія“ свого з віцекапрала на простого виділового, вистроїв сей „господинъ“ шляхтич мабуть за порадою свого барона ось що, він зарпортував правительству без засіданя виділа, що Воляна вибрано на „предсѣдательствующаго“, а его (Тим.) на „мѣстопрѣдсѣдательствующаго“ правлящаго комитета „Нар. Рады“, щоби в несприятливості Воляна провадити політику на власну руку. А що неправда? хитра штука, правда, не дуже гонорова, але здорова!

Посол Лівонтій Василько із Зеленева дістав від громадської ради з Вижиці заяву недовірія надруковану в „Buk. Nachrichten“ за те, що голосував у соймї с. р. не за вибудованем залізної дороги з Вижиці до Неполоківців, а до Лукавця. Виборці дивують ся, що їх заступник віддав свій голос против сеї для вижицького повіту так важної справи. Тут нема чого дивуватись, таж залізниця з Вижиці через Лукавці йде до Берегомету, а там добра Васильків, а бідному дідчови із Зеленева важнійший інтерес фамілії, як чужих виборців, котрих він може аж за два роки знов потребувати буде. Варта й се написати, що за залізною дорогою з Вижиці до Лукавця й ділчівських лісів голосував і г. Тиминський разом із своїм паном і ще 6 ділчачами навіть против стоїх товаришів із „русского клуба“. Не дай Боже з Івана — пана, а з ходачково шляхтича — заступника народа!

Посол Вежап, (так підписує ся секретар соймового „клуба русского“), зівстав по сего річній сесії соймовій за свою роботу яко послухний румунізаторам „Parade-Ruthene“ висвячений на „протоерея“. Так то дістав кождий „консервативний Русскій“ нагороду за свої услуги, Волян і Тиминський по 500 зр. річно а Вежап, бо не стало гроша, хоч червоний пояс, доки найдешь ситий „приходъ“.

На засіданю краєвої ради шкільної з дня 23 лютого рішено: Розширити школи народні, а то однокласову в Жижицях-Станіцях на трикласову, двокласову в Марджині на чотирьокласову, однокласову в Кліводні на двокласову а школу мужецку і дівочу в Сереті на шістькласові. Додатки службові признати отсим учителями шкіл народних: молодшому учителю Николаєви Хотінчанови в Рошу, і учителям Іоаннєм Приліпчанови в Галамештах і Олександрови Дашкевичови в Цуринах перший, учителям Венделінови Микитовичови в сторожани і Ефреїмови Ізопескулови в Нижнім Вікові другий, а надучителю Якову Декереви в Ілішештах і учителям Густавови Келерови в Гурагуморі і Михайлови Граматовичови в Гоголіні четвиртий. Професорам гімназії в Чернівцях Корнеліови Козакowi і Теодорови Бужорі признано другий, а учителям школи прав Кирстюкови перший додаток п'ятилітний. — Одобрено іменованя черновецькою радою громадською отсих сил учительських при школах комунальних в Чернівцях: Стефанії Велес для школи дівочої при улиці семигородській, Марії Тельман для школи при улиці двірцевій, Рафаєля Кайндля,

Густава Гайба і Франца Костракевича при улиці семигородській, Пилипа Федоровича для школи мужескої при улиці палати краєвої, Артура Рокіцького для школи при улиці двірцевій, Елисаветети Семаки при школі в Калічанці і Василя Скрипничука для школи в Рош-Цецині. — Надучителем в Сатулмарі іменовано учителя Георгія Вробицу. Учителя Дарія Пігуляка з Заставної приділено до служби при школі в Лашківці, а Мірона Зотека перенесено до Заставної. Тимчасового молодшого учителя в Вижиці Юлія Бемєра іменовано сталим молодшим учителем і перенесено до Садагурі, а учителя Сидора Остановича в Садагурі перенесено до Вижиці. Тимчасову молодшу учительку в Ілішештах Вікторію Подвишинську іменовано сталою молодшою учителькою в Вашківцях, а тимчасового учителя в Молодієві Дерелюю Йосифа Завіховського сталим учителем тамже. Позволено на заміну місць учителям Іванови Барбірови в Капучиньполі і Г. Вітенкови в Петрівцях. Вкінці виключено кількох учеників шкіл середніх з школи, і полагоджено деякі поданя учеників о допущені до іспиту зрілости, і деякі справи дисциплінарні учителів шкіл народних.

Tinct. capsici compos.
(Pain expeller)

приладжена в аптіці Ріхтера, Прага, загально звисне втирає, лагодиче біль, можна дістати по ціні 1.20 зр., 70 кр. і 40 кр. за флашку майже в кождій аптіці. При закупні треба дуже уважати і брати флашки лише з охоронною маркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера аптіка під Зол. Львом, Прага.

„ДНІСТЕР“

товариство взаїмних обезпечень
у Львові,
улиця Валова ч. 11,

засноване на підставі концесії ц. к. міністерства справ внутрішніх з дня 9. грудня 1891. р. ч. 22751, розпочало свою діяльність дня 15. н. ст. вересня 1892 р.

„Дністер“, опертий на засаді взаїмности своїх членів, обезпечає всяке майно движиме і недвижиме против шкідливого впливу огня під найприступнішими умовами і починає можливо найнижші премії.

Всякі шкоди ліквідують ся і виплачують ся сейчас по пожарі.

Зголошеня о уділені агенції в місцевостях, де нема агенції „Дністра“, приймають ся.

СИЛА КНИЖКИ

або

О ПРΟΣВІТІ НАРОДНІЙ.

Під таким заголовком вийшла брошура в Чернівцях
написана
учителем Дарієм Пігуляком.

Ціна 25 кр., з пересилкою 27 кр. — Замовляти можна в редакції „Буковини“.

ПРАВДА

ВІСТНИК

політики, науки і письменства, виходить двічі в місяць по ціні на рік 4 зр. пів року 2 зр., на чверть року 1 зр.

У Львові, улиця Академічна, ч. 8.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ
вносять:

на цілий рік 5 зр. — кр.
„пів року 2 „ 50 „
„чверть року 1 „ 25 „
для заграниччя 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горювіча в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ находить ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 8.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 8.

Чернівці, дня 24-го лютого (8-го) марта 1895.

Рочник ХІ.

Сліпа завзятість.

Львівський орган баламутної політики „Дѣло“, натякнувши в новинках ч. 40 про нашу послідню вступну статтю, — де ми обширно доказали конечну потребу засновання більшого органу, котрий мав би заступати народну політику цілої австрійської Русі, а взглядно цілої Русі-України, — вітрить передо всім і тут новий підступ послів Барвіньського і Вахнянина, і старає ся дуже мілким дотепом осьмішити нашу гадку, додаючи на кінці, що „Буковина“, називаючи се „конечною потребою“ не означила докладніше, на скільки потребою для Русинів, а на скільки для кого другого...

Не гадаємо ми тут з причини сего іронічно-елегічного дотепу розпочинати вже тепер з „Дѣлом“ ширшу полеміку, а ограничимо ся сим разом лише на сконстатоване факту, що „Дѣло“ в своїй сліпій завзятості не перестає баламутити опінію.

Тяжка то духова хвороба ся сліпа завзятість; дуже тяжко її вилічити, а стає ся она для загалу дуже небезпечною, коли пічне обіймати більші круги суспільности, загал народу, і запанує в публичній прасі.

А вже ніхто так легко не підлягає сій хворобі, як Русини. У нас до сліпої завзятості не треба важнішої причини; цілком вистарчить тут ліпша одіж у то-

вариша, красша хата у сусіда, висша посада, або бодай тіснійші зносини з висше поставленими особами, шляхотнійше виховане або віднолідне такому вихованню поведене в ширшій світлі, богато причиняє ся до сего всім добре знана природне руска упертість. Наша упертість, наша сліпа завзятість прославлена навіть в народній пісні: „нехай не буде ні тобі ні мені!“

Так само діє ся у нас і в політичній житю. І тут нераді ми держати ся землі, а радше буємо по облаках. Ми незважаємо на розум, у нас більше рішає серце, а властиво пристрасть. У нас не можна піднести питання: чи після людської природи, теперішніх загальних обставин і иншої теперішньої власної сили се або те можливе, або неможливе? Таке питання у нас цілком неможливе, бо у нас все а все можливе, бо нам все належить ся, бо нам треба навіть і сего дати, з чого ми на тепер і не в силі хіснувати. У нас отже більше бажань, як дійсної потреби, більше крику, як роботи; у нас про те той ліпший чоловік, що вміє ліпше кричати, а перед всякою патріотичною роботою ховає ся в кут.

Більше розумна як чувствительна, більше оглядна, як авантюрична, більше отже ясна і мирна політика у нас поки що майже цілком не має місця. Така політика значить у нас тепер підле служальство, становить політику самолюбну,

зраду народну, хотия би ся політика виказала і як найбільший можливий загальний хосен.

Та власне після сих поглядів засудили прихильники баламутної політики, котрим служить тепер „Дѣло“, патріотичну працю послів Барвіньського і Вахнянина, до чого причинили ся найбільше наші домородні кацапи, що по майстерски уміють юдити і водити наших відважніших натриотів за ніс. Із сего власне виродила ся теперішня баламутна політика, котрій поклоняє ся в Галичині сліпо більша часть наших народовців.

Від самого початку нашої публичної праці виступали ми все і всюди ясно і сміло против такого баламуцтва; а виступали ми так ще давно перед новою ерою, а так само і багато раніше перед публичним виступленем послів Барвіньського і Вахнянина. Політична праця сих послів не могла отже бути взором для нашої політики, котру ми вже від 10 літ одностайно, ясно, сміло і, можна сказати, із желізною консеквенцією заступаємо.

Пізнійша публична праця послів Барвіньського і Вахнянина могла лише в засадничих патріотичних поглядах зострітись з нашою строго-національною політикою, та в тім годі добачити зради народної справи.

Колись і „Дѣло“ похваляло нашу публичну працю, нашу ясну політичну програму, нашу тактику, а тепер на жаль

Подружний протокол.

(Із чеського).

Власне сьогодні рік, як Ярема Чорновус обходив своє весіле. Він стояв коло вікна своєї канцелярії й поглядав похмурно на дикий танець, що то его підняв осінній вихор на улиці з пожовклим листем та міським порохом. Опісля глинув на стінний календар, а побачивши на нем у дату 10. листопада, зітхнув тяжко й промовив сам про себе: „День мого весілля! Рівно рік, як я із моєю Оксаною ставав до шлюбу. Боже, яким хорошим, приманчивим здавав ся мені тоді стан подружний! Моя Оксана була мені такою милою, любовою, святою, що я був би став бити ся з кожним, хто би був відважив ся сказати, що з її рожевих усточок почую коли небудь слівце, що би не було виразом доброти і ласки. А за пів року? Мій Боже, чом допустив Ти, що з милої жінчини стала ся Ксантипа!? Чом наділив Ти мою Оксану таким гострим ясенком і таким засобом слів, що й цілогодинне казане не годне її умучити!“

І Ярема зітхнув знов, та так голосно, що аж старий ревідент ізза другого стола оглянувся, і усміхаючись хитро, сказав: „Що там, пане товаришу? Чого то ви нині знов так тяжко зітхаєте?“

„Ой, пригадалось мені, що днес як раз рік, від коли я оженив ся!“ відповів Ярема сумним голосом.

„Перші роковини Вашого шлюбу“, озвав ся старий ревідент, а его маленькі очі поглянули хмурним поглядом. „І по першій році такі тяжкі зітхання? Як то порозуміти? Не вже-ж молода Ваша пані не ласкала вже до свого чоловіка!“

„Не нарікав би я ні крихітки“, відповів Ярема, зітхаючи тяженько, „коли-б тільки не говорила — так богато“.

„Знаю вже, знаю все“, сказав старий усміхаючись знов хитро. „Ваша пані має гостренький, невяваючий язичок; не правда? Має все на поготові для любого чоловіка свого казане, літанію?“

„Правда! Цілими годинами пливе з її уст безконечна ріка закидів, а за що? За нічо. Хіба що деколи задержує годинку довше при пиві, або співаю ся о кілька минут на обід, або...“

„Розумію, розумію; але осудіть самі, пане товаришу, чи справді ваша пані нарікає без причини? На пиво ходите що дня?“

„Воно так, але чи-ж заслугує се на довжезні нарікани і закиди, що псують мені гумор?“

Опять з'явив ся на лиці старого урядника той сам хитрий усміх, а око его заблищалося.

„Не маєте, пане товаришу, подружнього протоколу, отсе всему лихою причина.“

„Подружнього протоколу“? спитав Ярема здивований, „Що се таке? Що воно мені pomoже? Скажіть!“

„То єдиний спосіб. Заложіть собі книжку, напишіть на окладинах: „Подружний протокол“ і переховуйте її старанно під замком, бо наколи-б вона попала ся в руки Вашої пані, то й сліду з неї не остало-б, на тисяч куснів пірве, спалить... Тому будьте осторожні! Коли-ж ваша пані стане сварити, то вийміть ваш протокол і запишіть у нему найважливіші її закиди, лайки, сварки, прозивання! Розумієте товаришу? Так робіть день у день. А на першого кожного місяця, коли пані Ваша буде в найліпшій настрій, вийміть ваш „подружний протокол“ і прочитайте їй усе стрічку за стрічкою, що вона Вам за місяць наговорить. Побачите, що може“.

По тих словах старий ревідент обернувся і взяв ся до своєї роботи, а й молодий офіціал Ярема вхопив за перо, веселий, радий. Чим більше ровдумував над тим „протоколом“, тим свободнійше віддыхав, тим веселійше поглядав навколо себе. Ледво вибила дванадцята година, вибіг Ярема поперед всіх із канцелярії, проваджений хитрою усмішкою старого ревідента. По дорозі вступив до книгарні, купив книгу в чорній оправі а опісля вступив ще на шкляночку вина, щоби на певно спізнитись на обід і таким чи-

змінити ся часи. Ми тепер, як кажуть кацапи, а за ними повторяє „Дѣло“, пішли в найми тої нової ери, котру проголосив офіційально сам п. Романчук, теперішній провідник баламутної політики, котру колись так дуже захвалювало і „Дѣло“, захвалювали і всі теперішні прихильники баламутної політики, а котру поборювали зайло в разі лише кацапи, бо виділи в ній цілком справедливо найтяжший удар на свої панросійські „обединительні“ мрії.

Тепер за кацапами пішли і народовці-прихильники баламутної політики, бо так наказали їм батьки нової ери п. Романчук і його баламутний орган „Дѣло“.

І чи-ж се не правдиве баламуцтво? А такого баламуцтва допускає ся „Дѣло“ майже що дня. Так н. пр. поборює пераз кацапські напади на фонетику, а само все ще уживає етімології; днесь завзиває своїх прихильників до довірливих нарад з кацапами, а завтра зараз по тім доказує сим своїм союзникам яскраві замахы кацапів на найсвятіші народні ідеали; днесь доказує в шумних статях, що лише народна просвіта зможе двигнути наш темний нарід, а завтра маловажить поважні здобутки на полі руского шкільництва з послідних часів, та закидує самолюбство тим патриотам, що власне постарали ся о сї здобутки. Такого баламуцтва можна би доказати „Дѣлу“ і его партії цілу копійцю. Не хочемо ми тим підозрівати когось о злу волю, протівно ми о тім переконані, що і „Дѣло“ і его прихильники хотіли-б як найліпше прислужити ся для загальнонародної справи, але все-ж такі годі і сего заперечити, що така баламутна політика, яку тепер заступає „Дѣло“, не встані причинити ся до прояснення народної ідеї, не в стані виробити народних характерів, не в стані причинити ся до пожаданого скорого з'єднання народних сил.

Ся баламутна політика вказує з одної сторони сама собою на конечну потребу заснованя більшого органу, що мав би заступати ясно народну справу; та власне в тім знайде „Дѣло“ відповідь

на свою дотепну увагу, а може і переконає ся, що під теперішніми обставинами конечна потреба такого органу і то в першій лінії для політичного вихованя і розвою руского народу.

ПРОМОВА

посла др. Стефана Смаль-Стоцкого

виголошена в бук. соймі

підчас розправи над прелімінарем шкільним д. 4. лютого 1895.

Даруйте, панове, що в так пізній порі збираю слово; не буду надуживати вашої терпливості, відповім тільки на те, на що конче відповісти мушу. Що тичить ся справ шкільних, про них говорив я при иньшій нагоді, де навів я наші кривди і бажаня на тім полі. В тій справі мав би я ще те сказати, що зовсім годжу ся на внесенє др. Воляна і барона Мустаці.

Тепер позволю собі ще одно внесенє поставити, котре і тамтого року було поставлене в соймі а упало лише через один голос більшови; сподіюсь, що воно сего року певно перейде. Се внесенє таке: „Взиває ся ц. к. правительство, зарядити все те, що потрібно, аби розширити і поділити тутешню гр. прав. школу на два відділи; один гр. пр. руский, а другий гр. пр. волоский“.

Мотивувати сего внесеня не потребує. Мій товариш пос. Пігуляк говорив тамтого року докладно про важність сєї справи і він властиво повинен був поставити се внесенє, але в поспіху забув і я підняв ся сєї задачі.

Тепер зверну ся до поодиноких заміток, які зроблено в часі дебати на нашу адресу. Передусім зверну ся до виводів др. Воляна, котрі відносять ся до мови рускої. Я попередно вже сказав, що в тій справі мушу др. Волянови відмовити всякий суд і подав на се причини, а відповідь др. Воляна в тій річі ще більше скривила мій осуд. Бо відповідаючи сказав др. Волян, що руска мова є та сама, що і церковно-славянська, то знов, що руска мова то та мова, котрої уживають по шинках в Київі та Харкові, або знов що він (др. Волян) не розуміє тої рускої мови, якої уживають часописи і рускі ученики на Буковині, коротко кажучи висказав др. Волян такі погляди на мову руску, котрі показують що той чоловік мимо того, що на иньшій полі може бути знаменитою силою, що до рускої мови не має найменшого понятя, отже в тій справі треба конче відмовити ему всякого суду. Дальше сказав др. Волян, що на Буковині ніхто ані не говорить ані не пише по московски. Тимчасом се чиста неправда; преці Липовани на Буковині і говорять і пишуть чисто по московски. І ми Русини маємо своїх Липованів

(сьміх). Так пр. тутешня газета „Православная Буковина“ послугуєсь мовою чисто московского, „Academia orthodoxa“ в своїх календарях призначених виключно для народу руского на Буковині печатає без найменшої зміни поезії московских поетів Пушкіна, Лермонтова і Кольцова, при чім називає сих поетів нашими, значить ся рускими, здає ся мені, що не потребує й згадувати о тім, кождий з панів знає, що се поети московські а мова їх не є зовсім рускою, тільки московскою. П. Волян, аби доказати що він уміє по руски, покликував ся на те, що написав кілька книжок в рускій мові, а радше переклав кілька книжок на мову руску, ті книжки є зоології, мінералогія і ботаніка. Мушу сказати, що ті книжки переложено мовою, котру жаден філолог не назве мовою рускою. Тіх книжок не уживано по школах; впрочім п. Волян не згадував тут про се тому, аби похвалити ся своїм авторским талантом, а радше тому, аби при тій нагоді міг похвалити ся, що за сї переклади дістав золоту медалю. (Веселість). Для медалі всяка почесть, але се зовсім ще не доказ, що вона справедливо дістала ся в уділі згаданій особі. Золоту медалю дістав пр. і приятель др. Воляна п. Кунчанко також за книжку; але тим ще зовсім не сказано, що він дістав медалю за заслуги на полі мови рускої. Для мене в тій справі міродайня і рішача та обставина, чи той або сей чоловік належить до того або другого народу, чи послугує ся тою або иншою мовою. Хто уважає за свою раз мову церковно-словянську то знов московську, або знов за руску мову уважає ту мову, яку уживають по шинках в Київі і Харкові, о таким чоловіці я цілком не можу сказати що він має руске серце. (Голоси: Зовсім справедливо!) Ту не допоможе навіть то шлюхотне обуренє, з яким відпер др. Волян мій висказ, що він Москаль; тут не допоможуть ані так делікатні вирази, як лож і т. д., котрі найправдоподібніше мож почути по шинках — по що не треба й їхати ані до Києва ані до Харкова. — Се докази, які не так легко можна зі сьвіта згадати.

Що до рублів то я тамтого року докладно пояснив, як то за їх помочю ту в Австрії втворюєсь іррідента але не руска а московська. Я про се і не говорив би, наколи-б ті панове самі не величали ся, що дістають рублі. Прочитайте, мої панове, газетку „Русское Слово“ ч. 42 і 43, де з нагоди смерті російского царя ось що можна було прочитати: „Безусловно треба піднести ту ласку, з якою відносив ся покійний цар до Наумовича, вистане навести ті два факти: дар одного міліона рублів для порятунка капіталів галицких Русских в Общомъ кредитномъ Заведенію, запомага для товариства „Народная Торговля“ 50.000 зр. і значну суму на памятник Наумовича (голоси: То не було в Чернівцях!) Власне тим хотів я показати, що та партія хвалить ся рублями. Що і в Чернівцях

ном мати що записати до свого подружного протоколу.

* * *

Пані Оксана Чорновусова була хороша женщина, тільки ціпко стулені уста надавали єї обличчю вираз гострий, непривітний. Однак проте ніхто-б не думав, що із тих рожевих усточок справді могли-б добути ся такі терпкі слова, які дуже часто з них плили безпереривною струєю. Так і нині вона повура, на чолі зібралась зловища хмара а уста скривились ще більше, коли ово єї при вході Ярема глигнуло на стінний годинник, що вказував на 25 мінут по дванадцятій годині.

„От ледащо!“ було перше слово, яким повитала пані Оксана свого Ярему. „Де-ж ти старий грішнику, знов доси волочив ся? Пів години пізнійше приходить на обід той не потрібний волоцюга!“

Ярема замість відповіді, вклонив ся і радістний усміх заяснів на его тварі. Чим скорше сів до свого столика, виняв протокол і став писати: В середу, 10. листопада: ледащо, старий грішник, волоцюга“.

Але пані Оксана ще не договорила, а продовжала: „Я мучу ся, аби обід був на час, а ему недбайливі, про те й не ду-ду!“

З триумфуючим усміхом похопив Ярема слово „недбайливі“, й записав его поспішно в свій протокол, хоть воно его немало обидило; але він опанував своє обуренє й підчеркнув зі злості грубо те слово в протоколі.

Слідуючі дні збогатили его протокол великим числом прерізних епітетів. До тижня було вісім карток густо записаних компліментами, які дістались ему з багатого запасу его жіночки. Одної ночі, повернувши пізно з пива, записав Ярема відразу аж дві сторони. Щоби не страшити й одного острого слова з упреків жіночих, не відповідав звичайно Ярема нічо, а записував тільки все як найстараннійше. Та диво, вимівки Оксанині ставали що раз то коротші...

Під кінець місяця виказував вже протокол 18 густо записаних карток. Ярема тішив ся на першого, як би на день своїх іменн. На остаток наснів довго ожиданий день. При обіді повернув Ярема нехотючи-умисно шклянку, що й дало повід его острозикій жіночці відозватися не конче привітним словом. Та ледво що розмовилась на добре, встає єї чоловік, спішить до свого столика, виймає чорну книгу і розкриваючи єї, починає грімким голосом: „Прошу на хвилику о тишину, щобим міг прочитати наш подружний протокол!“

Подружний протокол! Се слово збило па-

ню Оксану з путя, вона замовкла і слухала, що читав єї чоловік. „На отсих листках списані всі діла слова, якими моя мила подруга Оксана, а дому Ніжинська, пошанувала мене день у день. — В середу 10. листопада: ледащо, старий грішник, волоцюга, недбайливі... В четвер, 11. листопада: нездара, гуляка, не потріб, піяк...“

Більш пів години читав Ярема, доки дочитав свій протокол. Безліч слів немилых, недобрих і обидливих вражала ухо пані Оксани, їй ледво хотілось вірити, що всі вони могли вийти з єї уст; а прецінь мусіла признати в душі, що справді вона їх вживала супроти свого чоловіка. Стид і жаль огорнули єї душу, і закривши очі заслезені хусточкою; вибігла з ідальні до другої комнати.

„О ти мій милий протоколе, мій спасителю!“ крикнув Ярема на вид такого несподіваного skutku...

„Продовжайте-ж, що начали“, радив ему старий практик, ревідент, почувши від него про успіх першого протоколу.

Ярема обіцяв ся і додержав слова.

(Кінець буде).

є рублі сказав мій товариш. Преці і п. Тимінський не відіпре ся того, що він яко студент 5. або 6. класу гімназійної брав рублі від російського консуля; (Тимінський: То не правда!) Ся він кричить, що то неправда, то ще зовсім не доказ. (Звертаючи ся до Тимінського:) Я наведу Вам свідків, при котрих Ви се говорили іменно надрадник Винницький і другі.

Тут не ходить однак о се, а ми по просту застерігаємо ся, аби ті пани мішали ся в нашіпитоменні справи рускі, ми все будемо против того протестувати. Се іменно хотів я виразно зазначити.

П. Волян згадав про ріжні денунціяції, та клевети. Може один або другий з Вас, панове, назве се денунціяціями, так однак воно не є; сльби я був Москалем, то я не встидав би ся публично признати ся до того. Ті пани встидають ся того і хотять під плащиком руским бути Москалями, аби тим легше могли дійти до своїх цілій ворожих для нашого народу руского. Що до денунціяції, то др. Волян сказав, що раз доношено бар. Пінови а другий раз графови Пачому. Ті денунціяції не вийшли від нас. Противно він мусить признати, що одна особа ему дуже близька обчорнила перед графом Пачим одно руске Товариство, при чім певно потерпіла честь народу руского; маємо завдячувати лиш щирости графа Пачого, що казав скликати виділ того товариства і кількох мужів з поза товариства і в присутности денунціянта переконав ся, що все то, що та особа сказала, була нечесна клевета. Дальше закинули нам в часі дебати, що я і п. Пігуляк єсємо завзятыми ворогами народу волоского, а дальше орган п. Мустаца Bukowinaer Post каже, що ми оба сіємо незгоду в соймі. Я заявляю, що виводи тої газети ще нас не знищили і при тім зазначаю, що ми зовсім не єсємо ворогами народу волоского, але домагаємо ся прав для нашого народу руского.

Сльб говорять, що ми сіємо незгоду тим, що домагаємо ся того, що нам належить ся, то жаль мені дуже такого переконання; ми домагаємо ся прав для народу руского, при чім зовсім не хочемо кривди народу волоского, а головню не хочемо, аби забирали ему его мову, як то робить з нами Русинами.

П. архімандрит Калінеску говорив про мою граматку. Він єї певно не читав, а таки видає суд про неї. Дам спокій тому, бо се справа особиста. Сльб п. Калінеску хоче говорити о граматичі, то радив би я ему, аби вперед бодай елементарних понять о граматичі навчив ся. Щож відносить ся до вищих книжок по школах, то ц. к. власть шкільна вже добре їх переглянула нїм затвердила, отже такий чоловік як архімандрит, котрий сам займає урядове становишко і так дуже домагає ся пошанованя для власти, най не підкопує власть шкільну. (Дуже справедливо!) Власть шкільна домагає ся, аби в руских учебниках гр. прав. релігії була введена правопись установа тою ц. к. властью. Ну і що діє ся. Друга власть того не хоче. Консистерія, у котрій не засідає нї один Русин і котра не має найменшого понятя о мові і літературі рускій, а про розвій культурний Русинів єї і не снало ся, розказує нам, яка має бути правопись в руских учебниках релігійних. Головно-ж ходить тій консистерії о те, аби Русини не мали книжок, або аби чекали знов довгі роки на них, мотивуючи то чекане, наводить найріжнорідніші тверження.

Сказано було, що жаден нарід, що не належить до гр. прав. релігії, не має книжок релігійних друкованих правописью фонетичною. То чиста неправда! Преці Сербі мають книжки релігійні писані мовою матерною і правописью фонетичною. Тут преці не ходять о церковні книги. Ми, так гр. прав. як гр. кат. Русини держим ся кріпко книг церковних, може ще більше ніж ви. Не хочу робити Вам закиду, але вжеж таки най буде мені вільно сказати, що власне ви переміняли книги церковні славянські на волоскі і то не так дуже давно тому.

Що до книг церковних то наші думки не ріжнять ся цілком від думок Росиян, Сербів, в загальї всіх Славян, чи то гр. прав., чи гр. кат. віроісповіданя. Ту ходять лише о учебники релігії, і сльб би я вам, мої панове, прочитав гр. прав. учебник релігії, то ви нїяк не могли би

назвати его мову рускою. Така мова, яко написаний сей катехізм, не існує нїгде на сьвітї і так ніхто не говорить по руски. Отсе книжка видана др. Цуркановичем — так ту написано, читайте, п. др. Цуркан! — (веселість). Такої мови і сам видавець не розуміє і нею не говорить, бо єї нема нїгде на сьвітї. Ми не хочемо відбирати власти церковній іменованя катихізів, борони Боже!

Сльб ми домагаємо ся, аби власти державні і шкільні уважали на то, чи катихізи іменовані властью церковною уміють язык дітний, котрих мають учити; то се здає ся мені річ зовсім справедлива і сему нема що закинути. Сльб власти церковна не хоче тому зарадити, то чи-ж ми не маємо жалувати ся на то?!. Що власть церковна не зважає на те, на то найліпшим доказом панотець Мігаєску з Русебоула, парох рускої громади, а не має найменшого понятя о мові своїх парафіян значить ся, лехви пізнає рускі букви, і якже-ж він може учити рускі діти релігії?

Один з пп. архімандритів сказав, що семінаристи учать ся в духовній семінарії обох краєвих языків; на мое питанє однак, хто їх учить і перед ким здають оня іспит з мови рускої, не дістав я відповіди.

Я докладно знаю відносини в тутешній духовній семінарії, але о такий науці зовсім не знаю. Другий пан архімандрит Калінеску з жалем признав те, що молоді панотці учать ся рускої мови дсперва на селі від своїх парафіян і так стало ся пр. з парохом Русебоула Мігаєску, котрий аж на парафії научив ся по руски. Мої панове, чиж то не сумна річ, що мови в котрій парох має проповідувати, катихизувати, словілати, голосити слово Боже, учить ся на селі? Осудіть се самі, панове! Міг би я панам подати цілий словарець слів, котрі зовсім не належать до церкви, а котрих панотці в церкві уживають. Волоске слово, котре случайно однаково звучить так я руске слово, але значіне має зовсім ріжне, ужите в рускій бесіді викликає чистий скандал. Архімандрит Калінеску сказав, що чоловік котрий сам себе шанує, не буде говорити тут перед Вис. соймом такі річи, які говорив п. Пігуляк. По моїй думці забув відай архімандрит Калінеску на ті слова, коли відважав ся ту в тій Вис. палаті наводити такі смішні та неімовірні вісти про мій побут в Лужанах і в Рогізні; там були тоді загальні збори народних читалень, але що ми анї слівцем не згадували про панотців, се можуть посвідчити зібрані люди около 300 з Рогізної а около 100 з Лужан, і сльб о те ходить, то я їх на свій кошт спроваджу на свідків.

Отворюване читалень для нас річ сьвята; бо нам справді ходить о просьвіту і добро народа; але ми при таких сьвятоточних нагодах, хоть як серце болять, не згадуємо про сьвященство, бо говорити о тій так великій кривді нашого народа певно не причинило би ся до торжества того празнику.

Дальше неправда, що я з часта приїзджав до Рогізної. Я там був всего два рази, один раз в часі мого вибору на посла а другий раз, коли мав своє посольське справозданє — оба рази властиво переїзджав я тільки через Рогізну — третій раз був я там, як вже згадав, при отвореню Читальні „Рускої Бесіди“ яко делегат з Чернівців.

Дальше то чиста лож, мов би я там говорив, що Черновецький митрополит піде до Сучави, а на его місце прийде митрополит зі Львова до Черновець.

Панове, ми того зовсім не хочемо, Я греко-католик, а зовсім не хочу, аби греко-православні Русини на Буковині зміняли своє віроісповіданє. На сьвідків визнаю сотки селян з Лужан, котрі прийшли до мене і казали, що они через свого панотця хотять перейти на унію; я виразно сказав їм, не робіть того, а домагайте ся, аби власть церковна пошанувала ваші права що до рускої мови. (Браво! браво!). Ми зовсім не причиняємо ся до релігійних спорів і не викликаємо їх. Я від 1878 р. на Буковині а цілком не бачу релігійних спорів. Ми домагаємо ся прав на поли церковнім для гр. прав. Русинів від властей церковних, а ті власти уважають се спорами релігійними. Православні Русини домагають ся того, що їм після прав належить ся іменно, аби богослуженя відправлявано

в язиці церковно-славянськїм, аби проповіді говорили по руски, аби рускі діти учили релігії по руски та, щоб по руски їх сповідано. Міг би я вам, панове, багато примірів навести, тільки то разів селіне з Лужан, Рогізної, Раранча, Чарторії і т. д. приходили до митрополита і консистерії пожалувати ся, що вони свого панотця цілком не розуміють. На ті жалоби діставали рішеня, що вже пароха визвала власть церковна, аби по руски і проповідував, і сповідав і учив релігії; але як може се все зробити панотець, котрий о рускій мові не має найменшого понятя, то цілком не обходить анї митрополита, анї консистерію.

На остаток хотів би я звернути увагу панів, що ми, я і мій товариш Пігуляк, зовсім не виступаємо анї против волоскої народности, анї против гр. прав. церкви. Ми думаємо, що ми домагаючись прав для народу руского на поли церковнім і шкільнім, поступаємо в границях австрійської конституції. Ми, домагаючись прав для народу руского, зовсім не хочемо, аби тим способом терпіла яка иньша народність і ніколи не віддамо нашого голосу за таким внесенем, котре обкрювало би права иньшого народу. Отже то чиста неправда, що сказав один посол, що ми у всіх наших промовах виступаємо против народу волоского, і той посол питав нас, чому ми не виступаємо проти Німців. То неправда, бо ми в останній дебаті домагали ся і від Німців своїх прав іменно що до однокласових шкіл; але ту мушу докладно зазначити, що наші союзники більше впрозумілі і нашим бажанням по можности угоджали. Як довго ми тут засідаємо, так довго не почуете від нас внесеня, котрим обкрювано би права иньшої народности! (Грімкі оплески!).

Перегляд політичний.

У Відни ходить чутка, що приїхавший тут президент болгарского кабінету Стоїлов має розпочати також переговори з кн. Лабановом-Ростовским в справі помиреня Росії з Болгарією.

В Палаті послів розпочала ся загальна дискусія над реформою податків. Дальша програма робіт не єсть ще постановлена, але єсть надія, що заким скінчить ся дискусія над реформою податковою, упорає ся комісія бюджетова з своєю роботою і тогди розпочне ся дебата бюджетова. На всякий случай по дискусії над реформою податковою буде ухвалена провізорія бюджетова.

При записяженю маринарп у Вільгельм-гафен виголосив цісар німецький слідуючі характеристики слова: Як я яко цісар і володїтель віддаю цілу мою діяльність для вітчизни, так ви маєте обовязок віддати ціле свое житє для мене, бо на то зложили ви присягу яко християни.

З Берлина доносять, що вісти о маючїм відбуті ся зїзді царя з цісарем Вільгельмом суть передчасні, позаяк дося не звістно, коли цар виїде перший раз з Росії за границу. Мимо того удержуєть поголоска, що цар приїде в осени до Берлина а лиш вість, ще цар має приїхати до Дармштадту на раду родинну, єсть безосновна.

З Петербурга доносять, що там повторились розрухи студенткі і прибрали такі розміри, що аж войско мусїло робити порядок. В інституті технологічнім домагало ся 1600 студентів уступленя ректора.

Іменоване кн. Лабанова міністром справ заграничних викликало в Лондоні здивованє, але мимо того праса російська витає радо се іменованє і уважає его за знак, що Росия хилить ся до тридержавного союзу.

Гр. Лев Толстой в отвертїм письмі до царя на его автократичну промову до тверского земства каже між иншим: Коли самодержавіє словом і ділом уважає ся за одно з всемогучою бюрократією, коли оно хоче існувати з виключенем публичности і за помочию поліції, то оно копає собі самому грїб и скорше чи пізнійше буде мусїло уступити ся перед жизненною силою суспіль-

ности. Ви самі своєю промовою поруши справу, котра через яснє і публичнє єї поступованє може зашкодити самодержавію. Ви визвали репрезентантів земств а тим самим і цілу суспільність російську і вам не позістане нічого, як лиш вибрати межі поступом а самодержавієм. Ви самі викликали борбу, котра не дасть довго на себе чекати.

Бюро Райтера доносить з Шангаю, що приготування до переговорів в справі закінчення мира межі Хіною а Японом поступають дуже успішно.

ДРІБНІ ВІСТІ.

Урядова газета Czernowitzer Zeitung оголошує в числі з неділі, дня 3. марта відручне письмо Его Вел. Цісаря з подякою за заяви співчуття з нагоди смерті Его Високости Архієпископа Альбрехта. Письмо звучить:

Его ц. і к. Апостольське Величєство зволило всемілостивіше видати до президента міністрів слідуєче височайше відручне письмо: „Любий князю Віндін-Греці! Повні смутку були недавно минувші дні. Смутку ізза невіджалуваної страсти, яку потерпіли Мій Дім і ціла монархія через смерть Мого улюбленого стрія Архієпископа Альбрехта. Але благотворну полєкшу великого болю найшов Я в нечислимих об'явах співчуття і лобальности, які Мені оказано із сеї нагоди в піднеслий спосіб так зі сторони поодиноких, як і найрізнійших корпораций. Як покійному его завжди горячо чувствуючий патріотизм, взірцево просвічуюча ревність обовязкова і невичерпаємий змісл до добродійства заневолюють у всіх ярах і всіх верствах населєня пам'ять повну слави і чєсти на всі часи, так само роблять сї об'яви щирого жалю, чєсть і всім тим, котрі взяли в тім участь. Глибоко тронутий сими поновними доказами співчуття і привязанности, якими Мої вірні народи радість і смуток Мого Дому завжди супроводжають, спонукує воно Мене, висказати всім Мою найсердечнішу подяку і приказую Вам, подати се до прилюдної відомости. Відень, 27. лютого 1895 р. — Франц Йосиф в. р.

Вісти особисті. У вівторок прибув до Черновець ц. к. майор бар. Пеліхі маршалок двору Его ц. к. Високости Архієпископа Петра Фердинанда, котрий яко ц. к. поручник призначений до служби при 41. полку піхоти. — Бурмістр Кохановський складав з нагоди поновного свого вибору в четвер присягу в руки ц. к. президента краю. — Маршалок крайовий Луцук виїхав у вівторок на засідання ради державної до Відня.

Учительське товариство повітове в Сереті іменовало — як нам відтам доносять — (минулої неділі) дня 3. марта с. р. на головнім зборі д. Омеляна Поповича, ц. к. інспектора шкільного своїм почесним членом. Іменованє прийняв збір гримками окликаючи: „Нощ“ і „Многая літа“! і ухвалив повідомити о тім д. Ом. Поповича телеграфічно.

Здобутки г. Тиминського на полі релігійнім обявилися нарешті. Ото покинувши писати далі статі против попів-румунізаторів і їх консисторій в „Буковині“, залишивши виданє окремого відбитку статей про румунізацію Морара, яку замовив був у нашій редакції, та покоровшись отсим ворогам руского народа, котрих колись поборював, діждав ся на остаток перших концесій від них для Русинів; бо ото митр. Морар крикнув у соймі, ба й на бенкеті остенативно: „Многая літа!“ Mein Johann, was willst du noch mehr?! Хіба ще парохії в Хлівцях? Служи, може й сего дослужиш ся!

Льокальна залізниця Лужани-Заліщики. Сего тижня відбула ся ревізія траси льокальної залізничі, яка має ся будувати з Лужан до Заліщик.

Процєс о головну зраду розпочав ся сего тижня перед судом присяжних в Тернополі против 26 молодих людей, Поляків, переважно питомців семінарії учительської в Тернополі. Оскаржені мали на цілі приверненє державної незалежности Польщі, в разі потреби навіть за

помочию оружя і заложили собі були для ширєня пропаганди в тім дусі власну друкарню.

Волоскі календарі, котрих зміст є друкований против австрійської держави, сконфіскувала ц. к. прокуратурія державна в Сучаві. Календар сей носив назву „Calendarul pentru toți Românii“ і містив в собі стихі, котрих зміст заключає в собі знамена злочину головної зради і нарушенія публичного спокою.

Посада секретаря громадского є до обсаджєня для громад Лукавиця, Маморинця і Цурени, черновецького повіту, з річною платою 330 зр. Речинєць до вношенія подань назначений до 20. с. м.

Головні осінні маневри мають відбутися сего року в околиці Черновець.

Румунізаторські клевети. В передпоследнім числі нашої газети подали ми спростованє ч. міщанина Лукіяна Фрунзея з Рогізниці, що він не підписав славнозвістний меморіал відчитаний у соймі о. Калінескулом, будь то пп. послы др. Стоцький та Ер. Пігуляк і учитель Дарій Пігуляк були в Рогізниці при отворєнню читальні і там говорили річи неслыхані, що владики Андрієвич піде до Сучави а до Черновець прийде владики зі Львова і що сї пани бунтують нарід і т. д. О такім письмі п. Фрунзея нічого не знає і як прийде до того, то буде уоминати ся о виданє того, що поважив ся его імя без відомости на якісь брїхї підписувати. Також оповідав Л. Фрунзей, що умисно пішов на отворєнє сєї читальні, бо чув все, що панотії кричать в церкві, що др. Стоцький і другі народовці з „Рускої Бєсїди“ запроваджують по селах унію, тому, каже, був я цікавий почути се на свої уха і переконатись о тім. Був я, каже, цілий час там, чув всі бєсїди, по о унії і о владиках я нічого не чув. Все, каже, щом чув, було дуже добре і справедливо сказано, а говорєно тут лишє о просвіті народній, о власній помочи, шкільних і т. п. П. учителя Дарія Пігуляка там я не видів, знаю бо, що довгий час тяжко хорє, був я у него кілька раз і видів. Як Л. Фрунзей се оповідав, було більше людей і се чули. Коли о. Микитович за се спростованє вчув, нуж з дяком Алботою Л. Фрунзея лаяти, чому то він брїхню не хоче тайти. Дяк А. бігав як скажений, аби газету Буковину в когो найти. От маєте ясно як на долоні, чим наші румунізатори і романофілі-Москалі воюють! Не доста, що пустили в свїт безстыдні клевети, поїдписували на них людей, котрі своє чесне імя на щось подібного ніколи би не дали, без їх відомости, але ще сьміють таких людей публично до відповіди потягатти і безчєстити. Здає ся, що то о. Микитович з о. Вольчинським такі штучки виштурдєровали, та яковсь їм тепер, що люди не хотять таку чєсну роботу на себе переняти, або може ще до суду бути потяганими. Так само збирано свого часу по селах і підписи на вотум недовіря для др. Стоцького, а коли се цілком не вдало ся, підписувано також людей без їх відомости.

„Просвєщеніє“ Купчанка називає в 1. числі с. р. „Буковинськї Вїдомости“ „правдивою и щирою русскою народною газетою“ і „сердечно витає се“ **їх** (!!) — значить Московських агєнтів — „новое русское патриотическое повременное издание и желает ему отъ всей души наилучшего успѣха“. — Ся похвала Купчанківська є найліпшим доказом, кому й чому служать „Буковинськї Вїдомости“. Їх московськї цїль не покрийють і „дашки“, під котрими зрєштю і „Просвєщеніє“ скриває ся, а котрого правонись „Бук. Вїдомости“ зовсім прийняв яко „тысячелїтнюю святощ“! Що „Бук. Вїдомости“ і „Просвєщеніє“ під одним дахом живуть, сего не відпекаєсь тепер Тиминський, хоть би назвав у соймі Купчанка не то „ein verunglückter Student“, але й не знати яким іменем.

Нєщасні пригоди. Дня 28. лютого с. р. померла в Кулівцях, кіцманецкого повіту 15-літна Фрозина Рогожинська від чаду. — Осмилїтний Маркіян Косинський з Кучурова великого дістав ся через неосторожність одною ногою під колєсо млинське, котрє відорвало ему всі пальці. — Вірник Іван Рус з Букшої, повіту кімпольського, переїздив залїзничу рампу в хвилі, коли надїхав поїзд особовий, при чім вїз его переважив ся і его тяжко скалїчив. — 60-літний

зарібник Іван Петру в Чернівцях упав з стриху в хоромь і забив ся на місци.

Рада надзираюча Товариства взаїмних ubezpieчень „Дністер“ відбула дня 27. лютого 1895 по полудні під проводом президента Теофіля Бережницького, в присутности ц. к. радника намістництва Адольфа Гута, яко комісара правительственного, четверте квартальнє засіданє. Дирекція товариства зложила справозданє о чинностих своїх, поступі, організації і розвоє в четвертїм кварталі, як також представила образ розвоє і стану товариства в цілїм другім році адміністративнім. В тім році було в товаристві „Дністер“: 17248 ubezpieчень на будинки селян і маломіщан, 952 ubezpieчених церков, 650 ubezpieчень будинків парохіальних, 641 інших ubezpieчень трєвалых, 2451 ubezpieчень движимостий і збіжя в соломі; разом 21.942 важних ubezpieчень загальної вартости 13,135.139 зр. в. а., за котрі зібранн задатків на премію 109.308 зр. 57 кр. Обезпєченя всі походили з 2027 місцевостий (громад) в 57 повітах Галичини і Буковини. З повисшої обезпєченої вартости реасєкуровано 5,157,015 зр. т. є. 39%/, а що заплачено премію 40.868 зр. 23 кр. т. є. 37% премії, позістало на власнє ризико 61% вартости в сумі 7 мільонів 978.122 зр. а. в. Шкода були на 209 полісах в 116 місцевостях в 141 случаях, котрі трапили 192 властителів з 373 будинками і 31 запасами збіжя і движимостями, а іменно 159 шкід на будинках звичайних, 3 шкоди на церквах, 13 шкід на будинках парохіальних (за котрі виплачено відшкодованє 8006 зр. 46 кр., а премія за всі будинки парохіальні принесла 8.629 зр. 55 кр.), 3 шкоди на школах, 20 шкід на запасах збіжя, 11 шкід на прочих движимостях. Всі відшкодованя, разом з коштами ліквідацинними вносили суму 54.505 зр. 34 кр., з котрих Товариство реасєкураційнє звернуло 20.550 зр. 27 кр. т. є. 37.5 процент — отже поїсє „Дністер“ на власний рахунок 33.995 зр. 07 кр. т. є. 55 прц. від премії netto. (В першїм році вносили шкоди по відтрученю реасєкурацій суму 15.204 зр. 53 кр., т. є. 38 прц. від премії netto). Кошта адміністрації загально вносили 14.438 зр. 39 кр. — 13 прц. від чистої премії, коли в першїм році коштовали 15.315 зр. 55 кр. т. є. 10 прц. від чистої премії. До фонду резервового відложено 11.941 зр. 61 кр., так що тойже вносить з кінцем другого року 21.218 зр. 81 кр. Зарезервовано на рік слїдуєчий премію 22.814 зр. Рада надзираюча прийняла до відомости і одобрила справозданє дирекції і рахунки провірені комісєєю ревізійною, почім ухвалила, з надвишки доходу між иншими призначити суму 2000 зр. на виплату 4 процент від фонду основного, властитєлям ластів удїловых, а квоту 640 на публичні добродійні цілі і поставити в тім звгладі відповідне внесєнє загальному зборови товариства. Загальні збори товариства мають бути скликані на день 8. мая 1895 до Львова.

Нові книжки.

1) Die Wetterzauberei bei den Ruthenen und Huzulen (40 кр.) — 2) Geschichte der Bukowina (II. Abschnitt. Von der Begründung des Fürstenthums Moldau bis zur Occupation der Bukowina durch Oesterreich) (1 зр. 30 кр.) — 3) Die volksthümlichen Rechtsanschauungen der Ruthenen und Huzulen (30 кр.) — 4) Die Wahrheit über die Huzulen (20 кр.) — Отсі найновїйші письма найнїльїшого слїдителя історії і етнографії Буковини, проф. др. Раймунда Кайндля заслужують на як найширше розповсюдненє, особливо поручаємо его письма про Русинів і Гуцулів, котрих є крім висше вичислєних ще більше, й усі вони написані із зрозумінєм нашого житя-бутя, яке у Не-Русинів рідко коли подібати можна.

Tinct. capsici compos.

(Pain expeller)

приадажена в антиці Рїхтера, Прага, загально звисєно втирає, лагодичє біль, можна дістати по ціні 1.20 зр., 70 кр. і 40 кр. за флашку майже в кождїй антиції. При закупї треба дуже уважати і брати флашки лишє з охороною маркою „котвиця“ за правдивї. Центральна розсїлка: Рїхтера антика під Зол. Львом, Прага.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрація
„Буквини“ знаходяться в
Чернівцях (т.з. Петропіль)
ч. 2, куда всі листи адре-
сують належно. — Вис-
тупати вперше можна
від 6.—8. год. вечером.

Оповідення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 9.

Чернівці, дня 3-го (15-го) марта 1895.

Рочник XI.

Політичне шахрайство.

Штука, сила і небезпека дотеперіш-
ної політики кацапської лежала в її кер-
тичній роботі. Темними незаметними по-
радами добивалися кацапи до руского ґрунту.
На світло ясне не вказувалися вони, а
порили лиш під ногами ґрунту так, що
то тут то там лиш видно було, як про-
вадився один або другий необачний
Русин у московську пропасть, щоби з неї
вже не вилізти більше, бо слабо коли
посідає котрий з них стільки моральної
сили, аби виратуватися із щучної сіті.

Коли часом і вирилась така кацап-
ска кертиця необачно на світло, то вко-
пувалась чим скорше назад під землю,
щоби не пізналися люди в світлі на
її правдивій масти; вони знали і знають,
що їх чекає, коли поважуться виступи-
ти явно перед світом з своїми заміра-
ми. Раз лиш поважилася була така кер-
тиця, колишнє „Слово“, виступити по
нещасній війні 1866 року явно із своєю
славно звісною програмою перед руский
нарід, виголошуючи, що „Русини а Мо-
скалі, то один і той самий нарід, по кро-
ви і мові“. Кацапи мислили, що нещас-
на війна Австрію так ослабила, що она
не в силі буде опертися кацапському на-
порови і таким чином удасть ся із ав-
стрійської Руси кацапську губернію зроби-
ти. Тим часом обмахнувшись, бо сам на-
рід руский опорав ся швидко із „Сло-
вом“, тою цікавою кертицею. Помимо ве-

ликих „пособій“ московських втратило
„Слово“ руский ґрунт під ногами і не-
рестало виходити, а правительство, не ро-
зуміючи докладно руского питання почало
в наслідок тої зловіщої програми „Сло-
ва“ безвzględно Русинів тиснути. Кацапи
змінити свою тактику, явне поступоване
не вдалось, вони розпочали знов кертичну
роботу, і то, визискуючи оттой утиск
Русинів як найліпше для своїх цілей і
представляючи на тій підставі загальови
рускому в найчорніших красках стан
руского народу під Австрією, провадили
свою роботу так зручно, що в протягу
кількох літ цілий руский загаль збаламу-
тили. Ціла їх „робота“ складалася лиш
із безнастанних нападів на кождоу пра-
цю тих Русинів патріотів, що раді були
привести нарід руский до питомого на-
родного життя; а з другого боку мостили
дорогу для закордонських порядків.

Явно і ясно не казали і не кажуть
они, чого вони власне хотять, але того й
не конче треба виразно говорити, бо із
їх писанини можна легко догнупатися,
чого їм не достає. Десь колись, отак лиш
загальниками, позвольте собі „Галічанін“
або другі йому підрядні кацапські газети,
відселонити свої об'єднательні заміри, н.
пр. вказуванем на „земский рай“ приго-
товлений для австрійських Русинів на
Кавказі, на „адін великий руский
мір от Нарпат по Камчатку“ і т. д.

В останніх хвилях починає між
кацапнею иньший, знов явніший і біль-

ше рішучий рух показувати ся, а пораз-
перший дуже ясно виявилася тота нова
кацапска ера між буковинськими каца-
пами у „Православной Буквині“ із при-
чини смерті царя Александра III. В по-
слідніх же трох нумерах поступили ка-
цапи ще один крок наперед. Тут не го-
ворить ся вже загадочними закрутасами,
але зве ся дитину таки як має бути по
імені.

В ч. 4. з 15. (27.) лютого 1895 о-
писує „Пр. Буквина“ перші загальні
збори черновецької „Народної Ради“ і
звеличує та освітлює виголошену там
бесіду о. протоєрея Андрійчука, котру,
як каже, ложно зрозуміли декотрі за-
яці нашої партії іменню „Галічанін“ і „Буковинскій Вѣдомо-
сти“. Щоби отже не затерла ся тота
велика і важна промова о. Андрійчука
на загальних зборах черновецького това-
риства кацапів подають редактори „Пра-
вославной Буквини“ змість її отакий:

„Незбитими доказами із історії і
просто із уст нашого (тут не скасано
докладно чи липованського чи руского
— Ред.) народу доказав „маститий“ ора-
тор векику історичну правду, що наш
нарід завжди був і є вповні льюальним і
відданим державі, однак же не мен-
ше проте він може і навіть
повинен чути і признавати
себе московским (русским)
єдинокровним з московским
народом, живучим за грани-

Подружний протокол.

(Із чеського).

(Конець).

Того-ж вечера сиділа пані Оксана в спальні
з шитом в руках. Ранішня пригода з подруж-
ним протоколом пригнобила її дуже, не виходи-
ла їй з голови, вона стидалася сама перед со-
бою. „І все то наговорили а за три ведлі?“
роздумувала вона. „Такими огидними словами
прозивала его?... Правда, нераз він мене роз-
сердив, але-ж треба було хоч трохи стерпіти,
та-ж він“ — тут зарум'янилась вона ще більше,
— та-ж він завжди вволив мою волю, не від-
казував мені в ніякій хоч трохи оправданій же-
ланню. Ну, та й не бажала я ніколи нічого не-
потрібного, злишнього. Але“ — тут замовкла, а
її очі немов виглядали ради, помочи. „Але,
чи-ж конечно було обидувати его такими оби-
дами, коли й зробив коли що проти моєї волі?“...

„Ні, ні,“ така відповідь причувалась їй з
усіх боків. Але чим більше то „ні“ проникало
єї вгнор, тим більше опирав ся проти того
якийсь иньший внутрішній голос. „Ох, той не-
щасний проклятий протокол!“ зітхнула на о-
статок.

„Ох“, роздумувала далі. „Хто вигадав, під-
дав ему той чортівський протокол? Він сам его

не придумав, ніколи й слівцем про него не
спінув, та й ніяка з моїх подруг і знайомих і
не споминала про сю страшну книгу. Хто би то,
хто бв?...

Не найшовши відповіди на се. питане, по-
тонула пані Оксана в тяжку задуму. Вона чула
добре, що той протокол замкне їй уста, позба-
вить єї переваги над чоловіком, панованя в до-
му, котре мала досі. А то не сьміє стати ся,
не сьміє! Але як собі тут поради́ти, помочи?

У великім клопоті своїм скопилася пані
Оксана з крісла, приступила до вікна і погля-
дала журливим оком на улицю, немов гляділа
там поради, помочи. Нараз зупинив ся єї по-
гляд на домі, що стояв на противнім боці ули-
ці, на котрім виднілась величезна напись: „Го-
стини́ця під чорним орлом“. Прочитавши сю
напись, зайсніло єї око від радості. Знаю, знаю
вже, що зробити!“ кликнула пані Оксана урадо-
вана. „Прийди лиш мені ще раз із твоїм по-
дружним протоколом!“

* * *

Проминув другий місяць. Ярема Чорновус
списував пильно свій подружний протокол. Але,
хоть не пропустив і одного слова, то помимо
того списав ледво кілька сторін. А преці навіть
умисно шукав причини, щоби дати жінці нагоду
до сварки. Не пропустив і одного вечера, аби

не зайти „під чорного орла“ на пиво й прихо-
див о много пізнійше як коли небудь перше.
А прото не виходила зі всего того велика ко-
ристь для его чорної книги. Ярему стало се
гнівати, злостити, він же так рад був списати як
найбільший протокол жіночих гріхів.

Настав знов перший день нового місяця.
Вечером перед тим взяв Ярема свій протокол
до рук став его собі перечитувати, та не доче-
кав ся й одного досадного слова, надармо, все
було дуже слабеньке, а почисливши добре карт-
ки, нарахував всего ледво вісім і то послідна з
них не була ще й зовсім записана. Замість ра-
дувати ся добрим skutком подружного прото-
колу, гнівало се его.

На другий день сиділи обое, Ярема й Ок-
сана, при обіді. Ярема поглядав крадьки на Ок-
сану, й вона здавалась ему лагіднішою й ве-
селішою, як коли небудь. Далі почав ворко-
тїти, що росіє переселений, надіючись, що жін-
ка вибухне на се як звичайно, гнівом. Але сего
разу помилив ся. Пані Оксана здвинула плечи-
ма й не озвалась і словом.

Задивувало се Ярему й немало заклопота-
ло; бо коли не викличе лайки жіночої, не буде
й нагоди відчитати подружний протокол за по-
слідний місяць. Вхопив ся проте другого спо-
собу. Сказав, що печена сира й тверда як
камінь.

цями Австрії і повинен собі присвоювати его високу культуру (1), так само, як то чинять жиючі у Австрії Німці, котрі є хорошими і люблячими австрійськими горожанами, не зважаючи на те, що називають себе Німцями, такими самими, як ті що в Берліні, і котрі в культурнім вигляді жиють з ними одним житєм.

А ми тимчасом боїмося власної тіни і по народній приповідці — забігаємо поперед батька в пекло... Ми дрожимо перед кожною найнижшою денунціяцією першого ліпшого жидка, та із страху, щоб ті хрищені і не хрищені жидки не назвали нас непевними „істами“ або „філями“, зрікаємося не тільки належних нам прав, але жертвуємо навіть нашим народним походженням, відрікаємося від національного і культурного „єдинства“ з великим московським народом („миром“) і сліпо сповняємо всякі понижаючі розкази наших „опікунів“, котрі мають на цілі нашу національну згубу.

Ні, не біймося підозрівань, що їх повно в польсько-жидівських газетах, а останньою ся добрими австрійськими горожанами а при тім будемо і добрими московськими людьми знаючи свої права. обов'язки і цілі...“

Отсе головний зміст промови о. Андрійчука на головних зборах політичного товариства „Народна Рада“. В самій річці заслуговує отся промова на особлившу увагу з кожного взгляду. Ще жаден кацап не проголосив в жаднім кацапським товаристві на Буковині офіційно так ясно і рішучо кацапську програму, як о. Андрійчук. Тому не можемо відказати отцю Андрійчуку за его таке щире виступлене нашого признання. В кождім разі стоять о. Андрійчук і редактори „Православної Буковини“ далеко вище від всіх своїх як каже „Пр. Бук.“ кб со жалібно причисляючихся кь русской исторической партіи“ товаришів, як Волян, Тиміньский, Калужняцкий, Калитовский і пр.

О. Андрійчук, не лише знає, чого

він хоче, не лише чує себе з душею і з тілом Москалем, або як він каже „руським“, але він має і стільки відваги за те своє переконане постояти явно і мужно. Таке поступоване єсть бодай далеко честнійше, як поступоване тих кацапських заяців, котрі любувались в душі промовою о. Андрійчука на зборах, але самі того явно не сказали-б. Коли їм хто скаже, „ви Кацапи, не мішайтеся у справи Русинів“, то они гнуть ся в три погібелі, лякають і відпекують ся навіть своєї тіни кацапської. Але там, межи собою, там не заперестував жаден з них, що він не солідаризує ся з поглядами вигодошеними о. Андрійчуком, не заперестував против того ні голова товариства др. Волян, що в соймі, „страха ради юдейского“ ногами й руками відпекував ся московського сатани і всіх слуг его; не заперестував против сего ні Тиміньский, ба, він ще й похвалив в своїх „Відомостях“ сю промову яко дуже патріотичну.

Таким плюгавим політичним шахрайством гадають стовпи „консервативних Русинів“ світ одурити. „Не правда ли, кацапський пошук?“

ПРОМОВИ

виголошені в бук. соймі підчас розправи над преймінарех фонду красового д. 9. л. лютого 1895.

Посол Пігуляк (відповідаючи на напади Тиміньского.

Я не сподівався, що буду примушений вмішати ся нині в дебату, так само як я не сподівався, щоб п. Тиміньский, по тих моральних бусах, котрі дістав минувшого засідання, мав ще відвагу озватись коли небудь в сім домі. Але бувають на Божім світі люди, котрі ніколи не можуть наїсти ся буків до сита (славно!), бувають люди, що чим більше їх карають, тим більше в лікмі потапають і з криміналів ніколи не вилазять (сміх) котрих, коли вони раз упали, годі піднести, і коли підняли морально, вже на вічні часи закопались. Я не був би повірив, що п. Тиміньский буде мати відвагу відновляти тут знов гидку історію про рублі. Мені аж бридко підносити сю справу, і воно — було-б не прийшло до таких розправ, наколи-б ті панове (Волян і Тиміньский) не були такі ласкаві, парадувати тут знов із такими річами, як зігнане плоду, коршемна мова і т. д. Але ті панове не знають

нічого иншого, то поле, на котрім вони люблять обертатись, себто в болоті. Без сорому вполює пан передбесідник (Тиміньский), що я в 60-их роках мав якісь впливи в руских товариствах. Мої панове, в 60-их роках ходив я до 1. класу школи народної. Можете собі представити, які впливи я тогди мав міг. (Сміх). Прошу переглянути протоколи, чи я що о 60-их роках говорив. Я родив ся 1851 року, отже не міг відправити в 60-роках в товариства ніяку роллю. Що я на кошта „Рускої Бесіди“ в 60-роках тут або у Відні жив, се для мене новина, о сій мені й не спало ся. В 60-их роках не могло воно вже й тому бути, бо „Руску Бесіду“ засновано аж 1869 року, а у Відні я мав инше утримане. Лише раз в 1872 р. мабуть отримав я із сего тов. запомогу і більше ні, ані вперед ані пізнійше. Може бути, що й се було з рублів, бо тогди зложено з них з 10.000 зр., котрих „господинове“ з 5.000 зр. між себе розділили. Як я вернув з Відні, було тов. вже бідне, мало ледво 500 зр.

І вже на попереднім засіданню сказав, що знаю про махінації тодішнього „старорусского“ тов. з рублями, і що можу посвідчити про се особисто. Справа ся за делікатна, мушу сказати бридка, щоб єї тут подрібно вповідати. Тому й не хотів я на попереднім засіданню докладно про неї говорити, але позаяк п. Тиміньский до того визвав, оновім єї докладнійше. Повернувшись з Відні натрапив я в тов. панів, котрі зносились безпереривно з агентами з Петербурга. Яко молодий недосвідчений чоловік не знав я о правдивих національних стремліннях тов. З кінцем червня і з початком липня загощали сюди ті перелетні пташки. В той час і відбувались головні збори тов., вони були так уладжені, щоб ті „господинове“ могли в них участь взяти. Я забирав голос на тих зборах і зазивав шанувати гріш і купити за него „Народний Дім“.

В Чернівцях було тогди одинокє руске тов. „Руска Бесіда“, а хоть і говорять ся тут о „Народнім Домі“, то се не правда. Побачивши, що я заступаюсь за ошадною і ретельною господаркою з грішми, стали ті „господинове“ підмошуватись до мене з москвофільськими ідеями, а в кінці пізнали вони в мені особу, котрій могли повірити гріші, бо попередні гріші призначені для тов. пішли були иншими дорогами.

Так передали вони мені одного хорошего дня 100 р. для товариства. Я спитав ся „господинове“, що радили тогди товариством, що зробити з тими грішми. Вони запитькали мене і сказали, що записуть їх під якимсь титулом на товариство. Пізнійше знов прийшло 100 р., а на другу зиму переказ для товариства на 1000 рублів. Я спитав ся знов верховодів з тов., що з тим зробити. Вони запитькали мене знов, сказали, що вишлють когось по ті гріші до Відні, що їх там вийме. Не мавши мабуть нікого, хто би гріші по дорозі не згубив (сміх), чи може

Пані Оксана відповіла спокійно, що їй жаль, що він взяв собі такий кусник, бо єї печеня м'яка і добра.

Ярема вхопилась розпука над новою невдачею своєю. Остав єму тільки послідний спосіб, він упустив ніби з нехота кусник печені на чисту скатерть.

Пані Оксана глянула на него гнівним поглядом, але запанувала над собою, не сказала ані слівця, хоть як єї злість зібрала була.

Ярема покусав собі язик із злости, мусів прецінь якось зачати, а не знав як. На остаток зібравши всю свою відвагу, озвав ся: „Не можу, й не можу більше знести твої вічні сварки й лайки!“

„Що тобі, милий друже, аж і словом не відозвалася“ відказала пані Оксана спокійним милим голосом, немов та невинна жіночка, що пораз перший бачить свого чоловіка невеселого, неприємного.

„Нічо не сказала? го-го,“ крикнув Ярема, виймаючи чорну книгу, — „тут усе записано, щось мені наговорили за минувший місяць, голубо.“

В понеділок 1. грудня: лівинець, нездара, ох, з ким то я мушу коротати свій молодий вік!...

І Ярема читав не зупиняючись стрічку за стрічкою, листок за листком до самого кінця.

Докінчивши свій протокол, зумів ся Ярема, бо пані Оксана ані не розлютилась, ні розплакалась і не втікла навіть до другої комнати, як першого разу, тільки сиділа спокійно прислухаючись, ба, так здавалось Яремі, навіть усміхалась якось зловіщо.

„Чи вже все?“ спитала по хвилі. „Здаєсь мені, що твій протокол онюгди був багато довший!“

Остовнілий від чуда та дива Ярема не міг промовити, навіть не подумати нічого путнього. Опустивши книгу з рук, дав ся без памяти на свою жінку, аж, нараз показуєсь в єї руках така сама чорна книжка як его...

„Тепер відчитаю я свій подружний протокол“, сказала Оксана підвишеним, гордим і холодним голосом.

Ярема не знав чи то ява, чи сон, чи справді був він минувшого місяця тільки разів під „чорним орлом“, як єму жінка з свого протоколу відчитувала, що пробув там за місяць 146 годин, повернув 11 раз аж по півночі, стратив там за місяць 17 зр.?!...

Пані Оксана дочитала була вже давно свій протокол, Ярема сидів ще прабитий, поглядаючи неподвижно на неї. Хто кого побідав? Хто сорому набрав ся?

В тім почув Ярема на своїй шії теплу руку й милий та любий голос, якого від давно не чув: „Но, милий друже, як гадаєш? Будемо ще далі протоколувати, чи станемо обоє жити так, щоб ні одно з нас не маво що записувати до чорної книги?“

Ярема обняв свою Оксану й запечатав єї уста горячим поцілунком.

* * *

„Видите товаришу“, говорив опісля старий ревідент Яремі. „Ви тепер як не той, що були. Все веселі і спокійні. Правда, що моя рада добра була?“

Ярема стиснув старому щиро руку й додв: „Правда, любий паче. Добра наука вийшла з Вашого протоколу, ми, а й моя Оксана, пізнали ся взаємно й не провадимо вже більше подружного протоколу“.

О. П.

думали, що мене не шкода, коли мені що стане ся, доста, вислано мене до Відня до банку, щоб вняти гроші. Було се на великодні свята 1885 р. Я привіз гроші і передав їх „господинам“. Казати, що я з того задержав щось собі або розділив межі інших членів, се може тільки такий чоловік як Тиміньський. Посуджувати, се его спосіб. Коли ми щось сказали, то назвали зараз і свідків; вони (Воляни і Тиміньський) не могли сего заперечити і мусіли признати, що наша правда. Але на то, що вони кажуть, що п. Стоцкий брав рублі а я спроневерив тов. гроші, не мають свідків, се просте чорнене, умисна неправда. Вже то така натура Тиміньського, все запаскуджувати й замазувати, чого тільки дітне ся. Се прокляне лихого діла, що воно все лихо родить. Се відповідає й п. Тиміньському, що раз упав, і паде все нижше і нижше. Сам, думаю, нап'янував я достаточо спосіб войовання сего пана, що вирвав ся з чимось, що сьогодні сюди не належить і відбив я достаточо его напади. Я не жахаюсь заступитись за мої діла.

Пізнавши з часом правдиві наміри проводирів тов., став я ділати в протинім дусі. Се факт, що я переробив тов., воно не є вже колишнє, але зовсім инше і від часу его зміни не приходять до нас, до заснованого пізнійше „Нар. Дому“. і переміненої „Рускої Бесіди“ ані ті пташки з Петрограда (славно!) ані одна копійка. За те йдуть ті гроші в инші ново засновані „общества“, котрі не можна наглядати, бо в них лиш є ті й такі „господинове“, котрих руский дух вигнав з „Рускої Бесіди“.

Господинове, що хстять віднекати ся рублів, розумієсь, не вповідають нічо про се. Я вповів, що знав і констатую тільки, що „Нар. Дім“, котрому, як кажуть, дано 1000 р., тоді ще не був. Їх злостить, що межі нами нема такого Тиміньського, що за 1000 р. з краевого виділу запродав свій нарід. Ще й сьогодні побірає він 500 зр. з краевого фонду за смутну ролю, котру в їх інтересі тут відгравати має.

Тепер звертаю ся до прелімінара краевого фонду. Тяжко встати і сказати: Я не позволяю гроші. Се по просту не йде, бо грошій конечно потреба. Воно було-б смішно; але причини було-б, мої панове, доста, щоб так поступити. Обдумавши, в чіх руках гроші знаходять ся, кому їх повіряєсь, то з того становища збирає охота сказати: Я по просту не позволяю гроші. Сего я не зроблю, але кажу тільки, що я до сего краевого виділу, що, крім др. Рота, складає ся з самих Волохів, не маю довіря. Бо п. Воляна зачислю також туди, він не заступає там руских справ, его уважати треба в виділі краєвим за Волоха. Отже там засідають 3 Волохи а лиш один не є Волох.

Не дивно прото, що ті нанови виробляють з грішми, що їм подобає ся, а супроти інтересів руских поступають собі після їх впадоби, що виходить ясно зі всіх розправ, як і з того, що призначають для руских, а що для волоских товариств. Нанів то не обходить, що то краєві гроші, з котрими вони таке виправляють. На то ті пани не зважають, що на ті гроші складають найбільше Русини, що замешкують найбільше залюднені повіті. Коли-б ті пани порівняли податки, що платять рускі повіті, порівняли з полуднішніми (волоскими), то може-б призадумались трохи над тим, що роблять, але над тим вони не дуже собі голови ломлять. Вони призначають для товариств волоских пань 400 зр., а „Народний Дім“, що має ту саму завдачу, не дістає нічо. Я поверну ще до того при просьбі „Нар. Дому“, котрого просьбу о запуску знов віденено.

Як мало дбає більшість виділу краевого о піднесене сили податкової нашого сільського народу, покажу на недбалости краевого виділу про справу кас позичкових. Ще 1893 р. поставив др. Стоцкий внесене, аби краєвий виділ розібрав справу заложеня кас позичкових для сільських громад на Буковині й поставив відповідні внесени. Тоді сказали ті пани тут, що вже з різних боків наспіли справозданя, лише воки ще не впорядковані і не уложені, так що не можна їх предложати сеймови. Ну, мої панове, нині вже трета сесия, від коли др. Стоцкий поставив своє внесене. І що стало ся із сею справою?

В сегорічній справозданю не спізнено про се питанє і одним словом. Наш виділ краєвий,

здає ся, не роздумує над тим, що податки не можна випробувати без кінця і що для народа, котрий платить податки, треба щось зробити, коли в сплачуваню податків не має наступити перешкода. Здає ся, що краєвий виділ похоронив вже справу кас позичкових для сільських громад, а коли й на рік остане такий самий виділ краєвий, то его члени не залагодять знов сю справу, бо у них є пильніші справи, як займатися лихим положенем сільського населеня.

Щоби показати партийність краевого виділу в національних питаннях, скажу тільки, яке становище займають єї пани супроти руских потреб у господарській школі. В. п. к. міністерство розпорядило ще перед роком, щоби у всіх школах Буковини і Галичини перепроваджено управильнене рускої правописи. Ну, мої панове, в нашій господарській школі, на котру сегодня гроші позволяти маємо, вчать після старої правописи. Коли я підніс се питанє в фін. комісії, сказали ті пани, що вони не знають, котра правопись ліпша. Вже дотично правописи, що то єї для волоскої мови управильнає академія в Букарешті, турбують ся вони, котра правопись ліпша і старають ся щоби єї і тут запровадити, і видивились би дивно на того учителя, котрий би відважив ся, учити в сій школі після правописних правил із минушого століття. Мова не стоїть, а з нею й правопись. То само, себто управильнене правопись, дієсь і у других народів і перепроваджуєсь у них без перепон, тільки у Русинів не допускають сего ті пани. Я мушу о тім говорити, бо ми хочемо, щоби в господарській школі, на котру даємо гроші, учено по руски, так само як і всюди в Австрії. Ті пани переголосували мене в фін. комісії, бо вони не хотять щоби ся справа у Русинів упорядкувалась. Тому ставляю дотичну резолюцію тут. Чей ті пани опам'ятають ся і не будуть так само як перше йти против всіх інтересів руского народа за помочю тих трох панів (Воляна, Тиміньського і Бежана), що пристали до них і служать їм безусловно і сліпо.

Моя резолюция така:

„Наказує ся виділови краєвому, щоби зарядив що треба, аби в тутешній господарській школі від слідуючого року шкільного учено руску мову так само як у всіх прочих школах на Буковині на підставі ново управильненої правописи рускої“.

Я не маю надії, що в. палата сій резолюції справді притакне, бо я переконаний, що навіть на випадок єї прийнятя виділ краєвий в своїм нинішнім складі, найде певно спосіб і дорогу, щоби запобігти управильненю сеї справи так само як кас Райфайзена. Тому звертаю ся до в. правительства, котре спмагає сю школу також значно і має право заглянути до єї наукових стосунків і розслідити, чи там все дієсь так, як повинно бути.

Я просив би в. правительство, щоби переконало ся, як там відбуваєсь руска наука і щоби зарядило, що треба до усуненя недостатків. (Славно!)

(Відповідаючи на заміти п. Мустаца, сказав посол Пігуляк далі:)

Мушу спростувати, що п. передбесідник сказав. Він представив справу так, як коли-б я домагав ся уложеня нового плану науки для тої школи н. пр. для рускої мови. Се зовсім неправда. П. бесідник сказав, що я хочу, аби там учено фонетичної правописи. Се також неправда. Я просив тільки, щоби виділ краєвий постарав ся, щоби сеї мови учено в госп. школі черновецькій так, як тогочасно вимагає міністерство і як сеї мови учать у всіх школах Буковини й Галичини. Але ті пани не хотять, щоби там була така руска наука, а хотять мати там для рускої мови рід хайдера. (Сміх.) Тому говорять вони про нові плани науки, фін. правопись і т. п. Я не жадаю нічого такого, жадаю тільки, щоби наука рускої мови була така, яку австрійське міністерство для всіх шкіл Австрії признало. Чого я жадаю, повинен вже був виділ краєвий з власного почину зробити. Краєвий виділ знає дуже добре, що правопись від 3 років управильнена, та що мимо того в одній краєвій школі уділяють єї иначе, він знає докладно, чого ми хочемо, але він знає також докладно, що він сего не хоче.

Тому зверну ся я до заступника ряду, щоби зволив заняти ся сим і заглянути в ті

стосунки, до того правительства, спмагаючи сю школу, має право. Мої панове, се поміч, що тут можнє, можемо тільки з єї сторони дістати, але бже не під тих пнів, котрих тут не йде о то, щоб ми дійшли до свого права. Отже не йде тут о новий план науки, а просто тільки о науку мови. Я порушив єго як такого, а не що до змісту читанки. Ходить тут о право, а в тім не хотять ті пани нічо знати.

Мушу ще додати, що той сам виділ краєвий, коли-б побачив, що при волоскій науці вживаєсь правописи з минушого століття, зараз би вмів ся і зробив би що треба, щоби там волоска наука була така сама як і в других школах Австрії. (Певно!) Тут не йде о инші книжки, книжка най буде та сама, не йде тут і о инший план науки, лишє о те, щоби уділявано науку рускої мови так, як і у всіх прочих школах Австрії.

Відзиваюсь ще раз до Вашого почуття справедливости і прошу притакнути моїй резолюції.

Посол др. Стефанович. Хочу тільки зовсім коротенько заявити, що буду голосувати за резолюцією п. посла Пігуляка. Уважаю єї не тільки за зовсім справедливу, але й за невинну. Пан посол бар. Мустаца відмовив кр. виділови можливість розсудити, котра руска правопись добра і котра би мала бути запроваджена в госп. школі. Резолюция п. посла Пігуляка змїряє до запровадження правописи фонетичної. Мої панови, ми добре знаємо, що госп. школа не є школою для філльофії (Зовсім справедливо!), але нам залежить на тім, щоби ті, що там учать ся рускої мови, вчили ся мови рускої, а не церковно-словенської. (Славно! славно!)

Зрештою власть вже рішила, котра правопись добра, вглядно в. міністерству доброю здає ся. Тим рішило правительство по часті й питанє, котрим Русинам, чи старо- чи молодорусинам, належить ся записати то певне „дуже добре з обичаєм“. (Веселість!)

Не хочу запускати ся далі в обговоренє руского питання, але прошу Вас притакнути сій нешкідливій резолюції, котра нікого не обиджає. (Славно!)

Посол др. Смалъ-Стоцкий (відповідаючи бр. Мустаці.) Високий Сейме! Думаю, що п. бр. Мустаца або з незнання, або умисно перекрутив річ, о котру тут розходить ся. Він сказав, що ані куратория, ані краєвий виділ не має права розказати, після якої книжки н. пр. хемію вчити мають; але тут не розходить ся о то, після якої книжки мають, скажім хемії або математики вчити, тут іде о то, щоби вчено сегої а не иншого предмету. А тут в госп. школ, вчать власне не рускої (Цуркан: Так? — Сміх.) там учать такої мови, як та в якій написаний Ваш (Цуркановичів) учебник релігійний (сміх), а та мова не є руска. Тут розходить ся о то, щоби вчено рускої мови, а не якоїсь, що єї нема на світі. Ну мої панове, я би рад знати, що би то було, коли-б ви перед кількома роками, коли управильнено правопись німецьку, задержали були в госп. школі стару правопись. (Голос: Про мене!) Ні, воно не могло-б стати ся, бо то розходило-б ся о мову німецьку. Коли-ж іде о мову руску, то не хочете нічо про то знати і голосуете против того. Отсе хотів я сказати на піддержанє внесени посла Пігуляка і прошу панів: не зазирайтесь проти того, що ми з агрономії хочемо ірогнати мову, котрої нема на світі, і голосуйте за резолюцією. (Славно!)

Посол др. Смалъ-Стоцкий (відповідаючи п. Вольчинському.) Висока палато! П. послови др. Вольчинському мушу сказати, що справа правописна управильнена міністерством віроісповідань і просьбити. Де в Австрії сеї мови вчать, там єї управильнене вже рішене. З другого боку мушу звернути увагу й на те, що й у Волохів змінено недавно тому правопись. Чи ми Русини в ту справу мішали ся? Чи ми казали, щоби Волохи писали після старої правописи? Чи ми коли і де нибудь хотіли вилунити на рішенє дотично виводження латинської азбуки замість кирилиці? Коли-б ми тепер засідали в краєвм виділі і для вас так само були неприхильні, як ви для нас, і коли-б розходило-б ся заведенє волоских книжок з користею в госп. школі, котрі й доси можна в антикарах купити,

що-б ви на то, мої панове, сказали? Чи не опирались би ви так само, як ми се в сїм випадку робимо? (Сьміх).

Ви певно зробили-б так і то зовсім справедливо. Отже річ іде не о стару мову, бо й Ваша письменна мова змінилась з часом, а ми, Русини, не маємо нічо закинути проти того, що Ви закинули кирилицю. Коли-ж ми змінємо руску правопись, як Ви свою, а міністерство се угодить, Ви-ж тому ще щось закинете, то ми Вашого поступованя справді не розуміємо. Ви властиво не маєте в то вмішуватись, коли Русини свою правопись змінити хотять. Коли-ж Вам на тім залежить, щоби сему запобігти, тоді мусять на то бути інші причини.

Перегляд політичний.

В четвер 7. с. м. перед полуднем відбула ся в цісарській палаті рада міністрів під проводом С. Велечества Цісаря, в котрій взяли участь всі міністри.

Підкомітет для реформи виборчої відбув оногоди засідане, на котрім були присутні пп. міністри а також президент кабінету кн. Віндштрєц. Народи комітету постановлено задержати в тайні.

На запитанє галицького Виділу краевого в наслідок припорушення сойму відповіла краєва Рада шкільна, що не може тепер промавлати за заведенєм класичних гімназій для молодєжи женської, бо доки не єсть управельнена справа припущєня женщин до студій університетських, то того рода заведенє наукові не давали би їм нагоди до дійсного приготування ся до студій учєнях.

Справа словенської гімназії Цилєї не сходить з порядку денного. До Politik доносять з Відня, що на оногодній раді міністрів, котра відбула ся під проводом С. Вел. Цісаря і трєвала 4 години, запала в сій справі остаточно рішуча ухвала. Правительство має взяти назад з бюджету дотичну позицію, в наслідок чого відпаде і розправа над нею, а в дорозі адміністраційній відкрити окремі словенські і німецькі класи паралельні при гімназії цилєйській. Словенці на то вже пристали.

Молодоческий посол Ратай, котрий виступив з молодоческого клубу для того, що не годить ся з поглядами того-ж клубу на справу заведенє загального права голосованя, ставав сими днями перед своїми виборцями, а ті удобрили єго поступованє і ухвалили утворити самостійну чєско-патріотичну партію економічну без всякого суспільного радикалізму. Так отже молодоческа партія розбила ся фактично на два противні собі табори.

З Петербурга доносять, що звістні розрухи студентські пішли з того, що студенти у всіляких публичних льокалях домагали ся, щоби грав марсіліянку, а коли їх не послухано, то они самі почали сьпівати марсіліянку та російські пісні революційні. Після справозданя поліції брало участь в тих розрухах звиш тисяч студентів.

До Pol. Согг. доносять з Москви, що коронація царя відбуде ся в половині мая.

Дня 7. с. м. побили Япанці знову хінську армію коло міста Нін-чані. Часть хінської армії утєкла зараз, а друга часть замкнула ся в місті і ставила завзятий опір. Війка вєла ся на улицях міста аж до 11 год. в ночи. Хінці стратили в сій битві 1900 людей, 16 пушок і матеріал артилерійний; 600 Хінців дістало ся до неволі. Япанці стравили всего 206 людей.

ДРІБНІ ВІСТІ.

Президент краю Гр. Гоєс виїхав 14. с. м. на 10 днів до Відня.

Закон о зміні приписів репарації і утри-

Видає і відповідає за редакцію Др. Василь Дутчак.

мованя доріг на Буковині одержав найвищу санкцію.

Померли: Секретар повітовий в Кіцмані Каєтан Пірожка, тєсть радника Т. Реваковича і проф. Д. Галицького, 10. с. м. в 75 році житя і Антін Кольман, пенс. проф. уч. семинарії в Чернівцях.

Іменованя. Прав. парох з Красної Самуїл Пйотровський став парохом у Вікові вижнім. Кандидат нотаріальний Йосєф Заверквєль заступає нотара в Путихові. — Надгеометер Йосєф Бекер авансує до I класи VIII. ранги. — Почтовий конципієнт В. Турнєль зі Львова іменованій комісарем при почт. дирекції в Чернівцях.

Пок. Архієпископ Альбрехт записав для бідних у Відні 15.000 зр., а в Буда-Пєштї 5.000 зр., на фонд свого імені в Буда-Пєштї 5.000 зр., на бідних в пильних містах 7.000 зр., на шпиталі 18.000 зр., а на сирітські дома 4.000 зр., крім того ще й иншим товариствам.

П. Володимир Коцовский, проф. рускої гімназії у Львові знаний із своїх праць наукових, зістав у середу, 13. с. м. на черновецькїм університеті промовованій доктором філософії.

Розширенє нашої газети поразило громом московских агентів: „Галичаніна“, „Православну Букавіну“ і „Бук. Ведомості“. Кожде слово їх безпідставних здогадів, інсинуацій та підозрівань дїше немичною злостію супроти факту, що руска справа народна поступає вперед і тим то више недалекий кєнець усім чужим агентам, що тільки й спекулюють на незадоволенє руского народа, котре піддержують, кривдячи єго права Божі і людські за помічю своїх союзників. Тому то й немилый їм кождий, і найменший здобуток, кождий поступ рускої справи народної, отже й то, що щирый руский голос частїйше лунає ме по рускім краю, накликаючи до національного самопізнаня, до самосвідомости народної, до єдности і солідарности, до праці хосєнної, до політики розумної.

Борба о „пасобя“, яку ведуть межі собою „Православная“ і „Ведомості“, вкриває чим раз то більше роздвоєнє „старорусской“ себто москвофільської партії, з котрих перша смілиша горстка під проводом „Православной“ кинула тайти ся з своїми єбєдинительними намірами, признає Русинів за єдно з Москалями, вживає московської мови і правописи, а друга боєзливїша під покровою „Ведомості“ хоче називатись неозначєним іменем „старорусской“ партії, вживає московскоруского жаргону, і про людське око даєть як „политических громозводов“. Перша горстка побороє другу, що стоїть під проводом Мустяци за те, що нічо не робить, антишамбуре (стоїть по льокайски в передпокою волоского клубу), служить послушно румунїзації і своїм личним вигодам і доходам як Тимінський, Волян і Бежан, не придбавши доси для народа нічого, хїба кривду і нечєсть. Так то пише „Православная“, і хоть раз написала правду.

Міську щадницю отворєно в Сучаві. І Чернівці задумують таке саме.

Самовбийства. В Сучаві застрілив ся офіцир краєвої оборони Генрик Вебер, а в Чернівцях молодий купець Йосєль Кон.

Краєва рада шкільна на засіданю з дня 9. л. марта с. р. ухвалила: предложити кандидатів на опорожненє місце інспектора шкільного в Кіцмані, виплатити краєвому тов. учит. рєшту за шєматизм учителів; — висказати проф. Устияновичови в Радівцях признає за впровадженє сунїлєнта Маєра в службу; — признати уч. В. Декєрови в Якобєнах 100 зр. за управу тамошньої школи 2 кл. за час від р. 1882—1895; — признати надуч. Василєви Стефюкови в Рускім Банилові 4. додаток службовий; — іменовати уч. В. Станєскула уч. в Стулїпканах; — увільнити уч. Ф. Фєтера в Бадівцях від доповняючого испиту; — виключити кількох учєняків; — увільнити кільканайцять учєняків від оплати шкільної; — уділити кільком учителям за поміг; рішити просьбу о допущєнє до испитів; — роспорядити що до пов. конференцій учительських.

Товариство „Народний Дім“ ухвалило на виділовім засіданю з дня 20. лютого с. р., помімо того, що сойм заходом пп. Воляна і Тимін-

ского відмовив товариству за поміг, роздати 200 зр. поміж бідних і гідних учєняків рускої народности з черновецької гімназії, о чїм повідомлєно ц. к. дирекцію гімназіяльну. О запомогу з тих грошей подало ся 70 учєняків, з котрих виділ товариства увзглядлив 39. Роздача за помог відбула ся в неділю, дня 10. л. марта, о 12. години в комнатах „Народного Дому“, при чїм були присутні виділови товариства і деякі гості-Русини. В заступстві голови повитав зібраних учєняків пос. Єр. Пігуляк теплою промовою, в котрій показав кількома ясными примірами, як далеко приводить праця і наука так чоловіка поодинокого, як і цілі народи. Потім завзявав їх до пильної науки і до любови свого рідного народу. По промові приступлєно до роздачи грошей. В імені учєняків подякував виділові товариства учєняк V. класи Кєгут Лев короткою, добре „обдуманю промовою“, в котрій в імені товаришів щирими словами обіцєвав допровадити пильністю і примірним поведєнєм до здійсненя тих надій, які покладає на них добродїйне товариство руске „Народний Дім“. Так закінчило ся торжєство, котре неєдно слєзу отєрло бідним і гідним учєнякам.

Хто сїє незгоду між народом, про те доносять нам з Рєгізної ось що. В неділю д. 10. с. м. надїхали якєсь два панки з Чернівців до нашого села. По службі Божій запросили панотці Вольчинський і Микитович їх і людей до старої школи, що стоїть коло церкви. Тут став молодший із тих двох панків балакати людем щось про читальню. (Єдні кажуть, що був то єклад Кєстрик з митрополитої друкарні, що відписаний за редактора на газеті Тимінського, другі знов говорять, що то був якийсь студент) Наговоривши незрозумілою мовою цілу купу, подав чистий незаписаний папір і сказав, що то на статисти читальні, аби підписали, а він дальше зробить, що треба й люди передадуть то потім п. президентови. Він, каже, не боїть ся й сам би їх передав, але воно лїпше, коли самі люди віддадуть. Не знаємо, чи то знов що не видумали наші оба панотчики — народолупці, й не підсунули неписьменним людем знов незаписаний папір на якусь підступну річ, не знаємо також, чи дали наші панотці після припису знати до староства про сї збори; тому просимо, аби людем не була біда, подати се у нашу щирю газету „Буковину“, бо хоть би то й правда була, що наші духовні не задумали щєгіршого як отворєнє читальні, то видко з того, хто розвєднє людий в громаді; бо в нас вже є читальня, а другої людем не треба, хїба панотцям нашим, щоби творядїти єдну читальню против другої. По нараді забавляв о. Микитович людий всілякими сьміховинками, а о. Вольчинський припрошував єго все: Ану-но, отче, скажіть ще щось, та знов щось. Не слухав я далі тих небилиць, бо яковсь мені стало, щоби проповідник слова Божого не виправляв такі фїлії, жарты та сьміхи, що їх хїба в корчмі почути можна.

Електричне освітленє і електрична залїзниця будуть в Чернівцях, а те освїтленє від 4. л. жовтня с. р., а залїзниця від 1 мая 1896 р. Залїзниця буде йти від Прута через рынок до цісарского огорода. Єдна їзда з рынка до Прута коштувати буде 4 кр., а туди й назад 6 кр.

Конкурс. Щоби розбудити живїйший рух поміж нашими письменниками, часопись „Зоря“ розписує конкурс на оповіданя, новелі, розправи научні і т. п. Кожда праця має складатись менше-більше з 2000 вершів друку. Праця, узнана за першу, одержить за премію 75 злр., друга 50 злр., третя 25 злр. Рєчинець до надсиланя творів назначає ся до 15. н. ст. марта 1895 р.

Tinct. capsici compos. (Pain expeller)

приладжена в аптїцї Рїхтера, Прага, загально звїєне втиранє, лагодїче біль, можна дістати по ціні 1.20 зр., 70 кр. і 40 кр. за Фляшку майже в кождїй аптїцї. При закупї треба дуже уважати і брати фляшки лише з охоронною маркою „мєтїяцїя“ за правдїю. Центральна розсїлка: Рїхтера аптїка під Зол. Львом, Прага.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ
випосить:

на цілий рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горовіца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакція і Адміністрація
„Буковини“ знаходиться в
Чернівцях (ул. Петропільна
ч. 2), куди всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечора.

Оповіщення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 10.

Чернівці, дня 10-го (22-го) марта 1895.

Рочник XI.

Надужиття

в урядах парохіяльних.

Соборчик священників дністерського деканату (повіту заставнецького), про котрий говоримо на иньшій місці, пригадав Русинам буковинським величезні успіхи румунізаційної роботи консисторської за останніх 10 років. Ото на соборчику сего деканату, що не має не то одної громади але й одної душі волоскої, явило ся аж 11 священників-Волохів, а лиш 11 Русинів. Та се ще не все лихо, бо з неprisутних прочих 8 священників ледви чи ще хоч один-два до Русинів, признає ся. Не знаємо імен тих священників, що не явили ся на тім соборчику, але знаємо з шематизму, що на 30 тамошних священників ледви чи найдесть який Русин понад тих 11, що на соборчику признались за Русинів. Ось чого діждались Русини у своїй власній рускій хаті, що мусіли довго й завзято боротись з непрошеними гостями, чи вільно господарям у своїй власній хаті говорити своєю рідною мовою. Та се ще не все лихо. Священники-румунізатори, як чужі межі руским народом, не тільки не мають змислу для его національних потреб, але відносять ся до них байдужно ба навіть ворожо й агресивно. Наші читателі знають із „Буковини“, от хоч би таки з сего деканату, румунізаторські заходи пароха з Кучурова малого, що старає ся о заснування там румунізаторської школи, пароха з Юрківців, завзятого ворога просвіти змагань своїх руских прихожан, пароха з Мосорівки, що прийшовши сюди, калічив на сьміх людський по руски і т. д. Нераз і не два ми про се писали. Сьогодні-ж хочемо поговорити про одну справу дуже великої ваги. Ото помимо розпорядження консисторського з дня 4. жовтня 1873 ч. 4920, котре приписує, щоби в руских парохіях священники провадили всі книги урядові по руски й видавали рускі письма, помимо сего виразного й доси незнесеного розпорядження, почислив би на пальцях тих священників, що сего придержують ся. Всі священники-Волохи, ба на жаль і сором навіть слабодухи-Русини, провадять в чисто-русских громадах всі урядові книги лиш по волоски, видають всі урядові письма лиш по волоски, ба посправляли замість колишніх руских печаток парохіяльних нові волоскі.

Застановимось на сей раз над на-

слідками сеї румунізації що до одного одніського урядового письма, себто метрик хрещення. Ми мали в руках не одну таку волоску метрику з руских парохій з підписами священників-Волохів, ба навіть слабодухів-Русинів і начитались із них безліч самовільно перекручених на лад волоский імен руских. Так читаємо н. пр. з Садагури замість Єлена Николая Короля Іванового — Elena alui Nicolai alui Ioan Corol; син мамайського учителя Русина Прокоповича називає ся вже Procorovici, так записують до шкільних каталогів, до свідоцтв і т. д., так писатись мусить він офіційно весь вік свій на кождім документі, коли не схоче мати клопотів, можливих страт і Бог знає чого ще. Отой фостик — vici, чи — schi і т. п., та ото „alui“ тягаться ме з руским іменем з роду в рід, доки не найдесть до него перекиньчик, от і цілй румунізаторів осягнена, зрумунізувавши імя руске, спекулюють вони на румунізацію того, що носить те імя і дочекають ся як не тепер то в четвер.

Надіятись усунення сеї кривди нашої від теперішньої консисторії, се значило-б дурити себе самого, се оставляємо нашим романолобам, коли і вони в загалі в те вірять, хоть ми переконані, що ні, інакше могли були вже догнупатись, що се самодурство, але вони „консервативні“, отже зберігають все, а з тим і се лихо, тому й мовчать на всі кривди. Ми-ж не можемо й не сьміємо мовчати; а домагаємось прав руского народа, жадаето щоб сю тенденційну роботу, вимірену на випародовленя Русинів, застановлено. Се повинно вчинити правительством; бо проваджене метрик то робота уряду державного поручена тільки урядам парохіяльним, за котру тих, що єї сповняють можна потягнути до одвічальности за кожду неправильність. А що таке перекручування руских імен на лад волоский є неправильність, сего чейже ніхто не заперечить. Відзиваємось проте до в. ц. к. правительства краевого і просимо положити кінець сій тенденційній роботі, що не відповідає фактичному становищу річий, отже не є законна й тому повинна устати.

При сій нагоді не можемо не звернути уваги і на поступоване декотрих гр. кат. священників, що пишуть метрики хрещення по латинськи й перекручують рускі імена на польський лад, перехресуючи таким способом імя Русина Дідицького або Кобринського на опісля офіційальне

неруске імя: Dziedzicki або Kobrzyński. Се на око малозначні, але в своїх наслідках вельми важні річи.

ПРОМОВИ

виголошені в бук. соймі дня 9. л. лютого 1895 р. при нараді над просьбою тов. „Народний Дім“ о заможу.

Посол Пігуляк яко справоздавець меньшости:

Висока палато! Кождий нарід, у котрого не затупів і не замовк ще наклін і нагін до вишого виображення, старає ся зі всієї сили о духове виображення своєї молодіжи. Тому вживають всі нації й народи різних способів до підпомоги своїх талановитих але бідних молодих людей. Закладають фонди, котрі уможливають бідній молодіж, взятись до студій і окінчити їх, щоби опісля ті молоді люди стали ся необхідними духовими підпорами народу. Сей природний наклін і нагін старає ся задоволити і руский нарід на Буковині.

В тій цілі заснували Русини „Народний Дім“ котрий має головну задачу, отворити бурсу, в котрій би бідні рускі ученики нашли цілком або хоть по часті безплатне поміщене. На жаль не може ще тов. відповісти зовсім сій чоловілюбивій постанові. Але мимо того роздає товариство „Нар. Дім“ річно над 200 зр. межі бідних учеників тутешньої гімназії. Таке товариство заслугоє певно на найбільшу материяльну поміч зі сторони в. палати. Що-ж робить більшість сеї палати? Вона порушає небо й пекло, щоби сему товариству не тільки не дати ніякої заможги, але щоб его зовсім знівечити. Насамперед назвали панове Волохи се товариство політичним. Барон Кравс застановив діяльність сего товариства і завізав в наслідок того заряд товариства, щоби відповідно до того змінив статут. Товариство рекурвало, а в. міністерство увзгляднило рекурс. Таким способом не вдає ся намір противників, нап'ятувати „Нар. Дім“ політичним товариством. Але щоби „Нар. Домови“ приліпити таки якусь латку, то переслав барон Кравс прихильне рішене в. міністерства товариству з нап'мненням. Нап'мнене відносилося до того, що тов. виключило із своєї звязи двох панів, дорогих більшости, та іменованих доти не слуханим і невиданим імям „консервативних Русинів“. Проти сего нап'мнення внесло товариство знов рекурс, що місцевому правительству не пристойть право, давати таким товариствам нап'мнення. Тут розходить ся о принципіальне питання, що однак не має нічого спільного з тим, чи товариство щось завинило, чи ні. А що тов. не переступило круг діяльности назначений статутами і нічо не завинило, доказом сего є факт, що тов. існує й нині, накопи в. міністерство в противнім випадку не було-б залишило зарядити що треба.

Однак панове з більшости не задоволились сими махінаціями. Вони перешкодили тим часом заможі „Нар. Дому“ з добродійної лютерії, для котрої товариство було записале у Є. В. Цісаря, відмовили тогид заможги в сій в. палаті і взялись тепер наново підбурювати проти сего товариства.

Нетерпимість цих панів проти всего, що руске, така велика, що відмовили тоді навіть заповіді для рускої „Бібліотеки для молодіж“, котру краєва рада препоручила для шкільних бібліотек і аж на останній засіданні союму зрештучували попередню ухвалу, бо ця борба проти Русинів здавалась навіть баронові Кравцові трохи небезпечною, і дали „Рускій Бесіді“ 200 зр. Але зовсім иначе обходять ся панове з краєвою мошенкою, коли розходять ся о підмоги для волоских товариств, без вигляду на те, чи вони займають ся політикою, чи ні. Сего року н. пр. позволено на волоскі тов. 800 зр. а на інші волоскі ціли 300 зр. наколи на рускі тов. призначено лиш 400 зр., ч надто для велими талановитого руского академіка-маларя 200 зр., отже против 1100 зр. з волоского боку стоять по руским боці ледво 600 зр. Так само призначили панове з виділу краєвого з 3000 зр., дарованих тов. ескономтовим на добродійні ціли для краю, 1000 зр. для тов. волоских дам а лиш 500 зр. для ціли руского тов. женщин. При тім ще й се цікаве, що для тих 500 зр., мусіли ті пані аж оснóвувати тов., і нім ще воно уконституовало ся, мало то ще неіснуювше тов. вже 500 зр. В краю є кілька добродійних товариств руских, котрим можна було дати ту суму меншу від тої, що дісталась тов. волоских дам, що зовсім не служать добродійним цілям; але се не зроблено тому, бо більшість виділу краєвого не хоче нічо знати о руских товариствах. То товариство, що служать панам за руску маску, тішать ся тому ласкою тих панів. бо воно пише ся в статутах „Общество русских дам“, то значить по німцки „товариство московских дам“. А з якою заїлостію при тім поступає ся, можуть панове з того видіти, що то тов. дам, котре тішать ся ласкою більшости краєвого виділу, на випадок розв'язання призначили після статутів свій маєток на богати товариства львівські, щоби тільки нічо не дісталось був. Русинам.

Коли зважимо, що Русини не мають ніяких інших фондів на добродійні ціли, що не мають богатих боярів, що вони матеріально найбідніший нарід сего краю, але мимо того платять сорозмірно найбільші податки, позаяк рускі повіти є властивими податниками краю, отже головне призначать ся до витворення краєвого фонду, що більшість сеї в. палати рік-річно виймає із сеї миски найситні кущі для волоских ціли, а уділ Русинів всїякими видумками зводить на як найменше; тоді треба таке поступовне назвати играшкою недостойною честних мужів. Коли зважимо далі, що панове Волохи мають богати фонди на добродійні ціли, що до товариства Союла гоміла для волоских учеників вливають рік-річно значні суми із складок, котрі роблять священники з висшого наказу по руских повітах, наколи руска молодіж голодує й мерзне; то внесене більшости на неудилене заповіді для „Народного Дому“ мусить Русинів в найвишій степені огорчити.

Воно обурює дивитись, як панове з більшости підносять ся до якогось роду провідників над Русинами і їх товариствами, як вони беруть ся судити рускі товариства, що до їх якості і поступованя. Наймірадаїнійший чинник в тім вигляді, в. правительство, не має „Нар. Дому“ нічо закнутити; а панове вдають із себе правіших від самого права і кричать: Поліцей! „Нар. Дім“ перестунає границі свого статуту, тому не даємо ему заповіді. Тільки так далі, мої панове!

Однак коли-б ви зміркували, що тутешній гімназіст вже через не-руську викладову мову примушений до подвійно тяжкої борби конкурентній, крім того мусить бороти ся щоденно з найбільшими матеріальними недостатками; коли-б ви подумали, що ті мучені бідні молодіж рускі, що виховують ся, не знаючи рускої історії, історії свого народу і виставлені агітаціям панславистичних, а ліше сказавши, панросійських агітаторів, заосмотрених завжди богатыми грошевыми средствами, котрі явно проповідують, що Русини не Русини а Москалі, отже тим легше мусять попадати ся в їх сіті, та що ті молодіж мали-б задачу, освідомити неосвідомий люд, що коли настануть тяжка година, Русини, борючись за Австрію, борять ся властиво о своє власне жите, а не тільки „за доброго цїсари Франца Йосифа, котрому вони тільки піддані, наколи рідний цар там за границею сидить“.

Як то Купчанко в своїй газеті пише; коли-б панове все те розібрали та й то, що „Нар. Дім“ є одиноким тов. руске на Буковині, котре підтримує руску молодіж і єї проти покуси матеріально спомогати а ті пані відмовляють заповіді з краєвих фондів, до котрих він (Нар. Дім) має більше право як всі волоскі товариства разом; — тоді мусіли-б ви, мої панове, злякатись перед громадженем, котре так легкодушно й сего року проти „Нар. Дому“ розпочало.

Але ті панове мабуть не радо займають ся такими питаннями, вони задовольять ся мабуть і сего року тим, що спасли репутацію двох їм дуже відданих панів, а відмовили зненавидженим Русинам заповіді, призначену на заспокоєння голоду рускої молодіж шкільної.

Коли ті пані бачать в тім свою гордість, то не завидую їм теперішньому можному становищу, котре не знають ужити на щось ліпше, як на те, щоби вирвати кільком Русинам кусень хліба з рота.

Мусу сказати, що маловажнійшу і більшости в. палати негідну гру, яку з „Нар. Домом“ тут по раз другий відігравають, ледви чи де в яким парламенті інсценувано.

Прощу всіх тих панів, що не годять ся на засаду: „сила перед правом“, голосувати за моїм внесеном. Се внесене звучить: „Товариству „Народний Дім“ в Чернівцях дозволяє ся з краєвих фондів заповіді 500 зр.“ (Славно! Славно!)

Промова посла др. Смал-Стоцького.

Високий сойме! Я позволю собі задля піддержання внесеної, яке п. посол Пігуляк поставив тут в імені меншости фін. комісії, зробити кілька коротеньких уваг. І тут мусу відповісти на виводи пана справоздавця більшости фін. комісії (др. Зотія), будьто товариство „Народний Дім“ обивляє політичну діяльність і що зачерез те сойм не може розділяти гроші на політичні ціли. Се по просту неправда, що то товариство політичне, так само неправда, що товариство займає ся політикою.

Що дотичить того, через що більшість в. палати не дала товариству тогді заповіді 200 зр., то о тім говорено тогді так докладно, що я міг би сказати: „scribe inglomerata!“ Вже тоді ми піднесли, що міністерство уважало рекурсу товариства і знесло розпоряджене краєвого правительства, котре зажадало від товариства, аби вичерпнути з своїх статутів уступ 2 § 11-го або признати ся за товариство політичне. — Уступ 2 § 11 статутів приписує: Членом тов. перестает бути, кого — коли собі докладно пригадує, — через его вороже поступоване супроти руского народу виділ із товариства виключать. Ну, коли-ж виключать членів із товариства, то се не є ще ніяка політична діяльність. Може бути найліпше добродійне товариство на світі, котре рівночасно може мати причину, виключити членів із товариства. Воно може мимо того словняти дуже добре свої добродійні ціли, а що наше товариство сповнило ту добродійну задачу й минулого року, виходить із того, що воно й тогді роздало кілька сот зр. межи шкільну молодіж гімназії і інших шкіл.

І ми, мої панове, зібрали свої сили щоби закупити „Народний Дім“, що вам добре знаний, і зробили ми се також з патріотизму, так само як волоска партия національна, о котрій п. посол барон Мустаца з такою сумою зазначив, що вона з національно-патриотичного вдохновения з приватних фондів зібрала суму купна, отже й ми заслугоємо, щоби вжити слова п. барона Мустаца, на підмогу з краєвої мошенки. Той дім купили ми не на те, щоб там може уряджати балі, лиш на те, щоби там колись, як на те позволять средства, заложити бурсу для зовсім бідної молодіж рускої народности.

Скоро колись буде сплачений довг, що тяжить на тім домі, а може ще й скорше, отворимо й ми бурсу.

Що до розділу грошей переданих краєвому соймови зі сторони товариства ескономтового, то мусу така заприїмтяти, що то мене дуже задивувало, що виділ краєвий приділив 500 зр. товариству, котрого статуту сираваї вже одобрено були, котре однак тоді ще не було уконституоване, отже й ніхто з него не мав права, предкладати статуту виділові краєвому, котре не

виявило ніякої діяльности, о котрім не можна було ще й припускати, що воно розвине користну діяльність; на коли той сам виділ краєвий поминув існуючі товариства, що рік-річно просить о заповіді, як н. пр., коли не зважимо на „Нар. Дім“, — „Руска Бесіда“, що від 10 років видає писма для молодіж, і доси може яких 190.000 аркушів друку по Буковині пустила, котрої видання краєва рада шкільна признала добрими для шкільних бібліотек, або й пнші товариства. Вибрано собі товариство, що ще не мало голови, що ще не уконституовало ся і тому дано велику суму. Що се мене дивувати мусить, се, мої панове, чейже признасте. Я звернув би увагу панів на щось иншого. Воно мені так здає ся, що то якось не личить, бути судцем своєї власної справи. Гадаю при тім не на панів Волохів, а на їхніх клубових товаришів, що вмішані в сю справу, і тут звистний мені випадок, що один із тих панів вже в фін. комісії голосував проти уділення заповіді, отже судив власну справу. Ої панове повинні-б розважити, чи се годить ся.

А тепер прошу вас, мої панове, може було-б воно вже на часі, аби ви загнуло всі можливі й не можливі взгляди і ухвалили пожадану підмогу для сего товариства, що щиро старає ся досягнути цілі, котру собі поставило. Треба-б справді жалувати, наколи-б ви, мої панове, угнутили найшляхотнійші наміри рускої інтелігенції, що хоче працювати для добра краю, дбати о виховане рускої інтелігенції, котра-б знов мала задачу, працювати для значної частини населення нашого краю. Розважте, мої панове, що непросвічений нарід руский, котрий числить 90—99% неписьменних, потребує духових провідників, потребує людей, котрі его просвітили-б, котрі обяснили-б народови великі добродійства наданої нам конституції, і звернули-б на них увагу, бо се не може вчинити ніхто так добре, як своя власна народна інтелігенція.

Проти вмішування не-Волохів в їх волоскі справи опирають ся ті пані, ми опираємось проти того також і з повним правом, бо то певно, що в зносинах з людом найважнійше те, щоби в тім вигляді посередничили тільки такі люди, що вийшли з мужицтва, зросли ся з народом; бо тільки таке посередництво може мати успіх.

Ну, мої панове, до сеї шляхотної ціли стремить тов. „Народний Дім“, і так як ми з щирим серцем піднесли нашу руку, щоби голосувати за приспоре́нє ціли не тільки ваших волоских, але й других товариств, так само гадаємо, що можемо і від вас того самого сподіватись. Оставте, мої панове, протю все проче на боці і голосуйте за внесеном справоздавця меншости комісії фінансової для приспоре́нє добродійної ціли товариства. Майте, мої панове, те на оці, що виключене членів не спиняє добродійних ціли товариства. (Славно!)

Промова посла др. Стефановича.

На правду жалую, мої панове, що мусу затримати вас о так пізній годині кількома ввидами. Будьмо, мої панове, щирими й чесними, і розберім причину, чому властиво карають се добродійне товариство і забирають ему нараз заповіді, уділювану від кількох років перший раз тогді, а другий раз сего року. Що тому за причина? Відзиваюсь до честоти членів більшости, коли скажу, що причина лежить лиш у тім, що виключено з товариства п. Тиміньського і Воляна. (Оклик: Зовсім правда! Так є!) Отсе кара для товариства й за се має покутувати.

Не можу, мої панове, заперечити, що таким способом досягнуто більшости, а то через відкомендероване панів Тиміньського і Воляна зі сторони обох президентів, значить через п. капітана краю і „минушого“ президента краю. Більшість має за що бути тим панам вдячна, бо через те відкомендероване досягнула більшости. (Зовсім правда!) Але заплата за те, що ті панове допомогли вам до більшости, може послідувати в инший спосіб, через вашу любов і ваше пошановане, і тим, що в товариських взгляді піднесете їх до себе. (Славно! Славно! Великий сміх.)

Є доста інших способів, щоби тих панів винагородити. Що ви їм не даєте рублів, о сїм я переконаний. Але що ви, мої панове, тих обох

членів більшості нагороджайте тим, що відбираєте добродійному товариству средства до істновання, то тяжка кара і парламентарної більшості зовсім негідна. (Оплески). Для вас, мої панове, повинна істнувати пословиця: *poblesse oblige*.

Коли ви панів Молодо-Русинів поборюєте, то маєте може з вашого становища до того право. Не хочу відбирати вам того права і робити вам з тої причини ніяких закидів. Але, коли ви сплячете й товариство в его цілях, відбираючи ему малозначну за допомогу, тоді пішли ви задалеко, і воно справді не варт заходу, кидати ізза тих мізерних кількя сот левів, вогонь незгоди межи маси народу (Славно!) і розпочинати борбу, що не лежить ані в інтересі краю, ні держави, ні в. палати. (Славно! Славно!)

Гадаю проте, мої панови, що може найдеся вихід, щоби задоволити всіх і успокоїти маси, а то через посередне внесене, котрого прийняте вам препоручаю. (Читає:) В. палата зволить ухвалити, тов. „Нар. Дім“ дозволяє ся на р. 1895 за допомогу з краєвих фондів на 250.

(Конець буде).

ДОПИСЬ.

(Із Товстрів).

Прочитавши в московських газетках „Православная Буковина“ та її сестричці „Бук. Вѣдомостях“ самохвальби наших „народолюбців“ оо. Драчинського і Кисилівського, не можемо втерпіти, щоби не сказати про них слово правди. Довго, предовго просили ми сліпі мужики наших панотців, щоби й нам Товтринам по прикладови інших громад отворили „Читальню“, котра би й у наші курні та темні хати пустила хоть маленький проміничок того святаго світла, що би показало нам дорогу із нашої нужди та біди. Не раз і не два говорили ми нашим панотцям про се, замість щоби они, як Бог приказав, нас до просвіти заохочували. Не допросившись у них нічого, удаля ся наші люди до тих щирих проповідників правди і науки, котрих слава неперочна дібрала ся з Черновець аж сюди до нас. Они то, наші дорогі апостоли з „Рускої Бесіди“ не тільки дали нам раду-пораду, але й поміч. Оттак передали ми статуту „Читальні“ до п. президента й очікувала нетерпеливо того святого дня, котрого й у наше віконце загляне сонце.

Ждали ми, та на дармо; бо наші оба „народолюбці“, що тепер себе самі так вихваляють, поставили наше світло під цебер, заховавши статуту нашої „Читальні“ і ну-ж відмовляти людьм від спасенного діла, вигадуючи нечувані річє, що ніби то „Руска Бесіда“ ширить унію, накладає на читальні податки і Бог знає ще що. А нашому сліпому мужикови не треба й багато говорити, щоби відмовити его від поступу і просвіти; більша штука намовити его до доброго діла. Перемовили наші „народолюбці“ многих, але всіх не змогли, тим то вони й ледво не ледво мусіли нарешті віддати статуту. Діставши статуту, написали наші читальники письмо до „Бесіди“, запрошаючи своїх просвітителів на отворене читальні. Але тут знов учепились наші „народолюбці“ до них, щоби відкликали збори, а они їм самі отворять читальню. Особливо лютував о. Кисилівський на уніятів з „Бесіди“, хоть сам він ще недавно був уніят, і за кавалок хліба покинув віру своїх батьків, та й думає, що й ми такі скорі до сего, але ми родили ся православними і згинемо таким, так само останемо Русинами а не перекинемо ся на Москалів, як о. Кисилівський перекинув ся, тай нас би хотів переробити на Москалів і тому так уїдає на „Руску Бесіду“ та на уніятів, хоть сам з уніятами-Москалями братає ся. Не о православіє, а о московське царославіє розходить ся таким похвйним перекинкам, що міняють вітцівську віру і мову, як одєжу й усіх, що не хотять так само перекидати ся, обкидають болотом. Але наші темні люди усяким духам вірять, то й повірили і нашим „народолюбцям“ і відкликали отворене читальні. А замість того відновили якусь ніби „Православну Читальню“, як коли-б у наших православних селі могла бути яка иньша. Отворили

тай замкнули; бо нічо не було читати. Увиділи люди, що „народолюбці“ їх здурили й ну-ж просити знов „Руску Бесіду“ таки о отворене читальні. Наш невтомимий заступник народа п. посол Єротеї Пігуляк не відмовив людем помочи, хоть они поступили собі не так, як слід поважним господарям, потрудив ся таку далеку дорогу і отворив читальню. Випувати п. проф. Пігуляка за то, що се відбулось без богослуження і запрошено на то наших „народолюбців“, се просто сьміх, се-ж була річ основателів, а не гостей п. Пігуляка. Се тільки знак, які вони народови мия і добрі.

Побачивши, що нарід не жартує, а хоче на правду просвіти, порадились наші „народолюбці“, наспрєваджували московських газет і стали їх народови читати та роз'яснювати в школі. А вси наука тих газет, то сама обридлива лайка на найщірїших привітелів руского народа, що намучились гірко для того всіма вискуваного хлібороба, що зробили для него вже тільки добра.

І ми читаємо собі нашу любу „Буковину“ та другі народні газети й книжки в домі ч. господаря Вілика й розуміємо їх без товмачів; бо вони наші цитомі, рускі. Правда, наші читальні трохи тяжше жити; бо на неї в'їдають всі „народолюбці“, треба за газети й книжки заплатити тай тісно в малій хатчині. За те московська читальня має можних опікунів, даровані газети й книжки й рознашолась в громадській школі. Та ми не хочемо дарованого, бо дешеве м'ясо, як кажуть, пси їдять, дїждемось чей небавом щирого учителя й провідника народного, та буде нам лекше. От дякувати Богу та „Рускій Бесіді“ маємо вже й свою крамницю, а з чосом ще де-що придбаємо й без перехрещення перекинчиків. Кінчимо просьбою до світлої „Рускої Бесіди“ та до наших батьків-послів: „Не зражайте ся, дорогі панове, тими коршепними лайками, що списані в „Православной Бук.“ та в „Бук. Вѣдомостях“, не пишуть їх ті, що там підписані; бо наш мужик і по п'яному такого не наговорить, то пишуть люди „учені, світлі“ а темний хлібороб лиш підписує, а що, і сам не знає, а підписує, бо гадає невидючий, що его на добру дорогу справляють ті, котрі перед Господом Богом присягали служити тільки одній правді святий.

Читальники.

Перегляд політичний.

Спільні делегації зберуть ся в перших днях червня. Сесія в сім році буде відбувати ся у Відні. Доки буде радити Рада державна і коли будуть розписані нові вибори до соймів краєвих, ще не звісно.

В міністерстві справедливости ведуть ся наради в справі значного помноження судів, особливо же повітових і збільшеня сил судейських, а то з причини маючої настати реформи процедури цивільної, розширюючої устне поступованє.

В справі реформи виборчої доносить N. fr. Presse, що теперішня система виборча опираюча ся на репрезентації станів позістане та сама а до істнующих чотирох курій виборчих прибуде ще пята, котра буде складати ся з двох груп виборчих, з котрих кожда буде вибирати сама про себе. До першої групи будуть належати ті, що платять податок низше 5 зр., до другої всі робітники промислові, особливо же ті, що належать до каси хорих. На кожду з тих груп припаде по 35 послів. Для нової класи виборців виготовить правительство поділ округів виборчих в той спосіб, що в кождім окрузі будуть вибирати обі групи. Над сим проектом має ся тепер вести дальша нарада.

На основі розпорядження цїсарского з дня 14. с. м. заведено в армії степені інспекторів армії. Суть то органи найвишого заряду армії і стоять під безпосередною властїєю С. Вел. Цїсаря; їх відношенє до міністра війни означене окремою інструкцією. Генеральним інспектором армії іменований ген. Анпель, а інспекторами іменовані ген. Шенфельд і головний командант

корпуса у Львові ген. Віндінґерц. Головним командантом у Львові іменований ген. Шулєнбург.

У Львові дочекали ся Русини ще й московського комітету виборчого. В недільнім числі „Галичанина“ появиля ся величезна відовна виборча, котру підписало аж 127 членів комітету. Відовна сама собою не замінна — значайні фрази, що за то замінніші на них підписи комітетових. Тут, о скільки знаємо, виступили провідирі нашого московїльства перший раз отверто і сьміло; тепер бодай можна знати, з ким має ся діло. А єсть їх на 127 аж 70 сьвященників, з котрих більше менше половина з перемискої єпархії і четвертина з львівської; иньші з єпархії станіславської.

Німецькі газети подають вість, що цар російський вибере ся в маю разом з царицею в гостину до Берліну, звідтам поїде відтак до Парижа а вертаючи до Росії поступить до Відня. Незадовго має бути висланє запитанє до дотичних дворів, чи такий подорожи царя не будуть стояти на перешкодї які взгляди політичні

З Петербурга доносять, що головна управа по ділам печати розіслала до газет підозрінних о лібералїзм окружників, в котрім каже, що ті газети ширять гадку, будьто би правительство думало вести тепер иньшу політику як вело за помершого царя; правительство не думає робити ніяких змін, а газети, котрі ширять противні гадки, будуть карані після закона.

В Мадриді прийшло до кризи кабінетової, котрої причиною був напад 300 офіцирів на редакції кількох газет. Міністер війни домагав ся, щоби сю справу рішив суд военний, а прочі міністри домагали ся віддання справи перед суд присяжних. Королева регентка поклікала міністерство урядниче під проводом Мартінец Кампоса.

ДРІБНІ ВІСТІ.

Про розширенє нашого видавництва, подаємо поки що те, що „Буковина“ від нового кварталу сего року т. є. від I. (13.) цвітня напевно стане виходити чотири рази на тиждень з тижневим ілюстрованим додатком „НЕДІЛЯ“. Близші відомости подамо в слїдуючім числі. Всякі толки о зміні назви і програми нашої часописи та всі иньші зовсім безесновні.

Іменованя. Народний учитель Іваніцький Федір іменований сталим учителем і управителем школи кошикарської в Сторожинці.

Наші „русскіє дамы“! Панї Волянова, як доносить Gazeta Bucovinei в ч. 17-ім із с. м., зїбрала 62 зр. на товариство в о л о с к и х (!) пань.

Конкурси випасані на 1) місце учителя класичної фізикої і німецької мови при черновецькій гімназії, 2) місце учителя при однокласовій школі з рускою мовою викладовою в Новій-Жучці і в Самушині, з терміном до 15. л. цвітня с. р.

Новий „пророк“ тверезости з'явив ся в Чернівцях. Є ним шишківський селянин, що служить у черновецького бурмістра.

Читальню „Рускої Бесіди“ отворив знов мнущої неділі нос. Пігуляк в Старих-Мамаївцях. Щастя Боже новій розсадницї просвіти й добробиту народного!

1500 Італїянців, що вивандрували недавно до Америки, попали ся там у велику нужду. Бук. правительство остерігає проте всіх, кого збирає охота до Америки.

Додатки дорожнїані отримають небавом всі урядники державні, а то в XI. ранзі 60 зр., в X. 80 зр. а в IX. 100 зр. річно; так само професори середних шкіл по 100 зр., учителі при школах вправ по 30 зр. а підучителі по 60 зр. На те буде ціна їзди на залїзницях хоч незначно підвищена.

Заобезпечуйтесь від вогню в рускім товаристві „Дністер“! Ого погорів знов один госпо-

дар Петро Бойчук в Товтрах, що жалував кілька левів на асекурацію, а тепер стратив сотки. Стереженого Бог стереже.

Славне діло. З Раранча пишуть нам: Для 5. руского січня с. р. сталося у нас слідуюче: Понеже з „Читальнею“ не можна нігде подітись, і через то нема жадного ладу — бо лише в своїй хаті правда і воля а в комірнім не так; отже через то ми зійшли ся поверх 20 членів і вдалили таке, щоби побудувати свою власну „Народну хату“ і то сего року. На ту ціль зложили: Іван Родич купив 2 прапирки ґрунту за 35 зр., Василь Лупул Іванів дав 10 зр., Василь Родич Іванів 10 зр. Николай Родич Іванів 10 зр., Дмитро Бридзан 1 зр., Никифр Орчук 1 зр., всієї готівки зложили разом 67 зр. — З давна маємо зложених 18 зр., всіх до купи 85 зр. Дальше ті члени обіцяли зложити: Василь Гавриш 10 зр., Григорій Гавриш 10 зр., Тодосій Коротюк 5 зр., Лазар Гуменний 2 зр., Ст. Гудзоватий 10 зр., Дмитро Киронда 10 зр., отже мають зложити всіх 47 зр. Се єсть наш початок на „Народну Хату“. Дав би Бог всемогучий і другим членам заохоту до доброго діла, — то в короткім часі, таки сего року бисмо побудували свою власну хату і в такім разі помістили би в одній хаті „Читальню“ „Власну Поміч“ а колись може і крамницю і всякі інші товариства. Наша „Власна Поміч“ числить тепер поверх 300 зр., а хочем і звідтам взяти хоть бодай одну сотку на збудувану хату. Господи Боже наш, поможи нам і всім православним громадянам побудувати власну „Народну Хату“, бо аж тогди буде називатися „Читальня“, як будуть мати всі громади свою „Народну Хату.“ Стефан Гудзоватий.

Желаємо славним Читальникам раранецям і з нашого боку як найліпшого успіху до розумного діла.

Соборчик заставницького деканату а румунізатори. Для 31. р. січня с. р. відбув ся в Товтрах соборчик прав. священників заставницького деканату, що не має й одної волоскої душі, а прото зібралось вже аж 11 священників Волохів, а ще лиш 11 Русинів По богослуженю поватав митроп. відіоручник Реус зібраних волоскою промовою. Потім зажадав о. Драчинський в імені священників-Русинів на підставі рішення консисторського з дня 4. жовтня 1873 р. ч. 4920, щоби на соборчику сего чисто-русского деканату велись наради і протоколи в рускій мові. Се перше відважне слово священників-Русинів за весь час румунізаторського пановання теперішнього митрополита стрітило помімо голошеного Таміньським примирення з Волохами страшну бурю межі румунізаторськими священниками. Зо дві години тревала завзята борба румунізаторів-лицемірів, що в соймі, в газетках і всюди голосять свою прихильність для „Русских“, їх язика і правописи. Аж коли увиділи, що священники-Русини готові відтягнути ся від участі в соборчику, піддали ся румунізатори, давши доказ світові і всім „русским“ романофілам, які вони щирі прихильники рівноправності Русинів в їх власній хаті, в котру влізли непрошені. Та на сім ще не koniec. „Русских“ панотії, побачивши мабуть що так ошукались на новійері волоского „русофільства“, проголошеній в соймі в імені романофілів г. Тиминським, настрашились мабуть гніву митрополитого і прийняли мовчки і „смирнійше, меморандум“ митрополита, вимірене проти Русинів, а требуючого від міністерства засновання волоскої школи дівочої і значної заповоги з релігійного фонду для румунізаторського тов. волоских дам. Котрийсь смілійший „Русский“ зажадав такої заповоги і для „общества русских дам“, але тут обявилась знов прославлена г. Тиминським прихильність румунізаторів для Русинів, бо румунізатори спротивились підмозі для сего „старорусского общества“, котре заснував і обдарував чужими грішми 500 зр. бар. Мустаца. Далі зажадали „Русские“, щоби отворено на виділі теологічним катедру, а поки се буде, прийняти приватного учителя „церковно-славянскаго язика“, мабуть на то, аби здійснити другі предложенія, а то духовні місні для (народа (!), ліпшого трактовання наук о сповіді і проповіді (!) — Зажадати знесення заборони що-до науки рускої мови нікому з сих „народолюбців“ не впадо на думку; на що їм

знати мови народа, вони навчати муть нарід в церковно-славянській мові і російським жаргоном. Не знати чому зажадали „русских“ отці духовні ще й основної зміни часописи „Candela“, вона-ж плекає московско-русский жаргон. — От так то відбув ся соборчик в Товтрах, доказавши як не можна ліпше нетерпимість, непримиримість і агресивність румунізаторів. Ми були цікаві, чи і що напишуть про се „Бук. Вѣдомости“, котрі голосять світові неправду, що у нас нема румунізації. Ну і довідались, що „Бук. Вѣдомости“ замовчали про все, а згадали тільки про відкинене внесення о заповогу для „Общества русских дам“. „Бук. Вѣдомости“ надіють ся що „быстроумный политики“ консисторські полагождать сю кривду. Усупенія румунізації в діловодстві чисто руских деканатів і „Бук. Вѣдомости“ видко не сподівають ся.

Справа заложення женської гімназії в Галичині. Сю справу порушено два рази в соймі; тому виділ краєвий спитав краєву раду шкільну о єї гадку. На то рада шкільна відповіла, що справа піднесення освіти женської молодіжи в нашім краю заслугоє без сумніву на пильну увагу і тому она (рада шк.) думає над відповідними до того способами. На приклад дає дуже про виділові школи женські, котрі знаменито розвивають ся, і про злучені з ними доповняючі курси, котрі що раз лучше організують ся. Рада шкільна має намір заложити висші школи виділові для женщин. Ті школи будуть їм давати ширшу освіту, але не будуть сягати поза границі, визначені женщиною досп. нашими суспільними і законодавними відносинами. Кр. Рада шкільна не може тепер промовляти за закладанем женських гімназій класичних. Доки не управилена справа допущення женщин до університетських наук і не означене управлене, котре дава би своїм ученицям женська гімназія, доти годі підпирати закладане шкіл, що будили би в молодих женщинах аспірації наукові, а всеж-таки не давали би їм нагоди, справді приготувити ся до учених фахів. Також треба замітити, що й тепер для женщин не зовсім замкнена дорога до узнисання гімназійної освіти, бо після обовязуючих принципів можуть женщины записувати ся в гімназії яко приватистки і складати піврічні іспити приватні і іспит зрілости. В послідних часах користало з того справді кілька женщин. Впрочім одиніка гімназії женська в Австрії, заложена у Відні приватним товариством для більшої освіти женщин — то ще інституція недавня, має тепер тільки три класи, отже годі було ще зміркувати, чи плян науковий для женщин відповідний, так само чи доволі часу призначено на студії та чи успіхи будуть добрі.

25 студентів польских обвинених, як звісно, о головну зраду і образи маєстату увільнив Тернопільський суд присяжних по шіврічній визниці слідчій.

3 суду. Наші читателі певно тямлять ту пригоду в Перемишлі, коли то на однім предствленю аматорським Володислав Сольський таки напавду убив штилетом свого товариша Тадея Чиньского. За то тепер перемиський суд сасудив Сольского на місяць острої визниці.

Народний Дім в Коломиї. Рішенням ц. к. Намістництва з дня 9 січня 1895 р. позволено інститутові „Народний Дім“ в Коломиї на збиране складок в Галичині до кінця цвітня 1895 року.

Недавні паперові гроші небавом щезнуть, До кінця лютого сего року вицофали каси державні 81 мільонів і 616 тисяч банкнотів по риньскому, по пята і 50 риньских.

Інфлюенца ширить ся по різних містах, а також у Чернівцях. Доси та слабість не має небезпечних наслідків. Віденські лікарі радять на інфлюенцу таке робити: коняк мішає ся з молоком або з якобубуд водою, котра має в собі квасок, і не ся.

Средство против пискової зарази у худоби єсть вивар з дикоростучого тиміана (Thimus vulgaris). Сам вивар приладжує ся звичайним способом: заварює ся один фунт тиміана в чверім ведра води. При ліченю так поступають: про-

мивають насамперед недужий худобині рот чистою водою, усуваючи з зубів і ясен при помочи губки слиз, а потім вливають до губи пів фляшки тиміанового настою. Конита обмивають також з початку водою з милом і витирають до суха, а відтак обмивають виваром і ставлять худобину на свіжу, м'яку соломяну підстилку. Такий лїк має певно помагати.

Tinct. capsici compos.

(Pain expeller)

приладжена в аптці Ріхтера, Прага, загальнозвісне втирає, лагодиче біль, можна дістати по ціні 1.20 зр., 70 кр. і 40 кр. за фляшку майже в кожній аптці. При закупці треба дуже уважати і брати фляшки лише з охороною маркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера аптика під Зол. Львом, Прага.

ПРАВДА

ВІСТНИК

політики, науки і письменства, виходить двічі в місяць по ціні на рік 4 зр. пів року 2 зр., на чверть року 1 зр.

У Львові, улица Академічна, ч. 8.

ЛІТЕРАТУРНЕ ТОВАРИСТВО

„РУСКА БЕСІДА“

в Чернівцях,

улица Петровица число 2,

мас на складі:

„Ілюстровану Бібліотеку“

для молодіжи, міщан і селян, редаговану Омеляном Поповичем року 1886, 1887., 1888., 1889., 1890., 1891. 1892 1893., 1894., по 1 зл. 20 кр. за роки, а всі 9 разом за 9 зр.

3 пересилкою поштовою 9 зр. 30 кр.

Чума горілчана.

Сумна історія для перестороги і науки бідним і багатим, старим і молодим переповніть тверезим руским читальникам присвятив Омелян Попович. Книжка ся має 80 сторін і коштує 20 кр., поштою 25 кр.

„ДНІСТЕР“

товариство взаїмних обезпечень

у Львові,

улица Валова ч. 11,

засноване на підставі концесії ц. к. міністерства справ внутрішніх з дня 9. грудня 1891. р. ч. 22751, розпочало свою діяльність дня 15. н. ст. вересня 1892 р.

„Дністер“, опертий на засаді взаїмности своїх членів, обезпечає всяке майно движиме і недвижиме против шкідливого впливу під найприступнішими умовами і починає можливо найнижчі премії.

Всякі шкоди ліквідують ся і виплачують ся сейчас по пожежі.

Зголошення о ухвалені агенції в міщанстві, де неха агентів „Дністра“, приймають ся.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦІХ
виносить:

на цілий рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горовіца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакція і Адміністрація
„Буковини“ знаходиться в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповідення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах.

Нащо ми розширяєм „Буковину“.

Почавши від дня 1 (13) квітня с. р. почне наша газета „Буковина“ виходити чотири рази на тиждень з ілюстрованим додатком що неділі п. з. Неділя; а появляти меть ся наша „Буковина“ частійше на те, щоб тим успішнійше ширити ідеї, яким щиро служить вже одинадцятий рік; щоб еднаючи для тих ідей весь руский нарід, могла як найбільше прислужити ся рускій народній справі.

Погляди сеї інтелігентної рускої громади, що стоїть за „Буковиною“, на рускі справи народні, становище і засади її дуже добре знані читателям „Буковини“; але треба доконечно тепер визнати їх в збитій формі прилюдно, щоб і ті, що не мали доси нагоди запізнати ся ближше з „Буковиною“ і отсе може в перший раз держать її в руках, не були ні на хвилю що до напряду її в непевности.

Ось наше розумованє: Нема тепер ніде жадного життя культурного винятого із звязи державної.

Кожда одиниця може бути добрим обивателем держави, так що і сама вона хіснувати меть ся добродійствами державного устрою, і держава также мати ме в ній свого щирого прихильника.

Коли-ж якийсь нарід в державі (т. зн. знов таки ніби одиниця, але висшого степеня) має увійти з державою в такі зносини, щоб се і самому народови і державі через взаємини і тісне сполученє своїх власних інтересів вийшло на користь і на пожиток, то перед усім треба,

щоб члени того народу прийшли до свідомости своєї народности, щоб вони уміли здати собі справу з того, куда має стреміти нарід сам про себе і які відносини мають бути меж ним а державою.

Доки нарід не прийшов до національної самосвідомости, доки він ще не знає, чого ему хотіти, чого бажати, яка его мета: доти він не є жадним політичним чинником, а для держави він радше небезпечний підданий, ніж вірна і безпечна підпора, бо дуже легко такий нарід стає ся попирачем проворних людей при всяких політичних заколотах.

В такім стані знаходять ся менше більше ще і тепер Русини. Чи-ж треба може на се аж доказів, що Русини се найліпший ґрунт для найріжнійших політичних явних і тайних агітацій, що серед Русинів є тьма наймитів, чи то Москаля чи иньших сусідів? — Річ ясна, що тим самі Русини своїй таки народности як найбільше шкодять, але тим вони, можна-б сказати зовсім мимохіть, нераз также і державі не дуже добру прислугу віддають.

Що саме серед Русинів свідомість національна все ще не розбудила ся, що Русинам судилось в тім згляді послідними бути між иньшими народами Європи, се пояснює ся так, що Русини з усіх боків окружені народами, котрі зачерез щасливі історичні обставини дістали перевагу в свої руки, і котрі уміли особливо школою присилувати Русинів до того, що вони присвоюючи собі вже навіть що найперші лютатки освіти, зараз таки винародовляли ся в користь чужої народности. Таким чином діялось, що майже вся інтелігенція, яку Русини в своїм невід-

раднім положеню могли витворювати, ставала в ряди чужої інтелігенції; таким чином пояснює ся і того дуже дивне явище, що нема (бодай в Австрії) рускої шляхти: давні рускі шляхецкі роди є тепер окрасою чужих націй! Де-ж у народу нема рідної інтелігенції, там не може розвинути ся жадне почуте національне, жаден интерес для держави; там не може розвинути ся такий патріотизм, що одушевляв би цілий нарід. Такий нарід, що ось так коротає своє жите без висших ідеалів і поривів, може вправді платити більше або менше податків, може ставити більше або менше здалих рекрутів, але для держави він в найліпшій разі більше тягарем ніж підпорою, а в тяжших обставинах може навіть і нещастем. А так само не може нарід без рідної інтелігенції і без почутя національности тягнути для себе користи хоть би і з найліпших порядків державних; конституційна управа се нещасте для народу, котрий освітою не доріс до неї.

Не дуже так давно тому, як руский нарід спроміг ся на горстку інтелігенції, що перенявшись на скрізь високим завданем інтелігентної кляси народу, котрий що йно відроджує ся і приходить до себе, всіх сил своїх докладає, аби руский нарід національно і політично так виховувати, щоб він як найскорше прийшов до свідомости своєї народности і до ясного пізнання, в полученю з котрою державою шукати ему потрібних умов для свого народного розвою.

Ось і ціль, задля котрої ми перед 11-ма роками почали видавати „Буковину“, відаючи добре, що газета се найліпший

3 ЖИТЯ.

(Розширене „Буковини“. Два голуби воду колотили. Ліхї дотепи „Дьла“. „Курилка журналіст“, стихі Пушкина. Люта програма нашої газети. Паперові довбеньки. Рід процесовичів. Армата на голуба і пукавка на медведя...)

Почувши що починає частійше видавати „Буковину“, я так утішав ся, що з тої втіхи трохи не зладив ще красної іділї, як наш Воробкевич, котрий так гарно описав тонами хатину над Прутом і дівчину як цвіт, що в ней очи зірницї, що свіять в ночи, як бачиш їх хлонче минай ся і мри!...

Чому іменно „минай ся і мри“, замість: в ней очи зірницї, що тільки дивись; не вагай ся, хлонче, бери і женись — того я і доси не розумію, хоч ту пісню страшенно люблю і коли тільки жінки нема дома, то все співваю... Але менше з тим!...

Так мене то втішило, що буковинські Русини спромоглись на розширене своєї одинокої народної часописи політичної, що тої радості не змогли мені заколотити аж ті два голуби,

котрі так гарно вмють колотити чисту воду... Один голуб синій, воркїтливий, то львівське „Дьло“, котре — як міркую з того, що в нїм читаю—далеко краще знає американські відносини, як буковинські, і тому вістку про частійше видаванє „Буковини“ приняло дуже недотепною заміткою. „Буковина“ — каже — називає (частійше видаванє газети) конечною потребою, — шкода лишень, що докладнійше не означила, на скільки потребою для Русинів, а на скільки для кого другого“...

Гм... я думав, що у Львові дотепнійші люди. „На скільки потребою для Русинів, а на скільки для кого другого“ — і три точки. А кому-ж руска газета потрібна, як не Русинам? Ми, Буковинці, не були би тому противні, як би потребували руску газету видавати і для Румунів і для Німців та Мадярів, та коли такої потреби нема, то мусимо хоч для себе видавати, а з „кого другого“ зресиґнувати. Та от, горе нам, галицке „Дьло“ і значучими словами і зловіщими точками каже, що Буковина, сей найменше освічений край в Австрії, не потребує частійшого видаваня рускої газети, щоби, буває, бу-

ковинські Русини не дізнали ся, що в світі діє ся... Що о тім думати? Чи галицкі Русини такі нам зичливі? Але я знаю, що ми в Галичині маємо побіч таких недотепних противників ще й багато щирих прихильників, а „Дьло“ нагадує мені лиш приповідку: „Ніяка собака так не вкусить як своя“...

В иньшій числі „Дьло“ написало так само недотепно, що коли наша газета почне виходити частійше, то певно зараз мусить називати ся „народна“, бо вже, мовляв, така у нас натура, що то слово любимо. Не великий то в нас гріх, що то слово любимо, як і не велика у „Дьла“ заслуга, що того слова не любить. Річ не в назві. „Дьло“ могло би сміло і не без рації називати ся „Словом“ і ніхто тому не дивувався би ся, бо між тими газетами великої ріжницї нема тай за „Дьлом“ і тими, котрих боронить, тепер справді діла не багато, а слів дуже багато... Так, хоч ми против слова „народний“ нічого не маємо, та прикро нам, що „Дьло“ мало недобрї інформації тай було злим пророком. Нехай нам „Буковина“ остане ся „Буковиною“, в ній проте про всі рускі справи може бути мова.

спосіб ширити ідеї; ось причина, задля котрої ми тепер, і то вже по раз другий, розширяєм „Буковину“; а в виложенню сеї цілі і причин подані zarazom і головні точки її програми:

Ми працюємо, щоб розбудити свідомість національну серед руского народу;

Ми працюємо, щоб у руского народу збудити інтерес для життя державного;

Ми працюємо, щоб виховати наш нарід так, аби він в обох сих напрямках виявляв здоровий погляд і хосенну діяльність.

Наша газета є отже національно-руська. Вся Русь-Україна завжди нам перед очима, всі рускі справи осуджуємо ми із загально-руского становища, перед усім же нам на думці: культурне і матеріальне добро Руси. Оснувати самостійну руску державу годі народами, що політично і національно такий нерозвинутий, як нарід руский; доля Русинів в Росії занадто добре знана, так що ані на хвилику не може заманути ся щирою Русинови, шукати в Росії спасення для руского народу. Де-ж зрештою має шукати руска інтелігенція пристановища для рускої народності, як не в Австрії, в котрій засадничими уставами кожній народності запоручено можливість свобідного розвитку, і де навіть самим Русинам, помимо некористних обставин, все таки удалось, виведати для себе деякі культурні і матеріальні здобутки? Розглянувшись добре, заявляємо виразно, що після нашого найглибшого переконання наш руский нарід зможе аж тоді роздобутись на найвишній добра культури, коли тісно сполучить свою справу народну із справою Австрії. Інтерес народний сего домагаєсь.

Виходячи із сего чисто національного становища, а по друге з огляду на вказані відносини рускої народності до австрійської держави, мусимо ми поборювати всякі такі агітації поміж руским народом, що виходять так на шкоду держави як і нашої народної справи. Ми мусимо отже поборювати москвофілів, котрі змальовуючи в загально звістних своїх цілях агітаційних стан Русинів в Австрії як найчорніше, заціплюють зне-

віре у власні сили, викликають байдужність до справ народних і державних і звертають очі Русинів за кордон; їх агітації вимірені ще крім того на цілковиту загладу нашої народності, вони просто ворожі і пагубні для нашої справи народної. Так само будемо ми поборювати всіх тих, що поставили собі немов за головну ціль, ширити саме лиш невдоволене межи руским народом і маловажене національної ідеї, бо і ся робота не менше шкідлива. Тай вічним наріканем, скаргами, стогнанем і плачем нічого не здобудемо, а хіба утратимо ще й те, що маємо. Нам треба позитивної дійсної праці, нам треба своєю власною працею, своїми власними силами підготовляти умови до всяких культурних і матеріальних здобутків, нам самим треба розвинути як найбільшу діяльність на кождім полі, всюди організувати свої хоть поки що слабкі сили, а успіх мусить бути неминуче. За нас чей же ніхто не буде нашу роботу робити, а як зробить, то зробить по своєму. Лиш те, що власними силами здобудемо, є дійсним здобутком і такі здобутки мають ще і то добре в собі, що завжди заострюють енергію до дальшої праці. В праці-ж народній має нам завжди бути провідною думкою добро нашої рідної землі, нашої рускої народності, народності що не є нічиєю причепою, а сама для себе відрубна і самостійна.

Церков є у Русинів, серед котрих письменність все ще мало що розширена а школа не запустила ще глибоких корінїв, культурним чинником перворядної ваги. Наша газета буде проте щиро підпирати всі старання церкви о релігійно-моральне виховане нашого народу, ба навіть наставати на те, щоб церков сповняла сей свій святий обовязок супроти руского народу. В справі чисто церковній не будемо мішати ся.

Знана річ, що руский нарід в економічній згладі підупав, проте „Буковина“ особлившу увагу звертати ме на економічний поступ і буде старати ся підняти рільництво, збудити рух промисловий і

торговельний, і для сих справ буде мати особний відділ.

В соціальній згладі стояти ме „Буковина“ на становищі добра загалу нації і буде старати ся вирівнювати ріжницї, усувати несправедливости; взагалі-ж буде підпирати лиш ті соціальні змагання, що не будуть переворотом а лиш дальшим розвитком теперішних державних порядків.

Головна сила австрійських Русинів є в Галичині, то-ж річ ясна, що „Буковина“, ставляючи собі таку широку загально-народну програму, мусить завжди займати ся в великій мірі также і справами галицькими, хоть очевидно справи буковинські не перестануть бути у неї на першій пляні. Але і Україна і угорська і американська Русь буде предметом нашої пильної уваги, і зі всіх країн руских будемо подавати докладні вісти, до чого обіцяли нам що найліпші патріоти наші в тих країнах свій ласкавий співуділ. „Буковина“ буде отже органом всієї Руси України, буде живо займати ся справами всіх частин її, буде тримати свою руку на живчику матери Руси, слідити бачним оком розвій і упадок руского духа, рускої сили, буде баштовим сторожем Руси. З огляду на се ми застановляли ся навіть над тим, чи не змінити імя нашої газети так, щоб в ній містилась немов програма її; але жаль нам доброго імени „Буковина“, що під ним ми відразу стали ширити руску національну ідею; жаль нам того імени, що его наша газета носить чесно вже одинадцятий рік, ніколи не скалявши его ніяким негідним учинком. Ми переконані, що ціла Русь повитає нашу „Буковину“ щиро, бо почує в ній відгомон голосу свого серця.

Супроти інших народностей і політичних партій будемо ми займати взагалі таке становище, яке нам вкажуть заняті інтерес національний і інтерес державний. Ми всіх сил доложимо, аби мирно поладити всі ріжницї міжнародні і дійти до справедливого *modus vivendi*, але де боротьба зовсім не дасть ся оминати, там будемо бороти ся, та і в боротьбі будемо завжди тямити на те, щоб її закінчити а не доводити до цілковитого роз-

Другий голубчик сивенький, що намагає ся воркотіти на московський лад, а все краще, як ворона, зате виправно колотить чисту воду, львівський „Галичанин“ знає видко більше як сама редакція „Буковини“. Він уже рішив, яка страшна програма нашої газети на будуче. Перше всього після его інформацій має „истребляти“ москвофілство в Галичині і на Буковині. Ніби то така нечувана новина, що народові, не будуть помагати ворогам шкодити рускому народові, що аж треба у великий дзвін бити! Адже і п. Белей і п. Козаркевич „истребляють“ уже таких москвофілів, як „Галичанин“ і ему подібні... Вирочім москвофіли самі, гірші ворога, „истребляють“ себе своїм неучтвом. Грозили тому трийцять літ, що в „адін час“ навчать ся по московски, а до нині не вмють. Змарнували кільканайцять справдішних талантів літературних, котрих ніяка література не хоче до себе вчислити, завели на манівці і запроторили марно безліч добрих сил, позитивного не дали нічого, а се-ж довіря до них не збудить у нікого. Коли москвофіли перечать самостійність нашого народу, то ще всі вони в згоді, а як їм прийде ся практично виконати найважливішу точку своєї програми, уживати московської мови, то вже старі в один бік ідуть, молоді в другий, а дома всі говорять — по польски, як годить ся твердим Русинам... Адже ми знаємо, які они консеквентні!

То лише галицькі і буковинські „рутенці“ дають ся ловити на таку москвофільську лінгвістичну полову. В Петербурзі якийсь проворний переселенець з Галичини писав уже й по московски, але против „сепаратистів“, почав видавати „Галицько-руський Вїстник“, щоби при тім заробити лишню копійчину, та видав два числа і кинув, бо мав тільки сорок передплатників — сам до того признав ся друком. Видко, чесним правдивим Москалям несимпатична така борба против „сепаратистів“ тай они не хотіли спомогати „Вїстника“ з такою плюгавою тенденцією...

Друга робота, яку львівський орган „старорусів“ призначив „Буковині“, має бути аналогічна до его роботи в Галичині. Він підготовляє Галичан до прийняття православ'я, а „Буковина“, на его згоду, „має приготовляти православне буковинсько-руське населення до прийняття церковної унії, доказуючи при всякій нагоді, що православ'яє грозить буковинсько-руській народності румунізацією і винародовленням“...

Вже то у веселих редакторів „Галичанина“ фантазія буйна, але мимо того кождий з них з тим своїм вічним підозріванем нашої роботи єсть по словам Пушкіна:

— все также сухъ и скученъ,
И грубъ и глушъ и завистью размученъ:

Все тискается въ свой непотребный листъ
И старый вздоръ и вздорную повинку...

Пушкін немов відгадував, що колись в Галичині заведуть ся такі „правдомовні“ журналісти і дав на такого „Галичанина“ раду, а іменно „плюнуть на него“, що дуже часто єсть найлучшим хоч нечемним аргументом... Шкода тратити на суперечку уцтвливих слів.

Але що правда, то не гріх — дібрали ся два голуби, хоч і не однамстні. Тай до якої роботи злучили ся? до такої, щоби „Буковину“ вбити паперовими довбеньками. Ще наша газета, на ново зорганізована, не стала виходити, отже нічим ще не провинила ся, а суді справедливі, приятелі щирі та чесні засудили її на смерть. Нехай, мовляв, не буде ні тобі ні мені, — і сам їсти не буду і тобі не дам! Ось куди їх опозиційна енергія подіває ся!...

Ну, що ж діяти? Від напасти не пропасти, бо брат собі рад... Коли дивлю ся на таку тактику в нашій борбі партійній, то все нагадую собі наші селянські родини, в котрих рідні брати процесують ся о ґрунт. Заким діждуть ся кінця процесу, потовчуть ся кулаками та колами так, що один брат занедужає і другий і третій, а коло ґрунту нема кому ходити, лежить собі перелогом та буряном заростає.

Та бо між братами-народовцями — „старорусів“ ту не число, то вічні процесовичі народ-

брату. Боротьба наша буде уміркована і річева.

Отсе в головних зарисах провідні думки, котрим вірно і широко, як служила, так і буде служити „Буковина“.

Добрі і щирі сини матери Руси з усіх сторін, видячи, що наша національна ідея замість прояснати ся і набирати сили в послідних часах почала затемнювати ся, зараз таки стали заохочувати нас, щоб ми „Буковину“ видавали частійше і запевнили нам навіть свою моральну і материяльну поміч; ми послушали ради і заохоти і рішились на велике діло. Ми глибоко переконані, що коли вже нічо більшого не спроможеть ся довершити „Буковина“, то хоть се буде її заслуга, що вона відсвіжить бодай трохи соки в життєннїм але ослабленім руским тілі і побудить его до нового життя.

Аби-ж вона могла уміло сповнити своє завданє, то комітет редакційний приєднав для веденя редакції „Буковини“ чоловіка, що дав ся пізнати нашій суспільности своїми літературними і публіцистичними працями з найліпшого боку, приєднав также сталих дописувателів зі всіх сторін Руси, особливо з тих осередків, де живе народне сильнїше проявляєсь.

„Буковина“ буде виходити чотири рази на тиждень, а то, коли яке свято не перешкодить. в вівторок, четвер, суботу і неділю, а ні то в иньші дні. До числа з неділі буде завсїди долучений ілюстрований додаток „Неділя“ вобемі „Буковини“, так що „Буковина“ виходити ме властиво 5 рази на тиждень.

Цїну поставили ми як найнижшу. „Буковина“ wraz з додатком „Неділя“ коштувати ме на рік 10 зр.

чвертьрічно 2 зр. 50 кр,
місячно 85 кр.

І так ми все зробили, що лиш в силах наших було, щоб вповні відповісти тій задачі, яку ми собі поставили; тепер черга на руску суспільність, особливо на руску патріотичну інтеллігенцію, щоб морально і материяльно підперла нас, і тим допомогла нам сповнити велике діло.

ні — вже нема спору о сам ґрунт, о нарід, тільки о то, як его орати та що сіяти на нїм. Живив сподївають ся однаких, але господарку рілну розуміють ріжно. Один брат поривистий, нетерпеливий, кине кляпоту навозу на ґрунт, покопирсає троха землею мотикою і лютить ся потім, що вже в маю не може збирати жнива. А все чванить ся перед другими: „Го-го! — каже — в мене ґрунт такий, що жнивами всіх сусідів закасю, вродить мені, що а сходу“. А другий брат не вірить в ту велику силу ґрунту і хоч оре та сіє, але не чванить ся. „Чим — мовляв — хвалати ся, коли ґрунт ще слабій, дуже слабій. Щоби тільки не прийшло ся на передівку позичати у сусідів, то ще було би добре, а вже щоб закасувати їх, то далеко до того. На жнива треба почекаати.“

Ех! та що ту й казати! Що ми споримо о способи роботи, то не велике диво, з тих суперечок все щось вийде позитивного, а давно мені, що в нас до голуба стріляють з армати, а до медведя з пугавки з бузини. Вже на приклад і редакция „Дїла“ пересвідчала ся, що не може завсїгда водити компанії з „Галичанином“, що кождий „старорус“, одержавши парохію або крилошанські відзнаки, зовсім не трус і піднясує відозву московфільського виборчого комітету з більшою відвагою, ніж подане о отворене чи-

Уклінно просимо всіх щирх Русинів, не лиш предплачувати „Буковину“ але і ширити її як найбільше.

ДОПИСЬ.

Львів, дня 27. марця.

(Концерт в честь Шевченка. — Слово про „славнозвістних.“ — Гумористична газета „Стріла“.)

Одноставне і непривітне жите львівської громади, про котре я другим разом докладнїше вам напишу, звеселив справді величавий концерт, який ту відбув ся дня 25. с. м. на честь Шевченка. Одна ще пам'ять безсмертного Тараса лучить ріжних політичних і личних противників, всі сходять ся помянути незлим словом свого ґенія. Не кажу „тихим словом“, бо то був гримкий концерт, яких мало. Львівський „Боян“ від осени минушого року має дириґента п. Остапа Нижанковського, чоловіка відданого всею душою музиці. Він потрапив зорґанізувати такий сильний і добрий хор, якого ще в „Бояні“ не було, і з ним дав нам на концерті пізнати всю красу „Вечерниць“ Ніщинського, композиції, котра може становити цілий акт в якій опері.

Не буду Вам описувати цілого концерту, устроєнем котрого займав ся щиро проф. В. Шухевич, — ніякий опис не дасть поняття про вражєне з концерту — одно лиш скажу, що справді поклонитись треба перед ґенієм, котрого пам'ять бере верх над всіми злобами дня і з'єднує Русинів в одну родину. А було-ж тих Русинів на концерті — аж серце радувало ся! Сала „Народного Дому“ показала ся за малою для всіх; не один вернув до дому, бо білетів не стало. Стягнула тільки людей і богата програма концерту, що складала ся з самих наших творів, і таки співачи, як п-на Крушельницька та п. Левіцкая, котрий дуже добре заступав „славнозвістного“ Машугу. Яка шкода, що хто тільки з наших стане „славнозвістним“, той уже співає Полякам, Німцям, Англійцям і Москалям, а нам тільки оскома остає ся... Як би так котрий „славнозвістний“, заробивши на Англійцях та Німцях, схотїв посвятити кілька літ життя для бідної рускої сцени, як то би она піднесла ся! Якже би театр був все повний! Та ба! у „славнозвістних“ виробляють ся менше звістні забави, ідеальна ціл життя у них затемнює ся, співачи роблять ся інтернаціоналами.

Колись може і під тим взглядом настануть у нас веселїші часи. А тепер поки-що наш смуток має розвеселити гумористична газета „Стріла“, що значне виходити в цвітї. Редактором її буде Сильвестер Яричевський. В „Дїлї“ була оповістка, що заповідає вистрілене „Стріли“.

тальні в своїм селі... а мимо того „Дїло“ для них ласкаве; ему в очи плюють, а оно каже, що то тільки дощ паде; коли-ж і стрілять у медведя, то з пугавки... часом же навіть і подасть ему який кусок зі свого стола. За те як прийде ся на голуба стріляти, „Дїло“ котить кріпостну армату і гримає на вдивовижу світови. Добре ще, що ті набой сліпі і від них тільки чад паде на тих, що ближе армати.

Бо я собі так міркую: Вісімдесят майже священників підписало відозву московфільського комітету виборчого. Ну, добре, вольному воля! Крилошани, дзекани, приходники, хоч всі повинні мати свій розум, дають ся водити за ніс львівській громаді московфіль і в тім находять приємність, як циганські медведі, що танцюють при бубні. У Львові забубнять, а они на провінції скачуть. Треба би не мати серця, щоби заборонити „старорусам“ бавити ся, хоч би й в патріотів і народолюбців. Але що оно за знак ті підписи на відозві? Видко, що ті люди великі слабодухи; під тою відвагою їх, з якою підписують ся на противнародних відозвах, криє ся така слаба віра в будучину свого народу, таке „коліноприклоненіє“ перед чужими богами, таке іґнороване народу, з котрого живють, що направи їх хибних думок повинна кождому лежати на серцю. В ті хибні думки треба стріляти з „ар-

Подію маленьку частинку з сїї оповістки, щоб знати, в що редакция думає стріляти.

„Усьо в нашому світі грїшному розпрятаєсь-псує ся: і люди і діла рук та розуму людского. Що-ж, бач, почати? Направляти треба! Світ направляймо от як-би яку... бочку: треба накладати обручі, попобити паразів — а то він розсипав ся — той рай наш зблечений, і де ми дїнемося годі?... А що-ж на рускому світі?... Що? Здорові — на віки розхорують ся, люди з глуздами — потеряють їх, живі — трупами стануть, — таке тут хороше дієть ся!... Лизуновичі, Іскарїоти, шкаралупники, мари лихого крою родять ся з дня на день в перестрашаючїм числі. „Пруть ся на чужину шукати доброго добра“... Ганґрена вноєє ся в кров молодих, незаражених душ... У таку пору побіч політичних часописів, — котрі лиш „політично“ та за парламентарно вибивають хибі тих наших любих гостей і приятелів в овечій шкурі з вовчим серцем — у ту пору безголовя треба-б конечно часописи, котра би стала *ridendo castigare mores*“.

Ах, звістно, що треба би! Та, видко, усьо в нашому світі грїшному розпрятає ся, псує ся... вже й гумор наш попсував ся, розсипав ся і треба его збивати, як бочку. Родять ся Іскарїоти, Лизуновичі і недотепні гумористи... Як би та „Стріла“ мала на сміх та на страту виставити самих стрільців, то красше і не стріляти. У нас було вже доволі таких мертворожєнних видавництв. Впрочім вольному воля!

Львовянин.

Перегляд політичний.

В Раді державній ведуть ся вже другий тиждень наради над реформою податковою. Полагоджено вже першу часть проєкту о загальнім податку заробковим з дуже малими змінами. При сїм титулі промовляли также буковинські посли бар. Василько і др. Рот.

В комісії бюджетовій ради державної приступлено по прийнятю провізорії бюджетової до нарад над етатом міністерства оборони краєвої. Кількох послів жадало, щоби знесено другий рік служби войскової у одиорочних охотників. Міністер оборони краєвої ґр. Вельзерсгаймб заявив ся однак против сего жаданя, доказуючи, що другий рік служби показав ся в практиці дуже хосенним, бо перед тим здавало іспит офіцирский 38% охотників, а тепер 82%, а число офіцирів резервових на случай війни все еще недостаточне. Притім згодив ся міністер на те, щоби сам охотникам, котрі вправді не здали іспиту офіцирского, але добре поводили

мат“ острыми набоями, бо они підривають ґрунт всякій иньшій народній роботі! Туди повернути свою енергію опозиційну! А коли приходить кому охота поговорити про буковинські відносини, нехай же розгляне ся в справі як слїд, щоб не стріляти кулею в пліт. Буковинцям тим не пошкодить ся, а собі певно не допоможе ся! Богато в нас такого непотрібного траченя енергії на роботи, з котрих хісна мало. Замість на приклад своїй громаді виказати ясно, в чім она слаба, заґрити її, щоб покинула своє лінивство і апатію, провідники оправдують її. „Ви, кажуть, вправді нічого не робите, але й не можете, бо спинає вас А. і Б.“ А лінива громада рада з того, що може дальше дармувати, та що має адвокатів на своє лінивство, і стогне дальше, що її спинають в роботі... Та о тім всім колись иньшим разом,

* * *

ДРІБНІ ВІСТІ.

На аудієнції приймав Є. В. Цісар 21. л. с. м. краевого президента графа Гоеса.

Президент краю граф Гоес повернувся дня 28. с. м. із Відня до Чернівців.

Місце бл. п. проф. Омеляна Огоновського мають поки що заступати др. Каміна, що викладає руску мову і др. Колеса, що вчить рускої літератури на львівському університеті вже в літнім півроку.

Нову читальню „Рускої Бесіди“ дев'яту з ряду, отворено тамтої неділі в Новій-Жуцї.

Заповіджене отворенє руских паралельок при черновецькій 2. гімназії дуже занепокоїло наших бук. можновладців румунських. Спершу докладали вони всіх сил своїх, щоб виперти руску гімназію з Черновців до Кідманя, до Вапківців або Вижниць, де-б вона зовсім не могла розвивати ся а хирала-б вічно; коли-ж се не вдало ся, стали вони і собі жадати волоских клас паралельних в Чернівцях. Товариство їх „Concordia“ предложило дотичну петицію соймеси, раді державній, міністерству й розіслало її по селах до підписів. Тут заставляють всякі агітатори неписьменний нарід підписувати її, наказуючи їм, що така воля п. президента краю; ну, се для темних людей доста. Таким способом поназбирувала „Concordia“ петиції за волоскою гімназією в Чернівцях і від громад руских (!) як Каменка, Кабин, Гаврени, Калинівці, Кунаренько, Рогожешти, Данила, Мигучени, Кичера, Кирлібаба, Кучурів малий, Гліт, і т. д., з котрих деякі лежать під самою Сучавою або аж за Сучавою; — і най-же хто скаже, нащо сям руским громадам волоскої гімназії в Чернівцях? — назбирала таке і від громад волоских, але що громад волоских під Чернівцями лиш яких 4 або 5, то о волоску гімназію в Чернівцях подають петицію волоскі громади понайбільше зпід самої Сучави, що мають волоску гімназію під самим носом в Сучаві, або громади аж ізза Сучави! Воно на око смішно, що рускі села жадають волоскої гімназії, та що волоскі громади з околиці Сучавської хотять волоских клас у Чернівцях; а в дійсности се чуже сумно, бо се свідчить, яких способів хапають ся противники руского народа, аби не допустити его до рівноуправлення і аби далі винародовляти руску молодіж, що або пропадає в неруских школах, або збільшає табор румунізаторів, москвофілів і інших ворогів свого рідного роду. І се роблять союзники Волян і Тиміньського, а Волян і Тиміньський придивляють ся мовчки сій убійчій роботі своїх клубових спільників, і в своїй газеті замість відозвати ся до своїх що найменше неохайних союзників Румунів вони обкидають болотом Еротея Пігуляка і др. Смоль-Стоцького за те, що сї два найщиріші рускі патріоти невтомимо їздять від села до села, закладають читальні, каси позичкові, крамниці і т. д. Ось вам виродні сини матери Руси! Тепер кожний розуміє: чому вони прозвали себе „консервативними“? Очевидно для того, бо вони поклали собі за ціль свого життя, консервувати на Руси всякі злидні, нужду, біду, безхарактерність, підлоту, простакство, глупоту, темноту і т. п. Але ми впрямі кріпко, що всі ворожі затії наших противників і в тім разі ніщо не допоможуть, бо щира праця народна мусить мати успіх. В останніх хвилях дістали ми відомість, що справа рускої гімназії, котру такими заходами хотіли убити, буде таки прихильно для Русинів порішена. Маєм певну надію, що правительство не буде оглядати ся на ніякі ворожі затії румунізаторів і таких виродних синів Руси як Волян і Тиміньський, а заспокоїть вже наразі по 20-кількалітніх заходах пекучу потребу Русинів, чим положать тверду підвалину для зросту такої рускої інтелігенції, що не буде гадати прищеплювати на Руси московську культуру, а остане вірна своєму рідному народові, вірна своєму красеві і державі.

Із засідання бук. краєвої Ради Шкільної з дня 20. л. марта с. р. 1) Заряджено, що треба дотично уложених плану науки рускої мови в бук. школах середніх і фахових, дотично заведених

нової рускої правописи шкільної у всіх класах усіх шкіл бук. з новим роком шкільним 1895/6 і дотично уживання шкільних книжок руских в бук. школах народних і в школах вправ. 2) Три-класову школу в Рускім Банилові розширено на 4-класову. — 3) Часописи „Buk. råd. Blätter“ уділено за помогою 150 зр. на рік 1895. — 4) Учителям Денисови Даниловичови в Пожориті та Костеві Галерови в Ст. Онуфрі признано 1-ий додаток службовий. — 5) Жену надучителя в Нижніх Паргештах Павліну Козаркевичову іменовано помічницею при тій-же школі. 6) Виключено одного ученика з черновецької гімназії, залагоджено подання учеників гімназії і школи вправ о увільнене від оплати шкільної, рішено рекурса в справах шкільних, в дисциплінарній справі одного учителя і подання о припущені до испиту зрілості.

Електричні біциклі винайшов один француз; будуть вони трохи тяжші, за те буде їзда легша, бо електричний прилад має спомагати скорший оборот коліс.

Російський цар приказав отворити особну канцелярію в міністерстві царского дому, в котрій будуть залагоджувати всякі петиції, вистосовані до царя.

Новий улій винайшов проф. Франц Шмід в Крємс над Дунаєм. Описане сего улія можна получить від него самого за 40 кр.

Марки поштові мусять бути приліплені тільки на передній (адресовий) стороні письма, инакше прийдесть адресатам платити кару. Таке розпоряджене видало на днях міністерство торговлі.

„Ластівки“ ілюстрованої бібліотеки для молодіжи, міщан і селян вишла послідня книжочка Х. річника з багатим і цікавим змістом та ілюстраціями: „Похорон бл. п. Арх. Альбрехта“ і „Вечір“ (Шевченка). Дальші видання „Рускої Бесіди“ виходити муть на лад видавництва „Промислові“ особними книжочками, котрі попри „Бук. Календар“ висилатись муть членам, що платять 2 зр. на рік, даром. На сей рік готові до друку й вийдуть небагатом отсі багаті ілюстровані видання: недруковані доси твори Юрія Федьковича: 1) Лірник (життя святих, стихом) і Колядник (із нотами), 2) Історія „Рускої Бесіди“ в Чернівцях, 3) Слова правди і науки (із поезій Шевченка), 4) О садівництві, 5) О пасічництві, 6) Доля ніщак, оповідане, 7) Спільними силами, (оповідане наукове для господарів), 8) Казки для рускої молодіжи і др. Не члени зможуть купити видання „Рускої Бесіди“ і поодинокими книжочками.

ся, давати відпустку на цілий другий рік. Помимо сего заявленя міністра ухвалила комісія резолюцію, щоб правительство знесло другий рік чинної служби у однорочних охотників. В дальшій дискусії промовляв польський посол Козловський. Підніс справу достав для армії і жадав увзгляднення дрібних промисловців і ремісників, вказав на велике число самоубійств в армії і жадав побільшення числа душпастирів в Галичині, щоби піднести релігійність.

В комісії для реформи виборчої мало прийти вкінці до порозуміння на підставі внесеня гр. Гогенварта. Після сего мали би бути виборчі поділені на шість курій, замість дотеперішних чотирьох. В наслідок сего порозуміння поправила ся значно ситуація парламентарна, і нема вже тепер поки що мови о якихось змінах в кабінеті, о котрих задля сеї реформи виборчої послідніми часами ходила чутка.

В неділю, дня 24. с. м. відбула ся під проводом президента міністрів князя Віндіш-Грєца, котрого в суботу приймав цісар на довгий аудієнції, майже двогодинна рада міністрів, в котрій взяли участь всі міністри, крім міністра торговлі гр. Вурмбранда.

Чеський намісник гр. Тун видав під днем 8. марта чотири розпорядження до директорів шкіл середніх і семінарий учительських дотично виховування молодіжи шкільної. Перше розпоряджене наказує плекати між молодіжею лояльність і найповнішу преданність для Его Вел. Цісаря і Найв. Дому цісарского. „Око молодіжи, каже ся в сїм розпорядженю, треба завсїгда, без шкоди для уважливости приналежности до тіснійшого родимого краю, звертати на цілість держави і ученика треба приводити до свідомости факту, що він має в Австрії красну і славу вітчизну, та що найпершим і найвисшим его обовязком є, бути до неї привязаним і посвятити їй всі свої сили.“ Друге розпоряджене наказує плекати національну терпимість, і виступає остро против всяких заходів і змагань викликаючих між учениками ріжних народностей ненависть. Третім розпорядженем наказує ся носити ученикам відзнаки національні, особливо при торжественних нагодах з поминенем барв державних, а четвертим розпорядженем збираних складок між учениками на недовольні цілі і без дозволу висших властей.

В Істрії повстав новий спір язиковий. Краєвий маршалок гр. Кампітелі, котрий є заразом головою ради культури краєвої, видав розпоряджене, котре дуже розирило Кроатів. Краєвий маршалок загрозив іменню товариству господарскому в Волосці-Абації розв'язанем, коли оно не буде з президією ради культури краєвої вести переписку в мові італійській.

В Німеччині, а і в цілій Європі наробило великого шуму конфлікт німецького цісаря з німецьким парламентом. Конфлікт сей пішов з того, що в парламенті перепало внесене, аби на 1-го цвітня яко в день 80-тих уродин бувшого канцлера князя Бісмарка зложити ему від парламенту офіціальну ґратуляцію. В наслідок сеї ухвали вислав цісар Вільгельм слідуочу телеґраму до князя Бісмарка: „До князя Бісмарка, воеводи лауенбургского в Фрідріхсруге. Висказую Вашій свѣтлости мое найглубше обуренє на ухвалу парламенту; она є в повній суперечности з чувствами всіх німецьких князів і народів.“

Дотеперішній німецький амбасадор в Константинополі князь Радолін іменований амбасадором в Петербурзі, а на его місце призначений бар. Саурма-Ельч. Російським амбасадором в Берліні іменований гр. Остен-Сакен.

В війні хінсько-япанській згинуло після урядового справоздання япанського уряду за час від 21. вересня 1894 до 8. марта 1895 всіх Япанців 1653, а то 541 убито в битвах, 131 погубило від понесених ран, а 981 в наслідок інших недуг.

Tinct. capsici compos.

(Pain expeller)

приладжена в аптіці Ріхтера, Прага, загальнозвісне втиране, лагодиче біль, можна дістати по ціні 1.20 зр., 70 кр. і 40 кр. за флашку майже в кождій аптіці. При закупі треба дуже уважати і брати флашки лише в охоронно маркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера аптіка під Зол. Львом, Прага.

ЛІТЕРАТУРНЕ ТОВАРИСТВО

„РУСКА БЕСІДА“

в Чернівцях,

улиця Петровича число 2,

мас на складі:

„ІЛЮСТРОВАНУ БІБЛІОТЕКУ“

для молодіжи, міщан і селян, редаговану Омеляном Поповичем

року 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891, 1892 1893, 1894, по 1 зл. 20 кр. за роки, а всі 9 разом за 9 зр.

3 поросилкою поштовою 9 зр. 30 кр.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ
вносить:

за цілий рік	5 зр.	— кр.
„ пів року	2 „	50 „
„ чверть року	1 „	25 „
для заграниці	8 рублів або	
	12 франків.	

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горовіца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ находять ся в
Чернівцях (ул. Петропавла
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповідення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Як „Просвѣщеніє“ просвѣчає
нарід.

Григорій Купчанко, редактор „Про-
свѣщенія“, написав собі в остатніх двох
числах свого видавництва незвичайно
сердечну оборону і — американську ре-
кляму, що мабуть нікого не може дивувати.
Американські шинкарі мають звичай в
оголошеннях, захвалюючи н. пр. „знаме-
ниту“ горівку, подавати свій портрет, що-
би всі алчущі напитку, мали до них до-
віре. Думає собі кождий, що коли его
портрет подобає ся, то вже за се може
продавати людям замість „віски“ дощів-
ку. Таким проворним Американцем є й
Купчанко — він же не дармо жив я-
кийсь час між Англіїцями!... Має свою
часопись, то чомуж би не зробити собі
реклами, коли то не пошкодить?...

„Чим воюють Українці в Буковині?“ —
так назвав Купчанко статтю, в котрій про
себе говорить. Значить, він думає, що
Українці в Буковині не мають нічого
лучшого до роботи, тільки нищити тако-
го „велита“ як Купчанко. За багато че-
сти показали-б ми ему, коли би зовсім
поважно хотіли розбирати думки, наве-
дені в его статі, бо як і претенціональна
назва его газети, так у ній всьо найде-
ш, тільки „просвѣщенія“ як найменше. Але

не пошкодить і нам знати, чим воює
віденьський москвофіл та яку просвѣту
ширить в Буковині.

Була в буковиньскім соймі „за вов-
ка помовка“, і отсе той вовк, убравшись
в овечу шкіру, промовляє до своїх чи-
тачів по вовчому. „Головне — каже він
— і можна сказати, єдине оружје, ко-
трим воюють бук. Українці против своїх
противників, т. є. против „руських прав-
дивих патріотів і народолюбців“, є-
суть: неправда, клевета і донос“. Кож-
дий, звісно, судить других після себе;
хто любить у народу шкіру, а не душу
его, думає, що й всякий инший має та-
кі самі уподобаня. Отже ми, хоч би й
раді з д. Купчанком серіозно спорити,
на таку его категоричну, а до того пер-
фідну заяву, скажемо коротко, що ему і
его товаришам не думаємо хліба відби-
рати і байдуже нам се, що самі дають
собі патенти на „правдивих рускихх
патріотів“.

„Поки я еще — каже Купчанко —
не виступав против Українців, бу-
ковиньскій Українець поважали и любили
мене („хвали мене роте!“)... а также в
своей газетѣ „Буковина“ по поводу вы-
борѣвъ послѣвъ вѣ державну раду вѣ
1884-мъ роцѣ подпирали мою кандида-
туру и мене подъ небеса подносили“.

Вже на вступі правдивий русскій па-
тріот промахнувся, воюючи неправдою,
бо в 1884 році газети „Буковини“ ще
на світі не було, отже нікого підносити
під небеса не могла. („Буковина“ почала
виходити аж в 1885-ім році).

Почавши в такий нечесний спосіб
статтю, Купчанко в своїй реклямі пише
вже дальше безстыдно. Очевидно має сво-
їх читателів за таких непросвѣчених,
хоть видає для них „Просвѣщеніє“, що
сподіває ся їх надуті. І так, закидаючи
буковиньским Українцям неправду, сам
на свою оборону уживає безцеремонно не-
правди. Каже, н. пр., що буковиньскі Укра-
їнці хотіли его перше зловити лестними
словами, а потім зі світа згладити і під
шибеницю повести. Такі розбишацкі на-
міри підозріває Купчанко у буковиньских
Українців і очевидно думає собі, що
коли-б его справді не було на землі, то
Буковина пропала би на віки вічні і зе-
мля не оберталась би довкола сонця.
Хто недужий на таку манію великості,
тому простити треба всякі нісенітниці.

А тих нісенітниць наплів він цілу
вязанку. Повтарає за Волянком, що „Бу-
ковина“ є соціалістична і неморальна,
чим дає доказ, що не має найменшого
поняття о тім, що то є соціалізм і не-
моральність. Повтарає за Тиміньским

КОМЕТА.

Написав

ЕРКМАН - ШАТРИАН.

З французкого переклав

Т. БРЕНДЗАН.

Тамтого року, саме перед пущенем, пішла
Гунесбург*) вість, що має прийти кінець сві-
та. Якийсь др. Захарій Піпер з Кольмару пер-
ший розголосив сю новину немилу; можна було
ей найти в „Кулявім Посланнику“**) в „Совер-
шеннім Християніні“ та ще в двадцяти инших
часописях.

Захарій Піпер виражував, що якась комета
має з неба спасти на землю, тай то саме на
пущене; хвіст ей буде, мовляв, 35 тисяч миль
завдовжки, і буде з самого киятку, так що весь
сніг від него стопить ся, найвищі гори щезнуть,
дерева пісхнуть, а весь рід людський згладить ся.

Правда, на те написав якийсь чесний вчений
з Парижа, на імя Попіно, що хоть комета і має
прийти безперечно, то ей хвіст буде складатись з
такої легесенької пари, що ніхто не потерпить
від неї жадної шкоди; то-ж най кождий пиль-
нує своїх справ, а він сам відповість за все.

Таке запевнене втихомирило трохи страх.
Та на біду маєм ми в Гунесбурзі бабю, що при-
де вовну; їй на імя Марія Фінк, а мешкає вона при
вулиці Ганчарській. Низенька ростом, блідолиця,
із зморщками на щоках. До неї заходять люди
на пораду в делікатних обставинах життя. Вона

замешкує низеньку коматку, стеля закрашена
писанками, червоними і голубими стяжками, по-
золоченими орішками та силою яньшого дивац-
тва. А вбираєсь вона в якийсь стародавній стрій
і живить ся коржами, що приносять до ей
великої слави на цілу околицю.

Марія Фінк замість брати собі до серця
добру та чесну раду пана Попіно, прилучила ся
до думки Захара Піпера, кажучи:

— Навернїть ся і молїть ся; кайте ся ва-
ших гріхів, та давайте милостиню до церкви, бо
кінець світа, кінець світа!

На задній стїні ей коматки видко було
образ пекла, куда спускали ся люди дорогою,
устеленою рожами. Ніхто не догадував ся, куди
та дорога его заведе, бо всі йшли гуляючи, од-
ин з фляшкою в руці, другий з шинкою, а инь-
ші несли цілі шнурі ковбасів. Якийсь музик в
капелюсі, причепуренім стяжками, пригравав їм
на кларнеті, щоб розвеселити сю мандрівку; і
всі они зближались безжурно до пекельної по-
доміни, куда вже перші з них падали, розпрос-
терши руки і подрігуючи ногами.

Що-ж могло собі подумати всяке розумне
сотворіне, побачивши такий образ? Ніхто пре-
цінь не є таким то вже праведником, щоб у не-
го не було на душі хоть би кілька грішків; тай
ніхто не може сказати, що таки просто засяде
по правій Бога Отця. Треба-б вже занадто зух-
валого чоловіка, щоб посьмів собі уроїти, що так
таки справді буде; се саме була-б вже крайна зу-
хвалість. То-ж більша часть людей ось як балакали:

— Не будем справляти пущеня; будем чи-
нити діла покаєнія.

В місяці се нечувані річи! Адютант і ка-
пітан місцевий, як також і поручники третої ком-
панії з ***, що стояли полком в Гунесбурзі, були в
справдішній розпучі. Всі приготування, щоб
справляти як ся належить пущене, простора са-
ля громадська, приоздоблена мохом і зборує,
підвисшена для канелі, пиво, вишнівка, що зла-
годжено ей для буфету, одним словом всі напит-
ки, мали зачерез таке піти чисто на нінащо, бо
мійські панночки і чути не хотіли нічого про танді.
— Я не лихий чоловік — каже фельдфе-
бель Дюшен — але якби не дай Боже попавсь
в мої руки ваш Захарко Піпер, то він би вже
цілий з них не вийшов.

При всім тім були ще в найбільшій кло-
поті Данило Шпіц, писар громадський, Єронім
Берта, сина поттмайстра, поборець податків Дю-
жарден і я. — Вісім день тому, ми їздили до
Штрасбургу, щоб купити собі убрание. Мій дядь-
ко Товій дав мені сам п'ятдесят франків з сво-
єї кишені, щоб лиш нічим не скупувати ся. Я
отже вибрав собі у нані Дардене під малими
аркадами костюм сьміхованця. Була то якась со-
рочка з широкими рясами, з довгими рукавами,
з гузіками як циблі завбільшки а як кулаки
завгрубшки, що телепають ся тобі від голови
аж по п'яти. Надінеш ще чорну шапку, та замастиш
ще мукою лице, до того ще довгий ніс, ямисті що-
ки, широко витріщені очи, — чисте чудовище!...

Дюжарден вибрав собі задля свого великого
черева костюм Турка, на всіх швах мережа-
ний; Шпіц костюм сьміхованця, златаний із тьми
червоних, зелених і жовтих латочок з горбом
на заді і на переді, гренадирскою шапкою на

*) містечко в Альзациї.

**) так звав ся календар.

давну наївну теорію про зайдів, котрі ніби-то не мають права говорити в імені буковинського народу. Доказ се, що люди, котрі надають собі право говорити в імені 80-мільйонного народу в Росії, настільки недозрілі, що не можуть австрійському горожанинові признати права обставати за всіх австрійських горожан взагалі, а за тих, що дали йому мандат, спеціально. А сам Купчанко — як каже — любить „родимий русскій народ“ навіть на цілм сьвітї, а що з любови виходить, хоче за всіми обставати. Значить, що ему вільно, то другому заборонене...

Бесіда посла Пігуляка в соїмі про гнет Українців в Росії — се на думку Купчанка „видумки, нісенітницї і небиліці“. Постараємося в слїдуючїм числі фактами доказати не Купчанкові, а людям з розумом, з честію і совістю, що гнет Уукраїнців в Росії страшний і нелюдський; а тепер ще лиш подамо віночок зі слів самохвальби і крутарства Купчанка.

„Неправда, каже, що я якийсь російський аґент. Що я в своїй газетї пишу також о Росії, обясняє ся просто тим, що моя газета має і в Росії мно-го (?) передплатників... На такий викрут має наш нарід дуже добру приповідку: „Кади такому, що носа не має“. В Росії видають ся для народу далеко розумніші видавництва, ніж Купчанкове „Просвѣщеніє“ і коли туди его газета йде, то певно тільки яко залучник до просьби о заемогу, або за дармо.

Не правда, каже К. дальше, що мене не приймали колись в Буковині як якого князя, а правда є, що весною 1892 року приймали і витали мене, і т. д. Неправда є, що в Лужанах напротив мене виходила бандерія, а правда є, що на мій приїзд з Відня виїхало 16 молодців на конях і т. д. Неправда, що з нагоди

буковинського віча був я у митрополита Морарія-Андрієвича, але правда, що я в него був і т. д., і т. д. Отсе спосіб аргументованія Купчанка. Ну! кого він такими доказами пересвідчить, того нам уже жаль, бо щоби дати ся зловити на таке наївне крутарство, то треба не мати здорового розуму.

Тактика москвофілів в родї Купчанка звісна загально. В однім місци каже ся, що „ми є австрійскі патріоти“, але в другім місци сьпіває ся жалібні елегії на честь помершого царя. Ту замилює ся людям очі, що „ми не намавляємо людей до вандрівки на Кавказ“, а ту знов, як від нехочу, пише ся, що на Кавказ пішло з Австрії кількадесять тисяч „руських мужиків“, хоч поправді не пішло там і цілих 6000 селян, як се певно знаємо. Чи не хитро?

А вже о великій „вчености і совісти“ редактора „Просвѣщенія“ сьвідчить его теорія про руску мову, котру подаємо нашим читалам на розвеселене та на розвагу. Була бесіда в соїмі про гнет Українців в Росії. Купчанкові та бесіда про „якихось Русинів на Україні“, звісно, не може подобати ся. Чого нині жаден справедливий чоловік не перечить, — то по думцї москвофільського неук „не лиш чиста неправда, але також таке велике баламутство, на яке спосібний лиш зовсім безглуздий або помішаний в своїй голові чоловік. Бо де-ж каже, можна говорити о відібраню мови у того народу в Росії, котрий є в Росії господарем і паном і котрий всім другим, нерусским народам в своїй Русскій державі каже: „Скажи враже, як я кажу!“ Отже рускому народу в Україні і взагалі в Росії не відбирав ніхто і не відбирає его рускої мови“... (Що за безличне крутарство словом: русскій!)

Відтак каже Купчанко, що самим Українцям також ніхто мови не відбирає,

вільно їм сьпівати українські пісні (!), театри українські грають навіть в Петербурзі (а чому в Києві, Подтаві, Чернигові і иньших українських містах їм не вільно врати?), друкують ся українські книжки і т. д. Горбатого і могила не виправить, запроданця не пересвідчить і найчистішою правдою. Він все буде своє повторяти, хоч з того цілий сьвіт сьміє ся; він все буде баламутити нарід, бо за то ему платять. Нам тільки гірко, що ще такими Просьвѣщеніями „просьвічає ся“ наш нарід та що против тако-го безличного понижуваня свого народу не повстають як один муж всі Русини!..

ПРОМОВИ

виголошені в бук. соїмі дня 9. л. лютого 1895 р. підчас дебати над просьбою тов. „Нар. Дім“ о заемогу.

(Конець).

Промова президента ґр. Гоєса.

Коли забираю в сій справі голос, то чиню се в переконаню, що правительство має обовязок, роз'яснити справу всюди, де тої ясности нема, і де воно до вясненія причинитись може. Здає ся, що в сїм випадку річ так має ся. Яка, мої панове, ваша гадка про колишнє виключене двох членів з „Народного Дому“, над тим не маю я розводитись. Чи ви сей акт уважаєте політичним чи ні, в се я, як сказано, входить не буду. Але проти сего мушу виступити, коли кажуть, що се товариство в загалі займає ся політичними цілями. Наколи-б воно се зробило, то провинилося би супроти своїх статутів, бо після своїх статутів не є воно товариство політичне. (Славно!) (Славно!) Тоді було-б се задачею правительства, або примусити товариство, щоб воно держалося в границях назначених ему статутами, або розвизати его. (Оплески).

А позаяк правительство товариства не розвизало, бо до сего не мало ніякої причини, а мамо того говорити ся, що се товариство має політичні цілі, то мушу проти сего висказу виступити і заявити, що воно не є так. (Живі оплески).

По сїм заявляє Тиміньскій, що его не відкомендерували до Волохів ані капітан краю, ані бувший президент Кравс. („Але барон Мустаца!“

потилиці; не було вже нічого ліпшого; Еронім Берта мав виступити перебраний за дикуня, затиканий перами папури.

Ну, й коли-ж чоловік наробить собі таких видатків, а відтак побачить, що все має піти до сто чортів задля якоїсь там дурної баби, або якогось там Захарка Пінера, то чи-ж не є се причина, щоб зненавидіти весь рід людський?

Та що-ж робити? Люди все однакі, дурні все будуть їх за піс водити.

Прийшло пущене. Того дня небо захмарилось. Дивлять ся в ліво, дивлять ся в право, комети нема! Панички якось збилися з пантелику; панички бігають до своїх своячок, до своїх тіток, до своїх нанашок, по всіх домах:

— Таже видите, що стара Фінк дурна, та що всі ваші думки о кометі не мають жадного змислу. Чи-ж комети коли падуть серед зими? Чи-ж они не вибирають собі на те пору винозборів? Ну-ж бо, ну-ж бо, треба-б вже раз до сто чортів рішити ся!... Таже ще час і т. п.

Вільша часть набирає врешті охоти. Діди та бабки сходять ся, взявшись попід пахи, щоб оглянути громадску саяу; багнети уложені в звїзди, хоруговки трибарвні, понавїшувані межі вікнами, викликають загальне зачудоване. Вмить все змінилось, люди пригадали собі, що сегодня пущене; панички чим борше стали витягати із шаф спіднички та чистити черевички.

О десятій годині була вже громадска саяа повна людей; ми виграли справу: ні одна гунебурска паничка не бракувала на наш поклик. Клярнети, бубни, та великий тарабан гуділи, високі вікна дзвеніли, вальси вертілись всі як навіжені, а кадрилї йшли своїм ходом; панночок і паничків опановувала невимовна радість; ста-

ренькі бабки, що сиділи поприправивши ся плечима до гірляндів, реготались з цілого серця. Перебубновано буфет; годі було достарчити доста „охолоди“, а дядько Ціммер, що доставляв все як найтаньше, міг похвалитись, що зробив інтерес.

Можна було бачити, як ті, що над міру „охолоджували ся“, хитали ся сходами в долину. На дворі падав сніг безнастанно.

Дядько Товій дав мені ключ від хати, щоб я міг повернути коли любо. До другої години я не пропустив ані одного вальса, але нарешті мав я того досить; від їди і питя зробилось мені якось не мудро. Я вийшов на лавр. Нараз мені на вулиці стало ліпше і я став вже розгадувати, чи йти знов до гори, чи піти спати. Я правда рад був ще потанцювати, та сон змагав мене.

Врешті я рішаюся йти домі, тай таки завертаю в улицю св. Сильвестра; опираючись ліктем о стїну, я бурмотів собі під носом всілякі нісенітницї. Десять мінут я пересував ся так крізь штьму і саме минув на розі вриницю, аж тут піднявши очі, побачив я якесь сьвітло, червоне як грань, що очевидно наближалось в повітря. Воно було ще тисячі миль далеко, але зближалось так борзо, що за чверть години могло бути над нашими головами.

На такий вид обняла мене дрож від голови аж по самі нігті; я чув як волосє мені стало дубом і кажу сам до себе:

— Се комета! Захарій Пінер казав правду! — І не чувши ся, що роблю, біжу я знов до громадского дому, драпаю ся сходами в гору, перевертаю кількох, що злізали в долину, й кричу страшним голосом:

— Комета! Комета!

Було се серед найбільшого розгару танців;

великий тарабан гудів, паничі аж кресали черевиками огню, то перебираючи ногами носились поверх землі, панички палали рожевим румянцем; коли-ж почули голос, що грімко лунав по салї: „Комета! Комета!“ то нараз стало так тихо, хоч має сій; люди позвисали голови, личка поблідли і понатягали ся вздовж, а носи стали дуже острокинчасті.

Фельдфебель Дюшен кинув ся до дверей, здержав мене і заткнувши мені чим борше долоною рот, каже:

— Чи ви збожеволїли? Будете ви тихо?!

Але я кинув ся в зад і не перестав кричати: „Комета!“ І чути вже було, як задудніли сходами кроки немов грім, як люди кинулись на двір і як жінки йойкались, — конець кінцем повстав страшний гамір. — Кілька стареньких бабусь, що дались привабити на пущене, здіймали руки до неба, та все лиш лепетали: „Ісусе, Маріє, Йосиф!“

За кілька хвиль саяа була порожня. Дюшен випустив мене з рук, а я цілком знемігши ся, вихилив ся через вікно і дивив ся собі, як люди бігли вулицею. Потому зо страху трохи що не божевільний пішов і я.

В переході через комнату, де уряджено буфет, побачив я маркитанку Касю Лигут з капралем Букє, як они випавали решту пуншу.

— Коли вже — кажуть — має бути конець, то най же буде добрий!

Долї сходами засїла велика сила людей, тай сповїдали ся одні другим; один каже: „я здрав лихву!“ другий: „я ошукував в грї!“ иньший: „я продавав на фальшиву вагу“. Всї враз говорили, а ніхто не слухав. і від часу до

кличе др. Рот, що викликає великий сміх у палаті.)

Промова посла др. Стефановича.

Я би дозволив собі, примітити тільки кілька слів. Пан капітан краю звернув мою увагу на одно місце в стенографічному протоколі, котре містить вяснене про се слово команди і котрим він застерігає ся, що мав би був викинути на переступ обох тих панів.

Я не сумнівав ся ніколи о правдивості виводів п. капітана краю. Я доста льоєльний, щоб признати, що я тих виводів ані не чув, ані не читав і я готов заявити, що беру назад мій висказ, що він взяв участь у відкомендеруванню. Але що я мій висказ не вислав із пальця, то покликую ся на заяву посла др. Воляна, котрий в присутності 14 членів сказав, що він з наказу обох президентів, а то пана капітана краю і „минушого“ президента краю мусить нас покинути і прилучитись до більшості.

Що п. Тиміньский із свого становища ска правду має, сего не хочу заперечити. Він утік і не вицікував наказу, так що по его думці він не нарушив партійної карності, як п. посол Волян, бо він не дав слово чести, отже й не зловив его в такий спосіб як п. посол др. Волян.

Промова посла др. Рота.

Жалую, що цілу сю справу витягнуто знов на світ. Тому не винні мабуть ні ми, ні Молодо-Русини. Винні тому ті пани, що з досвіду того-ж року добре знали, що, коли просьбу знов відкинуть, справа знов вийде на верх і відновлять ся знов немилі річі.

Мущу пана посла др. Стефановича взяти в оборону проти уваги п. др. Воляна. В тогиднім протоколі засідань зложений довід на підставі документу, що п. посол др. Волян тогид після ним самим підписаного протоколу звязав ся з нами словом чести, стреміти до того, щоб в красивім виділі всі партії були рівномірно заступлені. Лиш в тій цілі й на нічо инше зобовязали ся ми тоді взаємно. Так само подав посол Ціргофер доказ, що на однім засіданню сеї коаліції, котру ми заклучили, поставив п. др. Волян внесок, уважачи вибір п. Тиміньского і попросту викинути его в такий спосіб із краєвого союму. Так само доказано далі, що в 3 чи 4 дні по списанню того протоколу, в котрім ми словом чести зобовязались ділати в тім дусі, заявив п. др. Волян писемно, — той лист від-

часу переставали, щоб закричати на раз: „Господи, змилуй ся над нами!“

Я розпізнав межі ними старого пекаря Февр, тай тітку Льоріц. Вони били ся в груди як які окаєнні. Та все се не займало мене; я й сам мав досить своїх гріхів.

Незабавом здогонив я тих, що бігли до криниці. Тут то можна було чути бідкани; всі пізнали комету, а я сам найшов, що вона вже побільшилась вдвоє. Вона кидала ярке світло, а глибока пітьма надавала ему барву як кров червону.

Товпа стояла в сумерку, та в одно повтаряла плаксивим голосом:

— „Конець, конець! о Боже! конець! ми пропали!“

А жінки призивали св. Йосифа, св. Христофа, св. Николая, одним словом всіх святих з календаря.

В тій хвилі переберав я всі мої гріхи почавши від дитинства, і аж перелякав ся сам себе. Мороз пішов мені по тілі, коли я погадав, що ось ще хвиля і ми маємо згоріти; дивлю ся, саме коло мене стоїть старий жебрак Вальтасар, підпершись кулями; его я обняв і кажу:

— Вальтасаре, коли ви опините ся на лоні Авраама, то певно змилується надомною; правда?

А він відповів хлипаючи:

— О, я великий грішник, пане Христіан; трицять років обманював я цілу громаду своїм лінвством, бо я не такий кривий як виглядаю.

— А я, Вальтасаре, я найбільший злочинець на цілій Гунєбурзі.

Ми плакали обіймавши руками один другого. Нарешті ми вже клячали якої чверть години, аж тут надходить фельдфебель Дюшен

читано і він находить ся в стенографічнім протоколі — що він далі не може спільно ділати і з релігійних причин та з огляду на свою жінку не може більше оставати в клубі. Се маю я чорно на білім, сей лист маю я дома і можу его кожного часу предложити. Устно-ж заявив він, що оба президенти, капітан і призидент краю, спонукали его до того.

Я не обстаю при тім, що воно таки так є, що краєвий капітан вплинув на се рішене, але що п. др. Волян так казав, се певне.

Мой панове, жалую дуже, що сю справу знов відсвіжено, але коли воно раз сталося, коли се біде знов прано, то дайте-ж нам вже раз спокій!

Я просив би вас дуже о то, се-ж справа мала, де йде о то, щоб запомогти товариству, що є добродійне. Понустіть вже раз і голосуйте за посереднім внеском п. Стефановича, аби ся справа вже раз щезла з порядку денного.

Мой панове, коли бажаєте мира, то подайте на то руку і зробіть почин в сій малій справі.

Заява посла др. Аврагамовича.

Я не був би забрав слово в розправі, коли-б не заперечено висказ мого пана товариша др. Стефановича. Мущу посвідчити публично, що то, що п. др. Стефанович сказав, правда. Пригадую слово, з яким звернув ся був п. посол др. Волян до нас і в котрім він недодержав слова чести тим узасаднив, що оба президенти его до того прислухували. Я жалувал п. Воляна колись ізза того, як він розуміє честь і недодержав слова чести, сегодня мущу его жалувати й тому, що его пам'ять стала захитувати ся. (Славно!)

Промова посла Пууляка.

Висока палато! Мущу дещо спростувати. П. посол др. Цуркан сказав, що я побірав з руского тов. „Народний Дім“ рублі. Я-ж підніс вже передше, що того товариства тоді, як рублі в старорускій „Весілі“ панували, ще зовсім не було. Се п. др. Цуркан певно чув і помімо того повертає до того. Я кажу: Товариства ще тоді не було, отже й рублів не брало, але він остає при своїм. Ну, усаджая з ним почати? (Веселість).

Дивно усаджая п. посол др. Вольчинський своє становище що до сего питання. — Він каже: „Товариству, в котрім колись рублі котились, і котре політикою займає ся, давати запомогу, се велике припущенє“. Помімо того, що то нечуване, аби в руских товариствах котились рублі,

і помімо того, що п. виступиле правительствна заявив, що се товариство не є політичне і в нічім не провинило ся, помімо того обстав Вольчинський при тім, що мусить притакати внесенню, аби над сою просьбою перейти до денного порядку. Ну, мой панове, се дивно узасаднене.

Не можу собі пнаше вяснити, як тільки тим, що п. Вольчинського се сордить, що там вже не котять ся рублі, щоб в данім разі могли сказати: „Дивіть ся, се красні товариства; так само як пок. барон Василько р. 1869 вказав на то, що на Русинів не можна опирати ся, бо вони поглядають на Петербург, тому їх назвав „небезпечними людьми“. Але нині пестите ви тих панів, на котрих барон Василько тоді не без причини вказав. Тепер ви противні руским товариствам, котрі прогнали рублі з меж Русинів і товаришує з ними „господинами“, що пустили рублі в рускі товариства.

Раз говорите сая, а раз знов пнак, як вам на руку.

Промова посла др. Стефановича.

Даруйте, мой панове, що мущу ще раз забрати слово. Чиню се, позаяк нападено на мене в такий спосіб, на який не можу не відповісти. Пан посол др. Волян сказав, що я зловив так само слово як він, позаяк я приобіцяв словом чести, що вступлю до клубу Гогенварта, але опісля з него виступив.

Що значить слово чести, сего я в повній свідомості і була-б се підлість з моєї сторони, наколи-б я не був додержав даного слова чести. Але річ не мала ся так, як п. посол др. Волян сказав. Я тільки обіцяв — о слові чести не було й мови, — що вступлю в клуб Гогенварта. Я й додержав обіцянки. Але позаяк тамешні відносини стали для мене непригідні, виступив я по 2 роках. І п. Волянови вільно було виступити з нашої соймової коаліції, наколи-б ему не можливо було в ній оставати, але-ж він не міг собі виробити ніякого суду про наші наміри, позаяк коаліція ледво що уконституовала ся була. Коли-ж коаліція мала приступити до першого діла, до котрого члени зобовязались були словом чести, щоб іменно при виборі краєвого виділу голосувати в певнім напрямі, утік п. др. Волян і зловив слово чести дане писемно. П. др. Волян помімо даного на писмі слова чести не явив ся зовсім у клубі, наколи я мою обіцянку додержав і належав довгий час до клубу Гогенварта і виступив аж по 2 роках, коли мені дальше пробуване в ній не сподобалось.

— Ліхтарня! сказав я наближаючись, чи се-ж можливе?!

І я став як вкопаний.

Так, справді се була стара ліхтарня капучинського костела. Її ніколи не засвічують, бо Капучини забрались вже 1798 року, а в Гунєбурзі йдуть всі разом з курми спати, але нічний сторож Бурюс міркуючи собі, що сего вечера буде досить паних, понав на християнську думку, засвітити в ліхтарні свічку, щоб люди не падали в яр, який вкопаний довергуги старого костела, а сам пішов собі спати.

Ми бачили таки вже добре поодинові часті ліхтарні. Огарок був ще як палюх завгрубшк, коли-ж вітер лиш легесенько подував, то сей огарок палахкотів, та кидав ярке світло, а від того то здавало ся, буцім то він наближаєсь як яка комета.

Я побачивши се, хотів кричати, щоб дати й другим про се знати, та фельдфебель до мене каже:

— А будете ви тихо?! Та-ж як би люди довідали ся, що ми робили облаву на ліхтарню, то би нас гет висміяли. Уважайте-ж!

Він відважав ланцух цілком вже заржавілий; ліхтарня впадала з великим доскотом, а відтак ми утікати бігцем.

Інші довго ще чекали; але що комета згасла, то всі врягті набрали відваги, тай пішли домів.

На другий день рознеслась вість, що за молитвами Марії Фінк, комета порасла а Марія Фінк уважаєсь від того дня навіть ще святішчою, ніж перед тим.

Оттаке то сталося в славнім містечку Гунєбурзі.

цілком задиханий. Він побіг вперед до арсеналу, а потому не побачивши там нічого, повернув назад Капучинської вулицю.

— Ну! і що-ж ви кричите?

А потому побачивши комету:

— А найже его грім трісне! — крикнув він — що се має бути?

— Та-же се конець світа, пане фельдфебель, — сказав Вальтасар.

— Конець світа?

— Таже так, „комета!“

А той не клене вам ні, таки так кляв як який засуджений на смерть.

— Коби ще — каже — хоть адютант тут був... то ще можна-б знати, що робити!

Потім, назва витягнув шаблю тай смикнувши під стіву каже:

— Наперед! Ся дурниця нас не злякає, треба вислати патрулю на звіді.

Всі подивлялись его відвагу; я сам побачивши его сміливість пішов і собі за ним. — Ми йшли тихенько, тихісенько, витріщивши очи, та дивили ся на комету, що очивидички більшала пробігаючи мільярди миль в одній секунд.

Наконець досягли ми рогу старого капучинського костела. Комета здавало ся, летіла до гори; чим ми зближаємось, тим вона підіймає ся в гору; ми мусіли вже підводити голову. Дюшен на конець перегнув шию на один бік, тай поглядав право в повітре. Я відстав від него 20 кроків і видів комету трохи з боку. Я питає ся сам себе, чи то-ж безпечно, іти ще дальше, аж нераз фельдфебель став:

— До сто чортів! Таже се ліхтарня — сказав він грубим голосом.

П. посол барон Гормузакі обіцяв також при своїм виборі до ради державної, що вступити до клубу Гогенварта, та не вчинив сего зараз, але аж по двох роках. Мимо того не можна сказати, що він зломив слово честі.

Я просив би й посла дра Воляна в его власнім інтересі, аби він з такими аргументами вже більше не виступав. Я жалую, що був приневолений піднести, що він своє слово честі зламав, але се вже записано в тогіднім стенографічним протоколі. Заявляю на остаток, що я кождому достойному, котрий мені приписує навіть неумістне діло, готов дати всяку сатисфакцію і що той, хто твердить, що я зломив своє слово честі, говорять підлу брехню.

Спростоване посла Тітінгера.

Я маю приналежний респект перед становиском і правами фінансового відділу і его справоздавача, котрі вмію оціняти в повні, але мушу зазначити, що він в сій справі приписав собі ролі, котра пристойть тільки найвишому трибуналові. Прошу, мої панове, я простую тільки річєво. Коли п. справоздавець помимо міністеріального рішення над діяльністю „Народного Дому“ і помимо заявлєня ви. п. заступника ряду, котре з тим рішенням зовсім східне, обвиняє товариство „Народний Дім“ на остаток таки в недозволеній політичній діяльності і з тим своїм судом ставляє себе понад рішення міністерства, то мушу таки констатувати, що п. справоздавець приписує собі і віділови фінансовому права, котрі безперечно належать до компетенції найвишого трибуналу. (Дуже справедливо!) Так далеко не сьміє ся висока палата заходити за п. референтом фінансового відділу і при найліпшій автономічній волі. (Оплески).

При поіменнім голосованю зарядженім на жадане посла др. Стоцького відкинено просьбу „Нар. Дому“ 14-ма голосами проти 11, отже тільки за допомогою Воляна і Тимінського, котрі покривдженем руских дітей хотіли направити свою неоправно зганьблену честь).

Перегляд політичний.

Буковинський Сойм, як кажуть, має бути скликаний по великодні на коротку сесію, на котрій будуть радити лише над будовою льокальних залізниць на шляхах Вижиця-Неполоківці або Вижиця-Лукавець.

Відевська газета урядова оголосила санкціонований закон о провізорій бюджетовій на час від 1. півтіня до кінця червня і розпорядження в справі закона о жандармерії.

З Петербурга доносять, що правительство російське буде мабуть енергічно підпирати Хіну при заключеню мира так, що Япон не одержить ані кусника хінської землі. За то Хіна відступить Росії кусень землі для скорочення сибірської залізниці. — З Одеси знов доносять, що охотничья флота російська робить великі приготування і незадовго буде мати Росія на далекім Вскоді імпонуучу силу военну, морську і сухопутну.

Між Янаном а Хіною застановлено війну до 20. півтіня з причини, що заступника цїсарского Лі-Гунг-Чанга ранив небезпечно якийсь нападник.

При доповняючих виборах 46 членів до ради громадської Відня в другій групі виборчій вибрано дня 20. с. м. 20 антисемітів і 18 лібералів; має ще бути 8 тіснійших виборів. Антисеміти зискали 13 мандатів.

ДРІБНІ ВІСТІ.

Перше число розширеної „Буковини“ вийде в суботу а друге з ілюстрованим додатком „НЕДІЛЯ“ в неділю великодну; дальші 4 числа в тижні по великодні. Зазначуємо виразно, що

кождого тижня вийде все 4 числа з недільним додатком. Задля упорядкування накладу просимо поспішити з надісланєм передплати, або хочь покищо замовлення на кореспонденційній карті. Приймаємо також осібну передплату на ілюстрований науковий і забавний додаток „Неділя“ по 2 зр. на рік.

Наш Цїсар — праїдом. Архієпископ Августа дочка Архієпископії Гізелі (дочки нашого Цїсаря) повила 28. л. марта в Берлі Архієпископ Осипа Августа.

Цїсарську санкцію одержав закон ухвалений був. соймом дня 12. січня с. р., котрим дорогу з Строешт Вронц, Балачалу до Люди-Гумора зачислено до дорог повітових і устанвлено на ній рогачку.

Політична дволичність. П. Волян, як звісно, засїдає разом з послами Волохами в клубі Гогенварта, отже належить до коалїції й підпирє голосованєм, бо більше не годен „сзрака“, теперішнє правительство. А общ. „Народна Рада“, котрої головою він є, воює „сїліни“ набоями в офіційнім своїм органі „Бук. Вѣдомости“ против ряду. Із сего виходить, або що „Народна Рада“ не годить ся на політику свого голови, або п. Волян, провадить дволичну політику. В кождім разі поступок п. Воляна негідний честного політика; бо він повинен зречи ся, або коалїції і клубу Гогенварта або „Народної Ради“ і „Бук. Вѣдомостей“. Але Волян здібний до політики, як мовляв „віл до карети“, а погляди его на то, що чесно, а що ні, звістні з дебатів соймової, про котру пишемо на нинішнім місці сего числа.

Хто ліпший? „Сьміє ся верша з болота“ а „Бук. Вѣдомости“ кепують собі в ч. 10. із „Прав. Буковини“, що єї підписує „галицькій уніать“ г. Кобылянский, а редагує Козаркевич, котрий вь своєм житю ни одной строчки по руски не написав. Ну, а хтож підписує й редагує „Бук. Вѣдомости“? Ото, підписує їх яко редактор складає із архієп. друкарні Костриж, а редагує „галицькій уніать“ г. Крушинський. „Яке іхало, таке здібало“, Кобылянский і Крушинський, от вам заступники православія і бук. автохтонів! — Далі закидують „Бук. Вѣдомости“ „Православной Буковини“, що вона перепечатувала „безь всякого выбора ізь закордонных газетъ съ великою примѣтностію всевозможныхъ статей а межи ними и такой, котрій за кордономъ цѣлкомъ отвѣтнй (!) но у насъ вь Австрії кидають на спосібъ мыслєня нашого народа невѣрне свѣтло черезь недостатковъ журналистичного змысла (!) редактора, не умѣвшего навѣтъ розуки (!) перепечатувати“. Видко, що редактор „Бук. Вѣдомостей“, ученик мудрого лиса Віс-Маркова, він до москвофільства признає ся лиш за кордоном, а в Австрії „вибирає розумно“ лиш такі статі, з котрих воно не виходить ясно; він в Австрії вдає „льоального підданого и щирого слугу“ (стор. 2. ч. 10.), а „за кордономъ“ він вже не той. Ми-ж думали доси, що льоальний австрійський горожанин і „за кордономъ“ остає пим. Хто-ж ліпший, чи „Православная Буковина“, що явно визнає засаду, що Русини а Москалі одні і прямує до „обєднєнєня“, чи „Бук. Вѣдомости“, що міняють свою щетину після кордону? Хто честнійший, чи отвертий воріг, чи безхарактерний хитрун? Ось ще один доказ на се. „Прав. Бук.“ пише „русскій“, а „Бук. Вѣдом.“ пишуть „рускій“, хоть признають, що повинні писати „русскій“, але се „цѣлкомъ отвѣтне за кордономъ“, а в Австрії треба задля маскування „льоальности“ писати „рускій“; так „розумно“ (читай хитро) зробила й „Народна Рада“, що чейже має більше „змысла“ (себто хитрости) як такі простодушні кацапи Кобылянский і Козаркевич, бо в ній рядить Тимінський, що мовляв, не з одної нечи хліба їв, тай котрий від пана барона, набрав ще неабиякого „розуму і змысла“ політичного.

Єдність Поляків показала ся знов сими днями з нагоди осудження поступку радника Чарнецького, що під'юджений бар. Мустакою кандидат на власну руку до черновецької ради громадської. Позаяк р. Чарнецький був членом виділів черновецьких товариств польських, то голови

сих тов. поскладали свої чини, а головні збори вибрали їх поновно з виїмкою п. Чарнецького, котрий тим чинном остав з бар. Мустакою на самоті. Ось примір єдності наслідованя гідний. То тільки в нас такі зрадники народні як Воляни і Тимінські находять ще союзників і соміють ще показуватись на сьвіт Божий.

Преосв. Митрополит Сильвестер Морар-Андрієвич тяжко занедужав.

Приклад справедливости „Галичанина.“ В 59-тім числі написав „Галичанин“, що в Петербурзі повстало товариство любителів російської мови, котре приняло „и дбати о то, чтобы російскі авторы не занечисували своєї мови чужими словами і зворотами. В російській мові, як і в кождій иншій, є багато чужих слів, котрих дуже трудно відразу позбутися, на приклад: „валдшнепъ, бутербродъ, перикмахерша, фрейлина, карандашъ“ і безліч инших слів, взятих з прєріжних мов. Як би їх списати, вийшов би цілий словар. Так само і в нашій мові єсть досить багато чужих слів; уживають їх письменники або з недбалости о мову або дятото, що мови не знають, або й тому, що на декотрі понятя не маємо ще справді своїх слів. Нікого се не дивує і ніхто на сій підставі не може відмаляти нашій мові самостійности. Але неукі з „Галичанина“ не зважають на се і що у москалів на їх думку зовсім звичайний обив, то у нас їх дивує і обурює. В 5-ім числі „Зорі“ є праця Коиського, котра зве ся: „Шевченко підчас висшого розцвієту його кєбєтн до арєнту його.“ Кебєта, слово уживанє і Шевченком, значить: зручність, вдатність, спосібність, талант. Українці уживають се слово часто; в Галичині оно мало знає. І хто би то подумав, що „Галичанин“ на підставі одного такого слова, котре може найти і в російській мові, потрафить з безличностєю, на яку лиш его стати, вмаляти у своїх читачів, що наша мова несамотійна! А він так зробив в числі 60-ім, забувши, що подав в попереднім своїм числі про росписку мову. Дає заголовок: „Самостійність usque ad absurdum“ дає кілька своїх недотепних уваг, наводить слово: „Кебєта“ і кінчить новинку на потіху таких мудрих, як він словами: „Не правда, прелєсть?“ То дійсно безличність, несправедливість і нецїтво посунєне usque ad absurdum, а велика „прелєсть“ знати, що є ще такі, котрі „Галичанинові“ вірять....

Господарська школа в Кіцмані, до котрої дав почин не Тимінський а п. староста Захар, котрий коло сеї справи заходить ся пильно від давна, зближає ся до свого осущєня. П. староста придбав вже місце на будинки від властєтеля п. Гавзера в Кіцмані, що також давно вже обіцяв сій справі свою підмогу. Се тим важнійша річ, бо дирекція рел. фонду не могла зобовязатись, що на случай розвязаня сеї школи відкупить будинки, котрі первісно мали стати на ґрунті сего фонду. Отже так і се одно навине перо, котрим прикрашав ся доси „славний“ посол Тимінський, чуже; бо уткнув ему его барон Мустаца, аби він ніби поставив се внесєме для Заставної, котре п. Захар від многих літ у виділі краєвім поружив для Кіцманя, що для Кіцманя отже проти внесєня Тимінського ухвалєно.

Вістник краєвих законів і розпоряджень для Буковини будуть від тепер продавати і для приватних осіб; або поодинокі випуски по 20 кр. за аркуш (8 сторін), 10 кр. за 1/2 аркуша (4 сторони) і 5 кр. за 1/4 аркуша (2 сторони) або на цілий річник без почтової достави 2 зр. 4 кр., а з доставою 3 зр. — Надїємо ся, що Русини побирати муть виданє руске, котрого поліпшеня в языковім і правописнім вигляді від ц. к. правительства сим жадаємо.

Tinct. capsici compos.

(Pain expeller)

приладжена в аптїці Рїхтера, Прага, загалньо звїсне втиранє, лагодичє бїль, можна дістати по цїні 1.20 зр., 70 кр. і 40 кр. за Фляшку майже в кождїй аптїці. При закупнї треба дуже уважати і брати фляшки лише з охоронною маркою „котвїця“ за правдивї. Центральна розсылка: Рїхтера аптика під Зол. Львом, Прага.